

วัตถุประสงค์ :

วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการที่มีคุณภาพของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ และนักวิจัยที่ต้องการเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการทั้งภายในและภายนอก
2. เป็นสื่อกลางในการนำเสนอความก้าวหน้าทางการวิจัยของนิสิต อาจารย์ นักวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการภายนอกได้สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานวิชาการ
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยให้มีความก้าวหน้าและนำไปสู่การเพิ่มพูนตำแหน่งทางวิชาการ

ขอบเขตของวารสาร

1. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มุ่งเน้นเป็นสื่อกลางในการสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการในสาขาต่าง ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์/บริหารธุรกิจและการจัดการ/รัฐศาสตร์/รัฐประศาสนศาสตร์/ นิติศาสตร์/ศึกษาศาสตร์/ศิลปศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อย่างเคร่งครัด
3. บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. การรับบทความของวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะเป็นบทความที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในวงวิชาการที่กว้าง และมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม
5. ทศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เจ้าของ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
 ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทร์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
 บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ตันเปาว์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเนชั่น

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	วงศ์วิฑิต	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์	สามัคคีธรรม	สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	รามัญ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักร์ระวีร์	วรวัฒน์ประปัญญา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
		พระจอมเกล้าพระนครเหนือ
		วิทยาเขตระยอง
ดร.ณัฐวัฒน์	พระงาม	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา	เกิดประทุม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
รองศาสตราจารย์ ดร.พัลลภสรณ์	วรภัทร์ธีระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร.รวงทอง	ถาพันธุ์	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
ดร.นิพัทธ์พนธ์	สนิทเหลือ	สถาบันเทคโนโลยี
		แห่งสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎากร	วินิจกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏ
		กำแพงเพชร

ฝ่ายประสานงานและจัดการ ส่วนงานวิจัยและบริการวิชาการ

กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน
 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม
 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารที่ได้รับการจัดอันดับจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่ม 2 (ISSN 2465-3578) ฉบับนี้ได้ก้าวมาถึงปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม) พ.ศ. 2566 แล้ว วารสารยังคงมุ่งมั่นในการทำหน้าที่สำหรับเปิดทางวิชาการให้กับ คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ รวมถึงผู้ที่สนใจได้ใช้เป็นเวทีในการนำเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะนำมาซึ่งการสร้างสรรค์สังคมและพัฒนาประเทศชาติ ด้วยการใช้องค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยเป็นฐาน ในฉบับนี้ได้นำเสนอบทความที่น่าสนใจทั้งสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา รวมทั้งสิ้น 23 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัย 20 เรื่อง และบทความวิชาการ 3 เรื่อง ซึ่งบทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ได้ผ่านการตรวจสอบ การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเฉพาะศาสตร์สาขา ซึ่งถือเป็นมาตรฐานทางวิชาการที่ทางกองบรรณาธิการให้ความสำคัญอย่างมาก อันจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ในการศึกษาค้นคว้า อ้างอิง รวมถึงนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมในด้านต่างๆได้ต่อไป ปัจจุบันถึงแม้ว่าวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะได้รับการยอมรับโดยมีนักวิชาการส่งผลงานเพื่อขอรับการเผยแพร่จำนวนมากอย่างต่อเนื่อง แต่กองบรรณาธิการก็ยังมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพของวารสารให้มีระดับที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวารสารตามที่ ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) ได้กำหนดไว้ อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สำคัญคือการได้มีโอกาสเผยแพร่ บทความต่าง ๆ ให้กว้างขวางมากขึ้น

ซึ่งหากนักวิชาการท่านใดที่มีความประสงค์ที่จะเผยแพร่ผลงานการศึกษา ค้นคว้าของตนเองสู่วงวิชาการวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความพร้อมและยินดีเป็นอย่างยิ่ง สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในนามคณะกรรมการกองบรรณาธิการ ต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านร่วมพิจารณา ผลงานทางวิชาการ ขอขอบคุณนักวิชาการที่ให้ความเชื่อมั่นในคุณภาพของวารสาร โดยส่งบทความลงตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทางกองบรรณาธิการขอให้ความเชื่อมั่นว่าจะดำเนินการพัฒนามาตรฐานของวารสารให้มีคุณภาพ เพื่อพร้อมร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้สู่พัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ตันเปาว์

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

- การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และสภาพที่เป็นไปได้
ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
ในโรงเรียนกวดวิชาพัฒนวิซาคาร จังหวัดเชียงใหม่ 1-14
- The Study of the Actual, Expected and the Desirable Situations
of Tutoring Schools Administration for Students' Learning Management
in Phatthanavichakarn Tutoring Schools Chiang Mai Province
- กรกฤษ ศรีวิชัย, ปาริชาติ บัวเจริญ และจรัญญา เทพพรบัญชากิจ
- อินโฟกราฟิกและการเข้าถึงโครงการความช่วยเหลือทางสังคม
ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของผู้สูงอายุ: 15-28
- กรณีศึกษา ในเขตและนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- Infographics and the Older People's Access to Social Assistance
Programs During the COVID-19 Pandemic: A Case study in the municipality
and rural areas of Nakhon Ratchasima
- โชติกา บรรจงปรุ และ อจิรภาส เพียรขุนทด
- รูปแบบและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 29-40
- Form and procedure for conciliation in administrative cases concerning the environment
การพัฒนาองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์
- ณิชา ลิ้มพัฒน์กุล, วัลลภ ห่างไธสง และกันวิศา สุขพานิช
- ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษา 41-54
- ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย
- Needs and Guidelines of Using Digital Technology for School
Administration in the 21st Century of Schools Under
The Municipality in Nong Khai Province
- ธนิต วิชิต, สุนิสา วงศ์อารีย์ และ พนายุทธ เขยบาล

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 A Model of school based management of Institutions Under Chanthaburi Primary Educational Service Area 2 นฤมล พุฒิฤทธิ์,ทรงยศ แก้วมงคล และอุทัยวรรณ สายพัฒนะ	55-68
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล The Development of Flip Claeroom Learning Management by Online Learning Package Affecting to Learning Acheivement of Resarch Subject for Learning Development of Bachelor's Degree Students Faculty of Education at Santapol College บงกช เจนชัยภูมิ และคณะ	69-78
การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี เขต 2 Innovative Leadership Model Development of The Primary School Administrators The Office of Chanthaburi Primary Educational Service Area 2 ไพรยา แลกะสินธุ์,ทรงยศ แก้วมงคล และ ดวงกมล แก้วแดง	79-92
รูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน The environmental adaptation model created the park to be for tourism and leisure พัฒน์ สุวรรณสัมฤทธิ์	93-106

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การพัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน	107-116
Development of Integrated Course for Multigrade Classes of Grade 2 and 3 Watsamruean School	

รุ่งนภา แก้วสมบัติ, นาดยา ปิณฑานนท์ และ ศิริรัตน์ ศรีสะอาด

การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญ และกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	117-130
Power Exercising of School Administrators Affecting Morale and Encouragement at Work of Teachers Under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3	

วรรณนิภา สุขแจ่ม, ทิพนกร พูลพุด และ รวงทอง ถาพันธุ์

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4	131-144
The Development of Professional Learning Community Model to Enhance the Quality of the Students at Ban Nong Bua Kham School, Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 4	

วรภพ เข่าพัง

กลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน	145-158
Research Management Administrative Strategies Private University In The Upper Northern Region	

วรลักษณ์ ศรีกันทา, ไพโรภ รัตนชูวงศ์ และ สุวดี อุบปินใจ

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา A Model of Administration the Students' Caring and Support System to Excellence in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Chiang Rai and Phayao วุฒิชัย ใหม่วงศ์ และ ไพโรภ รัตนชูวงศ์	159-168
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 Strategic Leadership of School Administrator Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 ศรียรัตน์ ประทุมโพธิ์, และ อุไร สุทธิแย้ม	169-182
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน The Relationship among Factors Affecting Teachers' Online Teaching Stress ศิริพร เสรีตานนท์	183-196
การวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้นโยบายด้านภาษีในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ด้วยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไป เชิงสุ่มแบบพลวัต Analysis of the Tax Reduction Policies Effects within the 12 th National Economic and Social Development Plan, with a dynamic stochastic general equilibrium model ศุภศิณี สุวรรณเกษร, บุญธรรม ราชรักษ์ และ รัชพงษ์ วงศาโรจน์	197-210

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 Relation between behavior of using information technology and technology acceptance of government officials in Office of Public Prosecution Region 5	211-222

สาคร ปันทะโย, อัศนีย์ ณ น่าน และ ศศิชา วงศ์ไชย

วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ความเป็นอีวเมี่ยนของบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง	223-236

Way of life and Identity of Lu Mien Ban Nai Grang,
Kra Buri District, Ranong Province

สิทธิพร เขาอุ้น และจินต์ วิภาตะกลัด

การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย The Development of Creativity and Innovation Skills and Attitude Towards Learning Management Based on STEAM Education of High School Students	237-250

อวัศยา สันคม และรุ่งทิพา กองสอน

วิเคราะห์คำพิพากษาและคำสั่งศาลปกครองสูงสุด กรณีวินิจฉัยคำสั่งลงโทษ พนักงานในสถาบันอุดมศึกษาว่ามีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง	251-264

Analysis of Judgments and Orders of the Supreme Administrative Court
in the Case of Ruling Orders of Punishment on Employees in Higher Education
Institutions to Examine Whether the Ruling is an Administrative Order
or as an Exercise of Rights as stated in the Administrative Contract

เอกรัฐ เป่าพงศ์ประเสริฐ, สมศักดิ์ เจริญพูล, และสรศักดิ์ มั่นศิลป์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิชาการ

มาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทย: 265-278

หลักความสอดคล้องกลมกลืนภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับ

มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

Thai Fruit and Vegetable Product Safety Standards:

Principle of Harmonization under the Agreement on the Application
of Sanitary and Phytosanitary Measures

จรรยา สุวัฒน์พิเศษ

ผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนต่อเศรษฐกิจมหภาค : 279-292

แนวคิดเชิงทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

Effects of Exchange Rate Fluctuations on the Macroeconomics:

Theoretical Framework and Literature Review

วิมล ปั่นคง

โรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย 293-304

Chinese School on the High Mountain Area of Chiangrai

Wen Zhang, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, อัจฉรา วัฒนางรงค์, และธารินทร์ รสานนท์

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และสภาพที่เป็นไปได้
ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
ในโรงเรียนกวดวิชาพัฒนวิซาคาร จังหวัดเชียงใหม่

The Study of the Actual, Expected and the Desirable Situations
of Tutoring Schools Administration for Students' Learning Management
in Phatthanavichakarn Tutoring Schools Chiang Mai Province

¹กรกฤษ ศรีวิชัย, ²ปาริชาติ บัวเจริญ และ ³จรัญญา เทพพรบัญชากิจ

¹Korrakrit Sriwichai, ²Parichat Buacharoen and ³Jaranya Thepphornbanchakij

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ

²⁻³อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ

¹Ph.D Candidate of Educational Administration Department Graduate School Payap University

²⁻³Lecturer of Educational Administration Department Graduate School Payap University

¹Corresponding Author E-mail: Kting15@hotmail.com

Received May 5, 2023; Revised May 17, 2023; Accepted 27 July, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน (2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (3) สภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ประชากร คือ ครู ผู้ปกครองและนักเรียนของโรงเรียนกวดวิชาพัฒนวิซาคาร จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูล คือ ครู ผู้ปกครองและนักเรียน จำนวน 156 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (IOC = 0.60–1.00, α = 0.94–0.97) และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และสภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (3) สภาพที่เป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และควรพัฒนาในด้านเนื้อหา หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดรายวิชา การวัดและประเมินผล สื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การจัดทำบัญชี ค่าตอบแทนของครู การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเรียนและการผ่อนชำระ การให้ทุนการศึกษา การคัดเลือกและสรรหาครู การเพิ่มช่องทางในการติดต่อ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การระบุหน้าที่

ของเจ้าหน้าที่ การจัดตารางสอน การตรวจสอบและบำรุงรักษาอาคารสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ การรักษาความสะอาด และพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัย รวมทั้งการเพิ่มช่องทางการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน; สภาพที่พึงประสงค์; สภาพที่เป็นไปได้; การบริหารโรงเรียนกวดวิชา; การจัดการเรียนรู้

Abstract

The objectives of the study were to investigate (1) the actual situations of tutoring schools for students' learning management (2) the expected situations of tutoring schools for students' learning management and (3) the desirable situations of tutoring schools for students' learning management. This study was conducted by the sequential mixed method research. The population of this study were teachers, parents and students of Phatthanavichakarn tutoring schools in Chiang Mai Province. Units of analysis were 156 participants including teachers, parents and students. The research instruments were a questionnaire (IOC = 0.60–1.00, α = 0.94–0.97) and an interview about the actual, the expected and the desirable situations of tutoring schools for students' learning management. The data was calculated for frequency percentage, mean and standard deviation. The results showed that (1) overall the actual situations of tutoring schools administration for students' learning management in much level (2) overall the expected situations in very much level (3) overall the desirable situations in very much level and the suggestions were found that the tutoring schools should develop in content, curriculum, teaching and learning management, course arrangement, measurement and evaluation, media technology and innovation, accounting, teacher's compensation, tuition expenses and installments, scholarship, selection and recruitment of teachers, contact information, data preparation, officer duties, schedule, inspection and maintenance of buildings, premises and equipment maintaining, cleanliness and developing security systems including increasing advertising channels and publicizing as well.

Keywords: Actual Situation; Expected Situation; Desirable Situation; Tutoring School Administration; Learning Management

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างซับซ้อนและผันผวน ดังนั้นแต่ละประเทศจึงได้พยายามจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานให้กับประชาชนภายในประเทศอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคในการจัดทำแผนการศึกษาเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้มีการศึกษาสถานการณ์และบริบทแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาของประเทศ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาเป็นโรงเรียนเอกชนในรูปแบบการศึกษาอิสระ ซึ่งมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงเพราะมีความมั่นใจว่าจะสามารถเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและความสามารถให้แก่ตัวผู้เรียน ดังนั้นนักเรียนและผู้ปกครองต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าสอบแข่งขัน โดยการทบทวนความรู้ในสิ่งที่เรียน การฝึกทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติมและอีกทางเลือกหนึ่งก็คือการเรียนกวดวิชา โรงเรียนกวดวิชาจึงเข้ามามีบทบาทในการทำหน้าที่เติมเต็มให้นักเรียนได้เคล็ดลับวิชาที่จะนำไปใช้ในการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย รวมทั้งนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนกวดวิชาเนื่องจากบางวิชาไม่ได้มีการจัดการเรียนการสอนภายในระบบโรงเรียน เช่นวิชา TGAT (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564)

ปี พ.ศ. 2563 โรงเรียนกวดวิชาที่มีจำนวนลดลงเหลือ 1,712 ราย มีสาเหตุมาจาก (1) เศรษฐกิจที่ชะลอตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ. 2562–2564 (2) โรงเรียนกวดวิชาที่มีชื่อซ้ำกันหรือพบโรงเรียนกวดวิชาที่ไม่ได้ขออนุญาตจัดตั้งซึ่งได้ถูกสั่งให้ปิดกิจการ (3) สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ผู้ปกครองไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนแต่ใช้การเรียนผ่านระบบออนไลน์ (4) สถานที่ตั้งของโรงเรียนมีการกลับมาเก็บค่าเช่าหลังจากสถานการณ์โควิดผ่อนคลายทำให้โรงเรียนหลายแห่งดำเนินกิจการต่อไม่ได้ (5) ภาระต้นทุนด้านภาษีที่โรงเรียนกวดวิชาต้องจ่าย (อรรถพล ตรีกตรอง, 2564) สอดคล้องกับนลินศ เตชะศิริประภา (2564) กล่าวว่า การลดลงของโรงเรียนกวดวิชาที่มีสาเหตุมาจาก (1) สภาพเศรษฐกิจที่ซบเซาส่งผลต่อกำลังซื้อของผู้ปกครอง (2) จำนวนประชากรที่มีอัตราการเกิดน้อยลง (3) รูปแบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลง (4) การแข่งขันของโรงเรียนกวดวิชาเพิ่มขึ้น และ (5) เทคโนโลยีและยุคสมัยทำให้นักเรียนสามารถค้นหาข้อมูลได้ผ่านอินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลกยังส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เห็นได้จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนทั่วโลกในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และการอ่านหรือ PISA

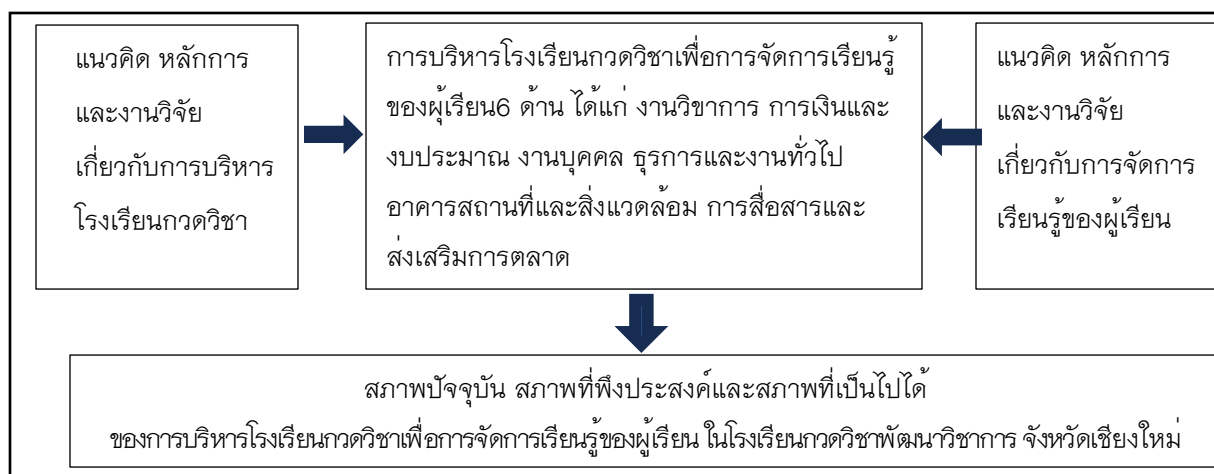
(Program for International Student Assessment) พบว่าคะแนนของนักเรียนไทยมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565 และสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2565) ได้รายงานผลการสอบ O-NET ปีการศึกษา 2564 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดโดยไม่ถึงร้อยละ 30 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนภายในประเทศมีแนวโน้มลดลง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ชัดว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกในช่วงที่ผ่านมาได้ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนกวดวิชาและส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดในอนาคตและสภาพที่เป็นไปได้ เพื่อจะเป็นประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนกวดวิชาที่อาจต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตควบคู่กับประโยชน์ที่จะเกิดกับตัวผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 2) เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร คือ ครู จำนวน 30 คน ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเกรดเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป จำนวน 75 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเกรดเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป จำนวน 75 คน ของโรงเรียนกวดวิชาพัฒนวิชาการ จ.เชียงใหม่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้แก่ (1) สาขาที่ 1 เลขที่ 117/7-8 ต.พระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ (2) สาขาที่ 2 เลขที่ 82 ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ และ (3) สาขาที่ 3 เลขที่ 108 ต.ยุหว่า อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย (1) ครูทั้งหมดของโรงเรียนกวดวิชาพัฒนวิชาการเชียงใหม่ จำนวน 30 คน (2) ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเกรดเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ (Krejcie and Morgan, 1970) แล้วเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 63 คน และ (3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเกรดเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ (Krejcie and Morgan, 1970) แล้วเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากแต่ละระดับชั้น จำนวน 63 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 156 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และสภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2) แบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และสภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงซึ่งเนื้อหาได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60- 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α)	แบบสอบถามสำหรับครู		แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองและนักเรียน	
	α	แปลความหมาย	α	แปลความหมาย
สภาพปัจจุบัน	0.94	ความเชื่อมั่นดีมาก	0.97	ความเชื่อมั่นดีมาก
สภาพที่พึงประสงค์	0.96	ความเชื่อมั่นดีมาก	0.95	ความเชื่อมั่นดีมาก
สภาพที่เป็นไปได้	0.97	ความเชื่อมั่นดีมาก	0.97	ความเชื่อมั่นดีมาก

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยยื่นเสนอขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ แล้วนำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ ส่งถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เวลา 30 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 2) ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และสภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$ S.D. = 0.80), ผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$ S.D. = 0.71) และนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$ S.D. = 0.72)

2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$ S.D. = 0.58), ผู้ปกครองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$ S.D. = 0.47) และนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$ S.D. = 0.50)

3) สภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$ S.D. = 0.67), ผู้ปกครองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$ S.D. = 0.61) และนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$ S.D. = 0.54)

ผลการวิเคราะห์จากข้อเสนอแนะและแบบสัมภาษณ์ โดยภาพรวมพบว่า

1. ครูมีความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงในด้านเนื้อหาให้ถูกต้อง พัฒนานองค์ความรู้ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง จัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนและความแตกต่างของบุคคล มีการนิเทศติดตาม วัดและประเมินผล จัดตั้งทีมวิชาการจัดทำเอกสารและแนะแนววิชาการ คิดค้นเทคนิคการสอนให้เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งสร้างนวัตกรรมในการสอน พิจารณาคำตอบแทนของครูและเพิ่มสวัสดิการ จัดทำบัญชีเป็นทางการและมีแผนงบประมาณ รวมทั้งลงทุนด้านสื่อและเทคโนโลยี คัดเลือกและสรรหาครูที่มีความรู้และประสบการณ์รวมทั้งส่งเสริมให้พัฒนาตนเอง จัดตารางสอนให้ยืดหยุ่น ระบุความรับผิดชอบของบุคลากร จัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบและเป็นปัจจุบัน

บำรุงรักษาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก รักษาความสะอาดและการรักษาความปลอดภัย ประชาสัมพันธ์โดยใช้โซเชียลมีเดีย การตลาดแบบเชิงรุก ส่งเสริมความร่วมมือกับศิษย์เก่า

2. ผู้ปกครองมีความเห็นว่าควรปรับปรุงในด้านความรู้ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล เน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ พัฒนาหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และตอบสนองความแตกต่าง รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถของผู้เรียนและพัฒนาทักษะ จัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วนและหลากหลาย วัดและประเมินผลพร้อมให้ข้อเสนอแนะ กำหนดค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเศรษฐกิจ รวมทั้งแยกตามรูปแบบการเรียน ลงทุนด้านสื่อและเทคโนโลยี มีการผ่อนชำระค่าใช้จ่าย คัดเลือกและสรรหาครูที่มีความรู้และมีประสบการณ์ รวมถึงมีเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาความรู้และทักษะ จัดทำข้อมูลประวัติของครู ระบุหน้าที่ของธุรการให้ชัดเจน พัฒนาช่องทางการรับสมัครและติดต่อ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย ตรวจสอบและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ จัดห้องเรียนและสื่อการสอนให้ครบถ้วน เพิ่มจุดนั่งพักและรักษาความสะอาด รวมทั้งการรักษาความปลอดภัย ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียที่หลากหลาย

3. นักเรียนมีความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงด้านเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล เน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ จัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วน วัดและประเมินผลผู้เรียนให้ต่อเนื่อง คิดค้นเทคนิคในการสอนที่มีความสนุกและง่ายต่อการจดจำ ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และปรับปรุงคุณภาพของสื่อเทคโนโลยีและเนื้อหา จัดการสอนเสริมเพิ่มเติม กำหนดค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมและแยกตามรูปแบบการเรียน ให้ทุนการศึกษา มีการผ่อนชำระค่าใช้จ่าย คัดเลือกและสรรหาครูที่มีความรู้และมีประสบการณ์ รวมทั้งมีเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดความรู้ รักษามาตรฐานการบริการและระบบดูแลผู้เรียน พัฒนาช่องทางการรับสมัครและการติดต่อให้มีประสิทธิภาพและสะดวก รวมทั้งส่งเสริมความกระตือรือร้นในการบริการ ตรวจสอบและบำรุงรักษาห้องเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก เพิ่มจุดนั่งพักและรักษาความสะอาด รวมทั้งเพิ่มการรักษาความปลอดภัย ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียให้หลากหลาย จัดทำเว็บไซต์เกี่ยวกับโรงเรียนและเพิ่มแผนทางการตลาด

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และสภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยภาพรวมพบว่า

สภาพปัจจุบัน ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองตรงกันว่า การปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าในปัจจุบันโรงเรียนกวดวิชา มีการบริหารและจัดการอยู่ในระดับดีมากถึงดีมากที่สุด เนื่องจากการจัดการศึกษาในระบบจึงบริหารและจัดการได้ยืดหยุ่น คล่องตัวในการตัดสินใจ

และแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว รวมทั้งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้หลากหลาย สอดคล้องกับ เอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์ (2555) กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาโดดเด่นในด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการปรับปรุงการเรียนการสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการศึกษา

สภาพที่พึงประสงค์ ทั้งครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า การปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังและความต้องการว่าในอนาคตโรงเรียนกวดวิชาควรมีการบริหารเพื่อจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับพัชรภรณ์ ดวงชื่น (2562) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับสภาพที่ใหม่ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี ออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน การบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ มีการวางแผนร่วมกันของทุกภาคส่วน และ จุฬินี วิริยะกิจไพศาล (2559) กล่าวว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับหลักสูตรและสื่อการสอนของโรงเรียนกวดวิชาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและตรงกับความต้องการ มีการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งจัดทำหลักสูตรและปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผู้ปกครองต้องการการสอนแบบสร้างความเข้าใจมากกว่าแบบท่องจำ รวมทั้งต้องมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้และประสบการณ์สามารถให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่นักเรียน ครูผู้สอนมีคุณธรรมและจริยธรรม

สภาพที่เป็นไปได้ ครูมีความคิดเห็นว่ามี การปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนกวดวิชาในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์กร จึงตระหนักถึงศักยภาพที่แท้จริงขององค์กรและแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ กมลวรรณ จันท (2564) ที่กล่าวว่า โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี การแข่งขันทางธุรกิจ เศรษฐกิจ ทำให้ทุกภาคส่วนได้รับผลกระทบ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารอย่างมีเป้าหมายและแก้ปัญหาตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการและการดูแลสถานศึกษา ส่วนผู้ปกครองและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่ามีการปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงถึงความเชื่อมั่นในการบริหารของโรงเรียนกวดวิชาว่าจะสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกมลวรรณ พันธุ์คำหรี (2564) กล่าวว่า การปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่น รวมถึงปรับโครงสร้างและจัดทำแผนปฏิบัติการที่คำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนและสอดคล้องกับงบประมาณ รวมทั้งพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีมาตรฐาน การปรับปรุงค่าธรรมเนียมในการเรียนให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อให้การเรียนการสอนทำได้ทุกที่ทุกเวลาและสร้างการเรียนรู้โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 6 ด้าน สามารถแยกอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ด้านงานวิชาการอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษา การใช้สื่อและเทคโนโลยี การมีเอกสารและตำราเรียนที่ถูกต้อง การมีรายวิชาที่ เหมาะสมและพัฒนาการเรียนรู้ การแนะแนวการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของระบบ การศึกษาและความต้องการของสังคม สอดคล้องกับสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ (2563) ที่กล่าวว่า นวัตกรรมทางการศึกษาต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อกระตุ้น การเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม และอัญชลี ศรีวิชัย (2563) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมของเอกสารและการแนะแนวการศึกษา การใช้เทคนิคการสอนที่ง่าย จะทำให้ ผู้เรียนสามารถนำไปต่อยอดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประยุกต์ใช้ได้ โดยต้องใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัยและเพียงพอ ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การนิเทศติดตาม การวัด และ ประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับภฤติยา แผ่นทอง (2563) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งที่ โรงเรียนกวดวิชาต้องการมากที่สุด เนื่องจากการเรียนในช่วงเวลาสั้น การวัดและประเมินผลจึงต้องสามารถทำได้ ทุกครั้งที่จบบทเรียนและเป็นระบบ เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

2) ด้านการเงินและงบประมาณอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีช่องทางในการชำระค่าเรียนที่หลากหลาย การมีค่าใช้จ่ายในการเรียนที่เป็นธรรมและเหมาะสม และการมีวัสดุและครุภัณฑ์เพียงพอ สอดคล้องกับปัญญา ศิริโกไคยกันนัท (2559) กล่าวว่า การบริหาร โรงเรียนกวดวิชาที่ผู้เรียนให้ความสำคัญ คือ ค่าใช้จ่ายในการเรียนที่เหมาะสมกับประสิทธิภาพของการ เรียนและการสอน สุดารัตน์ วุฒิมงคลพานิช (2559) กล่าวว่า ราคาของคอร์สเรียนของโรงเรียนกวดวิชา ต้องเหมาะสมกับจำนวนชั่วโมงเรียนและคุณภาพของการเรียนการสอน รวมทั้งมีราคาถูกกว่าสถาบันอื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนใช้พิจารณาว่าควรเรียนกับสถาบันใด และอัญชลี ศรีวิชัย (2563) กล่าวว่า ปัจจัยด้านการเงิน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนกวดวิชา โดยถ้าผู้ปกครองมีฐานะที่ดีก็จะส่งลูกหลานเข้าเรียน ในโรงเรียนกวดวิชาที่ดีและมีชื่อเสียง รวมถึงการกำหนดค่าเล่าเรียนไว้ชัดเจนและเหมาะสมกับคุณภาพ ค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม รวมทั้งความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ มีช่องทางการ ชำระเงินที่หลากหลาย ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีวัสดุและครุภัณฑ์ที่ทันสมัยและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับสุดารัตน์ วุฒิมงคลพานิช (2559) กล่าวว่า การมีอุปกรณ์การเรียนที่ครบถ้วนและการอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยี สื่อสารสนเทศ ความทันสมัยของสื่อและอุปกรณ์มีผลต่อการตัดสินใจ

ข้อควรเรียนของโรงเรียนกวดวิชา และอัญชลี ศรีวิชัย (2563) กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาต้องมีการจัดเตรียมเอกสารที่กระชับและเข้าใจง่าย รวมทั้งใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์ที่ทันสมัย

3) ด้านงานบุคคลอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การคัดเลือกและจัดจ้างครูที่มีความรู้ความสามารถ ครูที่มีทักษะและเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับสุตารัตน์ วุฒิมงคลพานิช (2559) กล่าวว่า ครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงมีประสบการณ์ในการสอนจะถ่ายทอดเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่ายและสร้างแรงกระตุ้นได้ดี รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์และมีเทคนิคในการจัดจำจะส่งเสริมให้นักเรียนอยากเรียนและเลือกโรงเรียนกวดวิชา ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การนิเทศติดตามและประเมินการสอนของครูและการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ปกครองและนักเรียน สอดคล้องกับประภาวิทย์ ชวนไชยยะกุล (2554) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนกวดวิชาช่วยให้บุคลากรดำเนินงานได้สะดวกและเรียบร้อยซึ่งทำให้ผู้เรียนและผู้ปกครองได้รับความสำเร็จตามจุดประสงค์ โดยโรงเรียนต้องยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนและผู้ปกครองเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงแก้ไข และชูกิจ ลิ้มปิจำนงค์ (2565) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้อาจเกิดการพัฒนาได้ต้องรับฟังเสียงสะท้อนจากทุกระดับเพื่อร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน

4) ด้านธุรการและงานทั่วไปอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การได้รับอนุญาตจัดตั้งอย่างถูกต้อง รวมทั้งปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับต่างๆ การบริการจากบุคลากรด้วยมารยาทและอัธยาศัยที่ดี การรับสมัคร การลงทะเบียนเรียนและการตอบข้อซักถามที่สะดวกรวดเร็วและหลากหลายช่องทาง การแนะนำหลักสูตรที่ถูกต้องและชัดเจน พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 กล่าวว่า การจัดตั้งโรงเรียนนอกระบบต้องได้รับใบอนุญาตและมีการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรเป็นไปตามคณะกรรมการกำหนดในราชกิจจานุเบกษา สอดคล้องกับ ปัญญา ศิริโกไศยกานนท์ (2559) กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาต้องมีความน่าเชื่อถือในคุณภาพการเรียนการสอนและได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ และศศิมา เลิศเกษมชัย (2558) กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้เรียน คือ ความรวดเร็วในการบริการ การบริการที่สุภาพและเอาใจใส่ การแนะนำสถานศึกษา ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การติดตาม และตรวจสอบการเข้าเรียนของนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การมีกิจกรรมพัฒนานักเรียน และการบริการและสวัสดิการแก่นักเรียนอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับเอกอมร เฉื่อยศิริรักษ์ (2555) กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาควรมีการพัฒนากระบวนการเข้าชั้นเรียนของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไข นอกจากนี้พระใบฎีกาพงษ์นรินทร์ ปิยงโร (2561) กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยจัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบวิธีที่หลากหลาย ช่วยให้ผู้เรียน

พัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน และธนวิทย์ อิ่มยิ้ม (2561) กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาส่วนใหญ่จะมีการจัดสถานที่ที่ไม่แออัด รวมถึงมีห้องน้ำชาย-หญิงแยกส่วนกันและการมีน้ำดื่มบริการ

5) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีห้องเรียนและอาคารสถานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมและปลอดภัย สะอาดและถูกสุขอนามัย และความสะดวกในการเดินทาง สอดคล้องกับศศิมา เลิศเกษมชัย (2558) กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาต้องมีที่ตั้งที่สะดวกต่อการเดินทาง สถานที่สะอาดและเป็นระเบียบ มีบรรยากาศเหมาะสมต่อการเรียนการสอน ปัญญา ศิริโกไศยกานนท์ (2559) กล่าวว่า บรรยากาศการเรียนการสอนจะกระตุ้นให้ตั้งใจเรียนและมีห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน อาคารเรียนและห้องเรียนกว้างขวาง สะดวกสบาย มีทำเลที่ดีและมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีเครื่องปรับอากาศ รวมทั้งความสะอาดของสถานที่เรียนและบริเวณโดยรอบ ส่งผลต่อการจูงใจในการเรียน ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การรักษาความปลอดภัย สอดคล้องกับวารุณี พูนพิพัฒน์กิจ (2564) กล่าวว่า การเรียนในบรรยากาศที่อบอุ่น รู้สึกปลอดภัยและไม่มีเสียงรบกวนช่วยเอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน เช่น การวางโต๊ะ การตกแต่ง ความสะอาดและแสงสว่างเพียงพอ จะทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น

6) ด้านการสื่อสารและส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีภาพลักษณ์ที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ และการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและหลากหลายช่องทาง สอดคล้องกับปัญญา ศิริโกไศยกานนท์ (2559) กล่าวว่า ผู้เรียนกวดวิชาให้ความสำคัญกับการแนะนำจากเพื่อนหรือรุ่นพี่ เช่น ครูสอนเข้าใจง่าย เป็นกันเอง ความน่าเชื่อถือในคุณภาพการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ และวารุณี พูนพิพัฒน์กิจ (2564) กล่าวว่า ผู้เรียนที่ได้รับความสำเร็จในการสอบเข้าสถาบันที่มีชื่อเสียงหลังจากได้รับการกวดวิชาจะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้ปกครอง และผู้เรียนในการตัดสินใจเรียนกวดวิชา การบริการที่ตรงตามความต้องการและเหนือความคาดหมายจะทำให้ผู้เรียนและผู้ปกครองไว้วางใจและมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อโรงเรียนกวดวิชา รวมทั้งมีการแนะนำบอกต่อและความรักดีต่อโรงเรียนกวดวิชา นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้สถานศึกษามีขอบเขตภารกิจในการบริหารและจัดการการศึกษามุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรเครือข่าย และการมีกิจกรรมส่งเสริมการขายที่น่าสนใจและเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับจุฬณี วิริยะกิจไพศาล (2559) กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาต้องมีการบริการวิชาการแก่สังคมเพื่อให้เป็นที่รู้จัก เป็นการเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนกวดวิชาและต้องกำหนดค่าธรรมเนียม

ค่าลงทะเบียนเรียนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและมีการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า รวมทั้งมีส่วนลดค่าธรรมเนียมและสามารถผ่อนชำระค่าเรียน โดยผู้ปกครองมักจะให้ความสำคัญกับราคาที่ย่ำซึ่งต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับวิธีการสอนและสื่อการสอน รวมทั้งผลลัพธ์ที่ได้ และอัญชลี ศรีวิชัย (2563) กล่าวว่า โรงเรียนกวดวิชาต้องกำหนดค่าเล่าเรียนให้ชัดเจนและราคาเหมาะสมกับคุณภาพและจำนวนชั่วโมงเรียน รวมทั้งการลดราคาและผ่อนชำระค่าเรียน

เมื่อพิจารณาข้อเสนอแนะและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และสภาพที่เป็นไปได้ของการบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริง ความคาดหวังและความเชื่อมั่นในการบริหารโรงเรียนกวดวิชาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก ในอันที่จะพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและสร้างรายได้จากการประกอบธุรกิจทางการศึกษา ซึ่งต้องทำให้เกิดความสมดุลกันทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและผลสำเร็จในธุรกิจกวดวิชา จึงถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญและต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งจากทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการจัดทำแผนการศึกษาเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องมีการศึกษาสภาพการณ์และบริบทแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษา ได้แก่ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกและทักษะในศตวรรษที่ 21 และพัชรภรณ์ ดวงชื่น (2562) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงที่มีสิ่งหนึ่งเข้ามาแทนที่และรวดเร็วส่งผลกระทบต่อเตรียมความพร้อมของคน โดยเฉพาะองค์กรการศึกษาซึ่งต้องพัฒนาให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ที่มีผู้นำและสมาชิกเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ต่อความท้าทายและพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรที่คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน การบริหารจัดการในการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งมีการวางแผนร่วมกันของบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเป็นการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบการศึกษาเอกชน จึงแบ่งภาระงานเป็น 2 ด้านหลัก คือ การบริหารการศึกษาและการบริหารธุรกิจ เนื่องจากว่าโรงเรียนกวดวิชาต้องมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดควบคู่กับต้องบริหารและจัดการให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในรูปแบบของธุรกิจเพื่อความอยู่รอดขององค์กรและรายได้ของบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บข้อมูลจากโรงเรียนกวดวิชาเพียงหนึ่งแห่งเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดหนึ่งในการวิจัยนี้ เนื่องจากเป็นช่วงหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งส่งกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้โรงเรียนกวดวิชาจำนวนมากปิดกิจการหรือมีจำนวนผู้เรียนน้อย ดังนั้นอาจเก็บข้อมูลในระดับกว้างจากโรงเรียนกวดวิชาทั่วประเทศและแบ่งกลุ่มโรงเรียนตามพื้นที่ใช้สอยตามระบุในระเบียบข้อกำหนดมาตรฐานโรงเรียนกวดวิชา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ จันท. (2564). การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กมลวรรณ พันธุ์ดำหริ. (2564). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนนอกระบบประเภทกวดวิชาสู่มาตรฐานการ
จัดการเรียนรู้วิถีใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- กฤติยา แผ่นทอง. (2563). การบริหารวิชาการโรงเรียนกวดวิชาตามแนวคิดยกระดับขีดความสามารถ
การแข่งขันของประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬณี วิริยะกิจไพศาล. (2559). กลยุทธ์การตลาดกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนกวดวิชาของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูกิจ ลิ้มปิจำนงค์. (2565). School Reopening and Teacher Empowerment to cope with the Next
Normal in Education. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2566, จาก <https://m.mgronline.com/qol/detail/>
- ธนวิทย์ อิ่มยิ้ม. (2561). กลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของการประกอบธุรกิจ
กวดวิชาในเขตกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- นลิตาเตชะศิริประภา. (2564). โรงเรียนกวดวิชาในยุคนี้ไม่จำเป็นแล้วหรือยังจำเป็นมากกว่าเดิม. สืบค้น
เมื่อ 28 ธันวาคม 2565, จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/money/100564>
- ประภาวัลย์ ชวนไชยะกุล. (2554). การศึกษาสภาพและผลกระทบของโรงเรียนกวดวิชาในประเทศไทย.
ดุษฎีนิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัญญา ศิริโกไสยกานนท์. (2559). กลยุทธ์การตลาดธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระใบฎีกาพงษ์นรินทร์ ปิยงโร. (2561). การบริหารกิจกรรมนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชรารณณ์ ดวงชื่น. (2562). การบริหารจัดการศึกษารับมือความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. *วารสารศิลปและการจัดการ*, 4(3), 783–795.
- วารุณี พูนพิพัฒน์กิจ. (2564). แบบจำลองความสำเร็จของโรงเรียนกวดวิชาในประเทศไทย. *ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*.
- วิทยา พัฒนเมธาดา. (2565). *การจัดการเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2566, จาก <https://www.kansuksa>.
- ศศิมา เลิศเกษมชัย. (2558). *ปัจจัยการตัดสินใจเลือกโรงเรียนกวดวิชาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2565). *รายงานประจำปี พ.ศ. 2564*. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2566, จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/431>.
- สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). *โรงเรียนกวดวิชาเงาสะท้อนความเหลื่อมล้ำและล้มเหลวของการศึกษาไทย*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2565. จาก <https://research.eef.or.th>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). *ผลการประเมิน PISA 2018*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2566, จาก [https://pisathailand .ipst.ac.th/pisa2018-full/](https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2018-full/)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุดาร์ตน์ วุฒิมงคลพานิช. (2559). *ปัจจัยต่อการตัดสินใจซื้อคอร์สเรียนจากสถาบันกวดวิชาของนักเรียนเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ. (2563). แนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ระดับขั้น. *Journal of Modern Learning Development*, 5(3), 253.
- อรรถพล ตรีกตรอง. (2564). *ธุรกิจกวดวิชาหมิ่นล้านระลำปิดพันแห่ง*. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2566, จาก <https://www.prachachat.net/prachachat-top-story/news-641796>.
- อัญชลี ศรีวิชัย. (2563). *กลยุทธ์การบริหารและจัดการโรงเรียนกวดวิชาที่สอดคล้องกับการศึกษายุคดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์. (2555). *กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม*. ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

อินโฟกราฟิกและการเข้าถึงโครงการความช่วยเหลือทางสังคม

ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของผู้สูงอายุ:

กรณีศึกษา ในเขตและนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

Infographics and the Older People's Access to Social Assistance Programs

During the COVID-19 Pandemic: A Case study in the municipality

and rural areas of Nakhon Ratchasima

โชติกา บรรจงปรุ และ ²อจิราภัส เพียรขุนทด

¹Chotika Banjongpru and ²Ajirapa Pienkhuntod

¹นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹Master of Public Administration, College of Local Administration Khon Kaen University

² Lecturer Public Administration, College of Local Administration Khon Kaen University

¹Corresponding Author E-mail: b_chotika@kkumail.com

Received May 26, 2023; Revised June 29, 2023; Accepted August 8, 2023

บทคัดย่อ

สื่อประชาสัมพันธ์อินโฟกราฟิกมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาวิกฤตที่ต้องเร่งนำส่งสวัสดิการให้แก่ประชาชนจำนวนมาก งานวิจัยนี้มุ่งให้คำตอบของคำถามที่ว่า การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาเข้าถึงความช่วยเหลือในโครงการความช่วยเหลือทางสังคมของรัฐในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาและใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปพักอาศัยอยู่ในและนอกเขตเมืองนครราชสีมาผลการวิจัยพบว่า การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอินโฟกราฟิก (Infographic) ช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้สูงอายุได้ แต่ยังไม่สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาลงทะเบียนและเข้าถึงสวัสดิการฉุกเฉินจากโครงการเราไม่ทิ้งกัน โครงการเราเที่ยวด้วยกัน โครงการคนละครึ่ง และโครงการเราชนะได้ด้วยตนเอง เนื่องจากผู้สูงอายุขาดทักษะดิจิทัลในการลงทะเบียนในระบบออนไลน์ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงโครงการความช่วยเหลือทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความเพียงพอของข้อมูล การเข้าถึงแหล่งบริการและความสะดวก ค่าใช้จ่ายสำหรับการประชาสัมพันธ์และการยอมรับคุณภาพ

คำสำคัญ การประชาสัมพันธ์ผ่านอินโฟกราฟิก; การเข้าถึงสวัสดิการของผู้สูงอายุ; โควิด-19; ผู้สูงอายุ

Abstract

Infographic publicity plays an important role in promoting access to government services during a crisis in which many people need social assistance. This research aims to answer the question of whether public relations in the form of infographics can help older people in Nakhon Ratchasima province access assistance to the state's social assistance programs during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) Or not, how? This study was a case study using in-depth interviews as a research tool to collect information from 20 persons aged 60 years and over who were living in the municipality and rural areas of Nakhon Ratchasima province. The research findings showed that the public relations in the form of infographics could provide information to the elderly in Nakhon Ratchasima province but still insufficient to help them register and access social assistance programs will such as Rao Mai Thing Kan, Rao Thiao Duai Kan, Khon La Khrueng and Rao Chana on their own. That was primarily because the elderly lacked digital skills in online registration. The factors affecting the access to social assistance programs included availability of information, accessibility to the services, accommodation, affordability, and acceptability of the services.

Keywords: Public relations; Infographic; Access to welfare; COVID-19; Older People

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Coronavirus Disease Starting in 2019) หรือที่เรียกกันว่า “โควิด-19” (COVID-19) ไวรัสนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและทำให้ติดจากคนสู่กันได้โดยง่าย โดยในช่วงแรกถือว่าเป็นโรคอุบัติใหม่ที่ทำได้เพียงรักษาตามอาการเท่านั้น การติดเชื้อโควิด-19 ส่งผลต่อสุขภาพทั้งยังทำให้ภูมิคุ้มกันร่างกายบกพร่อง นอกจากนั้นยังส่งผลให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากภาครัฐได้มีมาตรการล็อกดาวน์ส่งผลให้บางธุรกิจต้องปิดตัวลง คนตกงานและไม่มียานพาหนะอย่างเพียงพอ ส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกคนในเรื่องของรายได้ (พุทธิพันธุ์ หิรัญยตระกูล และ ไตรสรณ์ ธีรชิวานนท์, 2563) ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังกล่าวทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาให้ทันทั่วทั้งที่ ดังเช่นมาตรการด้านสาธารณสุข การคุ้มครองทางสังคม หรือนโยบายการคลังเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนและควบคุมจำนวนผู้ติดเชื้อ (Nadia Belhaj Hassine Belghith & Tanida Arayavechkit, 2021) ดังนั้นภาครัฐจึงได้จัดทำโครงการสวัสดิการและความช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance Programs) แบบเฉพาะกิจเพื่อเป็นการบรรเทาและเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบ อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในรูปแบบที่หลากหลาย

เช่น โครงการ“เราไม่ทิ้งกัน” โครงการช่วยเหลือผู้ที่มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเยียวยาเกษตรกร กลุ่มเปราะบาง มาตรการลดภาระลูกจ้างระบบประกันสังคม มาตรการลดภาระค่าไฟฟ้า-น้ำประปา โครงการคนละครึ่ง เป็นต้น ซึ่งมาตรการที่กล่าวมามีเพียง 4 โครงการเท่านั้นที่ต้องลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์ คือ โครงการ“เราไม่ทิ้งกัน” โครงการ“เราเที่ยวด้วยกัน” โครงการ“คนละครึ่ง” และ โครงการ“เราชนะ” โดยโครงการเหล่านี้มุ่งเน้น การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นการเชิญชวน ให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบของอินโฟกราฟิก เป็นที่นิยมในการนำมาใช้ในการออกแบบสื่อ ภาพนิ่ง วีดีโอ การโฆษณาต่าง ๆ โดยนำเสนอข้อมูลผ่าน รูปภาพที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้นๆ กระชับและชัดเจน เช่น แผ่นป้ายที่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวิธีการรับสิทธิ์ และใช้สิทธิ์ผ่านแอปพลิเคชัน“เป๋าตัง” ของโครงการ“เราชนะ” ที่มีการสรุปขั้นตอนการใช้ มีรูปภาพ ประกอบและมีข้อความอธิบายที่มีความกระชับและชัดเจน (The Chapt, 2565)

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบอินโฟกราฟิกเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) ของรัฐในช่วงการระบาดโควิด-19 มักปรากฏและเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน ในโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟนผ่านโซเชียลมีเดีย การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในโครงการของภาครัฐในรูปแบบ อินโฟกราฟิกจะออกแบบสีพื้นหลังให้เป็นสีฟ้า เพื่อให้เห็นว่าเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการของภาครัฐ หัวข้อใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่และขนาดตัวอักษรในเนื้อหาขนาดเล็กที่ไม่มีหัว แต่มีความสั้นและกระชับ เข้าใจได้ง่าย ซึ่งสิ่งนี้สามารถทำให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถที่จะเข้าใจและเข้าถึงได้ แต่ทว่าการสื่อ ประชาสัมพันธ์ลักษณะนี้มักจะมีปัญหากับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการมองเห็นตัวอักษรของแผ่น ประชาสัมพันธ์ไม่ค่อยชัดเจนหรือการที่ผู้สูงอายุไม่เปิดรับความเข้าใจในเทคโนโลยี (จงกลณี จงพรชัย และคณะ, 2559) ในบางโครงการรัฐมีการลงทะเบียนผ่านทางเว็บไซต์หรือใช้สิทธิ์ผ่านแอปพลิเคชันในมือ ถือ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัญหาทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ด้วยตนเอง เนื่องจากไม่รู้ วิธีทำและไม่คุ้นเคยกับการใช้งาน (ยศ วัชรคุปต์ และสมชัย จิตสุชน, 2563) ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ใน รูปแบบอินโฟกราฟิกที่ดีควรมีการออกแบบเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุ จึงจะทำให้ผู้สูงอายุ สามารถเข้าใจและสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมแบบเฉพาะกิจได้ด้วยตนเองที่เป็นไปตามได้ตามหลัก ทฤษฎีของ Penchansky Roy & J. William Thomas (1981) คือความเพียงพอของบริการที่มีอยู่ การเข้าถึง แหล่งบริการ ความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ ความสามารถที่จะเสียค่าใช้จ่าย และการยอมรับคุณภาพของการบริการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอินโฟกราฟิกและการเข้าถึงโครงการ ความช่วยเหลือทางสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา ในเขตและนอก

เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) และติดอันดับ 1 ใน 5 จังหวัดที่มีสถิติการใช้จ่ายมากที่สุดของโครงการเราชนะ (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2564) และโครงการคนละครึ่ง (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) โดยคาดหวังที่จะค้นหาปัจจัยที่มีส่วนทำให้การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกนำไปสู่การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐของผู้สูงอายุได้ด้วยตนเองมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของอินโฟกราฟิก (Infographic) ในโครงการความช่วยเหลือทางสังคมของรัฐ ช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
2. เพื่อศึกษาผลของการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของอินโฟกราฟิก (Infographic) ช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการเข้าถึงความช่วยเหลือทางสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

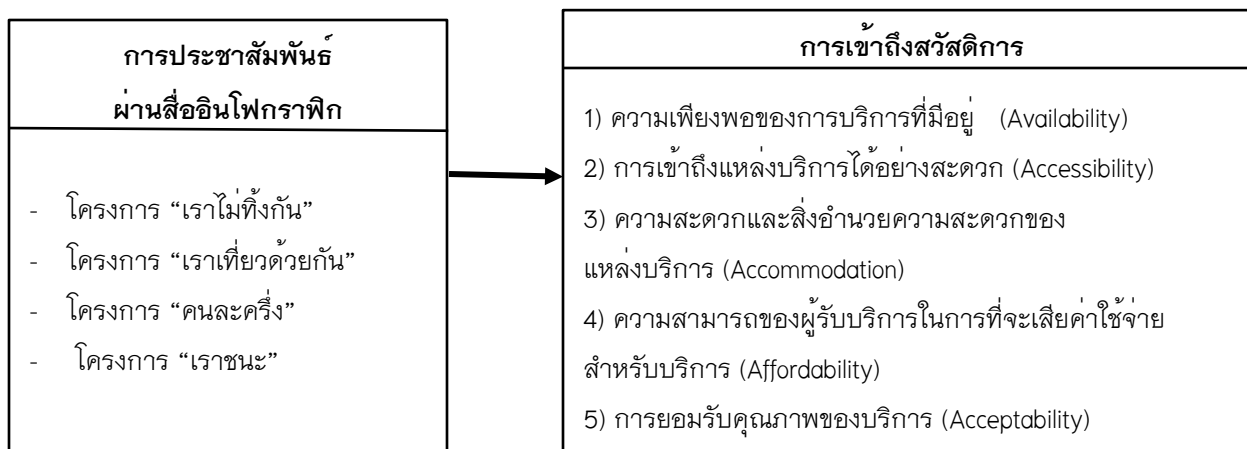
การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบกรณีศึกษา (Case Study) ผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) และติดอันดับ 1 ใน 5 จังหวัดที่มีสถิติเข้าร่วมโครงการเราชนะและโครงการคนละครึ่ง ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจากกลุ่มประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องเข้าเกณฑ์ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการสวัสดิการของรัฐที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญแก่ผู้วิจัยได้ และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้เลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลจากในอำเภอเมือง จำนวน 10 คน และนอกเขตอำเภอเมือง จำนวน 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 20 คน ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Construct In-depth Interview) มีการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์โดยได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ภายหลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการถอดเทปบันทึกเสียงให้เป็นความเรียงลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน โดยมีคำถามสัมภาษณ์และกรอบวิจัย ดังนี้

1. ในช่วงของการเริ่มแพร่ระบาดของโควิด-19 ท่านได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือไม่
2. ท่านได้รับความช่วยเหลือจากโครงการอะไรบ้าง (โครงการเราไม่ทิ้งกัน โครงการเยียวยาเกษตรกร โครงการเยียวยากลุ่มเปราะบาง โครงการคนละครึ่งหรือมาตรการช่วยเหลือการลดภาระค่าน้ำ ค่าไฟ ฯลฯ)
3. โครงการที่ได้รับ ท่านทราบมาจากแหล่งใด (สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ)

4. ท่านรู้จักภาพอินโฟกราฟิกไหม (มีตัวอย่างภาพ)
5. ท่านคิดว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกดีไหม หรือชอบไหม ดีกว่าการประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิมไหม เพราะเหตุใด มีข้อเสียอะไรไหม
 - 1) ท่านคิดว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกมีข้อมูลเพียงพอกับการลงทะเบียนในโครงการช่วยเหลือและเยียวยาในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของท่านไหม
 - 2) บอกถึงรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับแหล่งบริการครอบคลุมทุกพื้นที่ ที่ท่านต้องการลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมโครงการเพื่อช่วยเหลือเยียวยาไหม
 - 3) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกสามารถช่วยอำนวยความสะดวก ทำให้การลงทะเบียนของท่านง่ายขึ้นไหม อย่างไร
 - 4) ท่านสามารถเสียค่าใช้จ่าย เสียค่าบริการอะไร เกี่ยวกับสื่ออินโฟกราฟิกไหม หรือเสียค่าใช้จ่ายเพื่อลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการไหม
 - 4) ท่านยอมรับกับคุณภาพของประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกไหม? ท่านคิดว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกดีไหมดีกว่าการประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิมไหม เพราะเหตุใด
6. ท่านคิดว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก มีข้อเสียอะไรบ้าง
7. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเข้าถึงของ Penchansky and Thomas (1981) ประกอบด้วย ความเพียงพอของการบริการที่มีอยู่ การเข้าถึงแหล่งบริการได้อย่างสะดวก ความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ ความสามารถของผู้รับบริการในการที่จะเสียค่าใช้จ่ายสำหรับบริการ และการยอมรับคุณภาพของบริการ ภายใต้โครงการเราไม่ทิ้งกัน โครงการเราเที่ยวด้วยกัน โครงการคนละครึ่ง และโครงการเราชนะ โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ขั้นตอนดังนี้

- 1) เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วผู้วิจัยทำการทบทวนข้อมูลทั้งการจดบันทึกและการขออนุญาตบันทึกเสียง หลังจากนั้นทำการถอดไฟล์เสียงเป็นความเรียงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์และตรวจเช็คความถูกต้องอย่างเป็นระบบ
- 2) นำข้อมูลลงตารางเพื่อเปรียบเทียบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลความเหมือนและความต่าง ความสัมพันธ์ของข้อมูล และให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงของข้อมูล รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และ
- 3) ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์อย่างเป็นองค์รวม

ผลการวิจัย

อินโฟกราฟิกและการเข้าถึงโครงการความช่วยเหลือทางสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีการศึกษาผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา และศึกษาผลของการประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิกต่อบัณฑิตการเข้าถึงโครงการความช่วยเหลือทางสังคมช่วงโควิด-19 ในกลุ่มผู้สูงอายุทั้งในและนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านความเพียงพอของข้อมูล พบว่า ผู้สูงอายรรู้ความพอเพียงของข้อมูลการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอินโฟกราฟิก แม้จะไม่สามารถดำเนินการได้เองแต่สามารถรับรู้ผ่านผู้อื่นที่ลงทะเบียนให้ได้ โดยมีความเห็นว่าควรเสนอข้อความที่สั้น กระชับ เข้าใจง่ายภายในแผ่นเดียว

การได้เข้าร่วมโครงการสวัสดิการเฉพาะกิจของผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นความสำคัญอย่างหนึ่ง ในแง่ของการได้รับเงินช่วยเหลือในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องเอาไปใช้จ่าย จุนเจือในช่วงสถานการณ์วิกฤติ ในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกมีข้อมูลเพียงพอ ต่อการลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ แม้ข้อมูลจะมีความเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุจะไม่สามารถลงทะเบียนด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุมีความไม่เข้าใจและไม่ถนัดในการใช้เทคโนโลยี กลัวความผิดพลาดและมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น

นอกจากนั้นผู้สูงอายุมีความเห็นเพิ่มเติมในทิศทางเดียวกันว่า ควรจะมีแผนการประชาสัมพันธ์ แค่แผ่นเดียวเท่านั้น และมีขนาดที่ไม่เล็กจนเกินไป เนื่องจากผู้สูงอายุไม่ชอบการอธิบายที่ซับซ้อน ชอบความกระชับและเข้าใจง่าย อาจเพิ่ม keyword เพื่อเพิ่มความเข้าใจให้แก่ผู้สูงอายุ แม้ภาครัฐจัดทำ คู่มือการลงทะเบียนที่มีความละเอียดทุกขั้นตอนแต่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชื่นชอบการประชาสัมพันธ์ที่บอก ขั้นตอนวิธีการในแผ่นเดียว

2) ด้านการเข้าถึงแหล่งบริการ พบว่า การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบอินโฟกราฟิกที่รัฐ จัดทำบอกถึงรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับแหล่งบริการครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ต้องการลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมโครงการเพื่อช่วยเหลือเยียวยา ทำให้ผู้ที่ได้อ่านหรือศึกษาสามารถรับรู้และเข้าถึงแหล่งบริการได้ ซึ่งพบว่า แผนการประชาสัมพันธ์สามารถบอกถึงรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งบริการครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างชัดเจน

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกเกี่ยวกับสวัสดิการในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่สามารถที่จะเข้าถึงข้อมูล เช่น ร้านค้าที่ร่วมโครงการ สถานที่ราชการ หรือตามแพลตฟอร์ม โซเชียลมีเดียอย่างเว็บไซต์ของโครงการของรัฐโดยตรง เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้สูงอายุในบางรายไม่สามารถ ที่พบเห็นหรือเข้าถึงแผ่นประชาสัมพันธ์อินโฟกราฟิกได้ด้วยตัวเอง เนื่องจากไม่สามารถอ่านด้วยตนเองและ ไม่มีความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลดังกล่าว นอกจากผู้สูงอายุจะต้องทำความเข้าใจกับสื่อประชาสัมพันธ์แล้ว ยังต้องทำความเข้าใจกับการลงทะเบียนผ่านระบบออนไลน์อีกด้วย

นอกจากนี้ขนาดของตัวอักษรที่ปรากฏในแผ่นประชาสัมพันธ์ยังเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้ ผู้สูงอายุทุกคนกล่าวว่า ตัวหนังสือที่อยู่ในแผ่นประชาสัมพันธ์มีขนาดเล็กเกินไป ตัวอักษรอ่านได้ยากเนื่องจาก ตัวหนังสือสมัยใหม่ไม่มีหัว ซึ่งสาเหตุนี้ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบปัญหากับด้านสายตาและการมองเห็น

3) ด้านความสะดวก พบว่า การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกในด้านความอำนวยความสะดวก พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเห็นว่าแผ่นประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกบอกขั้นตอนวิธีการใช้และ วิธีการรับสิทธิในโครงการต่าง ๆ อำนวยความสะดวกอย่างมากต่อการเรียนรู้ สามารถที่จะศึกษาและดู วิธีการใช้และรับสิทธิได้

นอกจากนั้นรูปแบบของการประชาสัมพันธ์อินโฟกราฟิก ผู้สูงอายุยังมีความต้องการให้มีคนมาอธิบายและชี้แนะเพิ่มเติม เพื่อที่จะสามารถทำความเข้าใจ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความอำนวยความสะดวกต่อการลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมโครงการให้มีความง่ายต่อตนเองมากมากขึ้น ถึงแม้ว่าการประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิกจะสามารถอำนวยความสะดวกต่อการลงทะเบียน แต่ในผู้สูงอายุบางท่านนั้นก็อาจจะเข้าใจทั้งหมดได้ เนื่องจากขาดทักษะทางด้านดิจิทัล

การประชาสัมพันธ์โครงการสวัสดิการในช่วงโควิด-19 ผ่านรูปแบบอินโฟกราฟิกถือว่าอำนวยความสะดวกอย่างมากต่อการลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการสำหรับผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะลงทะเบียนได้ด้วยตนเองเนื่องจากไม่มีความถนัดพอที่จะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หรือในกรณีของผู้สูงอายุบางท่านหากไม่มีผู้ใดในการให้ความช่วยเหลือในการลงทะเบียน ก็สามารถที่จะให้ทางเจ้าหน้าที่ของธนาคารกรุงไทยหรือเจ้าหน้าที่พนักงานของรัฐช่วยเหลือในการลงทะเบียนได้ ธนาคารกรุงไทยหรือสถานที่ราชการต่างๆ ถือว่าเป็นอีกหนึ่งกลไกที่สามารถอำนวยความสะดวกต่อการเข้าร่วมโครงการได้เช่นกัน

4) ด้านค่าใช้จ่าย พบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกสามารถเข้าถึงในรูปแบบที่หลากหลายและให้บริการฟรี ไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ หากมีค่าใช้จ่ายเพื่อสามารถให้เข้าร่วมโครงการได้ ผู้สูงอายุก็สามารถที่จะเสียค่าใช้จ่ายในลงทะเบียนการได้

อย่างไรก็ตามสำหรับสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกเกี่ยวกับสวัสดิการ ในส่วนนี้ไม่มีการเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เนื่องจากการให้บริการฟรี โดยไม่มีค่าใช้จ่ายกับแผ่นกระดาษของการประชาสัมพันธ์ในโครงการแต่อย่างใด ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลในสื่อประชาสัมพันธ์ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อีกทั้งข้อมูลการประชาสัมพันธ์หรือแผ่นโฆษณาเกี่ยวกับสวัสดิการสามารถดาวน์โหลดได้ฟรีตามเว็บไซต์ของโครงการต่าง ๆ อีกด้วย

5) ด้านการยอมรับ พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนให้การยอมรับว่าแผ่นประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก มีประโยชน์เนื่องจากสามารถทำให้ผู้สูงอายุได้เห็นและรับรู้ได้ แม้จะไม่สามารถที่ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่ แต่เมื่อมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบนี้ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะช่วยอำนวยความสะดวกและมีประโยชน์ต่อการรับรู้และเข้าถึงได้อย่างง่าย

นอกจากจะให้การยอมรับในเรื่องของประโยชน์ของสื่อในรูปแบบอินโฟกราฟิกแล้ว ในเรื่องของการออกแบบของสื่อประชาสัมพันธ์นั้นก็เป็นที่ยอมรับเช่นกัน เนื่องจากการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ ผู้สูงอายุทุกคนให้การยอมรับว่าการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของทางภาครัฐนั้นมีการออกแบบที่ดี มีการสีสันสวยงาม มีรูปภาพประกอบ ข้อมูลมีความกระชับ ทำให้มีความรู้สึกดึงดูดอยากที่จะเข้ามาดูและศึกษาในแผ่นประชาสัมพันธ์ อีกทั้งการออกแบบโลโก้ของแต่ละโครงการมีความโดดเด่น จำได้ง่าย การจัดวางรายละเอียดต่าง ๆ วางที่เป็นขั้นเป็นตอน สามารถทำความเข้าใจได้อย่างง่าย ดังนั้นการประชาสัมพันธ์

ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนในเรื่องของประโยชน์ในการนำมาใช้ และการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์อินโฟกราฟิก

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาอินโฟกราฟิกและการเข้าถึงโครงการความช่วยเหลือทางสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา ในเขตและนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

ปัจจัยด้านความเพียงพอของสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสวัสดิการภาครัฐผ่านสื่ออินโฟกราฟิก (Availability) พบว่า ข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก ได้แก่ วิธีการลงทะเบียนรับเงินเยียวยา วิธีการใช้สิทธิและรับสิทธิ และข้อมูลทั่วไปของโครงการมีข้อมูลเพียงพอโดยมีขั้นตอน รายละเอียดที่เข้าใจง่าย ไม่สับสน แม้ผู้สูงอายุจะไม่สามารถลงทะเบียนด้วยตนเองได้ แต่ก็รับรู้ถึงความเพียงพอ เหมาะสมของข้อมูล โดยเสนอแนะให้มีแผ่นเดียวและเน้น keyword ข้อความสำคัญ สอดคล้องกับ ภานนท์ คุ่มสุภา, 2558) กล่าวว่าอินโฟกราฟิกเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยเป็นการสื่อสารที่ผ่านการมองเห็น มีความน่าสนใจ น่าจดจำ สามารถเข้าใจในระยะเวลาอันสั้น ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของภาครัฐ ที่มีมาตรการเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจในประเทศไทย ทั้งยังสอดคล้องกับ Penchansky Roy & J. William Thomas (1981) ที่เสนอแนวคิด ด้านความเพียงพอของการบริการที่มีอยู่ (Accessibility) ซึ่งต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและชนิดของบริการและทรัพยากรที่มีอยู่เปรียบเทียบกับความต้องการของผู้รับบริการ ทั้งยังสอดคล้องกับธนวรรธน์ ธนาภิจักริณสุข และยงยุทธ ศรีแสงอ่อน (2565) กล่าวว่าหนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุคือการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมหรือความจริงเสริม (Augmented Reality technology) เช่น ภาพกราฟิก วิดีโอ และข้อความ ตัวอักษร ทั้งยังสอดคล้องกับสุพิศ เสี่ยงก้อง (2564) ที่กล่าวถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุจะต้องครอบคลุมการเข้าถึง 3 ด้าน ได้แก่ ความง่าย การรับรู้ได้ และด้าน ความปลอดภัย ทั้งนี้การออกแบบกราฟิกนั้นต้องคำนึงถึงปัญหาการมองเห็นของผู้สูงอายุที่ต้องมีขนาดตัวอักษรใหญ่ เน้นข้อความในส่วนใจความสำคัญ ภาพประกอบที่สามารถสื่อสารได้ชัดเจน

ปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลในสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก (Accessibility) พบว่า การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบอินโฟกราฟิกบอกถึงรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการใช้การลงทะเบียนเพื่อร่วมโครงการ และแหล่งบริการที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ต้องการลงทะเบียน ผู้สูงอายุที่ได้อ่านหรือศึกษาสามารถรับรู้และเข้าถึงแหล่งบริการได้โดยผ่านการประชาสัมพันธ์จากร้านค้าที่ร่วมโครงการ สถานที่ราชการ แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย และเว็บไซต์ นอกจากนี้หากผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการอ่าน

หรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้วยตนเองสามารถขอความช่วยเหลือหรือรับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ธนาคารกรุงไทย ตลอดจนเพื่อนบ้าน คนรู้จัก และลูกหลาน สอดคล้องกับ Penchansky Roy & J. William Thomas (1981) ที่เสนอแนวคิดด้านการเข้าถึง ซึ่งสัมพันธ์กันในเรื่องของที่ตั้งระหว่าง การให้บริการและของผู้ใช้บริการ จะคำนึงถึงเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ระยะทาง และค่าใช้จ่ายของผู้ใช้บริการ อย่างไรก็ตามปัญหาตัวหนังสือที่มีขนาดเล็กและไม่มีหัวทำให้ผู้สูงอายุเกิดข้อผิดพลาดในการอ่านบ่อยครั้ง ดังเช่น ตัวอักษรขร ที่ปรากฏในแผ่นประชาสัมพันธ์ผู้สูงอายุบางท่านเห็นเป็นตัว ๖ เป็นต้น สอดคล้องกับ วณาลี อัครพราหมณ์ และมาริญา ทรงปัญญา (2563) พบว่า กลุ่มเป้าหมายคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในการออกแบบจึงเน้นใช้ตัวอักษรที่มีหัวและเพิ่มขอบตรงตัวหนังสือเป็นสีขาว เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถ อ่านง่ายและมองเห็นได้ชัดขึ้น

ปัจจัยด้านความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก (Accommodation) พบว่า แผ่นประชาสัมพันธ์ สามารถอำนวยความสะดวกต่อการลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมโครงการได้ เนื่องจากแผ่นประชาสัมพันธ์ที่ออกแบบมาได้สรุปข้อมูลที่สำคัญทุกอย่างเกี่ยวกับวิธีหรือ สิทธิต่าง ๆ ของแต่ละโครงการไว้ในแผ่นเดียว สามารถรับรู้ข้อมูลครบถ้วนและรวดเร็ว ผู้ที่ได้อ่านเข้าใจได้ ง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Penchansky Roy & J. William Thomas (1981) ที่เสนอแนวคิดด้านความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ (Accommodation) ที่ผู้ใช้บริการให้การยอมรับว่า มีความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ขั้นตอนของการให้บริการ และความสะดวกในการเข้ารับ บริการ ทั้งยังสอดคล้องกับฐาปณี เพ็งสุข (2563) ที่ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ พบว่า การประชาสัมพันธ์โดยใช้รูปแบบอินโฟกราฟิก มีการออกแบบข้อมูลที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย สามารถอำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุทั้งในเมืองและนอกเมืองบางท่านสามารถลงทะเบียนได้โดยผ่านการประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ แต่บางท่านไม่สามารถศึกษาหรือลงทะเบียนได้ด้วยตนเอง เนื่องจากไม่มีความถนัดพอที่จะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความกลัวที่จะเกิดข้อผิดพลาด จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยผู้ครอบครัว สอดคล้องกับจิโรจน์ จิระเจริญวงศ์ (2564) ที่ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบสวัสดิการ ผู้สูงอายุของรัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเมืองขอนแก่น มีทักษะการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์ต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมืองขอนแก่น ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุเขต นอกเมืองมีความกลัวในการใช้บริการฯ ไม่มีความรู้วิธีในการใช้ กลัวเกิดความผิดพลาด แม้ว่าลูกหลาน จะสอนวิธีการใช้แล้วก็ตาม ยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาการช่วยเหลือแบบตัวต่อตัว (Face-to-face) จากครอบครัวและคนรอบข้างในการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งยังสอดคล้องกับสุภาวดี สุวรรณเท

และคณะ (2556) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น พบว่า ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุมีปัญหาในระดับมาก ทั้งนี้ผู้สูงอายุมองว่าการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันมีความยุ่งยากซับซ้อน ทั้งยังมีปัญหาสายตาและความจำที่เสื่อมถอย

ปัจจัยด้านการที่จะเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก (Affordability) พบว่า ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิกฯ เป็นสิ่งที่รัฐดำเนินการเพื่อให้เกิดการรับรู้ และเข้าถึงสวัสดิการโดยสามารถดาวน์โหลดรายละเอียดผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียหรือเว็บไซต์ของโครงการสวัสดิการของรัฐโดยไม่มีค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับลฎาภา อินทมหา (2564) ที่ให้ความหมายรัฐสวัสดิการว่าเป็นสวัสดิการที่เป็นหน้าที่ของรัฐที่ทำการจัดสรรเพื่อดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ทุกคนสามารถได้รับบริการอย่างเท่าเทียมไม่จำกัดชนชั้นทางสังคม ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Penchansky Roy & J. William Thomas (1981) ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านการที่จะเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งสัมพันธ์กับความสามารถของผู้ใช้บริการที่สามารถจ่ายค่าบริการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ที่ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่าเป็นระบบการจัดบริการสังคมที่เกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน

ปัจจัยด้านการยอมรับคุณภาพของสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก (Acceptability) พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ทั้งในและนอกเขตเมืองมีการยอมรับคุณภาพของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก เนื่องจากมีการออกแบบที่สามารถรับรู้และศึกษารายละเอียดการเข้าร่วมโครงการ แม้ว่าผู้สูงอายุจะไม่สามารถเข้าใจในเนื้อหารายละเอียดได้ทั้งหมด แต่แผ่นประชาสัมพันธ์สามารถสื่อให้เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถเห็นรายละเอียดของโครงการได้ นอกจากนั้นมีการออกแบบที่ดี สวยงาม มีภาพประกอบและจัดเรียงข้อมูลให้มีความกระชับ อ่านง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Penchansky Roy & J. William Thomas (1981) ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านการยอมรับทัศนคติของผู้ใช้บริการมีต่อลักษณะและการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการ และยังสอดคล้องตามหลักการออกแบบอินโฟกราฟิกของ จงรัก เทศนา และวรวิทย์ จันทรสุวรรณ (2561) และสอดคล้องกับฐาปนี เพ็งสุข (2563) ที่ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ฯ พบว่า ความพึงพอใจในการออกแบบสื่ออินโฟกราฟิกประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์มีความเหมาะสม และสะท้อนอัตลักษณ์ มีความชัดเจนในการสร้างสัญลักษณ์แนะนำที่ท่องเที่ยว ออกแบบสัญลักษณ์มีความเหมาะสมสามารถรับรู้ได้ง่าย และยังสอดคล้องกับวนาลี อัครพรหมณ์ และมาริญา ทรงปัญญา (2564) ได้ออกแบบ

กราฟิกเพื่อให้ข้อมูลการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ความเหมาะสมในการใช้สัญลักษณ์ การสื่อข้อมูลให้ความรู้ต่าง ๆ อยู่ระดับดีมาก

ข้อค้นพบจากการศึกษา พบว่า ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ถือเป็นช่องทางที่สำคัญสำหรับการสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ปรากฏในรูปแบบของอินโฟกราฟิกที่มีการออกแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ดังเช่นตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นหัวกลม เน้นสีส้มและโทนสีที่ชัดเจน หรืออาจกล่าวได้ว่าการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอินโฟกราฟิกช่วยให้ข้อมูลกับผู้สูงอายุได้ แต่ยังไม่สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงโครงการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เนื่องจากขาดทักษะด้านดิจิทัล (Digital Skill) ในการลงทะเบียนจำเป็นต้องพึ่งพาการแนะนำและให้ความช่วยเหลือ แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการให้บริการพึ่งพาความช่วยเหลือแบบตัวต่อตัว (Face to face) ทั้งจากครอบครัวและชุมชนรอบข้าง เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการบริการสาธารณะแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างสะดวกและรวดเร็วได้ด้วยตัวเองต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตและในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีการเข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์อินโฟกราฟิกโครงการความช่วยเหลือทางสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากด้วยความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภคจึงทำให้สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวกและทั่วถึง ซึ่งหากมีการศึกษาในพื้นที่อื่นอาจมีลักษณะที่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ภาครัฐควรออกแบบการประชาสัมพันธ์อินโฟกราฟิกสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และเน้นให้มีตัวหนังสือที่มีหัวเรื่อง และขนาดตัวอักษรใหญ่ เพื่อมองเห็นได้ง่าย นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐควรจะต้องใช้และผลักดันกลไกดั้งเดิมให้ดีขึ้น คือ มีเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้ด้านการลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมโครงการสวัสดิการฉุกเฉิน โดยการให้เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มาบริการในการลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการถึงบ้าน เพื่อป้องกันการตกหล่นของสิทธิ์ในโครงการของผู้สูงอายุที่ควรจะได้รับ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ภาครัฐควรมีการเพิ่มทักษะในการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์ให้กับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีการสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตราคาประหยัดให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพิ่มการเข้าถึงระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ภาครัฐควรมีระบบและกลไกการให้บริการแบบมีตัวช่วยสำหรับรองรับผู้สูงอายุโดยตรง ทั้งนี้

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาความช่วยเหลือแบบตัวต่อตัว (Face to face) จากครอบครัวและชุมชนรอบข้างอยู่ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการบริการสาธารณะแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างสะดวกและรวดเร็วได้ด้วยตัวเองในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1766>.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). เปิดสถิติจังหวัดใช้จ่ายคนละครึ่งเฟส 3 สูงสุด. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/958244>
- จงกลณี จงพรชัย, กฤตติกาตัณญะ แสนสุข และลาวัลย์ ศรีธาทพุทธ. (2559). อินโฟกราฟิกและกาประยุกต์ในงานสุขภาพและเภสัชกรรม INFOGRAPHIC AND ITS APPLICATIONS IN HEALTH AND PHARMACY. *Thai Bulletin of Pharmaceutical Sciences*, 11(2), 98–120.
- จงรัก เทตนา. (2561). อินโฟกราฟิกส์ (Infographics). สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก <https://chachoengsao.cdd.go.th>.
- จิโรจน์ จิระเจริญวงศ์ษา. (2564). ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบสวัสดิการผู้สูงอายุของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(3), 94–102.
- ฐาปณี เพ็งสุข. (2563). กระบวนการพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ กรณีศึกษา: สะพานหิน ตำบลท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *Silpakorn University Journal*, 40(4), 36–51.
- ธนรัตน์ ธนาภิเจริญสุข และยงยุทธ ศรีแสงอ่อน. (2565). การพัฒนาอินโฟกราฟิกแบบความจริงเสริมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(9), 91–105.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2564). เราชนะ” เปิดรายชื่อ 5 จังหวัด ยอดการใช้จ่ายวงเงินสิทธิสูงสุด. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก <https://www.prachachat.net/breaking-news/news-623521>
- พุทธิพันธุ์ หิรัณยตระกูล และไตรสรณ์ ธีรชิวานนท์. (2563). จากปิดเมืองสู่ฟื้นฟู : วิฤตการว่างงานแฝงเป็น ทางเศรษฐกิจ สูการสร้างงานและศักยภาพแรงงานในระยะยาว. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก <https://tdri.or.th/2020/09/the-unemployment-impacts-of-covid-19/>.

- ภานนท์ คุ่มสุภา. (2558). อินโฟกราฟิกเพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภคในยุคการตลาดเชิง
เนื้อหา. *Journal of communication and innovation NIDA*, 2(1), 155–172.
- ยศ วัชรคุปต์ และสมชัย จิตสุชน. (2563). ผลกระทบของโควิด-19 ต่อผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม
2566, จาก <https://tdri.or.th/2020/09/the-impact-of-covid-19-on-older-persons/>
- ลฎาภา อินทรมหา. (2564). รัฐสวัสดิการกับการแก้ปัญหาสังคม. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก
<https://www.schoolofchangemakers.com/knowledge/28369/>.
- วนาลี อัคร พรหมณ์ และมาริญา ทรงปัญญา. (2563). การออกแบบกราฟิกเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการ
แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารศิลปกรรมและการออกแบบแห่งเอเชีย*,
2(2), 37–63.
- สุพิศ เลียงก้อง. (2564). การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, 24(1),
131–142.
- สุภาวดี สุวรรณเทน, นิตยา กิณบุญ, สุวิธ ธีระโคตร, ชญา หิรัญเจริญเวช และลฎาภา ศรีพสุตา. (2556).
สภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of
Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 16 (74), 235–245.
- Nadia belhaj hassine belghith and Tanida Arayavechkit. (2021). ผลกระทบของโควิด-19 ต่อครัวเรือน
ในประเทศไทย – ข้อมูลเชิงลึกจากการสำรวจแบบเร่งด่วนทางโทรศัพท์. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม
2566, จาก <https://blogs.worldbank.org/th/eastasiapacific/phlkrathbkhxngokhwid-19-txkhraweruuxninpraethsithy>
- The Chapt. (2565). *infographic คืออะไร? นำเสนอข้อมูลผ่านรูปภาพ แบบเข้าใจง่าย*. สืบค้นเมื่อ 15
มกราคม 2566, จาก <https://thechapt.com/infographic>.
- Willam, T. j., & Penchansky, R. (1981). *The Concept of Access: Definition and
Relationship to Consumer Satisfaction*. (Lippincott) Retrieved from jstor:
<https://www.jstor.org/stable/3764310>.

รูปแบบและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

Form and procedure for conciliation in administrative cases concerning the environment

¹นิชา ลิมบัวตุนกุล, ²วัลลภ ห้างโฮสง และ ³กันวิศา สุขพานิช

¹Nicha Limvatnakun, ²Wanlop Hangthaisong and ³Kanvisa Sukhabanij

¹นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายปกครองและการบริหารงานภาครัฐ

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

²อาจารย์ประจำโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

³อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

¹ Study in Master of Arts Program in Administrative Law and Public Administration

School of Law and Politics, Suan Dusit University

² Lecturer at School of Law and Politic, Suan Dusit University

³ Lecturer at Law Program, School of Law and Politic, Suan Dusit University

¹Corresponding Author. E-mail: nichalim123@gmail.com

Received May 12, 2023; Revised July 24, 2023; Accepted July 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค รูปแบบขั้นตอน รวมถึงแนวทางการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบขั้นตอน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งค้นคว้าจาก หนังสือ บทความ ตำราวิชาการ งานวิจัย ข้อมูลสารสนเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล นำมาเป็นฐานข้อมูลในการวิจัย ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาอุปสรรคมีความซับซ้อนลักษณะเฉพาะ ระยะเวลาการพิจารณาดีใช้เวลานาน ในขณะที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทใช้ระยะเวลาน้อยกว่า แต่วิธีนี้ยังไม่ปรากฏแพร่หลาย ซึ่งผู้กระเณขาดความเข้าใจที่จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองในคดีนั้น ๆ นอกจากนี้ ยังขาดผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทรูปแบบ ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ควรแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยที่ผู้กระเณทั้งสองฝ่ายยอมรับ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องไม่เกี่ยวข้องกับคู่กระเณทั้งสองฝ่าย ระยะเวลาการไกล่เกลี่ย นับตั้งแต่วันไกล่เกลี่ยวันแรก ไม่เกิน 90 วัน ผู้กระเณสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลาถ้ามีเหตุเร่งด่วนสามารถมอบอำนาจให้คนอื่นเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยแทน แต่ต้องยอมรับผลการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยไม่สามารถตัดสินใจแทนได้ ดังนั้น ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นผู้กระเณจะเป็นผู้ตัดสินใจเท่านั้น ตุลาการจะออกคำสั่งตามการตัดสินใจของผู้กระเณทั้งสองฝ่ายจากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนั้น ควรมีกระบวนการที่ไม่เคร่งครัดมากเกินไป ในขณะเดียวกันควรมีช่องทางการไกล่เกลี่ยอื่น ๆ เช่น ช่องทางออนไลน์ ทั้งนี้ ควรนำคดีที่ประสบความสำเร็จจากการไกล่เกลี่ยมาเป็นตัวอย่างเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้กระเณรายอื่นได้พิจารณากระบวนการไกล่เกลี่ย

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท; คดีปกครอง; เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

Abstract

The research toward forms and procedures for mediation in environmental administrative cases aims to study problems, obstacles and find out forms and procedures as well as proving guidelines for development and improvements of mediation procedures in environmental administrative cases. This was qualitative study and research from administrative laws, textbooks, academic articles, academic texts, research papers and information related to administrative dispute mediation and in-depth interviews were employed to collect data. It found that the problems and obstacles for mediation in environmental administrative cases were complex, unique and long length of trail in environmental administrative cases. While mediation in environmental administrative cases is shorter trial but it has not been widely appeared. Moreover, specialist is insufficient to conduct as mediators in environmental administrative cases. For forms and procedures for mediation in environmental administrative cases, a mediator must be appointed with satisfaction and consent by both parties. The mediator must not be affiliated with either party. The mediation period will start from the first date of mediation but it must not exceed 90 days and withdrawing can conduct at any time. In case of urgency or necessity, parties can authorize someone to participate in the mediation but the parties must obey consequence of such mediation. The mediator does not have the power to make decisions on behalf of the parties. The parties will make the decision by themselves. The judge will be issued the orders according to the decision of both parties. Moreover, guidelines for development or improvement should be broadly principle in the formalities of the mediation process. At the same time, mediation should be conducted by electronic forms. In this regard, successful disputes from mediation should be employed as a model for litigation in order to create incentives for other parties to consider entering into the process of mediation.

Keywords: Mediation; Administrative Cases; Environmental

บทนำ

ปัญหาของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันถือว่าอยู่ในขั้นวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำท่วมหรือปัญหามลพิษส่งผลกระทบให้กับประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงและเกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง ซึ่งสาเหตุหลัก ๆ มาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงมากขึ้น แต่สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นมาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากโรงงานอุตสาหกรรม ยานพาหนะ การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่าและ ปัญหาขยะ ซึ่งในประเทศไทยยังใช้วิธีการกำจัดขยะ โดยวิธีการเผาและทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองซึ่งควันไฟและน้ำเสียที่ไหลผ่านกองขยะนั้นถือเป็นสาเหตุหนึ่งที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับมลพิษ ทางอากาศและมลพิษทางน้ำ รวมถึงปัญหาด้านสุขอนามัยของประชาชน นอกจากนี้ปัญหาก็กล่าวมาข้างต้นนี้แล้วยังพบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีก ในปี พ.ศ. 2563 ประชาชนเริ่มที่จะตระหนักถึงประเด็นปัญหาจากสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศโดยเฉพาะ PM 2.5 ที่ครอบคลุมไปทั่วประเทศปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อเมืองมาหลายสิบปีและ

อีกหนึ่งประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่นอกเหนือจาก PM 2.5 คงหนีไม่พ้นเรื่องขยะล้นเมือง ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยได้ออกมาตรการที่เด่นชัดขึ้น อาทิ ร้านค้าหรือห้างสรรพสินค้าทั่วประเทศไม่ให้บริการถุงพลาสติก เพื่อให้ประชาชนใช้ถุงผ้าแทน แต่ปัญหาขยะของประเทศไทยนั้น ไม่ได้เกิดจากถุงพลาสติกเพียงอย่างเดียวแต่ขยะของประเทศไทยซับซ้อน และสะสมมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนหลายกลุ่ม ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม คือ กฎหมายประเภทหนึ่งที่ตราขึ้นเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสุภาพน้ำ และการควบคุมมลพิษทางน้ำ กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ กฎหมายว่าด้วยการสำรวจและใช้ประโยชน์ทรัพยากร กฎหมายว่าด้วยการป้องกันสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 และประกาศกำหนด เขตควบคุมมลพิษ เป็นต้น

ปัจจุบันศาลของประเทศไทยเป็นระบบ “ศาลคู่” ประกอบด้วย “ศาลยุติธรรม” ซึ่งศาลยุติธรรม เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ๆ และ “ศาลปกครอง” ซึ่งศาลปกครองเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาการพิพากษาใน “คดีปกครอง” ถ้ากล่าวถึง ศาลปกครอง (Administrative Court) มีการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 276 และมีการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มีฐานะเทียบเท่ากับศาลยุติธรรมและมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษา “คดีปกครอง” ซึ่งเป็นคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน และข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน (อมรรัตน์ อำมาตเสนา และ บรรเจิด สิงคะเนติ, 2562)

ประเทศไทยมีศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ดังนี้ ศาลปกครองแผนกคดีสิ่งแวดล้อม และศาลยุติธรรมแผนกคดีสิ่งแวดล้อม แต่คดีพิพาททางสิ่งแวดล้อมของทั้งศาลปกครองและศาลยุติธรรม ในบางเรื่องก็เป็นเรื่องเดียวกันแต่ก็มีส่วนซ้อนกันระหว่างคดีแพ่งและคดีปกครองหรือซ้อนกันระหว่างคดีอาญา กับคดีปกครองความสับสนในขอบเขตอำนาจศาล อีกทั้งระบบการแสวงหาข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันทั้งที่ ข้อมูลความแห่งคดีเป็นเรื่องเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมต่อประชาชนอยู่มาก โดยศาลปกครองแบ่งเป็นศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุด โดยศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษา “คดีปกครอง” ซึ่งเป็นกรณีพิพาทที่ หน่วยงานของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย การละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร คดีเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดของหน่วยงานทางปกครอง คดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองซึ่งผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง คือ ประชาชนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเหตุเดือดร้อนรำคาญ เนื่องจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของหน่วยงานของรัฐ โดยใช้ระบบการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เรียกว่า “ระบบไต่สวน” ต่อมาศาลปกครองได้จัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลปกครองสูงสุด และจัดตั้ง

แผนคดีสิ่งแวดล้อมในศาลปกครองชั้นต้น เมื่อวันที่ 29 มิถุนายนพ.ศ. 2554 โดยส่วนใหญ่เป็นการฟ้องหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นการกระทำทางปกครองไปกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ซึ่งประชาชนสามารถฟ้องต่อศาลปกครอง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหยุดการกระทำทางปกครองหรือเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง เช่น เพิกถอนใบอนุญาตตั้งโรงงานหรือออกคำสั่งระงับการก่อสร้างอาคาร เป็นต้น (ศาลปกครอง, 2565) เป็นที่สังเกตได้ว่าคดีพิพาททางสิ่งแวดล้อมของทั้งศาลปกครองและศาลยุติธรรมในบางเรื่องเป็นเรื่องเดียวกันแต่กลับมีส่วนทับซ้อนกันระหว่างคดีแพ่ง และคดีปกครองหรือทับซ้อนกันระหว่างคดีอาญากับคดีปกครอง ความสับสนในขอบเขตอำนาจของศาลทั้งระบบและการแสวงหาข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันทั้งที่ข้อมูลคดีเป็นเรื่องเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมต่อประชาชนอยู่มาก (ณัฐชานาญ ลูติภักดิ์, 2559)

อย่างไรก็ตามกระบวนการ “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง” ถือเป็นทางเลือกใหม่ที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นทางเลือกที่จะช่วยให้ข้อพิพาทยุติได้ในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งทางเลือกนี้มักจะเกิดขึ้นภายใต้ความสมัครใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นมีรูปแบบ วิธีการและขั้นตอนที่ไม่เคร่งครัดมากจนเกินไป เพื่อช่วยรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่กรณี (ศาลปกครอง, 2562) ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ ปัจจุบันมีคดีความที่ยังรอศาลปกครองพิจารณาพิพากษาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับเหตุเดือดร้อนรำคาญซึ่งข้อพิพาทดังกล่าว ในจำนวนหนึ่งมักจะเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือปัญหาจากบ้านใกล้เคียงกันเองหรือมักเกิดจากความเดือดร้อนรำคาญโดยผู้ได้รับความเดือดร้อนจะฟ้องหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการระงับความรำคาญที่เกิดขึ้น ซึ่งกรณีนี้สามารถยุติข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยอมเป็นผลดีต่อคู่กรณีและยังทำให้ข้อพิพาทยุติลงได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วยิ่งขึ้น ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย โดยจะมีผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นบุคคลที่สามและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะเกิดขึ้น ภายใต้กรอบของกฎหมาย ทั้งนี้ หลักสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ หลักความไว้วางใจซึ่งข้อพิพาท จะยุติลงได้นั้น ต้องเริ่มจากการที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยอม “เปิดใจ” และคู่กรณีต้องยอมรับผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยมีหลักประกันเพื่อให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้เปิดเผยต่อกันในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งระยะเวลาการไกล่เกลี่ยจะไม่เกิน 90 วัน นับตั้งแต่วันแรกที่นัดไกล่เกลี่ย

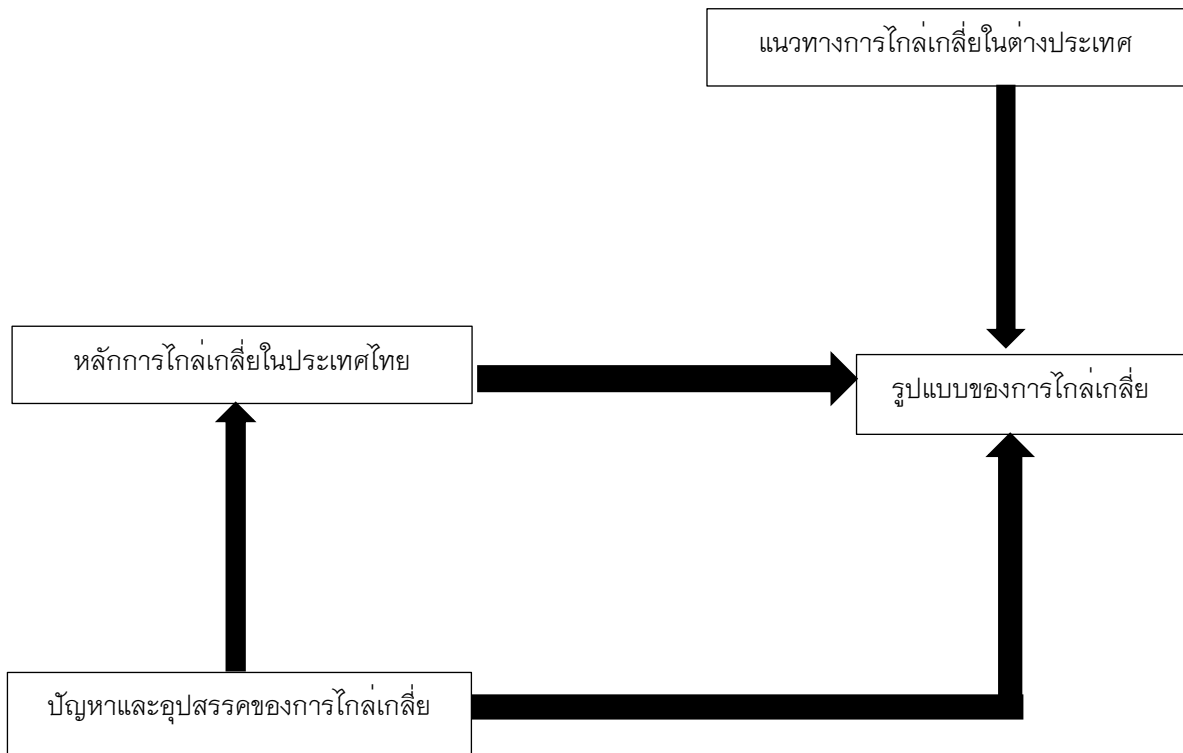
ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “รูปแบบและขั้นตอนการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม” เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และรูปแบบขั้นตอนการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงรูปแบบขั้นตอนการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษารูปแบบและขั้นตอนการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบขั้นตอนการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดโดยมีรายละเอียดดังนี้ หมายความว่า การไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม เนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่มีความแตกต่างไปจากคดีอื่น ๆ และมีความเชื่อมโยงที่เกี่ยวข้องกับคดีอื่น ๆ ได้หลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อมโยงระหว่างคดีสิ่งแวดล้อมกับคดีปกครองหรือเรียกว่า “คดีปกครองทางสิ่งแวดล้อม” ดังนั้น กรอบแนวคิดของงานวิจัยเล่มนี้ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหารูปแบบขั้นตอนของการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสาร ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสารราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบขั้นตอนของการไล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอผ่าน ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “รูปแบบและขั้นตอนการโยกย้ายข้อพิพาทในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม” ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสาร ค้นคว้า จากบทบัญญัติของกฎหมายปกครอง หนังสือ บทความ ตำราทางวิชาการ งานวิจัย ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโยกย้ายข้อพิพาททางปกครอง และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคล มีบุคคลดังนี้ ตุลาการศาลที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 ท่าน นักวิชาการ จำนวน 2 ท่าน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ จำนวน 3 ท่าน และพนักงานที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อมในศาลปกครอง จำนวน 2 ท่าน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นฐานข้อมูลในการทำวิจัยเล่มนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติความรู้และความสามารถของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มิใช่เพียงพอและเหมาะสม เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวกำหนดผู้ที่มีอำนาจไกล่เกลี่ยจะต้องไม่เป็น ตุลาการเจ้าของสำนวนต้องวางตนเป็นกลาง (2) ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (3) ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเวลาการยื่นคำขอต่อศาลเพื่อใหม่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง (4) ปัญหาเกี่ยวกับประเภทคดีที่ศาลปกครองมีอำนาจในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้

ผลการวิเคราะห์จากการศึกษาข้อมูลรูปแบบและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนการบังคับคดี ภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษา คู่กรณีสามารถตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับหรือยุติการบังคับคดีได้ โดยยื่นคำร้องแสดงความประสงค์ต่อศาล กรมบังคับคดีหรือที่สำนักงานบังคับ (2) การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยภายหลังการบังคับคดีแล้ว คู่กรณีสามารถตกลงให้มีการไกล่เกลี่ยก่อนมีการขายทอดตลาดหรือหลังการอายัดทรัพย์แล้วก็ได้ โดยยื่นคำร้องต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อศาล กรมบังคับคดี หรือสำนักงานบังคับคดีทั่วประเทศ เพื่อดำเนินการให้หากไกล่เกลี่ยสำเร็จจะนำไปสู่การถอนการยึดทรัพย์ ถอนการอายัดทรัพย์ หรือถอนการบังคับคดีต่อไป (กรมบังคับคดี, 2565)

ผลการวิเคราะห์จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากบทบัญญัติของกฎหมาย ควรกำหนดคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยให้เหมาะสมมากขึ้น อีกทั้งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังกำหนดให้ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเป็นผู้แต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยเท่านั้น ทำให้เป็นการปิดโอกาสของคู่กรณีที่อาจจะคัดเลือกตุลาการผู้ที่ตนไว้วางใจหรือเชื่อถือเพื่อเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นกลาง และขาดความน่าเชื่อถือของผู้ไกล่เกลี่ยได้นอกจากนั้นควรกำหนดคุณสมบัติให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีความรู้ความเชี่ยวชาญหลาย ๆ ด้าน เข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจะทำให้การไกล่เกลี่ยมีประสิทธิภาพและเกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น (2) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จริง ๆ แล้วกระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นอาจจะไม่มีขั้นตอนที่เคร่งครัดมากเกินไป เพื่อให้เกิดความเรียบง่ายในการดำเนินการไกล่เกลี่ยก็ตาม จึงควรมีการระบุขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ชัดเจนมากขึ้น เพราะอาจจะทำให้คู่กรณีเกิดความสับสน หรือเกิดความไม่เข้าใจของกระบวนการการไกล่เกลี่ยเท่าที่ควรและยังพบปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาการยื่นขอ เพื่อใช้กระบวนการการไกล่เกลี่ยต่อศาล (3) ปัญหาเกี่ยวกับ

การกำหนดเวลาการยื่นคำขอต่อศาล เพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองควรจะเป็นไปตามหลักการ ประนีประนอมและหลักความสมัครใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากคู่กรณีสามารถประนีประนอมกันได้ ตามความสมัครใจของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และคู่กรณี ก็มีเจตนาที่จะยุติปัญหาด้วยความสุจริตตามหลักการพื้นฐานในกฎหมายเบื้องต้นแม้จะเกิดขึ้น ภายหลังสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงก็ตาม (4) ปัญหาเกี่ยวกับประเพณีคดีที่ศาลปกครอง มีอำนาจในการ ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง และ หลักประโยชน์สาธารณะ เนื่องจากมีกฎหมายกำหนดให้ศาลปกครองสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยคดี ปกครองได้ทุกประเภท เว้นแต่คดีที่อยู่ในมาตรา 66/3 ศาลปกครองก็สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ตามหลักความชอบด้วยกฎหมายและในส่วนการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่ดีจะเสร็จไปอย่างรวดเร็วก็ จะสามารถคุ้มครองประโยชน์สาธารณะได้อย่างรวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง กล่าวคือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถระงับข้อพิพาทระหว่างกันได้ นอกเหนือไปจากการพิจารณาพิพากษาคดี โดยมีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือของคู่กรณี ในการยุติข้อพิพาทด้วยความเรียบง่าย รวดเร็ว และถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งทางสำนักงาน ศาลปกครองได้นิยามเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง ไว้ว่า "ยุติด้วยดี ถูกกฎหมาย เรียบง่าย ได้ผลเร็ว"

หลักเกณฑ์เบื้องต้นที่จะให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง มีดังนี้

1. คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจมีคำขอให้มีการไกล่เกลี่ย หรือศาลอาจเห็นเองว่าคดีนั้นสมควร มีการไกล่เกลี่ยได้และจะมีการไกล่เกลี่ยได้เมื่อคู่กรณีที่พิพาทกันสมัครใจที่จะไกล่เกลี่ย
2. การริเริ่มให้มีการไกล่เกลี่ย อาจมีการริเริ่มได้นับตั้งแต่มีการฟ้องคดี จนถึงวันสิ้นสุด การแสวงหาข้อเท็จจริง
3. เป็นคดีปกครองที่กฎหมายกำหนดให้ศาลปกครองดำเนินการไกล่เกลี่ยได้และไม่ใช้กรณี ที่มีลักษณะต้องห้ามให้มีการไกล่เกลี่ยตามที่กฎหมายกำหนด

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง มีกรอบระยะเวลาที่รวดเร็วและกระชับ กล่าวคือ ภายใน 90 วัน นับแต่วันนัดไกล่เกลี่ยข้อพิพาทครั้งแรก ในกรณีมีเหตุจำเป็นศาลอาจให้ขยายเวลา ดำเนินการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทออกไปได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จ ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะมีผลบังคับได้จริงตามกฎหมาย โดยคู่กรณีที่เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะร่วมกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลปกครองจะมีคำพิพากษาให้เป็นไปตามนั้น สำหรับกรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จบางส่วน ศาลจะนำบันทึกข้อตกลงนั้นมารวมพิพากษาไปพร้อมกับคำพิพากษาในประเด็นที่ยังพิพาทกัน ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งกับคู่กรณีและยังเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนสรุปได้ ดังนี้ สำนักส่งเสริมงานตุลาการ,(2553)

(1) ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย (Saving of Time and Money) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรืออนุญาโตตุลาการแล้วอาจใช้เวลาเพียงสัปดาห์ วันหรือชั่วโมง เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของทั้งคู่กรณีทุกฝ่าย โดยที่หน่วยงานหรือองค์กรผู้จัดการไกล่เกลี่ยจัดบริการให้ฟรีคู่กรณีไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ไม่เสียค่าป่วยการ ผู้ไกล่เกลี่ยและการไกล่เกลี่ยไม่จำเป็นต้องมีทนายความ ดังนั้น การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการของการไกล่เกลี่ยจึงประหยัดค่าใช้จ่ายได้เป็นอย่างมากมาก

(2) เป็นที่ยุติ (Finality) คดีที่คู่พิพาทสามารถตกลงกันได้โดยวิธีการไกล่เกลี่ยนั้น ทำให้ข้อพิพาทได้ข้อยุติลดปัญหาของการอุทธรณ์ต่อไป

(3) การยอมรับของคู่พิพาท (Compliance) การที่คู่ความสามารถหาข้อยุติได้ด้วยตนเอง มีการยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นมากกว่าการที่ศาลมีคำพิพากษาซึ่งจะต้องมีการบังคับคดีต่อไป

(4) ข้อยุติที่ได้นั้นมีความเหมาะสมกับคู่พิพาท (Custom Made Solution) เนื่องจากคู่พิพาทสามารถเลือกที่จะทำให้ข้อตกลงอย่างไรก็ได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

(5) เป็นความลับ (Confidentiality) การไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องเฉพาะระหว่างคู่กรณี การประชุมไกล่เกลี่ยจะมีเฉพาะคู่กรณีกับผู้ไกล่เกลี่ยและบุคคลภายนอกที่คู่กรณีเห็นพ้องต้องกัน ให้เข้าร่วมประชุมได้เท่านั้น ทั้งข้อเท็จจริงที่คู่กรณีพูดคุยกันในการไกล่เกลี่ยถือเป็นความลับห้ามคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ยเปิดเผยต่อบุคคลภายนอก นอกจากนี้คู่กรณียังอาจมีข้อตกลงกันอีก ด้วยว่าข้อเท็จจริงที่ได้จากการไกล่เกลี่ยห้ามไม่ให้คู่กรณีนำไปใช้อ้างอิงในชั้นการพิจารณาคดีของศาล

(6) การควบคุมกระบวนการระงับข้อพิพาท (Process Control) คู่พิพาทสามารถควบคุมกระบวนการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้มากกว่าการดำเนินคดีในศาล โดยสามารถคัดเลือกบุคคลที่เป็นกลางให้มาทำหน้าที่กำหนดประเด็นหรือความต้องการที่แท้จริง ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและแสวงหาทางออกเพื่อยุติข้อพิพาทโดยคู่พิพาทมีโอกาสที่จะได้พูดและตัดสินใจว่าผลที่ได้รับจะผูกพันกันหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นโดยการพิพากษาคดี

(7) ข้อตกลงระหว่างคู่พิพาทสามารถบังคับได้ (Enforceable Agreement) ผลของการระงับข้อพิพาทจากวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นข้อตกลงร่วมกันอันมีลักษณะสัญญาที่คู่พิพาทลงนามและมีผลผูกพันเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ แม้ว่าจะมีการตรวจสอบจากศาลในบางกรณี

(8) รักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้หรือก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในระยะยาว (Preservation or Enhancement of Long-term Relationships) การระงับข้อพิพาทเปิดโอกาสให้คู่พิพาทสามารถหาข้อยุติในปัญหาที่แท้จริงได้และคู่พิพาทย่อมสามารถแก้ไขปัญหาระหว่างกันได้

(9) ความยืดหยุ่น (Flexibility) คู่พิพาทสามารถเลือกใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งหมดหรือในประเด็นใดประเด็นหนึ่งในคดีก็ได้ ส่วนที่เหลืออาจให้มีการดำเนินคดีในศาลต่อไป

(10) คุณภาพ (Quality) บุคคลที่มาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มักเป็นบุคคลที่มีความสามารถหรือเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ โดยมีการควบคุมการทำงานโดยประมวลจริยธรรม

(11) ยังคงสิทธิในการดำเนินคดีในศาล (Right to Trial) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นเพียงส่วนเสริมสำหรับการดำเนินคดีในศาลไม่ใช่เป็นการแทนที่ คู่กรณียังคงมีสิทธิในการดำเนินคดีในศาลหากคู่กรณีมีความต้องการเช่นนั้น

(12) ไม่เป็นทางการ ซึ่งการไกล่เกลี่ยมีวิธีพิจารณาที่แตกต่างจากการพิจารณาคดีของอนุญาโตตุลาการ หรือศาล โดยการไกล่เกลี่ยต้องการบรรยากาศการพูดคุยเจรจาที่ไม่เป็นทางการแต่เป็นกันเองและยืดหยุ่นผ่อนคลายเป็นพิเศษ ไม่เคร่งครัด เพื่อให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจากันด้วยความสบายใจไม่ตึงเครียด เกิดความไว้วางใจ และกล้าเปิดเผยความต้องการที่แท้จริงของตน (โชติช่วง ทัพวงศ์, 2550)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ศาลปกครองสามารถนำแนวคิดการไกล่เกลี่ยที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อมจากประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับศาลปกครองของประเทศไทยและต้องปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมวิทยาของประเทศไทย

2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงผู้ไกล่เกลี่ยควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และให้ความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายสิทธิที่ประชาชนพึงมีพึงได้ กระบวนการต่าง ๆ เช่น การฟ้องร้องต่อศาล รวมถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยด้วยความจริงใจ ซื่อสัตย์ในการแก้ไขปัญหา รวมไปถึงปรับทัศนคติ มุมมอง และการร่วมมือดูแลสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์สาธารณะ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการจัดอบรมหรือให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับตุลาการศาลปกครองที่จะสามารถการดำเนินการในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระยะเวลาการไกล่เกลี่ยควรระบุไว้ให้ชัดเจน

2) แนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองในคดีสิ่งแวดล้อม แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยยังไม่ครอบคลุม หน่วยงานทางปกครองควรมีการออกระเบียบหรือข้อกำหนดที่ชัดเจน และเป็นที่ยุติเพื่อให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้อย่างถูกต้องชัดเจนและเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด โดยไม่ต้องรับผิดชอบในภายหลัง

เอกสารอ้างอิง

กรมบังคับคดี. (2565). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2565,

จาก <https://shorturl.asia/aBK4n>.

โชติช่วง ทังวงศ์. (2550). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2566,

จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pacific/article/view/247776>.

ณัฐชานาญ วุฒิจิต. (2559). การไกล่เกลี่ยคดีปกครองทางสิ่งแวดล้อมของศาลปกครองไทย.

วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยมงคลมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง. (2542, ตุลาคม 5).

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116, ตอนที่ 94 ก, หน้า 1/10.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ฉบับที่ 12. (2562, มีนาคม 26).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136, ตอนที่ 56 ก, หน้า 247-252.

ศาลปกครอง. (2565). การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทมาใช้ในคดีปกครอง.

สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/HgiDX>.

ศาลปกครอง. (2562). ระเบียบที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2565, จาก

https://www.admincourt.go.th/admincourt/upload/webcms/data/data_020919_105413.PDF.

สำนักส่งเสริมงานตุลาการ. (2553). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565,

จาก <https://oja.coj.go.th/th/content/category/articles/id/8/cid/84>.

อมรรัตน์ อำมาตเสนา และ บรรเจิด สิงคะเนติ.(2562). ความเหมาะสมของการนำวิธีการไกล่เกลี่ย
มาใช้ในการระงับข้อพิพาททางปกครองในศาลปกครอง.วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6 (2), 305-319.

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย

Needs and Guidelines of Using Digital Technology for School

Administration in the 21st Century of Schools Under

The Municipality in Nong Khai Province

¹ธนิต วิชิต, ²สุนิสา วงศ์อารีย์ และ ³พนายุทธ เชยบาล

¹Thanit Wichit, ²Sunisa Wongaree and ³Panayuth Choeaybal

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{1,2,3}Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

¹Corresponding Author. E-mail: 63120605129@udru.ac.th

Received April 1, 2023; Revised May 17, 2023; Accepted July 27, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาสภาพที่คาดหวัง 3) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น และ 4) เพื่อหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน จำนวน 175 คน มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง เท่ากับ 0.99 และ 0.95 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 หาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ผู้ให้ข้อมูล เลือกแบบเจาะจงจำนวน 15 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน 2) ครูผู้สอน จำนวน 5 คน และ 3) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และยืนยันแนวทางโดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดิม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินเพื่อยืนยันแนวทาง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) 2. สภาพที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) 3. ความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ลำดับที่ 2 คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ลำดับที่ 3 คือ ด้านการบริหารงานบุคคล และลำดับที่ 4 คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ 4. แนวทางมีจำนวนทั้งสิ้น 17 แนวทาง ได้รับการยืนยันว่าใช้ได้ทุกแนวทาง

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน; สภาพที่คาดหวัง; ความต้องการจำเป็น; เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the actual state, 2) to study the expected state, 3) to study the needs and 4) to find The guidelines to use digital technology for school administration in the 21st century of municipal schools in Nong Khai Province. The research was divided into 2 phases as follows. Phase 1. Studying of actual state, expected state and the needs for using digital technology for school administration in the 21st century of municipal schools in Nong Khai Province. The sample group used in the research was 175 teachers from a simple random sampling group. The research tools, it is questionnaire with confidence in current conditions. and the expected condition were 0.99 and 0.95, respectively. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and demand index. Phase2. Finding The guidelines to use digital technology for school administration in the 21st century of municipal schools in Nong Khai Province. Contributors came from fifteen experts which were selected by purposive sampling, consisting of 1) 5 school administrators, 2) 5 teachers, and 3) 2 education supervisors, and 3 academic educators. Data were collected by in depth interviews. Content analysis and confirmed the guidelines by the same group of 15 informants. The tool was assessment form to verify the guidelines. Data were analyzed by percentage determination. The results showed that.1. The actual state was at a high level. 2. The expected state was at a high level. 3. The needs of the first priority was general administration, the second was budget management, the third was Personnel management, and the fourth is academic administration. 4. Guidelines There are a total of 17 approaches, confirm that it works in all guidelines.

Keywords: Actual State; Expected State; Needs; Digital Technology for School Administration

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นโจทย์สำคัญในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องกระตุ้นการเรียนรู้ (ปัญชา วงศ์คำภา, 2563) เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลก (จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2564) สถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีไปเพื่อบูรณาการการจัดการเรียนการสอนอย่างเชี่ยวชาญ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) ในศตวรรษที่ 21 การบริหารการศึกษาจะต้องมุ่งการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทัศน์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือทางการบริหารให้บรรลุเป้าหมาย (วิโรจน์ สารรัตน์, 2560) เทคโนโลยีดิจิทัลมีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งงานของสถานศึกษาในทุกด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหาร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเทคโนโลยีในปัจจุบันมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559) นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนด

ในมาตรฐานการปฏิบัติงานตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564) จึงเห็นได้ว่าการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้เป็นแนวทางเพื่อการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดหนองคายประกอบด้วย โรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลเมือง จำนวน 7 แห่ง และโรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบล จำนวน 5 แห่ง (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2564) มีภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานเช่นเดียวกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อสังเกตที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษายังมีปัญหาหลายประการ เนื่องจากการจัดการระบบสารสนเทศการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาอยู่ในปริมาณเพียงเล็กน้อยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาด้านอื่น ๆ (พัชรินทร์ ชัยจันทร์, 2550) และจากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษายานนอกรอบที่ 3 พบข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการการศึกษาโดยให้สถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย นำเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันมาใช้เป็นเครื่องมือทางการบริหารสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2564)

ผลการวิจัยและผลการประเมินคุณภาพการศึกษายานนอกรอบที่ 3 ทำให้ทราบถึงความต้องการจำเป็นที่ต้องหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ให้บรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เตรียมความพร้อมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 รองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล จากเหตุผลและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นนำไปสู่การหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย เพื่อพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐที่เหมาะสมปรับตัว เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล และสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

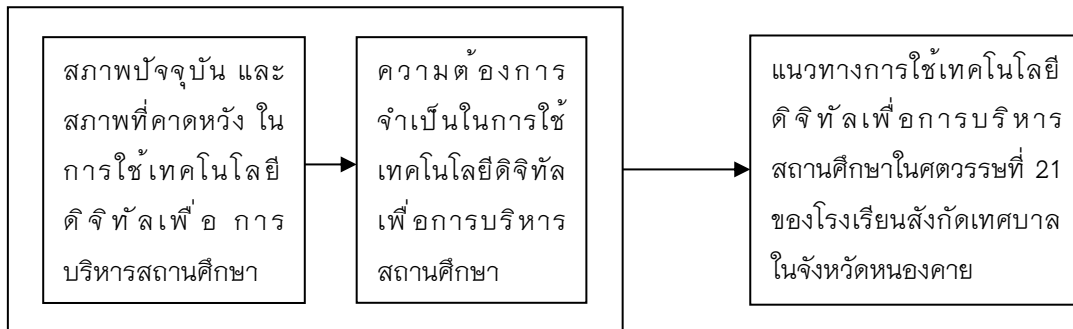
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาสภาพที่คาดหวังในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย

3. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัดหนองคาย

4. เพื่อหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำวิจัยตามแบบแผนการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ออกแบบการวิจัยในรูปแบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ (Sequential Explanatory) แบ่งการวิจัยออกเป็นสองระยะ โดยระยะแรกใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ และระยะที่สองใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอน ปีการศึกษา 2564 สังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดหนองคาย รวมทั้งสิ้น 318 คน 2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอน ปีการศึกษา 2564 สังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จากจำนวนประชากร 318 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน แล้วสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการกำหนดสัดส่วนแล้วจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา 1. ตัวแปรอิสระคือ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษา 2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษา 3. ขอบเขตพื้นที่ คือ โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดหนองคาย จำนวน 12 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัดหนองคาย แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือโดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการสร้างแบบสอบถาม แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับร่างให้ครอบคลุมเนื้อหาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง 3. นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) 4. นำค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหามาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาในการวิจัย (Index of objective Congruence: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีดัชนี ความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาในการวิจัย ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม 5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มีความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง เท่ากับ 0.99 และ 0.95 ตามลำดับ 6. ดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม จำนวน 175 ฉบับ ส่งถึงกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการส่งไปรษณีย์ การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และการส่งลิงก์แบบสอบถามออนไลน์ แล้วแต่กรณี พร้อมติดตามผลการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อการวิจัยที่ได้รับ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) ดังนี้ 1. วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย 2. วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล 3. จัดเรียงลำดับ

ความต้องการจำเป็นจากสภาพที่คาดหวังมากที่สุด ไปหาสภาพที่คาดหวังน้อยที่สุด โดยใช้สูตร (PNI_{Modified}) = (I-D)/D ซึ่งพัฒนาโดย นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

ระยะที่ 2 แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัดหนองคาย

กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เชี่ยวชาญ มาจาก 3 กลุ่มคือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 5 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ 1) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และ นักวิชาการศึกษา จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง

เนื้อหา นำผลการศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็น ในระยะที่ 1 มาหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจาก ผลการศึกษาศภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็น ในระยะที่ 1

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงแก้ไขตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 เพื่อจัดองค์ประกอบการ สัมภาษณ์ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน มาหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลผลการสัมภาษณ์ในประเด็น แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย และนำไปจำแนกเป็น หัวข้อทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหาร งานบุคคล 3) ด้านการบริหารงาน งบประมาณ และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป แล้วนำข้อมูลที่วิเคราะห์สรุปผล นำส่งกลับไปให้ผู้ให้ ข้อมูลการสัมภาษณ์ ทั้ง 15 คน พิจารณายืนยันแนวทาง

การยืนยันแนวทาง ผู้วิจัยดำเนินการในขั้นตอนการยืนยันแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ดังนี้

1. ผู้วิจัยแจ้งผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลการสัมภาษณ์ แก่ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ พิจารณายืนยันและรับรองข้อมูล

2. ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมินการยืนยันของผู้ให้ข้อมูลดังนี้ 1) กรณีเห็นด้วยจำนวนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 ให้ถือว่าแนวทางดังกล่าวใช้ได้ และ 2) กรณีเห็นด้วยจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 50 ให้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ และดำเนินการในข้อ 1. เป็นต้นไป

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แผลผล ดัชนีจัดลำดับความต้องการจำเป็น (PNI)

และลำดับของความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย

การบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แผลผล	$\bar{X}$	S.D.	แผลผล		
1. การบริหารงานวิชาการ	3.93	0.66	มาก	4.10	0.67	มาก	0.043	4
2. การบริหารงานบุคคล	3.69	0.80	มาก	3.89	0.81	มาก	0.054	3
3. การบริหารงบประมาณ	3.73	0.80	มาก	3.95	0.81	มาก	0.059	2
4. การบริหารงานทั่วไป	3.73	0.80	มาก	3.96	0.82	มาก	0.062	1
รวม	3.77	0.77	มาก	3.98	0.78	มาก	0.054	

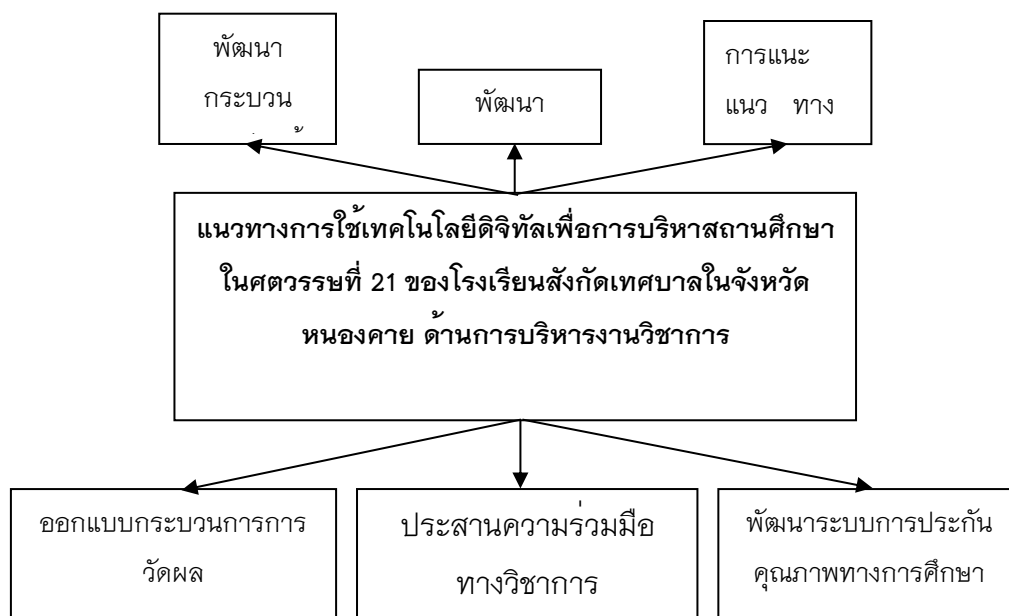
จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 3.93$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ กับด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X} = 3.73$ เท่ากัน) และด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.69$) ตามลำดับ

สภาพที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.10$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X} = 3.96$) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ($\bar{X} = 3.95$) และด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.89$) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป (PNI = 0.062) ลำดับที่ 2 คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ (PNI = 0.059) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการบริหารงานบุคคล (PNI = 0.054) และลำดับที่ 4 คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ (PNI = 0.043)

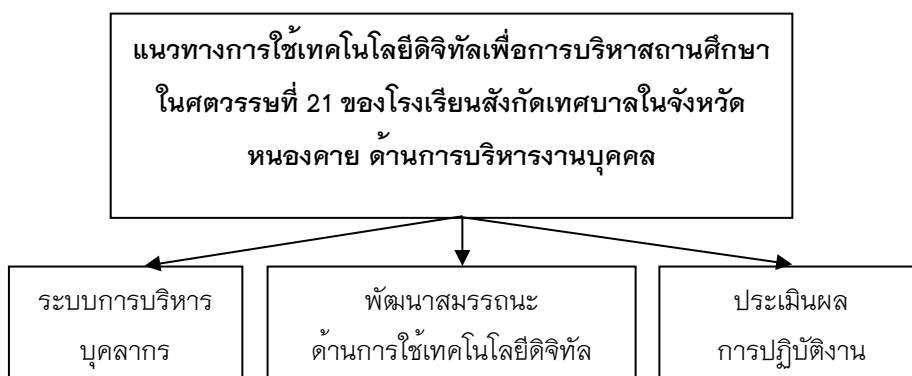
2. การหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัดหนองคาย มีจำนวนทั้งสิ้น 17 แนวทาง ดังนี้

ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 6 แนวทาง ดังภาพที่ 2

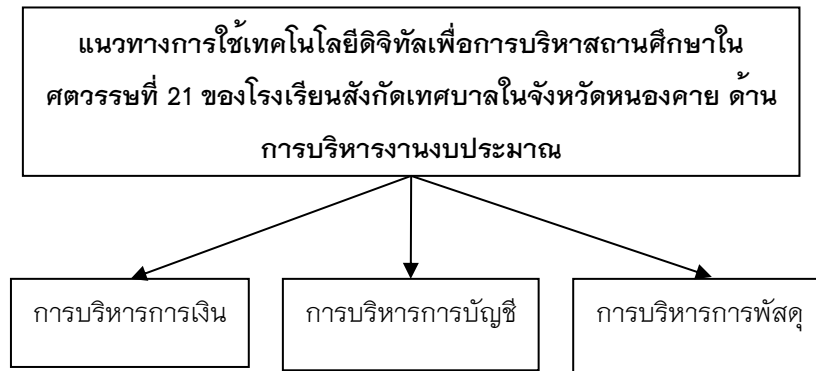
ภาพที่ 2 แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานวิชาการ

ด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 3 แนวทาง ดังภาพที่ 3

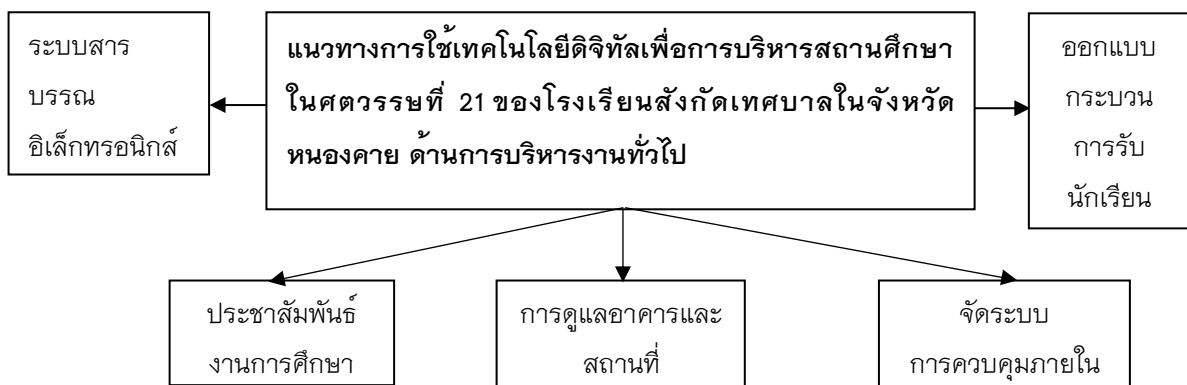
ภาพที่ 3 แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานบุคคล

ด้านการบริหารงานงบประมาณ จำนวน 3 แนวทาง ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานงบประมาณ

ด้านการบริหารงานทั่วไป จำนวน 5 แนวทาง ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานทั่วไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรทางการศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ให้ความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งครูผู้สอนส่วนมากอายุน้อยกว่า 30 ปี เป็นวัยของการมีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 แต่ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่มากที่สุด ซึ่งยังมีความต้องการการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นไปตามแนวนโยบายรัฐบาลดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์การทหารอากาศโยธิน (2561)

ที่ได้นำเสนอถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ว่า เทคโนโลยีดิจิทัล คือทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนากระบวนการทำงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สายสุนีย์ จັบโจร, สุดาใจ โล่ห์วิชชัย, เบญจภาค จงหมื่นไวย, และ ธิดานุช พุทธิสิมา (2561) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน การปฏิรูปกระบวนการการศึกษา การบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและ สังคมอื่น ๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สภาพที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูมีความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน แต่ในเชิงแนวนโยบาย ทางการศึกษาของภาครัฐ ได้กำหนดแนวปฏิบัติให้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารการศึกษา อันเป็นการนำประเทศไปสู่สังคมดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2555) ที่กล่าวว่า โลกในยุคศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงระบบ การทำงาน และการบริหาร โดยงานที่ต้องได้รับการพัฒนา หรือเรียนรู้ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ (2564) ที่กล่าวว่า เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่าง ก้าวกระโดด ทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ และมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และกรอบแนวคิด ทางการบริหารให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารงาน ทั่วไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งทำให้เกิดความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในกระบวนการบริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในด้านอื่น คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 ดังนี้จัดลำดับความต้องการจำเป็น (PNI = 0.062) สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) ที่อธิบายถึงแนวทางการสร้างการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา เป็นลำดับขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 4 การยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรม เป็นขั้นตอนที่สะท้อนการเรียนรู้จากการทดลองใช้ มาวิเคราะห์วิพากษ์ร่วมกัน เพื่อตัดสินใจให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ แนวคิดของ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559) ที่ได้อธิบายถึง ดิจิทัลเทคโนโลยีกับการบริหารสถานศึกษา ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีผลกระทบต่อการบริหารงานของ สถานศึกษา ในด้านต่าง ๆ ซึ่งงานของ สถานศึกษาในทุกด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการ บริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร มาใช้ในการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่าง ๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 17 แนวทาง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 6 แนวทาง ด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 3 แนวทาง ด้านการบริหารงานงบประมาณ จำนวน 3 แนวทาง และด้านการบริหารงานทั่วไป จำนวน 5 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลการวิจัยในระยะแรกได้บ่งชี้ถึงลำดับความต้องการจำเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ว่ามีความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย สอดคล้องกับที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) นำเสนอ การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลัง โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับ ภัคกร บุญพันธ์ (2563) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนางานด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการจัดทำซอฟต์แวร์สำเร็จรูปเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลบุคลากร มีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้งานในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนควรมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ศรีประภา เสถียรอรุณ (2563) ที่กล่าวว่า การดำเนินงานใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการเงิน เป็นการจัดทำเอกสารหลักฐานด้านการเงิน สอดคล้องกับ อุบลรัตน์ สิงสา (2561) ที่กล่าวว่า ควรใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จัดทำบัญชีหรือลงทะเบียนพัสดุให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ควรมีรายละเอียดของพัสดุ อายุการใช้งาน การคิดคำนวณค่าเสื่อมราคาพัสดุ ควรมีการจัดทำรายงานข้อมูลพัสดุในรูปแบบต่าง ๆ สอดคล้องกับ ภูเบศ นิราศภักย์ (2563) ที่นำเสนอว่า ควรกำหนดนโยบายแนวทางการปฏิบัติ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน หรือส่งเอกสารหนังสือราชการให้ครูและบุคลากรในสังกัดทราบผ่านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับ ประทีน จันทรตะละ (2560) ที่กล่าวถึง การบริหารทั่วไปด้านการจัดระบบการควบคุมภายใน ควรดำเนินการควบคุมภายในให้เป็นไปตามระเบียบของราชการ มีการควบคุมและติดตามประเมินผล โดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการควบคุมภายในหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการศึกษาที่พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน ซึ่งยังสามารถพัฒนาให้อยู่ในระดับสูงขึ้นได้อีก ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาควรพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นไปตามแนวนโยบายรัฐบาลดิจิทัล สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล

2) จากผลการศึกษาที่พบว่า สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน โดยด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาควรนำผลการศึกษาสภาพที่คาดหวังนี้ ไปวางแผนการพัฒนาเพื่อตอบสนองของความคาดหวังของครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการนำประเทศไปสู่สังคมดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

3) จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็น ที่พบว่า ลำดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ลำดับที่ 2 คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ลำดับที่ 3 คือ ด้านการบริหารงานบุคคล และลำดับที่ 4 คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษา สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ตามลำดับความต้องการจำเป็น

4) จากผลการศึกษาแนวทาง ที่พบว่า มีแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางดังกล่าวไปจัดทำเป็นคู่มือในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำผลการศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง ความต้องการจำเป็นและแนวทางที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปจัดทำเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2) ควรนำแนวทางที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปศึกษาและจัดทำกรวิจัยรูปแบบในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดหนองคาย

เอกสารอ้างอิง

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2564). บทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัล. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม

2564, จาก <https://adacstou.wixsite.com/adacstou/single-post/>.

บัญชา วงศ์คำภา. (2563). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหาร

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย

เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา

คุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ประทีน จันทรตะละ. (2560). แนวทางการบริหารทั่วไปโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. การศึกษาอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พัชรินทร์ ชัยจันทร์. (2550). สภาพและความต้องการการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภัคกร บุญพันธ์. (2563). ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภูเบศ นิราศภัย. (2563). สภาพและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2560). การบริหารการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.mbuisc.ac.th/phd/MBU%20Article/>.
- ศรีประภา เสถียรอรอด. (2563). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานการเงิน บัญชี ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ศูนย์การทหารอากาศโยธิน. (2561). เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital literacy) คืออะไร. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2565, จาก <https://sftc.rtaf.mi.th/index.php/2018-10-22-07-41-38/120-2018-10-22-03-44-24>.
- สายสุนีย์ จับโจร, สุดาใจ โล่ห์วนิชชัย, เบญจภาค จงหมื่นไวย, และ ธิดานุช พุทธิลิมา. (2561). การส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน. สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2565, จาก https://otepc.go.th/images/00_YEAR2563/04_PV2/circular_document/v3-2564.pdf

- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2564). *ที่ตั้งโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2565, จาก <https://data.go.th/dataset/school-location>.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2564). *AUTOMATED QA ระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก*. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2565, จาก <https://aqa2.onesqa.or.th/management>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2555). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 14(2), 119–128
- สุวิมล ร่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ สิงสา. (2561). *ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). *การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era)*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/52232/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir>

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

A Model of school based management of Institutions Under Chanthaburi Primary Educational Service Area 2

¹ นฤมล พุดพิฤทธิ, ²ทรงยศ แก้วมงคล และ ³อุทัยวรรณ สายพัฒนา

¹Naruemon Puttirit, ²Songyos Kawmongkon and ³Uthaiwan Saipattana

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

^{2,3} อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹Doctor of Philosophy program students Education Administration

Faculty of Education North Bangkok University

^{2,3}Lecturer, Faculty of Education North Bangkok University

¹Corresponding Author. Email: naruemon.putt@northbkk.ac.th

Received July 5, 2023; Revised July 25, 2023; Accepted August 20, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการศึกษาลักษณะและความต้องการจำเป็นด้านการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ 3) เพื่อการศึกษาลักษณะการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNI modified และไคสแควร์(Chi-Square) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในภาพรวมมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 หลักการกระจายอำนาจ องค์ประกอบที่ 2 หลักการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 3 หลักการบริหารตนเอง และองค์ประกอบที่ 4 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ซึ่งได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา ดังนี้ POPLICAD: P = วางแผน O = องค์การ/โครงสร้าง P = การมีส่วนร่วม L = การนำ I = แร่งบันดาลใจ C = ควบคุมดูแลนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ A = การปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม และ D = การพัฒนาต่อยอดและรูปแบบมีความถูกต้องและเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) หลังการทดลองใช้มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: รูปแบบ; โรงเรียนเป็นฐาน; บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was 1) to study the conditions and needs of school-based management 2) to create and verify the school-based management model and 3) to study the results of using the school-based management model. The sample group consisted of 246 school administrators, teachers and the chairman of the basic education committee. Research tools were questionnaires, interview forms, and assessment forms. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and PNI modified and Chi-Square. The results showed that 1) The conditions and the expected condition that should be in school-based management, in an overall, the practice was at a high level and in an overall, the needs of school-based management was at Moderate level. 2) Model of school-based management, consisted of 4 main components as follows: the first component: Principle of decentralization, the second component: Principle of participation, the third component: Principle of self-administration and the forth component: the principle of checks and balances, which form the school-based management model as follows: POPLICAD: P (Planning), O (Organizing), P (Participative), L (Leading), I (Inspective), C (Controlling), A (Act), D (Development) and The model was correct and appropriate at statistically significant level at .01. 3) after the trial is possible. and the statistically significant benefit at the .01 level.

Keywords: model; school based; school administration

บทนำ

ในปัจจุบันโลกอยู่ในยุคดิจิทัลที่ไร้พรมแดน วิทยาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีความก้าวหน้าทันสมัย และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นสังคมเครือข่ายสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรมและค่านิยม มีการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสของโลก ซึ่งมีผลกระทบต่อทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข จึงให้ความสำคัญด้วยการจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ของภูมิภาค ของประเทศ และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานพร้อมดำเนินการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว

รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ให้รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เลือกใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ปรับตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักฟังตนเอง และดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงกล่าวไว้ว่า “การระเบิดจากข้างในจะทำการใด ๆ ต้องเริ่มจากคนที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้เกิดความเข้าใจและอยากทำ ไม่ใช่เกิดจากการสั่งให้ทำ คนที่ไม่เข้าใจก็อาจจะไม่ทำก็เป็นได้ ในการทำงานจะต้องพูดคุยหรือประชุมกับเพื่อนร่วมงานหรือคนในทีม เพื่อให้ทุกคนทราบถึงเป้าหมาย วิธีการทำงานแบบองค์รวม ใช้กระบวนการและวิธีคิดโดยให้มองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบครบวงจร หาแนวทางแก้ไขแบบมีส่วนร่วมให้มีความเชื่อมโยงกัน คือ ต้องฝึกทำใจให้กว้าง หนักแน่น รับฟังความคิดเห็น รับฟังการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างชาญฉลาดนั้น แท้ที่จริงคือการระดมสติปัญญาและมวลประสบการณ์อันหลากหลายมาอำนวยการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องเรียนรู้ และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้วยการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายที่มากกระทบในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ คุณภาพของคน” (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

นโยบายจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านโอกาส ด้านคุณภาพและด้านประสิทธิภาพ และในงบประมาณ เพื่อเป็นการต่อยอดพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นวโรกาส วิถีคุณภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาภาคบังคับระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) ให้มีการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 57 ที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดการศึกษาดังกล่าวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติและรัฐ

ต้องอนุรักษ์ พื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560)

การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน(School – based Management: SBM) เป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงทศวรรษที่ 1980 ที่ยึดโรงเรียนเป็นฐานในการคิดและกำหนดการบริหารจัดการ ดำเนินงาน ดูแล รับผิดชอบโรงเรียนด้วยตนเองเป็นหลัก เป็นรูปแบบและแนวคิดในการบริหารที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาจากส่วนกลางหรือจากเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ในลักษณะเบ็ดเสร็จ มีความสะดวก คล่องตัวและเป็นอิสระในการตัดสินใจมากขึ้นในการบริหารงานภารกิจหลักของสถานศึกษา โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำหรับในประเทศไทยถือว่าการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนี้เป็นกลยุทธ์สำคัญที่สร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของ มีความมุ่งมั่น ผูกพัน และความรับผิดชอบต่ออำนาจหน้าที่การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน โดยเน้นเรื่องการบริหารตนเอง ความรับผิดชอบต่อ การดูแลแก้ไขปัญหา พัฒนาโรงเรียนของตนเองเป็นหลักสำคัญ ซึ่งจะต้องมีการปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ การบริหารสถานศึกษาด้วยวิธีการและแนวคิดแบบดั้งเดิมนั้น ส่วนใหญ่สถานศึกษาจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานส่วนกลางหรือตัวแทนส่วนกลาง นโยบายและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษามักจะมาจากส่วนกลาง การบริหารจึงไม่ตรงกับความต้องการ (Needs) (อุทัย บุญประเสริฐ,2553) ซึ่งรูปแบบการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ตามรูปแบบนี้จะมีลักษณะเฉพาะและเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลักการต่อไปนี้ คือ 1) การกระจายอำนาจ เป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่สถานศึกษาปฏิบัติการโดยตรงให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาการศึกษาของเด็กหรือผู้เรียนได้เหมาะสมที่สุด 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนนักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ ร่วมจัดการศึกษาในสถานศึกษาของตน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสม มีคุณภาพ และทันการณ์มากขึ้น 3) การบริหารตนเอง เป็นแนวทางการบริหารจัดการตนเองเป็นหลักสำคัญ และ4) การบริหารจัดการที่ตอบสนองหรือสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้มากที่สุด โดยส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐานและเป้าหมายรวม สนับสนุนให้โรงเรียนบริหารจัดการตนเองได้โดยสามารถเลือกกำหนดวิธีปฏิบัติและดำเนินงานด้วยวิธีการที่แตกต่างตามความพร้อม ความเหมาะสมและตามสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550) และการกระจายอำนาจเป็นกลไกหนึ่งในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม แต่ในความเป็นจริง

แล้วปัญหาที่พบคือกระจายแต่กระจายไม่จริงยังเป็นระบบการสั่งการจากส่วนกลางและจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานจากส่วนกลางแบบเดียว ยึดกฎระเบียบตายตัวขาดความยืดหยุ่น และไม่เอื้อต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา และการปฏิบัติงานครูการศึกษาจึงไม่สามารถตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน กลุ่มคน ชุมชน ที่มีความหลากหลาย ได้ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะสถานการณ์วิกฤตของโรคอุบัติใหม่ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงปีการศึกษา 2563-2564 จากการประเมินสภาพและความต้องการจำเป็นด้านรูปแบบการบริหาร พบว่าสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีทั้งหมด 106 แห่ง สภาพที่พบ คือ 1) งานหลักที่ได้รับมอบหมายในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามโครงสร้างหลักสูตร เวลาเรียน การวัดและประเมินผล การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป แนวทางการปฏิบัติงานที่ไม่ชัดเจน สถานศึกษาต้องขับเคลื่อนการบริหารงานด้วยตนเองโดยการยึดแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นหลัก เนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ประกาศปรับปรุงแบบการบริหารงานดังกล่าวให้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ยึดแนวทางการปฏิบัติงานตามรูปแบบเดิม ๆ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ขาดการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เกิดอุปสรรคงานล่าช้าไม่เป็นไปตามเป้าหมายในแผนปฏิบัติการประจำปีจากนี้ยังส่งผลต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่บรรจุใหม่ไม่สามารถขับเคลื่อนงานทั้ง 4 ด้าน ยังไม่มีความชำนาญการและประสบการณ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาไม่สามารถสื่อสารกันได้เลยโดยตรงได้เนื่องจากภาวะวิกฤตการณ์ ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษาไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2, 2563)

จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาของตนเอง เพื่รองรับการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 นำไปปรับใช้สำหรับสถานศึกษาในสังกัดอื่นต่อไปได้

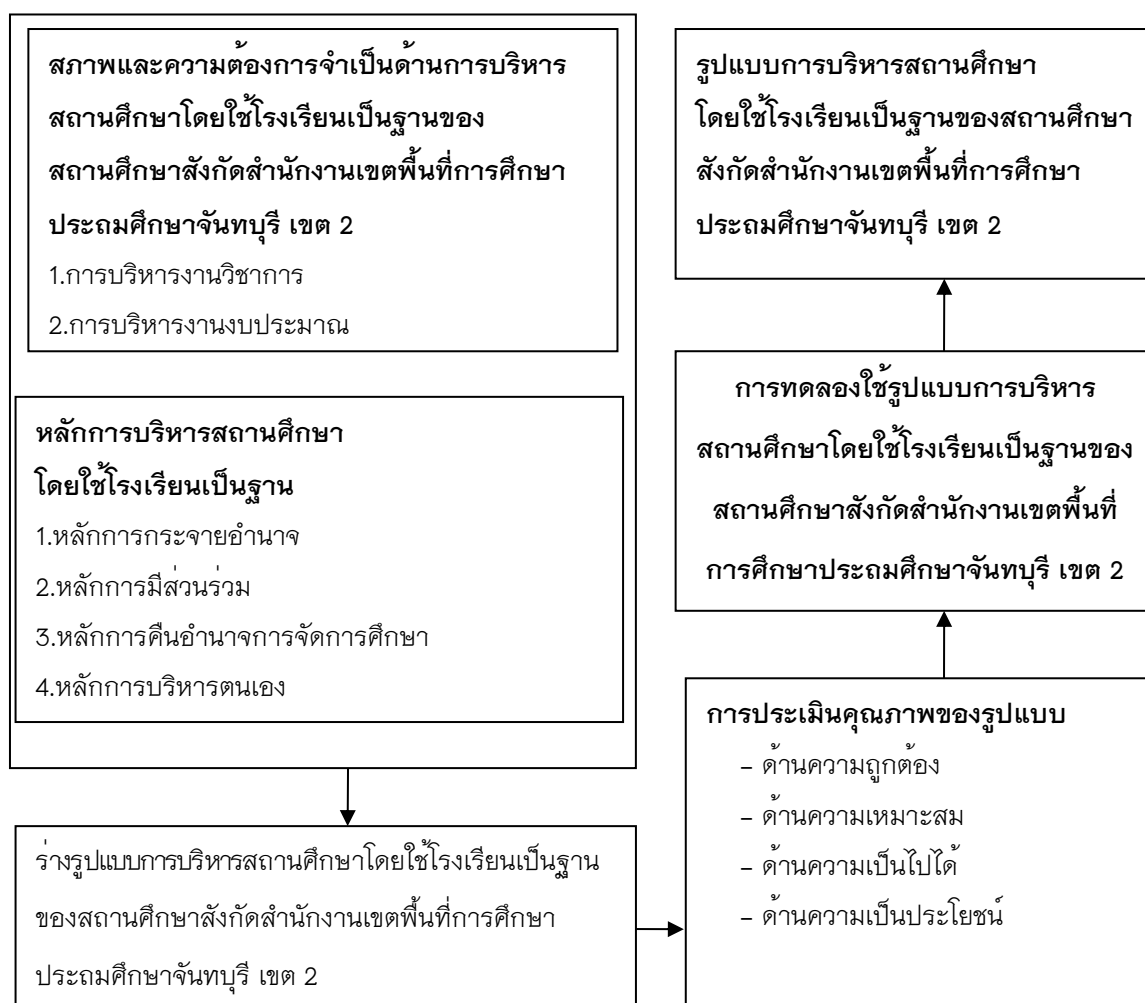
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นด้านการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงาน 4 ด้าน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 636 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงาน 4 ด้าน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 246 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) และสุ่มอย่างง่าย

วิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักวิชาการทางการศึกษาปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน เป็นผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด หรือข้าราชการบำนาญ จำนวน 5 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คนโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 15 คน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือขั้นที่ 1 แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Instructional Questionnaire) สร้างขึ้นจากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ออกแบบสอบถามให้สอดคล้องกรอบแนวคิด โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ
2. นำความรู้ที่ได้จากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้ครอบคลุม โดยมีการดำเนินการดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นการถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับสภาพและความต้องการจำเป็นด้านการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา
3. นำแบบสอบถามจากข้อ 2 เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่า IOC ได้ค่า $IOC = 0.80-1.00$
4. นำแบบสอบถามจากข้อ 3 มาปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลอง (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α -Coefficient) ของคอนบราค ได้ค่า $\alpha = 0.951$ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงาน 4 ด้าน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 246 คน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำแบบสอบถามที่ได้ ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักวิชาการทางการศึกษาปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน เป็นผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหรือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด หรือข้าราชการบำนาญ จำนวน 5 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 15 คน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือขึ้นที่ 2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานหลัก 4 ด้าน ของสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่สำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษา หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

3. นำแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบ และนำไปสัมภาษณ์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ แบบประเมินความถูกต้องและความเหมาะสม

1. สร้างแบบประเมินที่สอดคล้องกับรูปแบบ
2. นำแบบประเมินไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
3. นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินเชิงโครงสร้างและเนื้อหา

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 3 โรงเรียน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ โรงเรียนบ้านจันทเขลม โรงเรียนวัดเวฬุวัน และโรงเรียนวัดมะทาย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ แบบประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

1. สร้างแบบประเมินที่สอดคล้องกับรูปแบบ
2. นำแบบประเมินไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
3. นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินเชิงโครงสร้างและเนื้อหา

ผู้วิจัยดำเนินการโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดย ผู้วิจัยจัดทำคู่มือแนวทางการสร้างรูปแบบในขั้นตอนที่ 2 โดยการเขียนคู่มือการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดย ผู้วิจัยจัดทำคู่มือแนวทางการสร้างรูปแบบในขั้นตอนที่ 2 โดยการเขียนคู่มือการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ไปใช้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ $PNI_{modified}$ ค่าไคสแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นด้านการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า สภาพที่เป็นอยู่ในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบและประเมินแบบการบริหารสถานศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 47 ตัวชี้บ่ง ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการกระจายอำนาจ มี 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 หลักการมีส่วนร่วม มี 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 หลักการบริหารตนเอง มี 14 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล มี 14 ตัวบ่งชี้ ซึ่งได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ดังนี้ POPLICAD: P (Planning) = วางแผน O (Organizing) = องค์การ/โครงสร้าง P (Participative) = การมีส่วนร่วม L (Leading) = การนำ I (Inspirative) = แร้งบันดาลใจ C (Controlling) = ควบคุม/ดูแล/นิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ A (Act) = การปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม และ D (Development) = การพัฒนา/ต่อยอด และ ผลการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสม พบว่า องค์ประกอบที่ 1 หลักการกระจายอำนาจ มี 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 มี 14 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 มี 14 ตัวบ่งชี้ ซึ่งแต่ละตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนองค์ประกอบที่ 2 หลักการมีส่วนร่วม มี 9 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่าผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 หลักการกระจายอำนาจ มี 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 หลักการมีส่วนร่วม มี 9 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 มี 14 ตัวบ่งชี้ ซึ่งแต่ละตัวบ่งชี้มีความเป็นประโยชน์ของแต่ละองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 องค์ประกอบที่ 3 หลักการบริหารตนเอง มี 14 ตัวบ่งชี้ ซึ่งแต่ละตัวบ่งชี้มีความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยภาพรวม มีสภาพในการปฏิบัติเป็นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารบริหารงานด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยให้ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร แผนปฏิบัติการประจำปี แผนพัฒนาประจำปี กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และร่วมในการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัย

ของปริญญญา ศรีสุขและสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

สภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในภาพรวม มีสภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารบริหารงานด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยให้ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร แผนปฏิบัติการประจำปี แผนพัฒนาประจำปี กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และร่วมในการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไป ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทพดินทร์ คะสา ณรงค์ พิมสาร และสิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต(2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1,2 สอดคล้องกับกิตติวัฒน์ ธนพัฒน์โยธิน (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความต้องการจำเป็น การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องชญาณี ภัทรวารินทร์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนเอกชนและสอดคล้องกับ กิตติวัฒน์ ธนพัฒน์โยธิน (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 47 ตัวชี้บ่ง ดังนี้ ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 หลักการกระจายอำนาจ มี 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 หลักการมีส่วนร่วม มี 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 หลักการบริหารตนเอง มี 14 ตัวบ่งชี้และองค์ประกอบที่ 4 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล มี 14 ตัวบ่งชี้ ซึ่งได้รูปแบบบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ดังนี้ POPLICAD: P (Planning) = วางแผน O (Organizing) = องค์การ/โครงสร้าง P (Participative) = การมีส่วนร่วม L (Leading) = การนำ I (Inspirative) = แรงบันดาลใจ C (Controlling) = ควบคุม/ดูแล/นิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ A (Act) = การปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม และ D (Development) = การพัฒนา/ต่อยอด และสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ สมนอก ชีระวัฒน์ เยี่ยมแสง และ สุรวาท ทองบุ (2562) ได้ศึกษา

เรื่องการพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

การประเมินความถูกต้องและเหมาะสม พบว่า องค์ประกอบที่ 1 หลักการกระจายอำนาจ มี 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 มี 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 มี 14 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 มี 14 ตัวบ่งชี้ แต่ละตัวบ่งชี้ที่อยู่ภายใต้องค์ประกอบที่ 1-4 ได้อย่างถูกต้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของเทพดินทร์ คะสา ณรงค์ พิมสาร และสิริกาญจน์ ธนวุฒิปิพนิต (2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1,2 และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติวัฒน์ ธนพัฒน์โยธิน (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 หลักการกระจายอำนาจ มี 10 ตัวบ่งชี้ แต่ละตัวบ่งชี้มีความเป็นไปได้ในการเป็นตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 องค์ประกอบที่ 2 หลักการมีส่วนร่วม มี 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 หลักการบริหารตนเอง มี 14 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลมี 14 ตัวบ่งชี้ มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติวัฒน์ ธนพัฒน์โยธิน (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ สมนอก ชีระวัฒน์ เยี่ยมแสง และ สุรวาท ทองบุ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารควรส่งเสริมผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาเข้าร่วมกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาการศึกษาหลักสูตรสอดคล้องตรงกับความต้องการของนักเรียน และชุมชน ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ และมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรในท้องถิ่น มาจัดการศึกษาในสถานศึกษา

2) ผู้บริหารควรมีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาวางแผนในการปฏิบัติงานได้ตรงตามความต้องการของทุกฝ่าย

มีการตรวจสอบคุณภาพการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการและนำเสนอผลการปฏิบัติงานต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กิตติวัฒน์ ธนพัฒน์โยธิน. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ปรินญาการศึกษาดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชญาณี ภัทรวารินทร์. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับโรงเรียนเอกชน. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 188-201.
- ทวีศักดิ์ สมนอก. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. คุรุศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต การบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เทพดินทร์ คะสา ณรงค์ พิมสาร และสิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการ การศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 5(1), 26-39.
- ปริญญญา ศรีสุขและสุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2563). แนวทางการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 7(7), 170-183.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. (2563). รายงานการสังเคราะห์ผลการ ประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2563. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สพป.จันทบุรี เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและ การจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตาม กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหาร และจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ. คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและจัดทำฐานข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการตัดสินใจเชิงนโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง. พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2553). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูป
ออนไลน์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา

ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล

The Development of Flip Claeroom Learning Management by Online Learning
Package Affecting to Learning Acheivement of Resarch Subject for Learning
Development of Bachelor's Degree Students Faculty
of Education at Santapol College

¹บงกช เจนชัยภูมิ, ²สทิติย์ กุลสอน, ³มาลินี ผลประเสริฐ, ⁴เดียนฉาย ผ่องใส, ⁵เบญจสิริ เจริญสวัสดิ์,

⁶เกศรี วิวัฒน์ปฐพี, ⁷ทิพย์วรรณ แพงบุปผา และ ⁸พูนสิน ประคำมินทร์

¹Bongkot Janchaiyaphum, ²Sathit Koonsorn, ³Malinee Pholprasert, ⁴Duanchai Phongsai

⁵Benchasiri Charoensawad, ⁶Kesaree Wiwattanapataptee, ⁷Thipyawan Phengpubha and ⁸Poonsin Prakhamin

^{1,2,3,4,5,6,7,8}คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล

^{1,2,3,4,5,6,7,8}Faculty of Education Santapol College

¹Corresponding Author. Email: bongkot@stu.ac.th

Received August 3 , 2023; Revised August 21, 2023; Accepted August 23, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 37 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ 1) บทเรียนสำเร็จรูปวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามวัดความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 76.89/77.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูป โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26, S.D.=0.45)

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ; การจัดการเรียนรู้ ; ห้องเรียนกลับด้าน ; บทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์

Abstract

This research aimed to 1) develop the Flip Classroom learning management by online learning package affecting to learning achievement of research subject for learning development in E1/E2 : 75/75, 2) compare learning achievement between pre-test and post-test and 3) investigate students' satisfaction towards Flip Classroom learning management. The research samples were 46 samples of undergraduate students in semester 2, academic year 2022, which were obtained by cluster random sampling. The instrument used for collecting the data were 1) learning package of research subject for learning development, 2) achievement test and 3) satisfaction survey towards Flip Classroom learning by online learning package. The statistics used for analyzing the data were mean, standard deviation and t-test Dependent Sample. The findings of this research found as follows: 1. The efficiency of Flip Classroom learning management by online learning package of research for learning development subject was equal to 76.89/ 77.30 which was higher than predetermined criteria. 2. Learning achievement of post-test was higher than pre-test, the level of significance is .05 3. Students' satisfaction towards Flip Classroom learning management by online learning package was in 'much' level as a whole ($\bar{X}$ =4.26, S.D.=0.45)

Keywords : Learning Achievement ; Learning Management ; Flip Classroom ; Online Learning Package

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้มีการเปลี่ยนบทบาทผู้สอนจากผู้ถ่ายทอดความรู้แบบ Passive Learning เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือผู้เรียน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยเน้นการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นแบบ Digital Native ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดทักษะชีวิต และทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถนำไปบูรณาการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อการค้นคว้าศักยภาพ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ห้องเรียนจึงเป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องเรียน สอดคล้องกับกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) ที่เน้นการปฏิรูประบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา โดยมีเทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ได้มีการจัดการเรียนรู้รายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิชาบังคับที่นักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ ต้องลงทะเบียนเรียนจากผลการจัดเรียนรู้ที่ผ่านมาพบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ เมื่อวิเคราะห์สาเหตุพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้

จัดการเรียนรู้สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ไม่เพียงพอกับเนื้อหาบางหัวข้อที่มีลักษณะเป็นทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ อีกทั้งนักศึกษามีความสามารถพื้นฐาน ศักยภาพการรับรู้และภูมิหลังแต่ละคนแตกต่างกัน จึงได้มีการศึกษาแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องความแตกต่างภูมิหลัง ศักยภาพ ความสนใจและความถนัด จึงนำเครือข่ายสังคมออนไลน์บูรณาการด้วยบทเรียนสำเร็จรูปแล้วเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน จะทำให้ผู้เรียนได้รับกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษางานวิจัย ศิริพล แสตนบุญสง (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยเทคโนโลยีคลาวด์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับครูนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ กรวรรณ สืบสม และคณะ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ด้วยการบูรณาการการเรียนการสอน รายวิชาเทคโนโลยีมีลต์มีเดียผ่าน Google Classroom พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถึงแม้ว่าจะมีการศึกษา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านไว้แล้วจำนวนหนึ่ง แต่ที่ผ่านมายังไม่ปรากฏ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดพัฒนาการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการ เรียนรู้มีความยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทุกเวลาทุกสถานการณ์ไม่จำกัดสถานที่อย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ และนำเสนอบทเรียนจากการบรรยายหน้าชั้นเรียนอย่างเดียวน เป็นการศึกษายทเรียนด้วยตนเองจากที่บ้าน โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา โดยผู้เรียนจะทำความเข้าใจเนื้อหาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเตรียม ความพร้อมก่อนเข้าเรียนโดยจัดระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ผู้สอนจัดหา ให้ก่อนเข้าชั้นเรียน (ฐานิตา ลิ้มวงษ์ และยุพาพร แสงฤทธิ์, 2562) ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกใช้เครือข่าย สังคมออนไลน์ และเทคโนโลยีตามความถนัด และสามารถเข้าถึงผ่านสื่อที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ เมื่ออยู่ภายนอกห้องเรียน แล้วมาทำกิจกรรม และถามตอบปัญหาในชั้นเรียน ผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบการ จัดการเรียนรู้ ช่วยเหลือ แนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริง (Crowford, 2017) การบูรณา การห้องเรียนกลับด้านเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนรู้บนเว็บไซต์ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป โดยผู้สอนเป็น ผู้ป้อนข้อมูล แนะนำ และอำนวยความสะดวก เป็นการส่งเสริมผู้เรียนสามารถสืบค้นแสวงหาความรู้ จากบทเรียนสำเร็จรูปและแหล่งสารสนเทศอย่างไร้ขอบเขต จนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2556) ดังนั้น การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูป จึงเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตอบสนองความ แตกต่างระหว่างบุคคล และศักยภาพทางการเรียนรู้ ส่งผลให้การเรียนมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย แวฮาชัน แวหะมะ และคณะ (2561) ศึกษาการพัฒนาแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการสอนสดสู่การบันทึก การสอนบนพื้นฐานเพชบุ๊กที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผล พบว่า

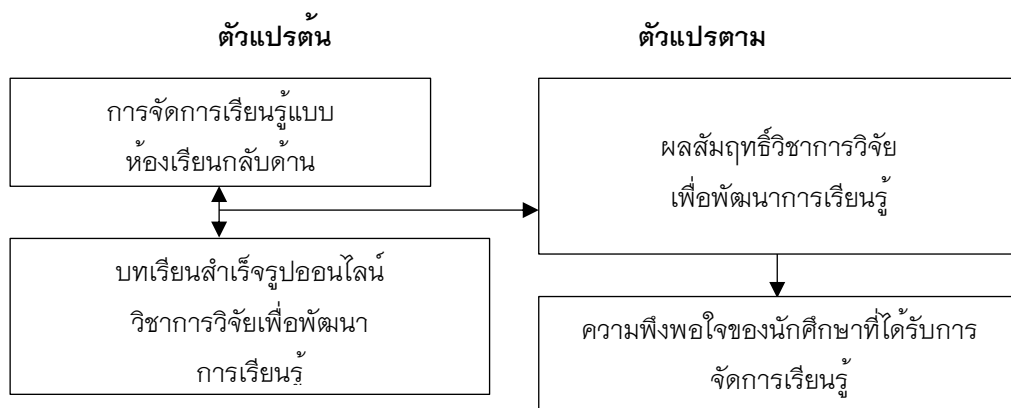
ประสิทธิภาพทางการเรียนจากการใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการสอนสดสู่การบันทึกการสอนบนพื้นฐานแฟลชบุ๊กที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสูงขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจพัฒนา การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล เพื่อเป็นสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้กับนักศึกษาได้พัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตอบสนองความสามารถ ความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความสามารถในการเชื่อมโยงพัฒนาความรู้ และเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาอื่นนำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ให้มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยประเภทกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-group Pretest Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 กลุ่ม รวม 78 คน จำแนกเป็นนักศึกษาที่เรียนภาคปกติ จำนวน 41 คน และนักศึกษาที่เรียนภาคพิเศษ จำนวน 37 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ ที่เรียนรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนภาคพิเศษ จำนวน 37 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย มีจำนวน 3 ชุด ดังนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูปวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 10 เล่ม ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงของแบบทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60–1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

3. แบบประเมินความพึงพอใจนักศึกษามีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60–1.00 และความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์กำหนดเกณฑ์ โดยใช้สูตรหาค่า E_1/E_2

2. วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test Dependent Sample)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ แสดงผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์

สัปดาห์ คะแนน	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	คะแนน กระบวนการ	คะแนนวัดผล หลังเรียน
รวม	329	323	309	317	328	317	309	318	305	307	1,707	1,144
เฉลี่ย	8.91	8.72	8.35	8.59	8.89	8.56	8.35	8.60	8.26	8.30	46.14	30.83
จำนวน(N)	37	37	37	37	37	37	37	37	37	37	60	40
ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ (E)											76.89 (E ₁)	77.30 (E ₂)

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ มีค่าเท่ากับ 76.89/77.30 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์

การทดสอบ	จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D	t	sig
ก่อนเรียน	37	40	17.74	4.16	22.78**	.00
หลังเรียน	37	40	32.85	3.74		

* $P < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 17.74 และมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เรียนหลังเรียน เท่ากับ 32.85 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ผลการเปรียบเทียบพบว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจนักศึกษาที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การอธิบายเนื้อหาแต่ละบทเรียนมีความชัดเจน ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย	4.04	0.47	มาก
2. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้และมีความสุข	4.13	0.34	มาก
3. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจและเป็นลำดับขั้นตอน	4.22	0.42	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้ฝึกให้นักศึกษาแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน	4.37	0.45	มาก
5. การนำเสนอเนื้อหาบทเรียนสำเร็จรูปบนเว็บไซต์มีความเหมาะสม	4.43	0.52	มาก
6. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนและผู้สอน	4.54	0.45	มากที่สุด
7. การทบทวนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปส่งเสริมนักศึกษาเข้าใจบทเรียนตามระดับความสามารถของตน	4.13	0.42	มาก
8. ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเหมาะสม	4.41	0.72	มาก
9. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้สามารถทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ได้ไม่จำกัดเวลา	4.19	0.42	มาก
10. นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปบูรณาการณืใช้ประโยชน์ได้จริง	4.09	0.29	มาก
รวม	4.26	0.45	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26, S.D.=0.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน และผู้สอน ($\bar{X}=4.54, S.D.=0.45$) การนำเสนอเนื้อหาบทเรียนสำเร็จรูปบนเว็บไซต์มีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.43, S.D.=0.52$) และระยะเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน และนอกห้องเรียนมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.41, S.D.=0.72$)

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ระหว่างเรียนทั้งหมดและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียนและหลังเรียนมีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 76.89/77.30 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ ก่อนและหลังเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พบว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนของนักศึกษามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.74 และคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 32.85 ผลการเปรียบเทียบพบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปบูรณาการณ้ใช้ประโยชน์ได้จริง ($\bar{X} = 4.76$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ คำอธิบายเนื้อหาแต่ละบทเรียนมีความชัดเจน ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย ($\bar{X} = 3.95$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 76.89/77.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ และการเรียนรู้ที่หลากหลายบนเว็บไซต์ด้วย บทเรียนสำเร็จรูปที่สามารถศึกษาได้ตลอดเวลาโดยไม่จำกัดสถานที่ เชื่อมโยงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อสร้างความรู้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมผ่านกระบวนการปฏิบัติและกระบวนการคิด โดยผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเตรียมจัดหาสื่อ สอดคล้องแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2556) ที่ว่าการนำเอาวิธีการสองอย่างมาใช้ร่วมกันโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยสร้างสภาพบรรยากาศของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีลักษณะเป็นห้องเรียนที่ผู้เรียนแต่ละคนได้เรียนบทเรียนของตนที่ไม่ตรงกับของคนอื่น เพื่อการเรียนรู้ของตน โดยผู้สอนทำหน้าที่ช่วยให้กำลังใจ หรือแนะวิธีช่วยเหลือตัวเองให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องงานวิจัยของณัฐรดา ธรรมเวช (2564) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับบทเรียนออนไลน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพอลิเมอร์ พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์เรื่องพอลิเมอร์ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องการวิจัย เบญจพร ตีระวัฒนานนท์ (2563) ที่ศึกษาการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างภาพกราฟิกโดยโปรแกรมนำเสนอให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างภาพกราฟิกโดยโปรแกรมนำเสนอมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.09/ 82.46 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ออนไลน์เป็นการบูรณาการรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านตามใบงานในชั้นเรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้บนเว็บไซต์ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพ ความสนใจและสอดคล้องความแตกต่างทางการรับรู้ระหว่างบุคคล อีกทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ยังสนับสนุนให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สนับสนุนให้นักศึกษาสามารถทบทวนเนื้อหาความรู้ได้ตลอดเวลาทำให้เกิดความคิดรวบยอดสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพล แสนบุญส่ง (2560) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์

สำหรับครูของนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องงานวิจัยของ กรวรรณ สืบสม และคณะ (2560) ได้ศึกษา การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ด้วยการบูรณาการ การเรียนการสอนรายวิชาเทคโนโลยีมีเดียผ่าน Google Classroom พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจนักศึกษาที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียน สำเร็จรูปออนไลน์วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบ การจัดกระบวนการเรียนรู้ เปลี่ยนบทบาทผู้สอนแบบผู้บรรยายมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้ออกแบบ กิจกรรมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่าน เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนใน ห้องเรียนแบบ Active Learning อีกทั้งการจัดบรรยากาศการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น จึงเป็นกลไกส่งเสริมพัฒนา ความสนใจและศักยภาพที่แตกต่างระหว่างบุคคล นักศึกษาได้ร่วมกันสรุปเนื้อหาที่สามารถนำไปบูรณา การแก้ปัญหาและพัฒนาต่อยอดความรู้ มีความสุขกับบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้มีความพึงพอใจ ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องการวิจัย กรวรรณ สืบสม และคณะ (2560) ได้ศึกษา การพัฒนาการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ด้วยการบูรณาการการเรียนการสอนรายวิชา เทคโนโลยีมีเดียผ่าน Google Classroom พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบห้องเรียนกลับด้านในระดับมาก และสอดคล้องการวิจัยของ ศิริพล แสนบุญส่ง (2560) ที่ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา คอมพิวเตอร์สำหรับครูของนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาคอมพิวเตอร์สำหรับครูในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยบทเรียนสำเร็จรูปสูงขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ผู้สอนนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไป ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับระดับชั้นและขั้นตอนการเรียนรู้แต่ละวิชา

2) ผู้วิจัยนำการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยบทเรียนสำเร็จรูปออนไลน์ใช้กับนักศึกษา ปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ ให้มีความรู้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สูงขึ้น ดังนั้น การนำวิธีและนวัตกรรมนี้ไปใช้ ผู้สอนต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนและรายวิชาที่สอนด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในรูปแบบการสร้างสถานการณ์จำลอง ในรายวิชาอื่น เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้หลากหลายสาขาวิชา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์

2) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านรูปแบบอื่น เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ สืบสม และณพรัตน์ หมีพลัด (2560). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านด้วยการบูรณาการเรียนการสอนวิชาเทคโนโลยีมีเดียผ่าน Google Classroom. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 6(2), 118-127.
- ณัฐธาดา ธรรมเวช. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพอลิเมอร์. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 23(2), 61-74.
- ฐานิตา ลีม่วงค์ และยุพาพร แสงฤทธิ์. (2562). ห้องเรียนกลับด้าน: การเรียนรู้แนวใหม่สำหรับศตวรรษที่ 21. *วารสาร Mahidol R2R E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 6(2), 9-17.
- เบญจพร ตีระวัฒนามนท์. (2563). พัฒนบทเรียน ออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้าง ภาพกราฟิก โดยโปรแกรมนำเสนอสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา*.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- เวหาชน แวหะมะ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการสนทนากลุ่มการบันทึกการสอนบนพื้นฐานแฟมบุ๊กที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. *วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(3), 1786-1804.
- ศิริพล แสนบุญส่ง. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์สำหรับครูของนักศึกษาปริญญาตรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(พิเศษ), 133-147.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2575*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวาน กราฟิค จำกัด.
- Crawford, Jr.H.T. (2017). *Flipped Learning Influence on Active Learning and Assessments in the Postsecondary Hospitality Classroom : an Action Research Study*. Doctor of Education. Capella University.

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี เขต 2

Innovative Leadership Model Development of The Primary School Administrators
The Office of Chanthaburi Primary Educational Service Area 2

¹ไพรยา แลกะสินธุ์,²ทรงยศ แก้วมงคล และ ³ดวงกมล แก้วแดง

¹Praiya Laekasin, ²Songyos Kawmongkon and ³Duangkamol Kaewdaeng

¹นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

²⁻³อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹Doctor of Philosophy program students Education Administration

Faculty of Education North Bangkok University

^{2,3}Lecturer, Faculty of Education North Bangkok University

¹Corresponding Author. Email: praiya.laek@northbkk.ac.th

Received June 28, 2023; Revised July 25, 2023; Accepted August 20, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และเพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูหัวหน้างาน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามและแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNI_{modified} และไคสแควร์(Chi-Square) ผลการวิจัยพบว่า 1.สภาพที่เป็นอยู่ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ในภาพรวม มีสภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง 2. รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์นวัตกรรม องค์ประกอบที่ 2 การมีศรัทธาและบารมี องค์ประกอบที่ 3 การมีกลยุทธ์นวัตกรรม และองค์ประกอบที่ 4 การเป็นนักสร้างเครือข่ายนวัตกรรม 3.ผลการยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 หลังการทดลองใช้มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the conditions and needs necessary to develop innovative leadership, to develop an innovative leadership model, and to confirm the innovative leadership development model. The sample group was the school director, supervisor teacher and the head teacher of the subject learning group elementary school Under the Office of Chanthaburi Primary Educational Service Area 2, 300 people. The instrument used for data collection was a semi-structured interview, questionnaires, and assessment forms. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and PNI^{modified} and Chi-Square. The research results indicate that 1. The status quo of innovative leadership of elementary school administrators, in general, was practiced at a moderate level. The ideal condition of innovative leadership of primary school administrators, in general, the conditions that should be in practice were at the highest level. and needs of innovative leadership of primary school administrators, overall, their needs were at a moderate level. 2. Innovative Leadership Model of Elementary School Administrators, there are 4 components as follows: Component 1 Creating a vision of innovation Component 2 Having faith and prestige Component 3 Having an innovation strategy and the Fourth component 4 Innovative Networking 3. Confirmation results of the innovative leadership model of elementary school administrators Under the Office of Chanthaburi Primary Educational Service Area 2 after the trial is possible. and the statistically significant benefit at the .01 level.

Keywords: model development; innovative leadership; school administrators

บทนำ

โลกศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งโลกาภิวัตน์ที่หมุนเร็วขึ้น การดำรงชีวิตของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จึงอยู่ภายใต้กระแสแห่งโลกยุคใหม่ที่มีความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคาดเดาได้ยาก (Ambiguity) หรือที่เรียกกันว่า “VUCA” (Radjou and Prabhu.2015) สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้มนุษย์ในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด (Exponential growth) ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือที่นิยมเรียกรวมว่าเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) ซึ่งทำให้การผลิตและการบริหารจัดการเศรษฐกิจเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงยิ่งขึ้น มีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ มาเพิ่มประสิทธิภาพผลิตและกระจายสินค้าบริการมากขึ้น ส่งผลให้การผลิตและการบริการมีความคล่องตัว รวดเร็วมากขึ้น มีต้นทุนต่ำลง ส่งผลให้การพึ่งพาแรงงานภาคอุตสาหกรรมแบบเก่าลดลง นำไปสู่การใช้แรงงานที่มีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีจินตนาการและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ดีและปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่พลิกผัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2561)

รัฐบาลไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการจึงมีความพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะนำการศึกษาไปสู่เป้าหมายการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 หรือการศึกษา 4.0 โดยการเสนอนโยบายการปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา โดยการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อเป้าหมายการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษา ทั้งเชิงนโยบาย การจัดการเรียนรู้และการบริหารในสถานศึกษาไปสู่นโยบายการศึกษาในระดับชาติและพื้นที่อื่น อาทิ ด้านหลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ การทดสอบ การประเมินสถานศึกษา บุคลากร การเงิน รวมทั้งความสอดคล้องของการบริหารงานด้านต่าง ๆ (พิทักษ์ โสตถยาคม. 2562)

สภาการศึกษาจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ซึ่งเป็นแผนการศึกษาระยะยาว 20 ปี ที่มีความแตกต่างจากแผนการศึกษาที่ผ่านมา เนื่องจากในช่วง 20 ปีนี้ประเทศไทยจะขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมมุ่งไปสู่ Thailand 4.0 ซึ่งจะทำให้เกิดการแพร่กระจายทางเทคโนโลยีส่งผลให้การดำรงชีวิตของคนในทุกช่วงวัยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วแผนการศึกษาแห่งชาติก็ต้องมองถึงอนาคตด้วยสภาการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้การสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวสำหรับการจัดทำแผนการศึกษาของแต่ละจังหวัดโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยในแต่ละพื้นที่ให้ได้รับการพัฒนาที่แตกต่างกันตามบริบทเพื่อให้ประชาชนในทุกช่วงวัยได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2560)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานให้ได้นวัตกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อ สถานศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลก อยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้าง พัฒนาและเป็นแรงผลักดันสำคัญให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาก็คือผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง ซึ่งหากผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไม่มีทักษะความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมแล้ว ก็จะทำให้การขับเคลื่อนนโยบายเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายไทยแลนด์ 4.0 หรือการศึกษา 4.0 ได้ยากยิ่งขึ้น (สุกัญญา แซ่มซ้อย. 2560)

จากเหตุผลดังกล่าวการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมาก ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมซึ่งจะยังนำประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบันและสอดคล้องกับการประเมินและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. OBEC Awards ของสำนักงานคณะกรรมการ

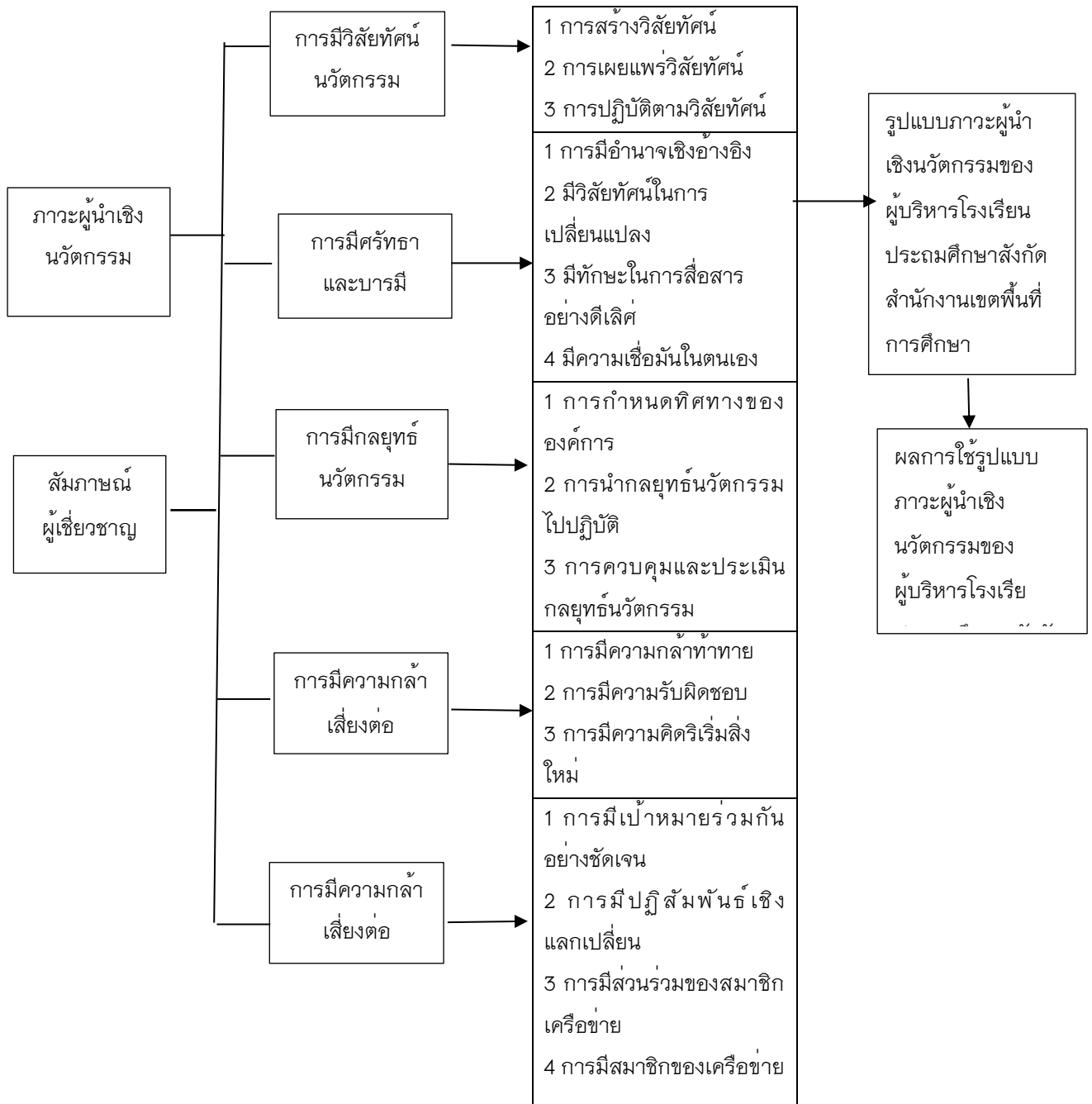
การศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกวดโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในระดับต่างๆ ซึ่งจะส่งผลต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมให้มีคุณภาพต่อไป ดังนั้นการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อสร้างคนในชาติให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถผลิตนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ รองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำด้านนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน เพื่อให้สามารถนำพาสถานศึกษาก้าวไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จของการจัดการศึกษา สำหรับการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำด้านนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและนำเสนอการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำด้านนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โรงเรียนในสังกัดจำนวน 106 โรงเรียน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำความรู้ความสามารถด้านการสร้างนวัตกรรมไปใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายพื้นที่นวัตกรรมให้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนการศึกษา 4.0 และไทยแลนด์ 4.0 ต่อไป

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการสร้างนวัตกรรมการบริหาร หรือสร้างเกณฑ์ประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารจากที่กล่าวมาในภาพรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
3. เพื่อยืนยันรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 106 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 96 คน ครู
หัวหน้างาน จำนวน 322 คน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 610 คน ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รวมทั้งสิ้น 1,134 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู
หัวหน้างาน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 300 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน
วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และสุ่มอย่างง่าย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา
จำนวน 3 คน รวม 9 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือขึ้นที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำของผู้บริหาร
สถานโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง
(Instructional Questionnaire) สร้างขึ้นจากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ออก
แบบสอบถามให้สอดคล้องกรอบแนวคิด โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ
2. นำความรู้ที่ได้จากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้ครอบคลุม โดยมีการดำเนินการดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวชี้วัดขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
3. นำแบบสอบถามจากข้อ 2 เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่า IOC ได้ค่า $IOC = 0.80-1.00$

4. นำแบบสอบถามจากข้อ 3 มาปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลอง (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α -Coefficient) ของคอนบราค ได้ค่า $\alpha = 0.902$ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำแบบสอบถามที่ได้ ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือขึ้นที่ 2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มาพิจารณา และปรับปรุงเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structural Interview) แบ่งออก 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร

2. นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบ และนำไปสัมภาษณ์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และ/หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง ((Purposive Sampling) จำนวน 9 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ แบบประเมินความถูกต้องเหมาะสม

1. สร้างแบบประเมินที่สอดคล้องกับรูปแบบ
2. นำแบบประเมินไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
3. นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินเชิงโครงสร้างและเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินความถูกต้องเหมาะสมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 ยืนยันการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ไปใช้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนขนาดเล็ก 1 โรงเรียน ขนาดกลาง 1 โรงเรียนและขนาดใหญ่ 1 โรงเรียน รวมจำนวน 26 คน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ แบบประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

1. สร้างแบบประเมินที่สอดคล้องกับรูปแบบ
2. นำแบบประเมินไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
3. นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินเชิงโครงสร้างและเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยจัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จากรูปแบบในขั้นตอนที่ 1 โดยการนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไปใช้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน PNI_{modified} และค่าไคสแควร์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า สภาพที่เป็นอยู่ในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวม มีสภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดและความต้องการจำเป็น ของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า ผลการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีความถูกต้องและความเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับอยู่ระหว่าง .01-.05

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยการทดลองใช้ประเมินโดยผู้ทดลองใช้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ องค์ประกอบที่ 2 การมีศรัทธาและองค์ประกอบที่ 3 การมีกลยุทธ์นวัตกรรม และองค์ประกอบที่ 4 มีประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพที่เป็นอยู่ในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนพรัตน์ มูลศรีแก้ว พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ และอำนาจ ชนะวงศ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในภาพรวม มีสภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของนพรัตน์ มูลศรีแก้ว พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ และอำนาจ ชนะวงศ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ความต้องการจำเป็น ของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนพรัตน์ มูลศรีแก้ว พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ และอำนาจ ชนะวงศ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม 2) ด้านการมีศรัทธาและบารมี 3) การมีกลยุทธ์นวัตกรรม และ 4) การเป็นนักสร้างเครือข่ายนวัตกรรม

องค์ประกอบที่ 1 การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ประกอบไปด้วย 3 ตัวชี้วัด 1.การสร้างวิสัยทัศน์ 2.การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3.การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ มีความถูกต้องและความเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 –.05 สอดคล้องกับงานวิจัยเดชา ลุนาวงค์, วาโร เพ็งสวัสดิ์ และวันเพ็ญ นันทะศรี (2564) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงศ์ รงค์ปราณี, ชัยณุกพงศ์ ทองพวง ไพศาล จันทรงษ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่ององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา ทับทิมศรี วุทธิ ชูชาติ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ (2564) ได้ศึกษา เรื่องรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมาตรฐานสากล

องค์ประกอบที่ 2 การมีศรัทธาและบารมี ประกอบไปด้วย 4 ตัวชี้วัด 1.การมีอำนาจเชิงอ้างอิง 2.มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง 3.มีทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 4.มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความถูกต้องและความเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 –.05 สอดคล้องกับแนวคิด ดุบริน Dubrin (2010) อธิบายถึงผู้นำที่มีศรัทธาและบารมีเป็นผู้นำที่มีลักษณะพิเศษที่โดดเด่น มีลักษณะคล้ายกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์การซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญ ผู้นำที่มีศรัทธาและบารมีจะช่วยกระตุ้นสมาชิกให้มีความกระตือรือร้นมุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยพิสิฐธวัฒน์ กลิ่นไธสงค์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหาร โรงเรียน มัธยมศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 การมีกลยุทธ์นวัตกรรม ประกอบไปด้วย 3 ตัวชี้วัด 1.การกำหนดทิศทางการขององค์การ 2.การนำกลยุทธ์นวัตกรรมไปปฏิบัติ 3.การควบคุมและประเมินกลยุทธ์นวัตกรรม องค์ประกอบที่ 4 การเป็นนักสร้างเครือข่ายนวัตกรรม มีความถูกต้องและความเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 –.05 สอดคล้องกับงานวิจัย ลูตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบที่ 4 การเป็นนักสร้างเครือข่ายนวัตกรรม ประกอบไปด้วย 4 ตัวชี้วัด 1.การมีสมาชิกของเครือข่าย 2.การมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน 3.การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 4.การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน มีความถูกต้องและความเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 –.05 สอดคล้องกับงานวิจัย บุศรา ทับทิมศรี วุทธิ ชูชาติ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์(2564) ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมาตรฐานสากล สอดคล้องกับงานวิจัย ลูตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

3.ผลการยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

องค์ประกอบที่ 1 การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ประกอบไปด้วย 3 ตัวชี้วัด 1.การสร้างวิสัยทัศน์ 2.การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3.การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับแนวคิด วิลมอร์ (Wilmore 2002) ได้อธิบายว่าผู้นำนอกจากจะสร้างวิสัยทัศน์นวัตกรรมแล้ว จะต้องมีความสามารถในการสื่อสารหรือเผยแพร่วิสัยทัศน์ ให้บุคคลอื่นเข้าใจและปฏิบัติตามได้ รวมถึงต้องมีความรับผิดชอบต่อวิสัยทัศน์ที่สร้างขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา ทับทิมศรี วุทธิ ชูชาติ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมาตรฐานสากล สอดคล้องกับงานวิจัยลูตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบที่ 2 การมีศรัทธาและบารมี ประกอบ ไปด้วย 4 ตัวชี้วัด 1.การมีอำนาจเชิงอ้างอิง 2.มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง 3.มีทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 4.มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับแนวคิดดับริน Dubrin (2010) อธิบายถึงผู้นำที่มีศรัทธาและบารมีเป็นผู้นำที่มีลักษณะพิเศษที่โดดเด่น มีลักษณะคล้ายกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์การซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญ ผู้นำที่มีศรัทธาและบารมีจะช่วยกระตุ้นสมาชิกให้มีความกระตือรือร้นมุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยเดชา ลุนาวงค์, วาโร เฟิงส์สวัสดิ์ และวันเพ็ญ นันทะศรี(2564) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับงานวิจัย ลูตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยการมีศรัทธาและบารมี มาตรฐานการประเมินทั้ง 4 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านอรรถประโยชน์ และ ด้านความเป็นไปได้ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ประกอบที่ 3 การมีกลยุทธ์นวัตกรรม ประกอบไปด้วย 3 ตัวชี้วัด 1.การกำหนดทิศทางขององค์การ 2.การนำกลยุทธ์นวัตกรรมไปปฏิบัติ 3.การควบคุมและประเมินกลยุทธ์นวัตกรรม องค์ประกอบที่ 4 การเป็นนักสร้างเครือข่ายนวัตกรรม ผลการยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยลูตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การมีกลยุทธ์นวัตกรรม

องค์ประกอบที่ 4 การเป็นนักสร้างเครือข่ายนวัตกรรม ประกอบไปด้วย 4 ตัวชี้วัด 1.การมีสมาชิกของเครือข่าย 2.การมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน 3.การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 4.การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัย ลูตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การเป็นนักสร้างเครือข่ายนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางในการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน พร้อมรับฟังความคิดเห็น เข้าใจถึงบริบทของสถานศึกษา ทำให้บุคลากรทุกคนยอมรับ เชื่อมั่น และเต็ม ใจที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและส่งเสริม บุคลากรในการคิดค้น พัฒนา และปรับปรุงนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้พัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความ เชื่อมั่นให้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือกันปฏิบัติงานให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2557). *การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking)*. (พิมพ์ครั้งที่ 6).

กรุงเทพฯ : ชัดเชดมีเดีย.

- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เดชา ลุนาวงค์, วาโร เฟิงส์สวัสดิ์ และวันเพ็ญ นันทะศรี. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Dhammathas Academic Journal*, 21 (4), 213–220.
- นพรัตน์ มุลศรีแก้ว พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ และอำนาจ ชนะวงศ์. (2564). การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 16(3), 308–317.
- บุศรา ทับทิมศรี วชิรชชาติ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์. (2564) รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมาตรฐานสากล. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 7(1), 545–558.
- พิทักษ์ โสตถยาคม. (2562). *สบน. ส่งสัญญาณโรงเรียนนำร่องเร่งปรับหลักสูตรเตรียมรับ นโยบาย. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2566, จาก <https://www2.edusandbox.com/sandbox-curriculum/>.*
- พิสิฐวัฒน์ กลิ่นโธสงค์. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(1), 177–186.
- วุฒิพงศ์ รงค์ปราณี, ชิชณุพงศ์ ทองพวงไพศาล จันทรงยี. (2564). องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 27(4), 91–102.
- ศิริอร นพกิจ. (2560). การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 8(1), 53–66.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2560). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 14(2), 117–128.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

DuBrin, A. J. (2010). *Principle of leadership*. (6th ed.). International Edition: South-Western.

Radjou and Prabhu. (2015). *Frugal Innovation: How to Do More with Less*. Profile Books Limited, 2015. ISBN 1781253757, 9781781253755.

Wilmore, E.L. (2002). *Principal leadership: Applying the new educational leadership constituent council (ELCC) standards*. Thousand Oak. California: Conwin Press

รูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็น แหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน

The environmental adaptation model created the park to be
for tourism and leisure

พัฒน์ สุวรรณสมฤติ

Pattana Suwansumrit

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Corresponding Author. E-mail: Pattana_s@rmutt.ac.th

Received May 2, 2023; Revised May 24, 2023; Accepted July 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน โดยรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในเขตตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 388 คน ตามวิธีการของทาโรยามาเน่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ ที่ผู้วิจัยได้สร้างภาพจำลองตามแนวคิดและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้รูปแบบสวนสาธารณะ 4 รูปแบบ ประกอบด้วย สวนสาธารณะรูปแบบไทย สวนสาธารณะรูปแบบคลาสสิก สวนสาธารณะรูปแบบโมเดิร์น และสวนสาธารณะรูปแบบธรรมชาติ และ 2) ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อรูปแบบสวนสาธารณะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) โดยมีความคิดเห็นต่อรูปแบบสวนสาธารณะรูปแบบธรรมชาติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D = 0.022)

คำสำคัญ : รูปแบบ; สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง; สวนสาธารณะ; ตำบลบ้านโคก

Abstract

The objective of this study was to study the environmental adaptation, create parks for tourism and leisure, and 2) to study the environmental adaptation, create parks for tourism and leisure. The research was quantitative research using questionnaires as research tools. 388 people from Ban Khok Sub-district, Mueang Phetchabun District, Phetchabun Province were collected as a result of the Tarayamane method. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, average deviation, and standard deviation. The research found that 1) the environmental adaptation model created a park in which researchers created a conceptual model

and reviewed related literature. The four park models include Thai style parks, classic parks, modern parks, and natural parks; and 2) the public's overall opinion on the park's design is very high ($\bar{X} = 4.44$) with the highest opinion of the natural park's design with the highest average ($\bar{X} = 4.93$, S.D = 0.022).

Keywords : Style; Creative Environment; Park; Ban Khok Subdistrict

บทนำ

พื้นที่สวนสาธารณะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากกับประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกในหัวข้อเรื่องพื้นที่สาธารณะและอาคารสวนสาธารณะที่ถูกสร้างอย่างเหมาะสม จะช่วยให้สามารถส่งเสริมสุขภาพะ สมรรถภาพ รวมถึงความสามารถในการดูแลตนเองได้ นอกจากนี้ใช้พื้นที่ในการออกกำลังกาย พบปะ ทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ พื้นที่สีเขียวหรือสวนสาธารณะมีผู้คนเข้าถึงและทำกิจกรรมหลากหลาย (เกศินี ธาธิ์สังข์ และพิชญ์วัฒน์ ทวีวัฒน์, 2560) การออกแบบสวนสาธารณะเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่หรือประชาชนในที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียงได้เดินทางมาพักผ่อนแบบผ่อนคลายมีบริเวณออกกำลังกาย มีที่นั่งพักผ่อนพูดคุยสนทนา จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะจัดให้มีการบริการสาธารณะในเรื่องดังกล่าว

ตำบลบ้านโคกตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ตั้งอยู่บริเวณหน้าว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก โดยพื้นที่ดังกล่าวก่อนหน้านี้ใช้เป็นสถานที่ทิ้งขยะ ต่อมาสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ปิดสถานที่ทิ้งขยะดังกล่าวเนื่องจากไม่ถูกต้องตามสุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคกได้ริเริ่มปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยมูลสัตว์ที่ได้จากพื้นที่ตำบลบ้านโคก จึงทำให้ดินกลับมาอุดมสมบูรณ์และได้ทดลองปลูกต้นดอกทานตะวัน ต่อมาได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาพื้นที่ดินบริเวณดังกล่าวและได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดทำโครงการก่อสร้างเส้นทางวิ่งและเส้นทางจักรยาน รวมทั้งมีการขุดสระพัฒนาแหล่งน้ำ ฯลฯ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชาวตำบลบ้านโคก โดยได้ปลูกดอกทานตะวันในช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ซึ่งดอกทานตะวันแห่งนี้จะออกดอกแบ่งบานสะพรั่งเหลืองอร่ามทอดสายตานักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านโคกและพื้นที่ใกล้เคียงให้เดินทางเข้ามาชมความสวยงามและได้ถ่ายรูปไปจนถึงช่วงกลางเดือนมกราคมของปีถัดไปเป็นจำนวนมาก สำหรับในช่วงเวลาอื่นๆ จะมีประชาชนตำบลบ้านโคกมาออกกำลังกาย เดิน วิ่ง ปั่นจักรยาน เพียงบางส่วนเท่านั้น สภาพสวนสาธารณะมีสภาพเก่าและทรุดโทรม

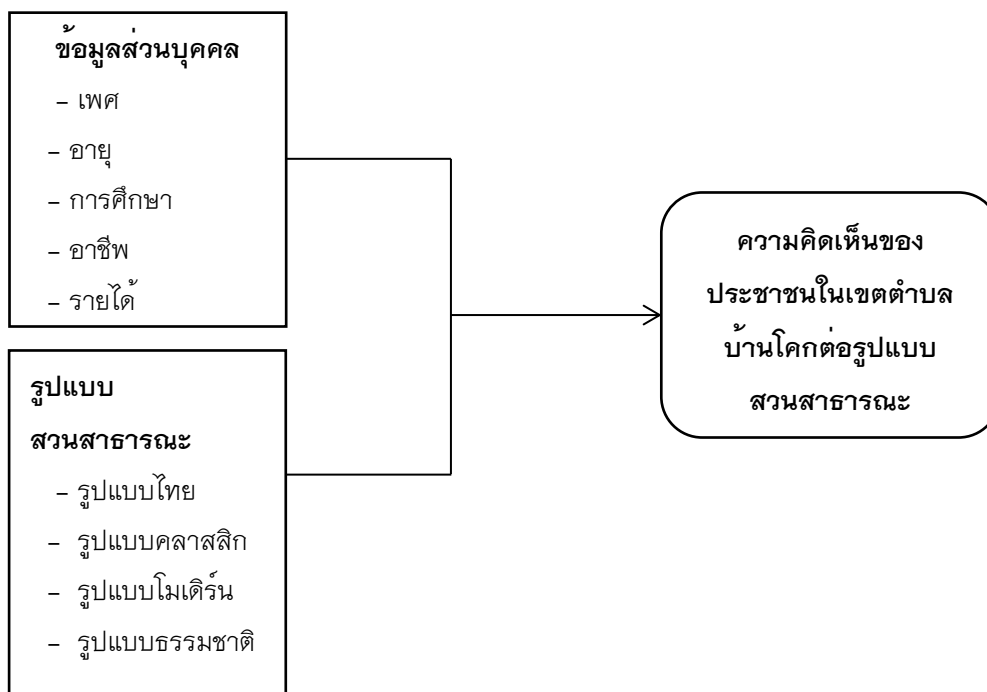
จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างสวนสาธารณะที่ไม่ตรงตามความต้องการตามพฤติกรรมดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนที่เข้าไปใช้ประโยชน์ เป็นการสูญเสียเปล่า เนื่องจากการเกิด “ภาวะใช้น้อยกว่าที่จัดให้” (เดชา บุญค้ำ, 2546) ซึ่งพื้นที่บริเวณสวนสาธารณะดอกทานตะวันที่บ้านโคก

จะมีประชาชนเดินทางมาเที่ยวชมและถ่ายภาพในช่วงที่มีดอกทานตะวันเท่านั้น หลังจากนั้น มีประชาชนเข้าไปใช้พื้นที่บริเวณดังกล่าวน้อยกว่าที่ควร และไม่มีประชาชนมาใช้อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านโคก โดยการสร้างภาพจำลองรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะจำนวน 4 รูปแบบ ประกอบด้วยสวนสาธารณะรูปแบบไทย สวนสาธารณะรูปแบบคลาสสิก สวนสาธารณะรูปแบบโมเดิร์น และสวนสาธารณะรูปแบบธรรมชาติ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนว่ามีความคิดเห็นต่อรูปแบบสวนสาธารณะในรูปแบบใดมากที่สุด แล้วนำผลการวิจัยเสนอให้ผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคกเพื่อนำไปวางแผนทำโครงการออกแบบพัฒนารูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะของตำบลบ้านโคกเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน
- 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นประชาชน ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการทางวิจัย ดังนี้

1. การสร้างภาพจำลองรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะดอกทานตะวันบานที่บ้านโคก ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรม นำมาพัฒนาออกแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง โดยเขียนสร้างรูปโดยใช้ โปรแกรมสร้างภาพสามมิติ

2. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

3. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 12,093 คน (สำนักทะเบียนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์, 2565) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 388 คน จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 สุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำรายชื่อประชากรในเขตตำบลบ้านโคกทั้งหมด และใช้เลขกำกับรายชื่อ ใช้วิธีการจับสลากตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล แบบสอบถามงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) เพียงคำตอบเดียว จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน ใน 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบไทย (2) รูปแบบคลาสสิก (3) รูปแบบโมเดิร์น และ (4) รูปแบบธรรมชาติ มีลักษณะข้อคำถามที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าในการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1932)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามใน 2 ด้าน คือความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยดำเนินการดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเนื้อหา และรูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรม เพื่อปรับปรุงภาษา

และรูปแบบแบบสอบถามให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80–1.00

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุดไปทำการทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนกลุ่มตัวอย่างตำบลห้วยใหญ่ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงและนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยวิธีของครอนบาช แอลฟา (Cronbach, L.J.,1951) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) จากการทดสอบแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.82

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ วิเคราะห์การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะดอกทานตะวันบานที่บ้านโคก จำนวน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบสไตล์ไทย 2) รูปแบบ สไตล์คลาสสิก 3) รูปแบบสไตล์โมเดิร์น และ 4) รูปแบบสไตล์ธรรมชาติ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ยตามแนวทางของ Best (1977)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	205	52.84
	หญิง	183	47.16
	รวม	388	100.00
ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ	20-30 ปี	94	24.23
	31-40 ปี	78	20.10
	41-50 ปี	104	26.80

	51-60 ปี	71	18.30
	61 ปีขึ้นไป	41	10.57
	รวม	388	100.00
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	194	50.00
	ปริญญาตรี	128	32.99
	สูงกว่าปริญญาตรี	66	17.01
	รวม	388	100.00
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	94	24.23
	เกษตรกร/รับจ้าง	111	28.60
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	98	25.26
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	85	21.91
	รวม	388	100.00
รายได้	10,000 – 20,000 บาท/เดือน	178	45.88
	20,001 – 30,000 บาท/เดือน	97	25.00
	30,001 – 40,000 บาท/เดือน	74	19.07
	40,001 บาท/เดือนขึ้นไป	39	10.05
	รวม	388	100.00

จากตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ของกลุ่มตัวอย่าง กรณีศึกษาจำนวน 388 คน พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 52.84 และเพศหญิง จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 47.16

2. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.80 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24.23 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.10 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.30 และมีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป น้อยที่สุดจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.57 ตามลำดับ

3. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จบการศึกษาด้านต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ จบการศึกษาด้านปริญญาตรี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.99 และ จบการศึกษาด้านสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 17.01

4. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร/รับจ้าง จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 รองลงมา มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.26 เป็นนักเรียน/นักศึกษา

จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24.23 และอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว น้อยที่สุด จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.91

5. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท/เดือน จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 45.88 รองลงมา มีรายได้ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท/เดือน จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 มีรายได้ 30,001 – 40,000 บาท/เดือน จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 25.84 และมีรายได้ 40,001 บาท/เดือนขึ้นไป น้อยที่สุด จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.05 ตามลำดับ

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษารูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของสมาคมสถาปนิกสยาม และวิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2536) ที่ให้แนวคิดว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมประกอบด้วย 1) รูปแบบคลาสสิกแบบแผนดั้งเดิมเน้นศิลปะโบราณ 2) รูปแบบโมเดิร์นสมัยใหม่ยุค “ทันสมัยหรือนำสมัยนิยม” (Modern) 3) รูปแบบคตินิยมเปลี่ยนแนว (deconstruction) ปลาย ค.ศ.1980 เน้นการบิดเบี้ยวและเปลี่ยนแปลงรูปทรงอาคารปกติเดิม 4) รูปแบบสถาปัตยกรรมอินทรีย์ หรือนิยมธรรมชาติ (Organic) 5) รูปแบบหลังโมเดิร์น (Post Modern) ใช้รูปแบบคลาสสิกมาเสริมในโมเดิร์นสมัยใหม่ 6) รูปแบบไฮเทค (High-tech) สื่อถึงวัสดุอุปกรณ์ที่มาจากระบบอุตสาหกรรมให้เห็นภายนอก และได้ศึกษาพื้นที่สวนสาธารณะของตำบลบ้านโคก และได้พูดคุยกับประชาชนตำบลบ้านโคก จึงได้ออกแบบและเขียนสร้างรูปโดยใช้โปรแกรม สร้างภาพสามมิติในการสร้างภาพจำลองรูปแบบสวนสาธารณะขึ้น ได้รูปแบบ จำนวน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบไทย 2) รูปแบบคลาสสิก 3) รูปแบบโมเดิร์น 4) รูปแบบธรรมชาติ

ภาพที่ 2-4 รูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะรูปแบบไทย โดยการออกแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างซึ่งประกอบด้วยศาลาที่พัก หรือม้านั่งยาวที่สะท้อนให้เห็นความเป็นไทยโดยออกแบบหลังคาศาลาที่พักให้เป็นทรงจั่วหรือปั้นหยา ที่มา : พัฒน สุวรรณสัมฤทธิ์, 2566

ภาพที่ 5-7 รูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะรูปแบบสไตล์คลาสสิก ออกแบบให้มีสไตล์ที่มีความงดงามหรูหราเน้นความสง่างามของรูปทรง นิยมใช้เส้นสายโค้ง (Arch)
ที่มา : พัฒน สุวรรณสัมฤทธิ์, 2566

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2566) | Vol.9 No.2 (May-August 2023)

ภาพที่ 8-10 รูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะรูปแบบโมเดิร์น การออกแบบใช้รูปทรงเรขาคณิต เน้นการใช้รูปทรงสี่เหลี่ยมโทนสีที่เรียบง่ายสบายตา เผยให้เห็นโครงสร้างและโซ่ผิวเนื้อแท้ของไม้
ที่มา : พัฒนา สุวรรณสัมฤทธิ์, 2566

ภาพที่ 11-13 รูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ รูปแบบธรรมชาติธรรมชาติ มีสไตล์ที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ เลือกใช้วัสดุที่เป็นธรรมชาติ
ที่มา : พัฒนา สุวรรณสัมฤทธิ์, 2566

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาจากรูปภาพจำลองที่เป็นรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ ประกอบด้วย สวนสาธารณะ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบไทย 2) รูปแบบคลาสสิก 3) รูปแบบโมเดิร์น และ 4) รูปแบบธรรมชาติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ

รูปแบบสิ่งแวดล้อม สรรค์สร้างสวนสาธารณะ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
รูปแบบสไตล์ไทย	4.22	0.110	มาก
รูปแบบสไตล์คลาสสิก	4.11	0.070	มาก
รูปแบบสไตล์โมเดิร์น	4.52	0.022	มากที่สุด
รูปแบบสไตล์ธรรมชาติ	4.93	0.013	มากที่สุด
รวม	4.44	0.043	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนตำบลบ้านโคกที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) โดยมีความพึงพอใจต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ รูปแบบธรรมชาติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$ S.D = 0.013) รองลงมาพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะรูปแบบโมเดิร์น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$ S.D= 0.022) มีความพึงพอใจรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ รูปแบบสไตล์ไทย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$ S.D = 0.11) และมีความพึงพอใจรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ รูปแบบสไตล์คลาสสิก น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$ S.D = 0.070)

สรุปผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 388 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพเกษตรกร/รับจ้าง และส่วนใหญ่มียรายได้ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท/เดือน โดยการศึกษาหารูปแบบการปรับสภาพสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ

เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อน ได้รูปแบบสวนสาธารณะ จำนวน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) สวนสาธารณะรูปแบบไทย 2) สวนสาธารณะรูปแบบคลาสสิก 3) สวนสาธารณะรูปแบบโมเดิร์น และ 4) สวนสาธารณะรูปแบบธรรมชาติ และเมื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อสวนสาธารณะรูปแบบธรรมชาติมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาหารูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะดอกทานตะวันบานที่บ้านโคก อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ออกแบบและเขียนสร้างรูปโดยใช้โปรแกรมสร้างภาพสามมิติในการสร้างภาพจำลองรูปแบบสวนสาธารณะขึ้น ได้รูปแบบสวนสาธารณะ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) สวนสาธารณะรูปแบบไทย 2) สวนสาธารณะรูปแบบคลาสสิก 3) สวนสาธารณะรูปแบบโมเดิร์น และ 4) สวนสาธารณะรูปแบบธรรมชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมสถาปนิกสยาม และวิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2536) ที่ให้แนวคิดว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมประกอบด้วย 1) รูปแบบคลาสสิกแบบแผนดั้งเดิมเน้นศิลปะโบราณ 2) รูปแบบโมเดิร์นสมัยใหม่ยุค “ทันสมัยหรือนาสมัยนิยม” (Modern) 3) รูปแบบคตินิยมเปลี่ยนแนว (deconstruction) ปลาย ค.ศ. 1980 เน้นการบิดเบี้ยวและเปลี่ยนแปลงรูปทรงอาคารปกติเดิม 4) รูปแบบสถาปัตยกรรมอินทรีย์ หรือนิยมธรรมชาติ (Organic) 5) รูปแบบหลังโมเดิร์น (Post Modern) ใช้รูปแบบคลาสสิกมาเสริมในโมเดิร์นสมัยใหม่ 6) รูปแบบไฮเทคล้ำยุค (High-tech) สื่อถึงวัสดุอุปกรณ์ที่มาจากกระบวนการให้

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะพบว่าส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะ รูปแบบธรรมชาติมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพัฒน์ สุวรรณลัมฤทธิ์ และพริ้นท์ ยิ้มแพน (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสำหรับนันทนาการของประชาชนตำบลบ้านโคก กรณีศึกษาทุ่งทานตะวันบ้านโคก อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความชื่นชอบรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง รูปแบบไฮเทคธรรมชาติ มากที่สุด ทั้งนี้ เป็นเพราะปัจจุบันเกิดปัญหาการเกิดฝุ่น PM2.5 ในการสร้างพื้นที่สีเขียวในสวนสาธารณะจะช่วยด้านระบบนิเวศในด้านมลพิษทางอากาศ ต้นไม้ในสวนสาธารณะจะช่วยกรองฝุ่น ดูดซับอากาศเสีย ผลิตออกซิเจน บรรเทาการชะล้างจากฝน เมื่อประชาชนเดินทางเข้ามาใช้พื้นที่สวนสาธารณะที่เป็นรูปแบบธรรมชาติ มีการออกแบบให้มีการผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ ผู้ออกแบบออกแบบให้เกิดความรู้สึกสัมผัสและเข้าถึงธรรมชาติ รู้สึกสดชื่น

มีความรื่นรมย์ ประชาชนจึงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและเขียนสร้างรูปในรูปแบบธรรมชาติมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยจะพบว่า รูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสวนสาธารณะทิวทัศน์บ้านโคก รูปแบบสไตล์ธรรมชาติ ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งผู้ออกแบบและผู้บริหารท้องถิ่นที่จะดำเนินการปรับปรุง/สร้างสวนสาธารณะ ต้องดำเนินการภายใต้แนวคิด "สวนสาธารณะที่มีชีวิตชีวา" หรือ "Park Dynamism" ต้องได้รับการยอมรับและตรงตามความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะอย่างแท้จริง เพื่อไม่ให้เกิดภาวะใช้น้อยกว่าที่จัดให้ ทั้งนี้ เมื่อดอกทิวทัศน์หมดฤดูกาล องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโคก ควรศึกษาไม้ดอกไม้ประดับมาปลูกแทนเป็นช่วงเวลาเพื่อไม่ให้พื้นที่สวนสาธารณะเกิดความเสื่อมโทรม ประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงได้เดินทางมาท่องเที่ยวและใช้สวนสาธารณะเป็นพักผ่อนอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ส่งผลให้ได้ข้อมูลยังไม่ครบถ้วนและครอบคลุมมากนัก การทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกันกับเชิงปริมาณจะทำให้ได้รับผลการศึกษามีความละเอียด และทราบความต้องการที่แท้จริงมากกว่านี้

2) งานวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน เพื่อจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความชัดเจนและนำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่านี้

3) ควรศึกษาพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะของตำบลบ้านโคก โดยแยกช่วงวัยการใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะเพื่อออกแบบและวางผังพื้นที่ให้มีความเหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกติณี ธารีสังข์ และพิชญ์วัฒน์ ทวีวัฒน์. (2560). การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางด้าน

นันทนาการของสวนสาธารณะริมทะเล เทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 4 (1), 25-33.

เดชา บุญค้ำ. (2549). *เอกสารประกอบการอภิปรายเรื่อง วิถีสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่*. กรุงเทพฯ : อัดสำเนา.

พัฒน์ สุวรรณลัมฤทธิ์ และพิรณันท์ ยิ้มแพน. (2565). รูปแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างสำหรับนันทนาการของประชาชนตำบลบ้านโคก กรณีศึกษาทุ่งทิวทัศน์บ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 16(1), 266-277.

สมาคมสถาปนิกสยาม และวิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2536). *พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม : อดีต ปัจจุบันและอนาคต*. กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักทะเบียนอำเภอเมืองเพชรบูรณ์. (2566). *ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองเพชรบูรณ์*. อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์.

Best, J. W. (1977). *Research in Education*. (3rd en). New Jersey : Prentice-hall Inc.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3). 297-334.

Likert, R. (1932). *A technique for the Measurement of Attitudes*. New York: New York University,

Yamane Taro. (1973). *Statistics : An Introduction Analysis*. (3rd ed.). New York : Harper & Rows Publishers.

การพัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน

Development of Integrated Course for Multigrade Classes of Grade 2 and 3 Watsamruean School

¹รุ่งนภา แก้วสมบัติ, ²นัตยา ปิลันธนานนท์ และ ³ศิริรัตน์ ศรีสอาด

¹Rungnapa Kaewsombut, ²Nataya Pilanthanond and ³Sirirat Srisa-ard

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²⁻³อาจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Student of Master of Education Curriculum and Instruction Department of Education Kasetsart University

²⁻³Lecturer of Master of Education Curriculum and Instruction Department of Education Kasetsart University

¹Corresponding Author. E-mail: Bigsouth_ks@hotmail.com

Received July 2, 2023; Revised July 26, 2023; Accepted August 16, 2023

บทคัดย่อ

รายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นหรือครูคนเดียวสอนทุกรายวิชา ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน และ 2) ประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคละชั้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะครูโรงเรียนวัดสามเรือน จำนวน 5 คน ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านกลาง จำนวน 4 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน และผู้สอนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 18 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัย พบว่า 1) ได้รายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ของโรงเรียนวัดสามเรือนที่มีการบูรณาการเนื้อหาสาระครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ และ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า โดยรวมแล้วรายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$)

คำสำคัญ: การพัฒนารายวิชาบูรณาการ; การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

Integrated course for multigrade classes is a learning model suitable for a small school because of teacher shortages or single teacher teaches all the subjects. The students are able to learn all subject areas with meaningful learning. This research aimed to 1) Develop integrated course for multigrade classes of grade 2 and 3 in Watsamruean School and 2) assess the appropriateness of the integrated course for multigrade classes.

Collected data in this research was the appropriateness of integrated course for multigrade classes of grade 2 and 3. The purposive sample was 30 people including 5 Watsamruean school teachers, 4 Banklang school administrator and teachers, 3 supervisors, and 18 teachers with knowledge and expert in curriculum and instruction. The data were analyzed by frequency, percentage, mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) The research results found that 1) Integrated course for multigrade classes of grade 2 and 3 Watsamruean School with integrated context in 8 subject areas containing 5 units of learning and 2) Most of the experts assessed that this integrated course for multigrade classes was most suitable ($\bar{X} = 4.59$)

Keywords: Development of Integrated Course; Multigrade classes; Small sized school

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) กำหนดให้ โรงเรียนที่มีน้อยกว่า 120 คน ถือว่ามีสถานะเป็น “โรงเรียนขนาดเล็ก” ในปีการศึกษา 2562 พบว่า มีโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย มากถึง 15,158 แห่ง จากโรงเรียนทั้งหมด 29,871 แห่งหรือคิดเป็นร้อยละ 50.74 ของโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มว่าจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากอัตราการเกิดของ ประชากรลดลง ความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมือง และการย้ายถิ่น ตามการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) โดยโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะประสบปัญหาอย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็ก ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่าได้ คือ 1) โรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากภาวะประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ปัญหาผู้เรียนออกกลางคัน และการเลือก ทำงานหลังจบ การศึกษาภาคบังคับส่งผลทำให้ขนาดของโรงเรียนปรับเปลี่ยนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้รัฐบาลต้องใช้งบประมาณในจำนวนที่มากกว่า หรือจ่ายแพงกว่า ในการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) เนื่องจากโรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการ จัดการศึกษาจากรัฐบาล โดยคิดเป็นรายหัวผู้เรียน ซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนผู้เรียนน้อยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ กล่าวคือ ได้รับงบประมาณ น้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนผู้เรียนมากกว่าส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กขาดทั้งอุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลง และ 3) ปัญหาการขาดแคลน ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและจำนวนผู้สอนไม่ครบชั้นเรียน เนื่องจาก สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสัดส่วนผู้สอน 1 คน ต่อผู้เรียน 20 คน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหา ในการจัดสรรผู้สอนแก่ผู้เรียนบางแห่งที่มีจำนวนผู้เรียนน้อย ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนประถมศึกษา ที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และมีผู้เรียนศึกษาอยู่จำนวน 80 คน หากยึดตามเกณฑ์

ของ สพฐ. โรงเรียนแห่งนี้จะได้รับการจัดสรรผู้สอนเพียง 4 คนเท่านั้น ซึ่งไม่พอดีกับจำนวนชั้นเรียนที่เปิดสอน ดังนั้น โรงเรียนดังกล่าว จึงประสบปัญหาผู้สอนไม่ครบชั้นเรียน และผู้สอนไม่ครบทุกสาขารายวิชา (อัศรณีย์ ขวัญอยู่, 2558)

แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผู้สอนไม่ครบชั้นได้ในระดับหนึ่งโดยปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่จัดชั้นเรียนแบบคละอายและการรวมชั้นเรียนที่อายุใกล้เคียงกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: online) การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น (Multigrade) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้สนองตอบความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มย่อย ซึ่งตรงกับแนวคิด เรื่องปฏิรูปการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2552 ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น จึงใช้ได้กับโรงเรียนทุกประเภท เนื่องจาก ชั้นเรียนทุกชั้นย่อมมีผู้เรียนที่ระดับความสามารถต่างกัน ตลอดจนมีความต้องการเรียนรู้และลักษณะการเรียนรู้ (Learning Styles) เฉพาะบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียนรายบุคคล มีชื่อเรียกว่า การจัดการเรียนรู้ตามความแตกต่างของผู้เรียน (Differentiate Instruction) ห้องเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบนี้ จึงเป็นห้องเรียนที่คละความสามารถของผู้เรียน (Mix – Ability Classroom) สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่นำผู้เรียนต่างระดับชั้นมาเรียนรวมกันเรียกว่า การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น (Multigrade Classroom) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเพิ่มเป็น 2 ด้านคือ จัดการเรียนรู้คละอายุและคละความสามารถ (Mixed age & Mixed Ability) (วิชัย ลาธิ และ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. 2564)

โรงเรียนวัดสามเรือนซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและมีการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น โดยเริ่มการจัดการเรียนแบบคละชั้นในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จากการสอนพบว่า ผู้เรียนเรียนเนื้อหาไม่ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระ ผู้เรียนเรียนอย่างไม่มีเป้าหมายเนื่องจากผู้สอนไม่เข้าใจรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้คละชั้น ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารายวิชาและการบริหารจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ครบทุกกลุ่มสาระและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การบูรณาการรายวิชาจะช่วยลดภาระของผู้สอนที่สอนแบบคละชั้นในการเตรียมเอกสารเตรียมสื่อการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนครอบคลุมทุกรายวิชา อีกทั้งผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียนซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาความรู้และความสามารถได้รอบด้าน เป็นผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ด้านเนื้อหา บูรณาการรายวิชาโดยการเชื่อมโยงเนื้อหาทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน ยกเว้นพลศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ คณะครูโรงเรียนวัดสามเรือน จำนวน 5 คน ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านกลาง จำนวน 4 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คนและผู้สอนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 18 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน เพื่อทำการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) รายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้

2) แบบประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแล้วนำแบบประเมินที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินผู้ตอบแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ของคณะครูโรงเรียนวัดสามเรือน ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนบ้านกลางศึกษานิเทศก์ และผู้สอนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอนวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1) ผลการพัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้น ซึ่งได้นำเนื้อหาสาระมาจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระ ยกเว้นพลศึกษา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ซึ่งจะนำเนื้อหาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันมาสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วยชื่อหน่วยการเรียนรู้ เนื้อหาที่เรียนโดยจะมีทั้งที่เรียนร่วมกัน และเรียนแยกกัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อบอกให้ทราบว่าในหน่วยการเรียนรู้นี้ได้เรียนในกลุ่มสาระใดบ้าง เวลาเรียนของแต่ละกลุ่มสาระ ผู้วิจัยได้สร้างหน่วยการเรียนรู้จนครบถ้วนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้ได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 5 หน่วย

2) ผลการวิจัยจากแบบประเมิน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน และตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน พบว่า สถานภาพผู้ตอบแบบประเมินเป็นผู้สอน (ร้อยละ 86.7) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 86.7) อายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 36.7) มีประสบการณ์ในการสอนหรือการนิเทศมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 63.3) สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (ร้อยละ 56.7) และวุฒิปริญญาโทมากที่สุด (ร้อยละ 66.7)

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ในส่วนข้อเสนอแนะของแบบประเมินนั้นผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้ปรับเนื้อหาและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเวลาเรียนเพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ เมื่อมีรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้/เนื้อหา/กิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกันให้ปล่อยว่างหรือใส่เครื่องหมายติดลบ (-) การออกแบบตารางการบูรณาการทำให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวได้นำมาปรับปรุงแก้ไขรายวิชาบูรณาการแบบคณะชั้นให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โรงเรียนวัดสามเรือน มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งอภิปรายผลเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) การพัฒนารายวิชาบูรณาการ เป็นการสร้างหน่วยการเรียนรู้โดยเนื้อหาวิชาได้มาจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดจากทุกกลุ่มสาระ แล้วนำกลุ่มสาระ/เนื้อหาที่มีความคล้ายคลึงกันสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้ การดำเนินการพัฒนารายวิชาบูรณาการเป็นการลดความซ้ำซ้อนในด้านเนื้อหา ลดภาระงานของผู้สอน ทำให้ผู้สอนมีเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น และกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Alberta Education (2007) ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้ (1) มีความยืดหยุ่น ผู้สอนสามารถวางแผนสำหรับการพัฒนาทักษะที่สำคัญของผู้เรียนและความเข้าใจถึงขอบเขตแต่ละรายวิชา (2) เป็นการสร้างความรู้และประสบการณ์ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างรายวิชาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้มองโลกอย่างกว้าง และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย (3) เป็นบูรณาการการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งก็คือเป็นการขยายเนื้อหาที่เรียนให้กว้างขึ้น (4) สะท้อนให้เห็นโลกแห่งความจริง (5) ส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน และ Hoddad (2002) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้กับผู้เรียน สร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเข้าใจโลกมากขึ้น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะการสื่อสาร และส่งเสริมการทำกิจกรรมและความสัมพันธ์ที่มีความหมายเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนอยู่รวมกันกับเพื่อน และเรียนรู้ความหมายของการเป็นพลเมือง นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

2) การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น หมายถึง การสอนผู้เรียนที่ระดับชั้นต่างกันในห้องเรียนเดียวกัน โดยผู้สอนสอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียนและบางครั้งสอน 4 หรือ 5 ชั้นเรียนในห้องเดียวกัน (Commonwealth Secretariat, 2005) ซึ่งในงานวิจัยจะคละชั้นในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ให้เรียนร่วมกัน หลักการและการปฏิบัติพื้นฐานที่เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น มีดังนี้ (1) พัฒนาหลักสูตรและการสอนให้เหมาะสม (2) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (3) ให้การศึกษากับผู้เรียนทุกคน (4) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (5) บูรณาการหลักสูตร และ (6) ไม่มีกลวิธีการสอนและประเมินผลที่แน่นอน อาจกล่าวได้ว่า หลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นคือ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนจะต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน ใช้วิธีการสอน การวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้ตรงตามความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ไม่เพียงแต่เฉพาะ

ผู้เรียนเท่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเป็นการท้าทายความสามารถของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ และในงานวิจัยของ Okujagu (2012) ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ (1) ผู้สอนในโรงเรียนที่สอนแบบคละชั้นควรใช้สื่อการเรียนการสอนในกิจกรรมการเรียนและการสอน (2) ผู้สอนแบบคละชั้นควรมีความเชี่ยวชาญในหลักการและเทคนิคการสอนเป็นทีม (3) ผู้สอนแบบคละชั้นควรหาวิธีเพื่อที่จะพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้แตกต่างจากเดิม

3) หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบคละชั้น ได้มาจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัด ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ยกเว้นพลศึกษา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 การสร้างหน่วยการเรียนรู้เป็นการนำเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกันหรือคล้ายคลึงกันมารวมอยู่ในหน่วยเดียวกันโดยแต่ละหน่วยจะมีการบูรณาการเรียนแบบคละชั้น การตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้จะตั้งให้เห็นถึงสาระสำคัญหรือเนื้อหาสาระในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ เพื่อให้อ่านแล้วสามารถคาดเดาได้ว่า จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องใด หน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้จะมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 5 หน่วย ในแต่ละหน่วยจะมีหน่วยย่อยที่จำนวนหน่วยแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของหน่วยนั้น ๆ หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยใช้การบูรณาการระหว่างวิชา โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2557) กล่าวว่า การบูรณาการระหว่างวิชา มีจุดเน้นอยู่ที่การนำวิธีอื่นเข้าเชื่อมโยงด้วยกันตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป โดยภายใต้หัวข้อเดียวกันว่า วิชาใดที่สามารถนำเข้ามาบูรณาการด้วยกันได้ไม่จำเป็นต้องทุกรายวิชา หรือทุกกลุ่มประสบการณ์เข้าด้วยกันหรืออาจครบทุกวิชาหรือทุกกลุ่มประสบการณ์ก็ได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับ Drake and Burns (2004) ที่พูดถึงการบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Integration) ว่า ผู้สอนสร้างหลักสูตรการเรียนรู้โดยการรวมรายวิชาเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดทักษะและความคิดรวบยอดแบบสหวิทยาการ ซึ่งการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ทำให้ได้หลักสูตรบูรณาการแบบคละชั้นที่ครอบคลุมทุกตัวชี้วัด ผู้เรียนได้เรียนรู้ครบถ้วนทุกกลุ่มสาระ เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

4) เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ หลังการศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 แล้ว จะพบว่าเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้มีเรื่องใดบ้าง หลังจากนั้นหลอมรวมเนื้อหาที่มีความคล้ายคลึงกันมาไว้ด้วยกัน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดเวลาเรียนในแต่ละเรื่องตามความเหมาะสมและความยากง่ายของเนื้อหาที่ต้องเรียน โดยจะเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ได้ตามบริบทของโรงเรียน โดยกิจกรรมหลักจะเป็นกิจกรรมสอนรวมชั้นซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคละชั้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวถึงกิจกรรมนี้ไว้ว่า กิจกรรมสอนรวมชั้นเป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อม นำเข้าสู่บทเรียนทบทวนความรู้เดิม กิจกรรมนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากผู้สอนจำเป็นต้องชี้แจงกิจกรรมหลักที่จะเรียนรู้ในแต่ละวัน พร้อมทั้งมอบหมายงานให้

ผู้เรียนแต่ละกลุ่มก่อนที่ผู้เรียนจะแยกกันไปทำงานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นใน 1 วัน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะหมุนเวียนกิจกรรมสลับกัน ระหว่างการทำงานกลุ่มย่อย การเรียนรู้แบบจับคู่ การทำงานเดี่ยว และการเรียนรู้กับผู้สอนในกลุ่มเฉพาะ แผนการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมหลักดังกล่าวนี้โดยเฉพาะการจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เป็นหน่วยเรื่องเดียวกัน แต่มีกิจกรรมสำหรับผู้เรียนแต่ละชั้นต่างกันตามระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำใบความรู้ ใบงาน หรือกิจกรรมเพิ่มเติมได้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนในแต่ละโรงเรียน การจัดกิจกรรมการสอนรวมชั้นเรียนจะส่งผลดีให้แก่ผู้เรียนทั้งสองระดับชั้น ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะได้ทบทวนเนื้อหาที่เคยได้เรียนมาแล้วและสามารถช่วยผู้สอนดูแลและให้คำแนะนำกับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อีกทั้งเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนทั้งสองระดับชั้น ดังที่ Korolainen (1997) กล่าวว่า การสอนในชั้นที่มี 2 ชั้นปีหรือมากกว่านั้นในห้องเรียนเดียวกันมีทั้งผลดีและผลเสีย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบนี้สอนเป็นกลุ่มค่อนข้างเล็กทำให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียนและสามารถสอนเป็นรายบุคคลได้ เป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมีความใกล้ชิดกัน มีบรรยากาศการเรียนที่ปลอดภัยและคล้ายกับบรรยากาศที่บ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นกันเองมากกว่าการเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ ใช้หลักการเรียนรู้โดยการลงมือทำ (Learning by doing) ในบางครั้งผู้เรียนจำเป็นต้องทำงานคนเดียวผู้เรียนจึงเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำไปสอนผู้อื่นเมื่อผู้เรียนช่วยสอนผู้เรียนที่อ่อนกว่าหรือสอนเพื่อน โดยการสอนเพื่อนมีประโยชน์ต่อทั้งคนสอนและคนที่เรียนทำให้ผู้เรียนที่ไม่กล้าแสดงออกกล้าที่จะถามเพื่อนในห้องเรียนและในขณะเดียวกันผู้เรียนที่สอนคนอื่นก็ได้ทบทวนเนื้อหาไปด้วยเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนที่อายุมากกว่ากับผู้เรียนที่อายุน้อยกว่าทำให้เกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะทางสังคม โดยผู้เรียนที่อายุน้อยกว่าเรียนรู้จากผู้เรียนที่มีอายุมากกว่าและผู้เรียนที่มีอายุมากกว่ามีความรับผิดชอบในการเป็นต้นแบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำรายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ไปปรับและประยุกต์ใช้ได้ตามบริบทของโรงเรียน ชุมชน และผู้เรียน โดยจะต้องปรับให้เข้าโครงสร้างหลักสูตรและบริบทของแต่ละโรงเรียน

2) การพัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เข้ามาติดตาม ประเมินผลรายวิชาและให้ผลสะท้อนในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้แนวทางในการจัดการศึกษามีความชัดเจนและสมบูรณ์ นำไปใช้แล้วเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีการใช้สื่อที่มีความทันสมัยและหลากหลาย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีแรงจูงใจในการเรียน

4) ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงรายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นแบบต่อเนื่องเพื่อให้ได้รายวิชาที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมีการปรับให้ทันต่อเนื้อหาที่เป็นปัจจุบัน ตามโครงสร้างหลักสูตรมาตรฐานและตัวชี้วัด ตามบริบทของสถานศึกษา และตรงตามความต้องการและความหลากหลายของผู้เรียน

5) ควรมีการประเมินรายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นอย่างสม่ำเสมอจากทั้งผู้สอน ผู้เรียน และผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ทบทวนเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการประเมินผู้เรียน เพื่อที่จะได้ปรับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงต่อความต้องการของผู้เรียนในแต่ละปีการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการพัฒนารายวิชาบูรณาการแบบคละชั้นในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนในระดับชั้นอื่นได้เรียนรู้ครบทุกกลุ่มสาระและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

2) ควรมีการศึกษากิจการการจัดการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการแบบคละชั้น และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์กับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

3) ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนบูรณาการแบบคละชั้นและเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย

เอกสารอ้างอิง

- วิชัย ลาธิ และ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์, *Journal of Roi Kaensarn Academi* ,6(2), 85–100.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2562. *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2562–2565*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557). *แนวทางจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Work-Integrated Learning: WIL)*. กรุงเทพมหานคร: : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- อัศรน้อย ขวัญอยู่. (2558). *แนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก. รายงานที่ดีอาร์ไอ*, 113, 1–16.
- Alberta Education. (2007). *Primary Program Framwork–Curriculum Integration: Making Connections*. Canada: Alberta Education.
- Bergersen, A. (2014). *Multigrad teacher – for pedagogical reasons or only as a necessary model?*. Norway: HSF.

Commonwealth Secretariat. (2005). *A Multi-grade Teaching Programme*. United Kingdom: Hobbs the Printers.

Drake, M. and Burns, C. (2004). *Meeting Standards Through Integrated Curriculum*. Retrieved on May 9, 2022, from <http://www.ascd.org/publications/books/103011/chapters/What-Is-Integrated-Curriculum%C2%A2.aspx>.

Haddad, L. (2002). *An Integrated Approach to Early Childhood Educational and Care*. *Early Childhood and Family Policy Series*. Educational Resources Information Center. (Mimeographed). France: Unesco.

Korolainen, P. (1997). *Teaching English in Composite Classes at the Lower Level of Comprehensive School*. Finland: University of Jyväskylä.

Okujagu, A. (2012). Effects of Instructional Materials on Performance of Pupils in Team-Taught Classes in Multi-Grade Rural Primary Schools in Rivers State. *International Journal of Research Development*, 7(1),1-6.

การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญ และกำลังใจ
ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครสวรรค์ เขต 3

Power Exercising of School Administrators Affecting Morale and
Encouragement at Work of Teachers Under Nakhon Sawan Primary
Education Service Area Office 3

¹วรรณนิภา สุขแจ่ม,²ทินกร พูลพุด และ ³รวงทอง ถาพันธ์

¹Wannipa Sukcham, ²Tinagorn Poolput and ³Ruangthong Thaphan

^{1,2,3}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

^{1,2,3} Faculty of Humanities and Social Sciences Chaopraya University

¹Corresponding Author. E-mail: Wsklovelyday@gmail.com

Received April 18, 2023; Revised May 26, 2023; Accepted July 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 2) เพื่อศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 4) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถทำนายขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ครูผู้สอนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 285 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่า IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00 มีความเที่ยง 0.953 ผลการศึกษาพบว่า 1) การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 อยู่ในระดับมาก 2) ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 อยู่ในระดับมาก 3) การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) การใช้อำนาจของผู้บริหาร สามารถสร้างสมการพยากรณ์ได้ดังต่อไปนี้ตามลำดับ $\hat{Y} = 3.29 + 0.07 (X_1) + 0.06 (X_4) + 0.10 (X_5)$
 $\hat{Z} = 0.11 (Z_1) + 0.11 (Z_4) + 0.15 (Z_5)$

คำสำคัญ: ขวัญและกำลังใจ; การใช้อำนาจ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed 1) to study power exercising levels of school administrators under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3, 2) to study levels of morale and encouragement at work of teachers under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3, 3) to study the relationship between power exercising of school administrators and morale and encouragement at work of teachers under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3, and 4) to make a prediction equation of power exercising of school administrators that can predict morale and encouragement at work of teachers under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3. The sample in the study consisted of 285 teachers under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3. Data were collected from a 5-point rating scale questionnaire which IOC ranged between 0.60 and 1.00 and the reliability was 0.953. The findings from the study revealed as follows: 1) Power exercising of school administrators under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3 was at a high level. 2) Morale and encouragement at work of teachers under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3 was at a high level. 3) Power exercising of school administrators was positively related at the statistical significance level of 0.05 to morale and encouragement at work of teachers under Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3. 4) Power exercising of school administrators with equations can be constructed as follows, respectively. $\hat{Y} = 3.29 + 0.07 (X_1) + 0.06 (X_2) + 0.10 (X_3)$ $\hat{Z} = 0.11 (Z_1) + 0.11 (Z_2) + 0.15 (Z_3)$

Keywords: Morale and encouragement; Power exercising; School administrators

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบันที่โลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเกิดการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้น จากการได้รับผลกระทบดังกล่าว จะเห็นได้จากปัญหาและวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา วัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, 2550) การที่จะพัฒนาประเทศเพื่อให้ทันและรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น เครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพคือ กระบวนการเรียนรู้ การศึกษา และการดำเนินชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่างๆที่จะเกิดขึ้น คุณภาพการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางใด ขึ้นอยู่กับสถานศึกษา เนื่องจากเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด โดยปัจจัยที่จะทำให้คุณภาพการศึกษาบรรลุจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ ผู้บริหารสถานศึกษานับได้ว่ามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้จัดการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้อำนาจนั้นมีความสำคัญต่อการบริหารองค์กรทั้งระบบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งผลดีและผลเสียต่อสถานศึกษาและต่อคุณภาพนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรตระหนัก และทำความเข้าใจในเรื่องการอำนาจให้ดี การใช้อำนาจอย่างไม่ระมัดระวัง หรือละเว้นไม่ใช้อำนาจในบางกรณี

จะทำให้เกิดความขัดแย้งบาดหมาง หรือเกิดผลกระทบต่อการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งไม่ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ อำนาจเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตขององค์กร ผู้บริหารที่ปรารถนาจะทำให้องค์กรมีประสิทธิผลจะต้องเข้าใจและใช้อำนาจอย่างได้อย่างดี การที่ผู้บริหารต้องการมีอิทธิพลกับคนที่ขึ้นอยู่กับตน อำนาจจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความมั่นใจ และความตั้งใจของบุคลากรในองค์กรในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพอันเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูหากรู้จักการใช้อำนาจทางการบริหารได้อย่างถูกต้อง (จริยดี ศรีทิพย์อาสน์, 2561)

ขวัญและกำลังใจที่ดีเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงาน เพราะขวัญและกำลังใจที่ดีย่อมให้เกิดการเพิ่มศักยภาพให้สูงขึ้น ขวัญกำลังใจจึงเป็นหัวใจของการบริหารงาน สถานศึกษาที่มีบุคลากรที่มีขวัญกำลังใจดีก็ย่อมสามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพให้กับองค์กรได้ บุคลากรมีระเบียบวินัยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ องค์กรก็อยู่อย่างมีความสุข ถ้าหากผู้บริหารใช้อำนาจไปในทางที่ผิดมิชอบ ใช้อำนาจโดยขาดจริยธรรม จะส่งผลกับประสิทธิภาพประสิทธิผลของงาน ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ องค์กรนั้นก็ จะไม่มีความสุข ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ย่อท้อ และทำงานเช้าชามเย็นชามบุคลากรก็ขาดความสามัคคี ทะเลาะบาดหมางกันได้

การแสดงออกของบุคคลในการทำงานซึ่งแสดงว่าขวัญกำลังใจดีนั้นผู้บริหารสามารถพิจารณาได้จากบรรยากาศในหน่วยงาน ร่าเริงแจ่มใส การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สมาชิกมีความพอใจในงาน ยอมรับในงานทุกอย่างด้วยความเต็มใจ มีสุขภาพดีมีความปรารถนาดี มีไมตรีจิตต่อกัน มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น มีความภูมิใจในองค์กร พูดถึงแต่สิ่งดี เต็มใจที่จะปฏิบัติงานตามระเบียบและกฎข้อบังคับขององค์กร รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ แสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาด้วยความบริสุทธิ์ใจ พร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เสียสละ และช่วยเหลือกลุ่มให้มีการพัฒนา เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป ลักษณะที่แสดงให้เห็นว่ามีขวัญกำลังใจไม่ดีหรือต่ำนั้น สังเกตได้จากการมี การชุบชิบนิทว่าร้ายกันมาก บรรยากาศไม่ร่าเริงแจ่มใส มีความเบื่อหน่าย เจาะเย้ยต่อผู้บังคับบัญชา มีการร้องทุกข์ มีการวิพากษ์วิจารณ์ในการบริหาร มีการขาด การลา การมาทำงานสายผิดปกติ การทำงานผิดพลาดบ่อย มีการลาออกหรือโยกย้ายงานมากขึ้นผิดปกติ ขาดความสามัคคีในหน่วยงาน ขาดความรู้สึกร่วมในเป้าหมายและค่านิยมของกลุ่ม ทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อกลุ่มและองค์กร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 195 โรงเรียน ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (internal Environment) จุดอ่อน คือ เขตพื้นที่ที่มีความห่างไกล การเดินทางต้องใช้ระยะเวลา ไม่มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรที่อยู่ก่อนและเข้ามาใหม่ การประสานความเข้าใจ และสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรที่ทำงาน การสร้างความไว้วางใจของบุคลากร การสร้างความรู้ความเข้าใจในภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ

การปรับเปลี่ยนโยกย้าย ตำแหน่งของผู้บริหารและบุคลากรมีค่อนข้างบ่อยขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากการเปลี่ยนถ่าย โยกย้ายตำแหน่ง และผู้บริหารขาดประสบการณ์ในการบริหาร ทำให้การบริหารการใช้อำนาจตัดสินใจเป็นไปด้วยความยากลำบากและทำให้เกิดความขัดแย้ง แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่มีความยุติธรรม ทำให้ครูขาดขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน

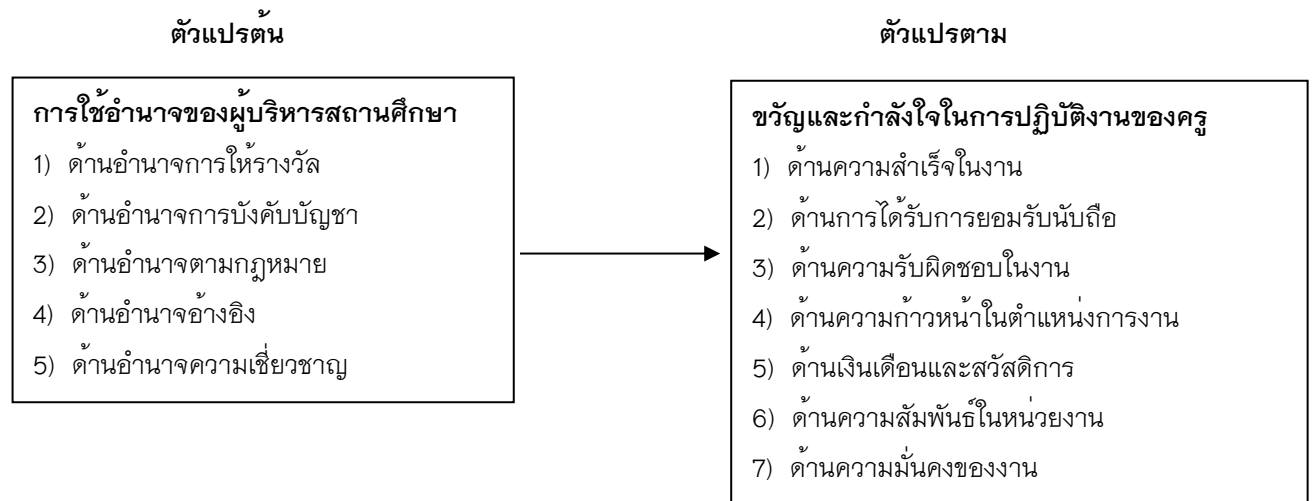
จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนและเพื่อให้ทิศทางการพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถทำนายขวัญ และกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย สรุปได้ ดังนี้ ทฤษฎีการใช้อำนาจ (มุลูดี ดังคยาะ, 2560) มีการใช้ อำนาจอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ 1) อำนาจการให้รางวัล 2) อำนาจการบังคับบัญชา 3) อำนาจตามกฎหมาย 4) อำนาจอ้างอิง 5) อำนาจความเชี่ยวชาญ และ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โดยศึกษาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักการศึกษาจำนวน 11 คน นำมาหาค่าความถี่ของข้อมูล โดยใช้ฐานนิยม (Mode) เลือกข้อที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูมีทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในงาน 2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 3) ด้านความรับผิดชอบในงาน 4) ด้านความก้าวหน้า ในตำแหน่งงาน 5) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ 6) ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน 7) ด้านความมั่นคง ของงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำนวนทั้งสิ้นรวมทั้งสิ้น 1,140 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 285 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียนและกำหนดสัดส่วนจากประชากรจากนั้นทำการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามขนาดโรงเรียนและทำการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยได้กำหนดไว้เป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้น เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามแนวคิดและทฤษฎีของ French & Raven ประกอบด้วยการใช้อำนาจของผู้บริหาร 5 ด้าน คือ 1) ด้านอำนาจการให้รางวัล 2) ด้านอำนาจการบังคับบัญชา 3) ด้านอำนาจตามกฎหมาย 4) ด้านอำนาจอ้างอิง 5) ด้านอำนาจ ความเชี่ยวชาญ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ด้านความสำเร็จในงาน 2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 3) ด้านความรับผิดชอบในงาน 4) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน 5) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ 6) ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน และ 7) ด้านความมั่นคงของงานในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามที่ยอมรับได้อยู่ระหว่าง 0.50–1.00 พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยรวมแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.953

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ 1.ผลการศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3: ภาพรวม

ด้านที่	การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1	ด้านอำนาจการให้รางวัล	4.23	0.95	มาก
2	ด้านอำนาจการบังคับบัญชา	4.34	0.82	มาก
3	ด้านอำนาจตามกฎหมาย	4.44	0.72	มาก
4	ด้านอำนาจอ้างอิง	4.38	0.74	มาก
5	ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ	4.42	0.76	มาก
	รวม	4.36	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3: ภาพรวม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านอำนาจตามกฎหมาย ($\bar{X} = 4.44$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านอำนาจการให้รางวัล ($\bar{X} = 4.23$)

2. ผลการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3: ภาพรวม

ข้อที่	ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1	ด้านความสำเร็จในงาน	4.36	0.61	มาก
2	ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.23	0.68	มาก
3	ด้านความรับผิดชอบในงาน	4.34	0.61	มาก
4	ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน	4.26	0.61	มาก
5	ด้านค่าจ้างหรือเงินเดือน	4.24	0.59	มาก
6	ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน	4.29	0.68	มาก
7	ด้านความมั่นคงของงาน	4.20	0.77	มาก
	รวม	4.27	0.65	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3: ภาพรวม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในงาน ($\bar{X} = 4.36$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความมั่นคงของงาน ($\bar{X} = 4.20$)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ 3 ของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและ กำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y _{tot}
X ₁	1.00					
X ₂	0.01	1.00				
X ₃	0.18**	0.18**	1.00			
X ₄	0.14*	-0.01	0.07	1.00		
X ₅	0.02	-0.03	-0.09	-0.02	1.00	
Y _{tot}	0.13*	-0.02	0.00	0.13*	0.15**	1.00

** p < 0.01 * p < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอำนาจการให้รางวัล (X₁) r = 0.13 อยู่ในระดับต่ำ ด้านอำนาจอ้างอิง (X₄) r = 0.13 อยู่ในระดับต่ำ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ (X₅) r = 0.15 และมีความสัมพันธ์กับกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (Y_{tot}) แสดงว่าการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.ผลการสร้างสมการพยากรณ์การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถทำนายขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบ Enter ในการพยากรณ์การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

ตัวแปรอิสระ (ตัวพยากรณ์)	B	S.E. _b	β	t	p	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (constant)	3.29	0.35	-	9.20	0.00	-	-
ด้านอำนาจการให้รางวัล (X ₁)	0.07	0.03	0.11	1.98	0.04*	0.94	1.05
ด้านอำนาจการบังคับบัญชา (X ₂)	-0.01	0.04	-0.02	-0.36	0.71	0.96	1.03
ด้านอำนาจตามกฎหมาย (X ₃)	-0.00	0.04	-0.01	-0.18	0.85	0.92	1.08
ด้านอำนาจอ้างอิง (X ₄)	0.06	0.03	0.11	2.02	0.04*	0.97	1.02
ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ (X ₅)	0.10	0.04	0.15	2.60	0.01*	0.98	1.01
Constant (B) = 3.29 R = 0.23 R ² = 0.05 Adjusted R square = 0.03 Durbin-Watson = 2.22 F = 3.31							

** p < 0.01 * p < 0.05

จากตารางที่ 4 จากการศึกษาพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอำนาจการให้รางวัล (X_1) ด้านอำนาจอ้างอิง (X_4) และด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ (X_5) สามารถทำนายขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตัวแปรการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอำนาจการให้รางวัล (X_1) ด้านอำนาจอ้างอิง (X_4) และด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ (X_5) สามารถอธิบายการผันแปรของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ได้ร้อยละ 5.00 ($R^2 = 0.05$) โดยมีค่า Tolerance = 0.92–0.98, VIF = 1.01–1.08 และ Durbin–Watson = 2.22 ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงและสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ $\hat{Y} = 3.29 + 0.07 (X_1) + 0.06 (X_4) + 0.10 (X_5)$ เขียนสมการพยากรณ์ ในรูปแบบคะแนนมาตรฐานได้ดังต่อไปนี้ $\hat{Z} = 0.11 (Z_1) + 0.11 (Z_4) + 0.15 (Z_5)$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้วิจัยได้มีการอภิปรายผลการศึกษาในครั้งนี้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลจากการศึกษาระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะเมื่อครูพบปัญหาในการปฏิบัติงานผู้บริหารจะให้คำแนะนำชี้แนะการปฏิบัติงานแก่ครูโดยทันที ซึ่งการให้คำแนะนำแก่ครูเป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อการให้คำปรึกษามีความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษา ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับคำปรึกษาหรือนักเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่กำลังประสบความยุ่งยากใจหรือมีความทุกข์และต้องการความช่วยเหลือให้เข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อมให้มีทักษะในการตัดสินใจ และหาทางออกเพื่อลดหรือขจัดความทุกข์ความยุ่งยากใจด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จริยวดี ศรีทวีทรัพย์อาสน์ (2561) ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กานต์นัส กลั๊บลีและอนงค์ สระบัว (2563) ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี

ผลการศึกษาพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลจากการศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากรมีความสามารถในการชี้แจงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน ได้ด้วยตนเองจนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน รวมถึงเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่น ๆ ประสบผลสำเร็จ ซึ่งการได้รับการยอมรับเป็นการสร้างความ ภาคภูมิใจในตนเอง ต้องการเป็นที่ยอมรับในสายตาของคนอื่นอยู่เสมอแต่ก็ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้รับการตอบสนองอย่างดีแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วรรัตน์ จันทาโสม (2563) ศึกษาเกี่ยวกับ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูอัตราจ้างในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการศึกษาพบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ พนักงานราชการและครูอัตราจ้างในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของพนักงานราชการและครูอัตราจ้าง อยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับ การศึกษาของ ริฟอรธ ยะโกะ (2564) ศึกษาเกี่ยวกับ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูใน อำเภอจะนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอจะนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายด้านพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน

3. ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและ กำลังใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญ ด้านอำนาจการให้รางวัล ด้านอำนาจอ้างอิง และด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 อยู่ในระดับต่ำ อาจเป็นเพราะ ในสถานศึกษานั้นอำนาจคือสิ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารควบคุมสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานอย่าง ตรงตามเป้าหมายให้สำเร็จลุล่วงแต่การใช้อำนาจผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้และความ เข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร และให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานศึกษาที่มี การจัดการองค์กรมีโครงสร้างและมีการแบ่งภาระหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานโดยจะสังเกตได้ว่าเมื่อมี หน้าที่ก็มีอำนาจตามมา ซึ่งผู้บริหารได้อำนาจมาจากการคัดเลือกหรือแต่งตั้งย่อมได้รับอำนาจ ถูกต้องตามกฎหมายหรือระเบียบขององค์กรจึงมีหน้าที่ในการใช้อำนาจกับผู้บังคับบัญชาโดยควรยึด

ถึงหลักคุณธรรมในการบังคับบัญชาจะทำให้อำนาจนั้นเกิดจากการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชาทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและสุดความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อภินันท์ ขำขันมะลี (2563) ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การใช้อำนาจการให้รางวัล และอำนาจความเชี่ยวชาญ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำส่วนการใช้อำนาจบังคับอำนาจตามกฎหมายอำนาจการอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของจริยวดี ศรีทิพย์อาสน์ (2561) ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและกำลังใจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง($r=.384$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง คือ อำนาจตามกฎหมาย ($r=.325$) และความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่าง ๆ ดังนี้ อำนาจความเชี่ยวชาญ ($r=.295$) อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับ($r=.279$) และอำนาจอ้างอิง ($r=.198$)

4. ผลจากการสร้างสมการพยากรณ์ของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถทำนายขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอำนาจการให้รางวัล ด้านอำนาจอ้างอิง และด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ สามารถทำนายขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 อาจเป็นเพราะการพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยครูเพราะครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ การที่จะทำให้ครูปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีแรงจูงใจหรือขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน การส่งเสริมให้ครูมีขวัญกำลังใจที่ดีจะส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานของครูมีความตั้งใจที่จะอุทิศกำลังกาย กำลังใจให้แก่งานที่ทำมีความพร้อมที่จะต่อสู้สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในทางตรงกันข้าม หากครูมีขวัญกำลังใจไม่ดีก็จะขาดความเอาใจใส่และขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พนมกฤต บริสุทธี (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน พบว่า การใช้อำนาจจากความเชี่ยวชาญ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของอรรถพล พึ่งพานิช (2561) ศึกษาเกี่ยวกับ

การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ อำนาจความเชี่ยวชาญ อำนาจการอ้างอิง อำนาจการบังคับ และอำนาจข้อมูลข่าวสาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานของครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากการศึกษาในระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารควรมีการใช้วิธีการว่ากล่าวตักเตือนครูที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย หรือมีการแจ้ง ระเบียบ ข้อบังคับ โทษจากการฝ่าฝืนของสถานศึกษาให้ครูทราบและสร้างข้อตกลงควบคุม กำกับ ติดตามให้ครูปฏิบัติงานให้ทันตามกำหนดเวลา เพื่อให้ครูภายในโรงเรียนรู้สึกว่าการบริหารมีการตัดสินใจที่สมเหตุสมผลมากยิ่งขึ้น

2) จากการศึกษาในระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารควรมีความสามารถเป็นที่ประจักษ์จนได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานและสังคม เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงานในการขอคำปรึกษาและคำแนะนำในการปฏิบัติงานและปฏิบัติตนในการทำงานได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งถัดไปควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

2) ในการศึกษาครั้งถัดไปควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- กานต์นัฏ กลัปเครือ และอนงค์ สระบัว. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของ
ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- จริยวดี ศรีทิพย์อาสน์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญ
และกำลังใจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2.
วิทยานิพนธ์ ศ.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พนมกฤต บริสุทธิ. (2561). การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมฐานบิน
กำแพงแสน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มลฤดี คังคายะ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการ
ปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ริฟอรธ ยะโกะ. (2564). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอจะนะ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3. ค้นคว้าอิสระ ศ.ม.
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วรรัตน์ จันลาโสม. (2563). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครู
อัตราจ้างในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23.
วิทยานิพนธ์ ศ.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). การพัฒนาหลักสูตรพัฒนา
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและ
ผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรรถพล พึ่งพานิช. (2561). การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจใน
งานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2.
วารสารการบริหารการศึกษาและ ภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 6(24), 230–237.
- อภิรักษ์ ขำขันมะลี. (2563). การใช้อำนาจของผู้บริหารกับความสุขในการทำงานของครูใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2.
วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 7(6), 156–166.

Krejcie, R.V. and Morgan, Daryle W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*.
Educational and Psychological Measurement.

การพัฒนาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน
ของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงราย เขต 4

The Development of Professional Learning Community Model to
Enhance the Quality of the Students at Ban Nong Bua Kham School,
Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 4

วรภาพ เขافัง

Woraphop Khaofang

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

Ban Nong Bua Kham School

Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 4

¹Corresponding Author. E-mail: wkheafang@gmail.com

Received November 12, 2022; Revised January 7, 2023; Accepted July 24, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 2) ทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน และ 3) ประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ จำนวน 87 คน ครูผู้สอนจำนวน 11 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Positive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ 2) แบบประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 3) แบบประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับคุณภาพผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำมีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบทำให้คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน หลังการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนสูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดตามเกณฑ์คุณภาพภายในด้านคุณภาพผู้เรียน และ 3) ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ; การพัฒนาแบบ; ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research are 1) to develop a professional learning community model to enhance the quality of the students at Ban Nong Bua Kham School, Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 4, 2) to experiment with the professional learning community model to enhance the quality of the students, and 3) to evaluate the professional learning community model to enhance the quality of the students. The population group consists of 87 Ban Nong Buakham School students, 11 teachers, and 8 members of school administration committee, obtained by purposive sampling. The instruments used in this research are 1) an interview form for the experts, a suitability assessment, and a model guideline, 2) an evaluation form of the opinions of the teachers and the school administration committee towards the use of the professional learning community model, and 3) a professional learning community assessment form. The data was analyzed by using percentage, mean, and standard deviation and then compared with the quality level criteria. The results of the research are as follows. 1) The suitability of the professional learning community model to enhance the quality of the students at Ban Nong Bua Kham School was at the highest level. 2) The quality of the students in terms of academic achievement and desirable characteristics after the use of the professional learning community model to enhance the quality of the students was higher than the target value set according to the internal quality criteria for student quality. 3) The evaluation of the professional learning community model to enhance the quality of the students was at the greatest level.

Keywords: model; development model; Professional Learning Community

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ฉบับนี้ขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ และจากมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 โดยคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2562 เกี่ยวกับแนวทางการนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติระดับสถานศึกษา ข้อที่ 2 สถานศึกษาจัดการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนการมีเครือข่ายความร่วมมือ และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งจากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ประจำปี 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา นำกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มีร่วมกัน ซึ่งผลการดำเนินงาน พบว่า สถานศึกษามีการนำกระบวนการ PLC

ไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 96.54 ครูผู้สอนที่นำกระบวนการ PLC ไปใช้ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 91.41 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) และผลจากการวิเคราะห์สภาพองค์กร (SWOT) ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ระดมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์สภาพขององค์กรจากผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยมีจุดอ่อน ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัด ขาดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ การกำกับ ติดตาม และประเมินผล ยังขาดประสิทธิภาพและไม่มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงได้กำหนดนโยบายปีงบประมาณ พ.ศ.2562 ได้แก่ ส่งเสริมและพัฒนาครู และบุคลากร ในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

เช่นเดียวกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งในส่วนเป้าหมายด้านการศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ 1) เป้าหมายด้านผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) เป้าหมายของการจัดการศึกษา ประกอบด้วย (1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษา ที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย และ (5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ กำหนดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ใช้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาใหม่ให้ทันโลกของศตวรรษที่ 21 โดยเน้นให้ครูมีทักษะ ความรู้ และปรับเปลี่ยนวิธีการสอนนอกเหนือจากการเน้นการบรรยายเป็นหลักสู่การเรียนรู้แบบสัมมนา ทดลอง วิจัย หรือการตั้งคำถาม (วิทยากร เชียงกูล, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน มุ่งหวังให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตรงตามศักยภาพ บนพื้นฐานวัฒนธรรม

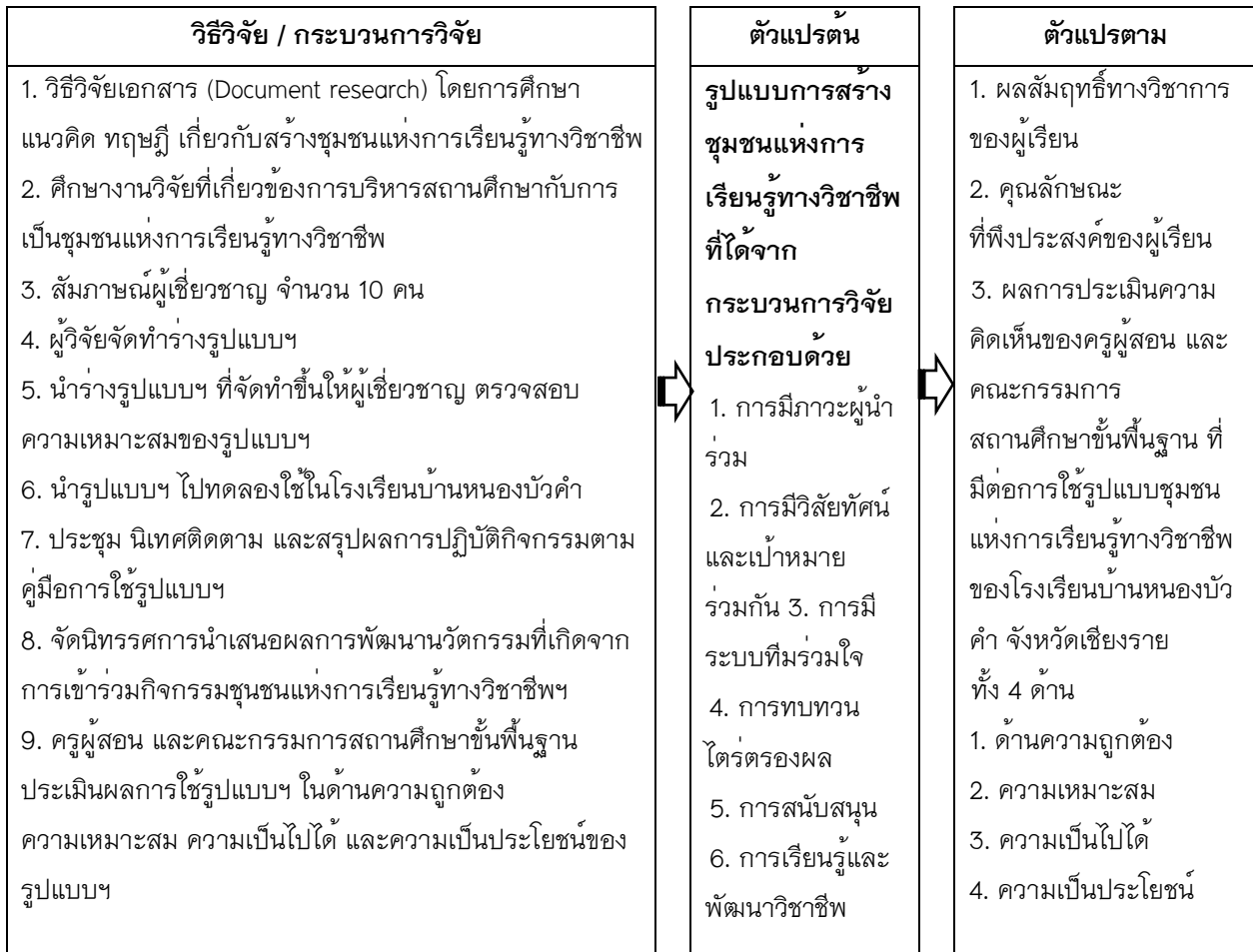
ความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยมุ่งพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2560)

ปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียนในปัจจุบัน กล่าวได้ว่ายังพบอยู่มาก ซึ่งจากการติดตามผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ ที่ได้รับการตรวจประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นตัวสะท้อนได้อย่างเด่นชัดถึงด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ที่ยังต่ำกว่าด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และด้านอื่นๆ ของผู้เรียน จากข้อมูลปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน เพื่อแก้ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนบ้านหนองบัวคำ โดยผู้บริหาร ครูผู้สอน ควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง โดยการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เกิดการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4” เพื่อนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเมื่อนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้ในการบริหารงานวิชาการสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
 - 2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
3. เพื่อประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน การสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยการศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 ศึกษาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ขั้นที่ 3 ยกร่างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน และขั้นที่ 4 ตรวจสอบความเหมาะสม ของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ ไปทดลองใช้ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ประชุมปฏิบัติการครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ เกี่ยวกับการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ

ขั้นที่ 2 ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ ศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ

ขั้นที่ 3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ ดำเนินการตามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ

ขั้นที่ 4 ผู้วิจัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นิเทศการปฏิบัติงานครูผู้สอน เกี่ยวกับการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ เพื่อสอบถาม ติดตาม สอบถามปัญหา และให้การช่วยเหลือ

ขั้นที่ 5 ผู้วิจัยดำเนินการสรุปผลการดำเนินงาน หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยการวัดและประเมินผลดังนี้

ขั้นที่ 5.1 เปรียบเทียบคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน กับค่าเป้าหมายของสถานศึกษา

ขั้นที่ 5.2 ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยมีรายละเอียดการประเมินผลดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดเกณฑ์การประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ ไว้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 11 คน ปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหาร

2.2 วิเคราะห์สิ่งที่จะประเมิน เลือกรูปแบบเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

2.3 สร้างแบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน จำนวน 30 ข้อ ลักษณะของ แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

2.4 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา การวัดและ ประเมินผลการศึกษาการวิจัยและพัฒนา จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความครบถ้วนของ เนื้อหาที่เป็นข้อคำถาม ความเหมาะสมของข้อคำถาม จุดประสงค์ที่ต้องการวัด และภาษาที่ใช้ใน การถาม โดยการพิจารณาคัดชั้นความสอดคล้อง (IOC)

ผลการพิจารณาพบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 หมายความว่า มีความ เทียบตรงสูงสามารถใช้วัดตัวแปรที่ศึกษาได้

2.5 จัดพิมพ์แบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านหนองบัวคำ และนำไปใช้จริงกับครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านหนองบัวคำ รวมจำนวน 11 คน ขั้นที่ 2 สรุปผลการประเมินคุณภาพรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพ ผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ ดำเนินการดังนี้

1. นำผลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อย กระดับคุณภาพผู้เรียน มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพที่กำหนด

2. สรุปผลการประเมินคุณภาพรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อย กระดับคุณภาพผู้เรียน

ผลการวิจัย

1. วัดจุดประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ระดับคุณภาพความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนแห่ง ชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน มีความเหมาะสมในระดับคุณภาพมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.63 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพความเหมาะสมของรูปแบบ และการให้คำนิยามแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อ
ยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับคุณภาพ
1	ความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน	5.00	4.30	มากที่สุด
2	การให้คำนิยามองค์ประกอบที่ 1 การมีภาวะผู้นำร่วม	4.30	0.67	มาก
3	การให้คำนิยามองค์ประกอบที่ 2 การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน	4.70	0.67	มากที่สุด
4	การให้คำนิยามองค์ประกอบที่ 3 การมีระบบที่มาร่วมใจ	4.40	0.70	มาก
5	การให้คำนิยามองค์ประกอบที่ 4 การทบทวนไตรตรองผล	4.90	0.32	มากที่สุด
6	การให้คำนิยามองค์ประกอบที่ 5 การสนับสนุน	4.60	0.52	มากที่สุด
7	การให้คำนิยามองค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ	4.50	0.71	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.63	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่างค์ประกอบของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมในระดับคุณภาพมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.63 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด และคุณลักษณะ และค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนดอยู่ในระดับคุณภาพดีขึ้นไปร้อยละ 85.76 สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 85 ความคิดเห็นของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความมีประโยชน์ ผู้วิจัยได้นำผลการตอบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความมีประโยชน์มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า ครูผู้สอนและบุคลากรทาง การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็น ร้อยละ 100 มีความคิดเห็นว่ารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนมีประโยชน์ต่อนักเรียน ครู โรงเรียน และชุมชน ปรากฏดังตาราง 2-4

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละของนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนเท่ากับและสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด

กลุ่มสาระ การเรียนรู้	ค่าเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด	นักเรียน ทั้งหมด	นักเรียนที่มีระดับ ผลการเรียนเท่ากับ และสูงกว่าเป้าหมาย ที่กำหนด	
			จำนวน (คน)	คิดเป็น ร้อยละ
ภาษาไทย	ร้อยละ 80 มีระดับผลการเรียน 2.0 ขึ้นไป	87	80	91.95
คณิตศาสตร์	ร้อยละ 60 มีระดับผลการเรียน 2.0 ขึ้นไป	87	77	88.51
วิทยาศาสตร์	ร้อยละ 70 มีระดับผลการเรียน 2.0 ขึ้นไป	87	75	86.21
สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	ร้อยละ 80 มีระดับผลการเรียน 2.0 ขึ้นไป	87	82	94.25
ภาษาต่างประเทศ	ร้อยละ 70 มีระดับผลการเรียน 2.0 ขึ้นไป	87	75	86.21
สุขศึกษาและพลศึกษา	ร้อยละ 80 มีระดับผลการเรียน 2.5 ขึ้นไป	87	83	95.40
ศิลปะ	ร้อยละ 60 มีระดับผลการเรียน 2.5 ขึ้นไป	87	83	95.40
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	ร้อยละ 80 มีระดับผลการเรียน 2.5 ขึ้นไป	87	84	96.55

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ สุขศึกษาและ พลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด

ตารางที่ 3 แสดงค่าร้อยละของนักเรียนด้านคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด
จำแนกตามระดับชั้น และระดับคุณภาพ

ระดับชั้น	ค่าเป้าหมาย ที่กำหนด	ร้อยละของนักเรียนที่มีคุณลักษณะ และ ค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด จำแนกตามระดับคุณภาพ					ร้อยละ ระดับดี ขึ้นไป	ร้อยละของ นักเรียน ที่สูงกว่าหรือ เท่ากับค่า เป้าหมาย
		ยอด เยี่ยม	ดีเลิศ	ดี	ปาน กลาง	กำลัง พัฒนา		
ป.1	ระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 85	43.75	31.25	12.50	6.25	6.25	87.50	85.76
ป.2		45.46	18.18	18.18	9.09	9.09	81.82	
ป.3		30.00	20.00	20.00	20.00	10.00	70.00	
ป.4		53.33	26.66	6.67	6.67	6.67	86.66	
ป.5		70.60	11.76	11.76	0.00	5.88	94.12	

ระดับชั้น	ค่าเป้าหมายที่กำหนด	ร้อยละของนักเรียนที่มีคุณลักษณะ และ ค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด จำแนกตามระดับคุณภาพ					ร้อยละ ระดับดี ขึ้นไป	ร้อยละของ นักเรียน ที่สูงกว่าหรือ เท่ากับค่า เป้าหมาย
		ยอด เยี่ยม	ดีเลิศ	ดี	ปาน กลาง	กำลัง พัฒนา		
ป.6		66.66	22.22	5.56	5.56	0.00	94.44	
รวมร้อยละเฉลี่ย		51.63	21.68	12.45	7.93	6.32	85.76	

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวมนักเรียนมีคุณลักษณะ และค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ได้แก่ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ในระดับคุณภาพดีขึ้นไปร้อยละ 85.76 สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 85 และหากจำแนกตามระดับชั้นพบว่าทุกระดับชั้น นักเรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ได้แก่ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ สูงกว่าค่าเป้าหมาย ร้อยละ 85

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพความคิดเห็น ของครูผู้สอนและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในภาพรวม

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
องค์ประกอบที่ 1	4.80	0.19	มากที่สุด	4.76	0.24	มากที่สุด	4.78	0.22	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2	4.71	0.24	มากที่สุด	4.66	0.23	มากที่สุด	4.76	0.20	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3	4.61	0.17	มากที่สุด	4.68	0.19	มากที่สุด	4.74	0.16	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4	4.71	0.15	มากที่สุด	4.63	0.17	มากที่สุด	4.58	0.18	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5	4.77	0.19	มากที่สุด	4.72	0.26	มากที่สุด	4.72	0.29	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
องค์ประกอบที่ 6	4.68	0.28	มากที่สุด	4.67	0.30	มากที่สุด	4.79	0.19	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.71	0.20	มากที่สุด	4.69	0.23	มากที่สุด	4.73	0.21	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่าความคิดเห็นของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.71 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.20 ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.69 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23 และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.73 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.21

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความมีประโยชน์ครูผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่มีต่อผู้เรียน ครูผู้สอน โรงเรียน และชุมชนว่าเป็นประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน และเมื่อนำผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์คุณภาพรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนที่กำหนดไว้ ดังปรากฏตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์คุณภาพของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำกับผลการทดลองใช้รูปแบบ

เกณฑ์คุณภาพของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	สรุปผลการประเมิน
คุณภาพผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สูงกว่าค่าเป้าหมายด้าน	คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สูงกว่าค่าเป้าหมายด้านคุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์การ	เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

เกณฑ์คุณภาพของรูปแบบชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	ผลการประเมินรูปแบบชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	สรุปผลการ ประเมิน
คุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์การประกัน คุณภาพภายใน	ประกันคุณภาพภายใน ดังปรากฏในตารางที่ 2-3	

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.63 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24 ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบดังที่นักวิชาการได้เสนอแนะไว้ว่าก่อนดำเนินการสร้างรูปแบบจะต้องดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ ขณะเดียวกันในการกำหนดองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ มีแนวคิดของนักวิชาการรองรับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2560, ชารีณี ตรีวิทย์. 2558, เมธาสิทธิ ธัญรัตนศรีสกุล. 2560, พิมพ์อร สดเอี่ยม. 2561, สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. 2561, แสงรุณีย์ มีพร. 2563, DuFour & Eaker. 1998, Stoll et al. 2003, Hord. 2010)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สูงกว่าค่าเป้าหมายด้านคุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์การประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำมีแนวปฏิบัติในแต่ละองค์ประกอบที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ครูสามารถศึกษาแนวปฏิบัติได้ด้วยตนเอง มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และแก้ปัญหาให้กับครู อีกทั้งการจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนสูงขึ้นได้ ดังที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2561) ที่กล่าวว่า ลักษณะการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นการใช้ศักยภาพที่มีในตัวครูมารวมพลังกันพัฒนางาน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ และชัดเจน ได้แก่ คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน รวมถึงการได้พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน มุ่งให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ครูผู้สอนมีการทำงานเป็นทีม และมีความเป็นกัลยาณมิตร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความมีประโยชน์

ครูผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่มีต่อผู้เรียน ครูผู้สอน โรงเรียน และชุมชน ว่าเป็นประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน และเมื่อนำผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์คุณภาพรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามแนวคิดของ Willer, R. H. (1986), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) โดยกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มจากศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์จนได้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนส่งผลให้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนองบัวคำมีคุณภาพตามเกณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) การนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ผู้ที่มุ่งศึกษาค้นคว้ารายละเอียดของรูปแบบฯ จากคู่มือการใช้รูปแบบฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างละเอียดในทุกประเด็นเนื้อหา ก่อนนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลหลักและสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ
- 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้มีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น และเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทางการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความรู้ที่ดี และมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อปฏิบัติต่างๆ ในโรงเรียน โดยมุ่งหวังการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาต่อไป
- 2) ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการไปปฏิบัติ เพื่อจะได้ทราบผลการนำแนวทางไปใช้
- 3) ควรศึกษาและสังเคราะห์ปัจจัยด้านอื่นๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เช่น ด้านการสร้างเครือข่าย ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และด้านระบบองค์กร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชาโรณี ตรีวัธญ. (2558). 9 วิธีสร้างครู สู่ศิษย์: เอกสารประมวลแนวคิด และแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับคณะทำงานโครงการพัฒนา ระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.).
- พิมพ์พร สดเอี่ยม. (2561). ข้อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเลย. วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2(3), 53–60.
- เมธาสิทธิ ธีรรัตนศรีสกุล. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: แนวทางปฏิบัติสำหรับครู. วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2 (2), 214–228.
- วิทยากร เชียงกุล. (2559). สภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2561). หน่วยที่ 6 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาการศึกษา: ชุดวิชา 23728 นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แสงรุณีย์ มีพร. (2564). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: เส้นทางสู่การพัฒนาวิชาชีพครู. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 14 (2), 20–32.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- DuFour & Eaker. (1998). What is a professional learning community. *Educational Leadership*, 61(8), 6–11.
- Hord. (2010). *Professional Learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement*. Austin : Southwest Educational Development Laboratory.
- Stoll et al. (2003). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221–258.
- Willers, R. H. (1986). *Leader and leadership process*. Boston: Irwin/McGraw–Hill.

กลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน

Research Management Administrative Strategies Private University In The Upper Northern Region

¹วราลักษณ์ ศรีกันทา, ²ไพโรภ รัตนชวงศ์ และ ³สุวดี อุปปินใจ

¹Waralak Sriguntha, ²Pairop Rattanchwong and ³Suwadee Oupinjai

¹นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹PhD student Doctor of Education Program Chiang Rai Rajabhat University

^{2,3}Teacher of the Doctor of Education Program Chiang Rai Rajabhat University

¹Corresponding Author. E-mail: waraluk_sri@nation.ac.th and captpairop@gmail.com

Received July 4, 2023; Revised July 26, 2023; Accepted August 23, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน 2) เพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน 3) เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 284 คน 2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ ในภาพรวม พบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการนำ ด้านการควบคุมและติดตาม และด้านการดำเนินการ ตามลำดับ 2) กลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 28 กลยุทธ์รอง ดังนี้ 1.การสร้างและพัฒนานักวิจัยและงานวิจัยให้มีคุณภาพ 2.จัดหาทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนากระบวนการบริหารงานวิจัย เพื่อสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ 3. เสริมสร้างความเข้มแข็งทางการวิจัยและพัฒนาบุคลากรวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ 4.พัฒนาระบบและบริหารจัดการสารสนเทศงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ 5. การเผยแพร่ และถ่ายทอดผลงานวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์ 3) การประเมินกลยุทธ์มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน อยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 80-90

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารงานวิจัย ; มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the research administration situation of private universities in the upper northern region, 2) to create and develop research administration strategies of private universities in the upper northern region, and 3) to evaluate the research administration strategies

of private universities in the upper northern region. Research of private universities in the upper northern region It's a mixed research. The sample group was 284 executives and professors from private universities in the upper northern region. 2) Suitability and feasibility assessment form Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation. data analysis using a packaged program and analyze the content The research findings were as follows: 1) The study of the research administration of the university as a whole found that the opinions were at a high level. when considering side by side The side with the highest mean is planning, followed by leadership, control and monitoring and operations, respectively. 2) The university's research management strategy is appropriate and feasible. at a high level, consisting of 5 main strategies and 28 secondary strategies as follows: 1. Creation and development of quality researchers and research 2. Provide funding for research and develop a research management system to create quality research results 3. Strengthening research and development for research personnel of the university. 4. Developing and managing the University's research information system. 5. Dissemination and dissemination of research results for utilization. 3) Strategic evaluation is appropriate. and the feasibility of private university research management strategies in the upper northern region is at a high level, ie 80-90 percent.

Keywords: Strategy; Research Administration ; Private university in the upper northern region

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ ในการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้โดยการจัดการเรียนการสอน และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแล้ว การทำการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ตลอดจนการเป็นคลังสมองของชาติ ในการทำหน้าที่ติดตาม วิเคราะห์ เติบโต แก้ปัญหา และชี้แนะทางเลือกให้กับสังคม ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทย ก็จัดเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศไทย โดยคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาตามกลุ่มสถาบันที่มีปรัชญา วัตถุประสงค์ และพันธกิจในการจัดตั้งที่แตกต่างกัน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 26 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำจากคณะกรรมการการอุดมศึกษา ให้ประกาศ มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ลงวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย มาตรฐานด้านการดำเนินการ การตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา โดยกำหนดเป้าหมายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว เมื่อสิ้นสุดแผนในปี พ.ศ. 2580 คือ การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่ภาครัฐได้อนุญาตให้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประชาชนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ก็ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามการปฏิบัติการอื่น ๆ พบว่า ยังมีไม่มาก และยังไม่ครอบคลุมบทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาการบริหารงานวิจัยเป็นการนำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการมาใช้เพื่อให้เกิดกลไก ในการขับเคลื่อนงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องยั่งยืนและให้มีความสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพภายในสถาบันทางการศึกษานั้น ประกอบกับการส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์และบุคลากรในการสร้างสรรค์งานวิจัยที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยเอกชนได้มีการปรับกระบวนการในการจัดบทบาทหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ โดยการจัดการเรียนการสอน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแล้ว การทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ตลอดจนการเป็นคลังสมองของชาติในการทำหน้าที่ติดตาม วิเคราะห์ เตือนภัย แก้ปัญหา และชี้ทางเลือกให้กับสังคม ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาไทย ปี 2562 บทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 โดย สกอ. ได้เล็งเห็นว่าควรเร่งสร้างนักวิจัยมืออาชีพในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ รวมทั้งการเพิ่มสิทธิบัตรให้เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา ด้านการวิจัยและนวัตกรรม ผลลัพธ์ที่คาดหวังของผลงานวิจัยและนวัตกรรมตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ความต้องการจำเป็นของประเทศ ผลงานวิจัยและนวัตกรรมนำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิต สร้างโอกาส มูลค่าเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ เป็นไปตามนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 – 2570

แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่า งานวิจัยเป็นพันธกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นตัวบ่งชี้ด้านผลผลิตที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบคุณภาพของสถาบันการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายนอกที่น่าสนใจหลายประเด็นที่เป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554) สถาบันจึงควรกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในการใช้กลยุทธ์เชิงรุก มาตรการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา และการผลิตผลงานวิจัยและผลงานวิชาการที่มีคุณภาพสูงขึ้น และมีเป้าหมายที่ชัดเจนทั้งระยะสั้น และระยะยาว ควรสนับสนุนงบประมาณการเสริมสร้างศักยภาพอาจารย์ด้านงานวิจัย การสร้างแรงจูงใจ ในการผลิตผลงานวิจัย ผลงานวิชาการเพิ่มขึ้นและยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น

ปัญหาที่พบในสถาบันอุดมศึกษา เกี่ยวกับการงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย งานวิจัยจำนวนน้อย อาจารย์ไม่มีเวลาในการทำวิจัย จึงทำให้ผลงานการตีพิมพ์บทความทางวิชาการมีน้อย ดังนั้นการบริหารงานวิจัยเพื่อสนับสนุนการวิจัย จึงเป็นการสนับสนุนเพื่อสร้างการพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ของประเทศ อันหลากหลาย เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างพื้นฐานทางปัญญาแก่ทรัพยากรมนุษย์ของชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ วิจารย์ พานิช (2556) สำหรับสถาบันอุดมศึกษานั้น นับว่าเป็นหนึ่งในหน่วยงานหลักที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยตรง ดังที่ เมธาวิ ดันวัฒนะพงษ์ (2562) ได้กล่าวถึงไว้ในความสำคัญของการวิจัยต่อสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1. การทำงานวิจัย เป็นการพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ภายหลังสำเร็จ การศึกษามาแล้ว อาจารย์ผู้สอนภายในสถาบันอุดมศึกษา มีภารกิจหลัก 4 ด้าน หนึ่งในนั้น คือ ภารกิจการสอนนักศึกษา อาจารย์ควรพัฒนาการสอนอยู่ตลอดเวลา การทำวิจัยเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง ความรู้ไม่หยุดยั้งอยู่ที่เดิม ณ วันสำเร็จการศึกษา

2. การทำงานวิจัย เปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตองค์ความรู้ใหม่แก่สังคม อาจารย์ผู้สอนภายในสถาบันอุดมศึกษา ถูกกำหนดให้ผลิตผลงานทางวิชาการ สร้างองค์ ความรู้ใหม่ ในการพัฒนาการเรียนการสอนนักศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป การทำงานวิจัย ถือเป็นการผลิตผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่ง ที่แสดงถึงคุณภาพของอาจารย์และบุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ พัฒนานักศึกษา สถาบัน อุดมศึกษาและ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. การทำงานวิจัย แสดงให้เห็นความก้าวหน้าและความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาที่มีการทำวิจัยที่มีคุณภาพจำนวนมาก หมายถึง สถาบันแห่งนั้นต้องมีการศึกษาหาความรู้ ผลิตองค์ความรู้ใหม่ และนำผลที่ได้รับจากการวิจัยนั้นมา พัฒนาสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม เป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงความไม่หยุดนิ่งที่ จะพัฒนาและความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาอาจารย์ในด้านงานวิจัย จึงได้ดำเนินการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน เพื่อส่งเสริมการวิจัยให้ได้ผลจริงจึงต้องจัดการพัฒนาด้านวิจัยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นแนวทาง สำคัญการพัฒนาองค์กร ตามนโยบาย ระดับบริหาร และระดับปฏิบัติการ ให้สามารถดำเนินงาน ให้ได้ตาม มาตรฐานการพัฒนาด้านวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนสามารถดำเนินงานตามมาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

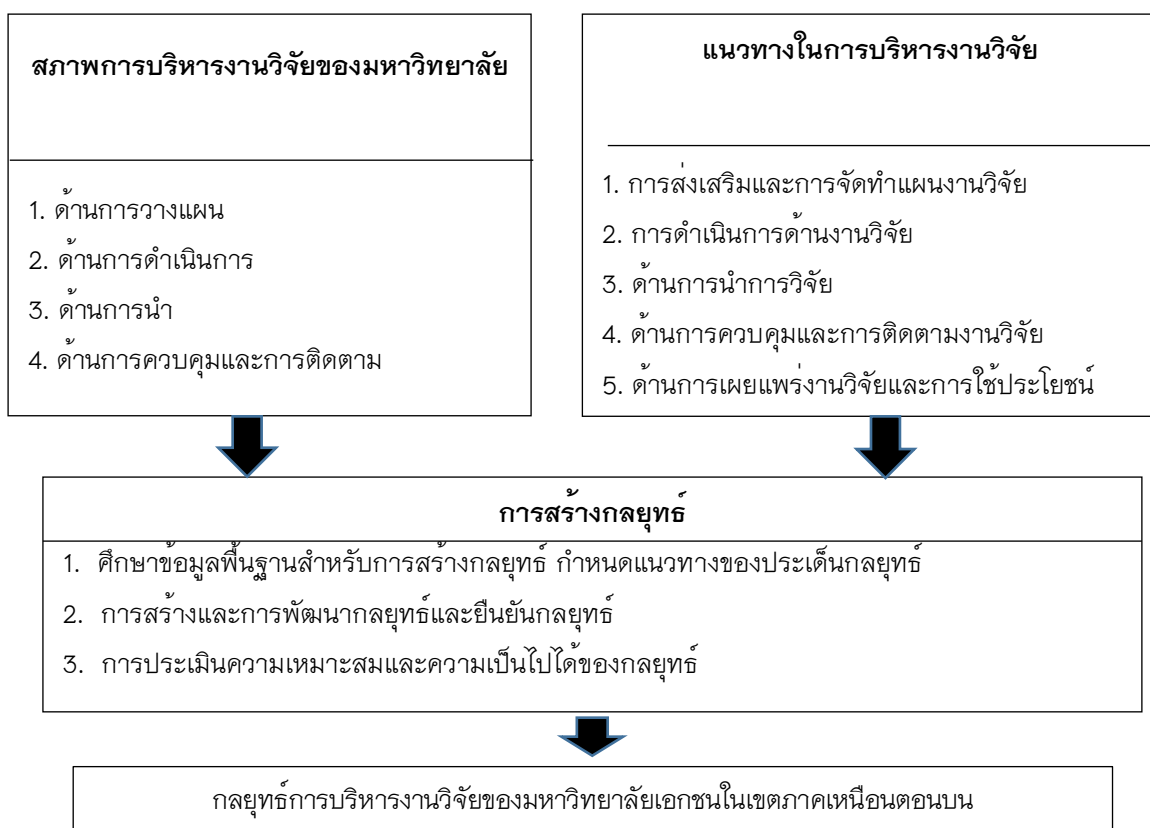
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน

3. เพื่อประเมินกลยุทธ์ในการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับ ทฤษฎีการจัดการ (เริ่มยุคใหม่) ของ Drucker (2005) กระบวนการจัดการ Dalf, (2006) อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) Fayol (1916) ได้อธิบายถึง กระบวนการจัดการงาน ว่าประกอบด้วยหน้าที่ (Functions) ทางการจัดการกิจกรรมหลักทางการจัดการ แบ่งออกเป็นกระบวนการ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน ได้นำเสนอเป็นภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 5 แห่ง มีจำนวนบุคลากร 977 คน (จำนวนบุคลากร ปีการศึกษา 2563 สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2564)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร คณาจารย์ ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 5 แห่ง โดยกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ จากโดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรของ Yamane Taro (1973) จำนวน 284 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตภาคเหนือตอนบน เป็นแบบสอบถาม (Structured Questionnaire) ที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน กลุ่มตัวอย่าง 284 คน การพัฒนาคุณภาพเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงซึ่งค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้เท่ากับ 0.85 และนำแบบสอบถาม ทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยวิธีสัมประสิทธิ์ อัลฟ่าของ Cronbach ซึ่งคำนวณหาความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.967

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตภาคเหนือตอนบน เป็นการร่างกลยุทธ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาจากการเลือก แบบเจาะจง จำนวน 9 คน สร้างเอกสารประกอบการสัมมนากลุ่มโดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสัมมนา จากร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตภาคเหนือตอนบน เป็นแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหาร งานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแบบประเมิน ครั้งนี้มีทั้งหมด 10 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารงานวิจัย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามโดยทำหนังสือจากสมาคม อุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ถึงมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1. มหาวิทยาลัยเนชั่น 2. มหาวิทยาลัยพายัพ 3. มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น 4. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ และ 5. วิทยาลัยเชียงรายโดยการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 284 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 1 ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 284 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ ตำแหน่งทางการบริหาร อาจารย์ ประสบการณ์ในการทำวิจัย 5 ปีขึ้นไป ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 284 คน

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ : หญิง	200	70.40
2. วุฒิการศึกษาสูงสุด : ปริญญาโท	188	66.20
3. ตำแหน่งทางวิชาการ : อาจารย์	256	90.10
4. ตำแหน่งทางการบริหาร: อาจารย์	247	87.00
5. ประสบการณ์ในการทำวิจัย: 5 ปีขึ้นไป	100	35.20

ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน

ผลวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เอกชนพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ด้านการวางแผน รองลงมา คือ ด้านการนำ และด้านการดำเนินการและติดตาม และ ด้านการดำเนินการ ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน

สภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการวางแผน	4.05	0.59	มาก	1
2. ด้านการดำเนินการ	3.90	0.63	มาก	4
3. ด้านการนำ	3.99	0.77	มาก	2
4. ด้านการควบคุมและติดตาม	3.96	0.68	มาก	3
รวม	3.98	0.61	มาก	

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก จำนวน 28 กลยุทธ์รอง ดังนี้ 1) กลยุทธ์ที่ 1 สร้างและพัฒนานักวิจัยและงานวิจัยให้มีคุณภาพ 5 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1.1 สนับสนุนการผลิตงานวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ เสริมสร้างความเข้มแข็ง ทางวิชาการ และเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหา และ พัฒนาประเทศ 1.2 ส่งเสริมการผลิตนักวิจัยด้านพัฒนาท้องถิ่น 1.3 สนับสนุนการผลิตงานวิจัยเพื่อพัฒนา ต่อยอดและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เชิงพาณิชย์ 1.4 สร้างกลไกกำกับติดตามมาตรฐานงานวิจัยเพื่อ เสริมสร้างคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ 1.5 เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำกับติดตาม มาตรฐานงานวิจัยเพื่อเสริมสร้างการเป็นนักวิจัย 2) กลยุทธ์ที่ 2 จัดหาทุนสนับสนุนการวิจัย และ พัฒนาระบบการบริหารงานวิจัย เพื่อสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ 5 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 2.1 พัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและติดตามประเมินผลโครงการวิจัยให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล 2.2 พัฒนากลไกในการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วนหรือวิกฤตของประเทศ 2.3 แสวงหาทุนอุดหนุนวิจัย จากแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ 2.4 สร้างความเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยกับการเรียนการสอน 2.5 เพิ่มขีดความสามารถการใช้เทคโนโลยี เชื้อต่อการจัดการเรียนรู้พัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัย

3) กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งทางการวิจัยและพัฒนาบุคลากรวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ 6 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 3.1 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถของนักวิจัย และสร้างนักวิจัย รุ่นใหม่ 3.2 ส่งเสริมขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรม 3.3 สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยของนักวิจัยให้มีความคิดเชิงออกแบบนวัตกรรมใหม่ 3.4 เตรียมความพร้อมต่อการพัฒนา ให้นักวิจัยมีความพร้อมในด้านความคิดสร้างสรรค์ 3.5 ขับเคลื่อนนักวิจัย ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อนำข้อมูลในการตัดสินใจคุณค่าเพื่อความคิดเชิงออกแบบนวัตกรรมใหม่ 3.6 ติดตาม การพัฒนานักวิจัย ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจคุณค่าของนักวิจัย เพื่อให้นักวิจัยมีความคิด เชิงออกแบบนวัตกรรมใหม่ 4) กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบและบริหารจัดการสารสนเทศงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยฯ 7 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 4.1 ส่งเสริมการพัฒนาระบบ ในการใช้สารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาให้เกิดการพัฒนางานวิจัยอย่างสร้างสรรค์ 4.2 เพิ่มการส่งเสริม การพัฒนาระบบในการใช้ สื่ อสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาให้เกิดการพัฒนา งานวิจัยอย่างสร้างสรรค์ 4.3 เร่งรัดการสนับสนุนการพัฒนาระบบ ในการใช้สารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาให้เกิดการเรียนรู้สร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ 4.4 การพัฒนาระบบงานวิจัย โดยการใช้สารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อ ความคิดเชิงออกแบบนวัตกรรมใหม่ 4.5 พัฒนาระบบและบริหารจัดการสารสนเทศงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ฯ 4.6 พัฒนาสารสนเทศงานวิจัยเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ได้สูงสุด 4.7 พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อ

สนับสนุนการดำเนินการขององค์กร 5) กลยุทธ์ที่ 5 เผยแพร่ และถ่ายทอดผลงานวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์ 5 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 5.1 พัฒนาระบบการเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัย 5.2 การผลิตสื่อ เพื่อการเผยแพร่ถ่ายทอดผลงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ 5.3 ส่งเสริมการ เผยแพร่งานวิจัยประยุกต์เพื่อชุมชน เพื่อให้นักวิจัยมีความคิดเชิงออกแบบนวัตกรรมใหม่ เชิงสร้างสรรค์ 5.4 ยกระดับการวิจัยประยุกต์เพื่อชุมชน และวิจัยร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาผลงานวิจัยเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ 5.5 พัฒนาการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน ที่สร้างสรรค์นวัตกรรมทั้งในห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ ให้นักวิจัยมีความเข้าใจในการใช้ ผลงานวิจัยเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

วัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหาร งานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน ในภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 80-90 ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบนในภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 90

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า 1.สภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตภาคเหนือตอนบนภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการนำ และด้านการดำเนินการ และด้านการควบคุมและติดตาม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกประเด็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยเอกชนเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้น การผลิตบัณฑิตและบริการวิชาการรวมทั้งทรัพยากรที่มีศักยภาพที่จะส่งเสริมการบริหารงานวิจัยยังมีน้อย ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับที่นักวิชาการได้ระบุว่าการบริหารมหาวิทยาลัยไทย ในปัจจุบันมิได้มีไว้ สำหรับการบริหารงานวิจัยในรูปแบบที่เอาจริงเอาจัง ยังคงบริหารในรูปแบบที่มองงานวิจัยว่าเป็นเรื่อง สมัยครใจของผู้ทำระบบบริหารมหาวิทยาลัยมักจะอำนวยความสะดวกเท่าที่ จะทำได้โดยไม่ต้องไม่ กระทบกระเทือนงานหลักของมหาวิทยาลัยคืองานสอนและงานบริการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ศรุตา ชัยสุวรรณ (2561) รูปแบบการพัฒนางานองค์กรสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชน พบว่า รูปแบบ การพัฒนางานองค์กรสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สารสำคัญ 7 หมวด ประกอบด้วย (1) การนำองค์กร (2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (3) การมุ่งเน้นนักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (4) การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (5) การมุ่งเน้น บุคลากร (6) การมุ่งเน้นการดำเนินการ และ (7) ผลลัพธ์ 4) เชื้อไขสู่ความสำเร็จ และ 5) แนวทางสู่การปฏิบัติ 2.รูปแบบการพัฒนางานองค์กรสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชน มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิจัย จากการสนทนา พบว่า ซึ่งได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในการให้คำแนะนำแนวปฏิบัติในการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานด้านการวิจัยบรรลุตามเป้าหมายและได้มาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร คือ การส่งเสริมและการจัดทำแผนงานวิจัย เพื่อทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ได้แก่ 1) การจัดทำและการวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) 3) การตรวจสอบติดตามและประเมินผล (Check) 4) กำหนดมาตรฐานแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่ทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย(Act) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ(ยุทธนา เกื้อกุล, 2560) โครงสร้างการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามวงจร PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้ ขั้นตอนการวางแผน (Plan : P) ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน (Do : D) ขั้นตอนการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check : C) ขั้นตอนการแก้ปัญหา (Action : A) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐฐันพัชร อ่อนตาม (2562) เทคนิคการบริหารงานแบบ PDCA (Deming Cycle) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการ วางแผน (Planning) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Doing) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Checking) ขั้นตอนการปรับปรุง (Action) นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีวงล้อเดมมิง กระบวนการแก้ไขปัญหา และประโยชน์ของ PDCA ด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างและพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 28 กลยุทธ์รอง ซึ่งมีประเด็นการอภิปรายกลยุทธ์จากการอภิปรายกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การสร้างและพัฒนานักวิจัยและงานวิจัยให้มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการจัดทำแผนงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่าย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และมุ่งสู่สากล และการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารงานวิจัยให้ชัดเจน และครอบคลุมงานวิจัยทุกด้าน เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารและเสริมสร้างความเข้มแข็งของมหาวิทยาลัยฯ ในพันธกิจต่างๆ เพื่อสร้างทีมวิจัยและความเป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาวี ตันวัฒนะพงษ์ (2562) การบริหารงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หนึ่งในบทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือ การค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ผ่านการวิจัยนำผลไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การวิชาการ และประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีจำนวนผลงานวิจัยค่อนข้างน้อย

กลยุทธ์ที่ 2 จัดหาทุนสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาระบบการบริหารงานวิจัย เพื่อสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัย โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ฐานข้อมูลการบริหารจัดการงานวิจัย) พัฒนาโครงการวิจัยสหวิทยาการ/บูรณาการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ผลงานวิจัย พัฒนาระบบและกระบวนการพิจารณาจัดสรรทุนอุดหนุนวิจัย ที่มีเกณฑ์มาตรฐาน โปร่งใส และเป็นธรรม พัฒนาระบบและกระบวนการติดตามประเมินผลโครงการวิจัยให้สามารถวัดผลผลิต ผลลัพธ์/ผลกระทบ และนำเสนอสู่การเผยแพร่และใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกื้อกนก เอื้อวงศ์ (2560) กลยุทธ์การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประเมินกลยุทธ์ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้กลยุทธ์การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย 6 กลยุทธ์ คือ 1) มุ่งพัฒนาคุณภาพงานวิจัยให้ได้รับความเชื่อถือ 2) การสร้างความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย 3) เร่งพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิจัยเพื่อเอื้อต่อการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย 4) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพ 5) เสริมสร้างวัฒนธรรมการวิจัยในสถานศึกษา และ 6) ส่งเสริมการสื่อสารและเผยแพร่งานวิจัย

กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งทางการวิจัยและพัฒนาบุคลากรวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ ในการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ และสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ ตลอดจนเสริมสร้างบรรยากาศทางการวิจัย และจรรยาบรรณนักวิจัย ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างนักบริหารโครงการวิจัย พัฒนาศักยภาพในการให้บริการปรึกษาวิจัยจากหน่วยที่ปรึกษาวิจัย และส่งเสริมให้นักวิจัยใช้บริการส่งเสริมสนับสนุนให้นักวิจัยเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ส่งเสริมสนับสนุนนักวิจัยในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรดา ชัยสุวรรณ (2561) รูปแบบการพัฒนางานองค์กรสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชน ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนางานองค์กรสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สารสำคัญ 7 หมวด ประกอบด้วย (1) การนำองค์กร (2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (3) การมุ่งเน้นนักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (4) การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (5) การมุ่งเน้นบุคลากร (6) การมุ่งเน้นการดำเนินการ และ (7) ผลลัพธ์ 4) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ และ 5) แนวทางสู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบและบริหารจัดการสารสนเทศงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เพื่อกำหนดกระบวนการสารสนเทศงานวิจัยของมหาวิทยาลัย กำหนดหน้าที่ให้ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูล ผู้รักษาข้อมูล ผู้ทวนสอบข้อมูล และผู้รับรองข้อมูล จัดหาและพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิจัยให้มีการขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง จัดหาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านไอที (IT infrastructure) ที่มีความมั่นคง

กลยุทธ์ที่ 5 เผยแพร่ และถ่ายทอดผลงานวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์ เพื่อมีคณะทำงานกลั่นกรองและคัดเลือกผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเพื่อการเผยแพร่ และถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่สังคม สนับสนุนศูนย์/สถานีวิจัยเป็นแกนนำในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมตามความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ จัดประชุม สัมมนาและฝึกอบรม เพื่อการเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัย สู่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ เผยแพร่ผลงานวิจัยและวิชาการทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติและนานาชาติ โดยการใช้ระบบสื่อสารสนเทศให้มากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน ความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน ในภาพรวมอยู่ในระดับ ร้อยละ 80-90 ส่วนความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน ในภาพรวมอยู่ในระดับร้อยละ 90 สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์จิรา บุญมี และคณะ (2564) การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา พบว่า กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ให้ผู้วิจัย เช่น การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน เป็นต้น
- 2) มหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสให้คณาจารย์ได้พัฒนาตนเองด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์
- 3) มหาวิทยาลัยควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรด้วยการให้รางวัลแก่บุคลากรที่ทำผลงานวิจัยได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 4) ควรมีระบบวิจัยที่มีทิศทางชัดเจน จะสามารถกำกับคุณภาพงานวิจัย จำนวนงานวิจัย การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยได้

5) ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอน เพื่อการพัฒนาระบบบริหารจัดการให้สามารถทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเอกชน
- 2) ควรทำการศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรในมหาวิทยาลัยให้มีการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- เก็จนก เอื้อวงศ์. (2560). กลยุทธ์การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อพัฒนาสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 10(2), 190–207.
- จันทร์จิรา บุญมี และคณะ (2564). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์และ
มนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(2), 50–65.
- ณัฐฐันพัชร อ่อนตาม. (2562). เทคนิคการบริหารงานแบบ PDCA (Deming Cycle) . *วารสารสมาคม
พัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(3), 39–46.
- เมธาวี ต้นวัฒนพงษ์. (2562). การบริหารงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารราชธานี
นวัตกรรมสังคมศาสตร์*, 3(2), 1–18.
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา
อิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. *ปรัชญาดุขฎิ
บัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: การยกระดับคุณภาพ
การศึกษาสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ศรุดา ชัยสุวรรณ. (2561). รูปแบบการพัฒนางานองค์กรสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยเอกชน. *วารสาร
ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จิตรหัตถกร.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). *การจัดการจากมุมมองนักบริหาร*. กรุงเทพฯ : จี พี ไชเบอร์พริ้นท์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561–
2580)*. สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2554). *คู่มือการประเมินคุณภาพ
ภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558) ระดับอุดมศึกษา ฉบับสถาบัน (แก้ไขเพิ่มเติม
พฤษภาคม 2554)*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- Dalf, R. (2006). *The New Era of Management: International Edition*. Ohio: Thompson.
- Drucker, Peter F. (2005). *The Effective Executive in Action*. Australia : Wadsworth.

Henri Fayol. (1916). General and industrial management. London: Sir Isaac Pitman and Son.

Yamane Taro. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา

A Model of Administration the Students' Caring and Support System to Excellence in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Chiang Rai and Phayao

¹วุฒิชัย ไหมวงศ์ และ ²ไพโรภ รัตนชูวงศ์

¹Wuttichai maiwong and ²Pairop Rattanachuwong

¹นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

²อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹PhD student Doctor of Education Program Chiang Rai Rajabhat University

²Teacher of the Doctor of Education Program Chiang Rai Rajabhat University

¹Corresponding Author. E-mail: wuttichaimaiwong@gmail.com and ²captpairop@gmail.com

Received June 17, 2023; Revised June 29, 2023; Accepted August 28, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานและแนวปฏิบัติด้านระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน สู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน และ 3) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่
ความเป็นเลิศใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา โดยการศึกษาการ
บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสม (Mixed
Method) ซึ่งมีทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method)
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 174 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามโดยใช้วิธี Scan QR Code วิเคราะห์
ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล (content analysis) พบว่า แบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบ
รายการ (Check List) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า มีระดับการปฏิบัติ เฉลี่ย 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน 0.57-0.90 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ
ได้แก่ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) กระบวนการ (4) การวัดและประเมินผล (5) เงื่อนไขความสำเร็จ และตาม
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า หลักการบริหารสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ และประสบความสำเร็จ มีหลักการ
และปัจจัยสำคัญ คือ นโยบายของรัฐบาล การขับเคลื่อนสถานศึกษาตามนโยบายของโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษา
เพื่อพัฒนานักเรียนตามช่วงวัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้ง
ด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ; ความเป็นเลิศ

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the administrative conditions and practices of the student care and support system. 2) to study the components of the administration model of the student assistance system to excellence in school and 3) to study the components of A Model of Administration the Students' Caring and Support System to Excellence in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Chiang Rai and Phayao. by studying administration Support system for students of model schools The researcher designed the research as a mixed method (Mixed Method), which is both quantitative and qualitative. (Quantitative Research Method) and Qualitative (Qualitative Research Method). There were 174 informants The data collection tools were questionnaires using the Scan QR Code method, data analysis by content analysis and data analysis (content analysis). It was found that the questionnaires were checklist questions. The results of the research according to the 1st objective showed that the average performance level was 4.26, the standard deviation was 0.57–0.90. According to the second objective, it was found that the model consisted of 5 major components: (1) principles (2) objectives (3) processes (4) measurement and evaluation (5) success conditions. And according to objective number 3, it was found that the principles of educational institution administration with excellent practice and success There are principles and important factors that are government policies. Promoting educational institutions according to the school's policy educational area to develop students according to age Improving the quality of life of students To be holistically complete, including physical, intellectual, knowledge and ability. moral ethics

Keywords: Model; Students' Caring and Support System; Excellence

บทนำ

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักของการพัฒนาเยาวชนของประเทศ ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่กำหนดไว้ใน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ตระหนักถึงการพัฒนาคอนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสรางคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาโดยยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการมุ่งเสริมสร้างกลไกการพัฒนาประเทศ ให้มีการพัฒนาเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก และกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม

มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมอย่างเหมาะสม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ตามนโยบายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปรากฏไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในหัวข้อที่ 2 พ.ศ. 2564 ซึ่งกำหนดไว้ในข้อกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษามีอำนาจหน้าที่ “ประสานการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด และส่งเสริมป้องกัน แก้ไข และคุ้มครองความประพฤตินักเรียน และนักศึกษา รวมทั้งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ผู้เรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสามารถและทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และกำหนดให้ “พุทธศักราช 2560-2564” จากรายงานผลการ ประเมิน ประสิทธิภาพ ระบบดูแล ช่วยเหลือ นักเรียน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย และจากรายงานผล ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พะเยา พบว่า โรงเรียนในสังกัดที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงของ นักเรียนได้ ทั้งจำนวน 58 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 จำนวนนักเรียน จำแนกตามประเภทกลุ่มคัดกรองของโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย, 2564) และ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พะเยา, 2564) ซึ่งสภาพการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือ นักเรียนของครูในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับดี เนื่องจากสถานศึกษาตระหนักและให้ความสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการวางแผนดำเนิน งานอย่างมีระบบ แต่มีข้อจำกัด ในการพัฒนาเนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา มีปัญหาด้านการคมนาคมและด้านเศรษฐกิจของชุมชน ชุมชนรอบสถานศึกษา ค่อนข้างเลื่อมล้ำต่อยาเสพติด นักเรียนส่วนใหญ่มาจาก ครอบครัวที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจจึงไม่มีเวลา ในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียน หรือต้องไปทำงานต่างจังหวัดทำให้ต้องทิ้งนักเรียนให้อยู่กับ ปู่ย่า ตายาย ทำให้นักเรียนบางส่วนมี ปัญหาทางการเรียนรู้ ผู้ปกครองบางส่วนมีรายได้น้อย ไม่มีบ้านอาศัย เป็นของตนเอง ต้องโยกย้ายถิ่นฐาน อยู่เสมอ นักเรียนบางส่วนมีสภาพครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น ไม่มีผู้ให้ คำปรึกษาการเรียนดีพอ จึงมักแสดงพฤติกรรมในทางลบ ครูจึงมีบทบาทสำคัญ ในการดูแล ช่วยเหลือ นักเรียน มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน มีการประชุมผู้ปกครองเพื่อให้ครู ประจำชั้นรายงานความประพฤติของนักเรียนให้ผู้ปกครอง ทราบ และการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อได้รับทราบข้อมูลเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดำเนินงาน ระบบดูแล ช่วยเหลือ นักเรียน

เนื่องจากการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ในด้านการให้ข้อมูลและความร่วมมือในการ ป้องกันปัญหา สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พบว่า ปัญหาที่สำคัญของระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดจากระบบการบริหารจัดการที่ยัง ไม่มีประสิทธิภาพ

ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งต้องสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาระบบการบริหารระบบใหม่และเผยแพร่ความรู้สู่สถานศึกษาเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสมและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร

จากสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา โดยดำเนินการวิจัยในปีการศึกษา 2565 เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีคุณภาพ เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา กำกับ ดูแล ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพ และเพื่อให้สถานศึกษานำรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้โดยเทียบเคียงให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพคนของประเทศโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานและแนวปฏิบัติด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา โดยการศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ซึ่งมีทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 174 คน ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนของโรงเรียนต้นแบบ 5 โรงเรียน มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา

เป็นแบบสอบถาม (Structured Questionnaire) ตามองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ แบ่งออกเป็น 4 ตอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 174 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา แหล่งข้อมูล ศึกษาแนวคิดการพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบรูปแบบของนักการศึกษาต่างประเทศ และนักวิชาการไทย (Joyce & Weil, 1972; Stoner and Wankle, 1986; Keeves, 1988; บุญชม ศรีสะอาด, 2553; วีระยุทธ ชาศะกาญจน์, 2557; ทิศนา ขัมมณี, 2556; บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559; พิจิตรา ธงพานิช; 2560) ศึกษาแนวคิดกระบวนการบริหารของนักการศึกษาต่างประเทศและนักวิชาการไทย (Shemerhom, 1999; Lunenberg and Omstein, 2000; วาโร เฟ็งสวัสดิ์, 2553; สมคิด มาวงค์, 2554) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของโรงเรียนต้นแบบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนต้นแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานของโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดทำแบบสอบถามผ่าน Google form พร้อมสร้าง QR Code โดยการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 174 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล (Content analysis) เพื่อหาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ(Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยสอบถามเพื่อสำรวจเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบันพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพศชายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.11 มีอายุ 41-50 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.77 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีประสบการณ์การ

ปฏิบัติงาน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน น้อยกว่า 5 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.06 และขนาดของสถานศึกษาขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121–600 คน) มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 44.83 ผลการแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีระดับการปฏิบัติ ในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน มีระดับการปฏิบัติ เฉลี่ย 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.57–0.90 (มาก) ผลการแบบสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน พบว่า การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหาร และ ครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วม น้อยเพราะขาดความรู้ สอนมากทำตามแนวปฏิบัติของโรงเรียน ข้อเสนอแนะ ได้แก่ จัดประชุมครู ผู้ปกครอง เพื่อให้ความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนและร่วมกันกำหนดทิศทางรูปแบบและกลยุทธ์

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) กระบวนการ (4) การวัดและประเมินผล (5) เงื่อนไขความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า นโยบายและแนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียน ได้แก่ นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้เรียนรู้ตามช่วงวัย เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า เพศชายมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 70.11 มีอายุ 41–50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.77 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 มีประสบการณ์ การปฏิบัติงาน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน น้อยกว่า 5 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.06 และขนาดของสถานศึกษาขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121–600 คน) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.83 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีระดับการปฏิบัติ ในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.57–0.90 (มาก) และการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหาร และครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วม น้อยเพราะขาดความรู้ สอนมากทำตามแนวปฏิบัติของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการดำเนินงาน มีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของ

การดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ 1) การจักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และ 5) การส่งต่อ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ปฏิบัติตามนโยบายและมีการกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียนมาบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สามารถดำเนินการด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพตามแนวทางการดำเนินงานยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของปรมาภรณ์ สนิธิ (2560) แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ด้านการคัดกรองนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มนต์รี สังข์ชุม (2564) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านระบบฐานข้อมูลนักเรียนรายบุคคลของโรงเรียนอนุบาลระนอง ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาสภาพและปัญหาด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ข้อมูลที่ได้ไม่ถูกต้องและครบถ้วน และไม่ตรงตามความจริงทำให้การแปลผลการประเมินคลาดเคลื่อนด้านการคัดกรองนักเรียน ข้อมูลที่ครูมีและไม่ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกขาดข้อมูลที่แท้จริง ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ยังต้องมีการปรับปรุงด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกปกครอง ขาดความเข้าใจวิธีการป้องกันและจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก และด้านการส่งต่อนักเรียน ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนในด้านต่างๆ ตามศักยภาพและความถนัด

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) กระบวนการ (4) การวัดและประเมินผล (5) เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวิจัยครั้งนี้ได้ยึดองค์ประกอบรูปแบบ และทฤษฎีการพัฒนารูปแบบของนักการศึกษาต่างประเทศและนักวิชาการไทย (Joyce & Weil, 1972; Stoner and Wankle, 1986; Keeves, 1988; บุญชม ศรีสะอาด, 2553; วีระยุทธ ชาทะกาญจน์, 2557; ทิศนา ขัมมณี, 2556; บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559; พิจิตรา ธงพานิช, 2560) ที่ได้ให้แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบในด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุญศรีคม พันธ์วัฒน์ (2560) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากสภาพและปัญหาที่พบจึงดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบโดยได้รูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนสร้างความเข้าใจ 2) การดำเนินการตาม

แผนปฏิบัติงาน 3) การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4) การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้รูปแบบมีประสิทธิภาพ

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า นโยบายและแนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ได้แก่ นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้เรียนรู้ตามช่วงวัย เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนต้นแบบมีวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศ ทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งพบว่า โรงเรียนต้นแบบมีหลักการบริหารโดยการขับเคลื่อน สถานศึกษา นำดิจิทัลและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาปรับใช้ในการทำงาน อาศัยการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและการจัดกระบวนการมุ่งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับบริบท ด้านจุดมุ่งหมาย พบว่า มีการบริหารจัดการ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน ด้านกระบวนการ พบว่า มีกระบวนการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ 1. ขั้นวิเคราะห์และวางแผน 2. ขั้นปฏิบัติ 3. ขั้นติดตามและสังเกตผล และ 4) ขั้นสะท้อนผล ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการประเมินผลการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และประเมินผลการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ พบว่า การให้อิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการของโรงเรียน การกำหนดเป้าหมาย และแนวทางไว้ชัดเจน และการมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ การตั้งใจทำงานของครู คณะทำงาน และนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีทักษะที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การนำรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา ไปใช้ ควรประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบเพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดอย่างต่อเนื่อง

2) สถานศึกษาควรจัดให้มีครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะเพื่อเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

3) สถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล เพื่อคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาและจัดทำเอกสารสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียนระดับสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบันและจัดเก็บเป็นระบบ

4) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรม เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการใช้รูปแบบที่หลากหลายตามสภาพและความเหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) การประชุมผู้ปกครอง โครงการพิเศษต่างๆ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

2) ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาอื่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม

3) ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

4) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา กับคุณภาพของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ทิศนา ขัมมณี. (2556). *รูปแบบการเรียนรู้การสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลี้ยง หุมทอง. (2559). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทริปเพิล เอ็ดดูเคชั่น.
- ปรมาภรณ์ สนธิ. (2560). *แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ปทุมธานี.
- บุญศรีศรี พันธ์วัฒน์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พิจิตรา ธงพานิช. (2560). *วิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

- มนตรี สังข์ชุม. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ด้านระบบฐานข้อมูล นักเรียนรายบุคคล ของโรงเรียนอนุบาลระนอง. *วารสารวิจัยเพื่อ
การปฏิรูปการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 5(1), 1-2.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). *สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วีระยุทธ ชาดะกาญจน์. (2557). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สมคิด มาวงศ์. (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็น
ของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาการบริการการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ.2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี
งบประมาณ 2564*. เชียงราย : กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูล.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี
งบประมาณ 2564*. พะเยา : กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูล.
- Joyce & Weil. (1972). *Model of teaching*. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Keeves. (1988). *Educational research, methodology and measurement: An international
handbook*. Oxford: Pergamum Press.
- Lunenberg and Ornstein. (2000). *Educational Administration : Concepts and Practices*. 3rd ed.
California: Wadsworth. p. 18.
- Shermerhorn. (1999). *Organizational Behavior*. 7thed. New York: John Wiley & Sons, Inc. Willer,
R.H.
- Stoner and Wankle. (1986). *Management*. 3rd ed. New Delhi: Prentice-Hill.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

Strategic Leadership of School Administrator Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2

¹ศรียรัตน์ ประทุมโพธิ์, และ ²อุไร สุทธิแย้ม

¹Srirat Pratoompoo, and ²Urai Suthiyam

¹หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

²อาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Master of Education Education Administration Ramkhamhaeng University

² Lecturer of Master of Education Education Administration Ramkhamhaeng University

¹Corresponding Author E-mail: giffyisara11@gmail.com

Received April 6, 2023; Revised July 6, 2023; Accepted 27 July, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 365 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮน และใช้การกำหนดตัวอย่างวิจัยแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (simple random sampling) และเทียบสัดส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามทัศนะของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .961 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และสังกัดขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; เชิงกลยุทธ์; การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the strategic leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, and 2) to compare the strategic leadership among school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 as classified by educational background, work experience and school size. A survey research methodology was utilized, and the study sample consisted of teachers who worked in a schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 The samples were categorized by using Cohen's random samples, which were selected through stratified random sampling, simple random sampling and comparative proportions. The instrument used was a questionnaire that queried teachers for their opinions concerning the Strategic leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. It was determined that the reliability rating on the questionnaire was .961. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Scheffe's multiple comparison method. The findings were as follows: 1) The results of Strategic leadership of school administrator under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 were at a high level, and each dimension of the opinions was also at a high level when considered individually. 2) The results of Strategic leadership of school administrator under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, classified by educational background, working experience and school size, can be summarized as follows: Opinions on the strategic leadership of school administrator levels by educational background, working experience and school size were found to be different at a significant level of .05

Keywords: leadership; Strategic; Schools administration

บทนำ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ระบบการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว ความท้าทายของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นเรื่องของการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดความคล่องตัว บรรลุผลตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ชาติ มีกลยุทธ์พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงของการศึกษายุคใหม่

ซึ่งกลยุทธ์ที่ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ควรมีคือ การคิดเชิงปฏิวัติซึ่งเป็นวิธีการที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ มีลักษณะคล้ายคลึงกับการสร้างอนาคตใหม่ (Dubrin, 2004) ผ่านมุมมองการสร้างวิสัยทัศน์ ใช้ความสามารถในการกำหนดทิศทางกลยุทธ์ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สนับสนุนสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ โดยการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานหาวิธีการทำงานที่เหมาะสมมาพัฒนาการทำงานและส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อให้องค์กรอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ วางแผนกลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน แก้ปัญหาด้านการบริหารและจัดการด้วยเทคนิคและวิธีการที่สร้างสรรค์ สร้างความมั่นใจและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในองค์การ (Barbara J. Davies and Brent Davies, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับ ฟิงเคลสไตน์และแฮมบริค (Finkelstein and Hambrick) กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์กว้างไกลและมีความยืดหยุ่น เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย มีเทคนิคหรือกลยุทธ์การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ โน้มน้าวใจบุคคลให้ปฏิบัติงานและช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อให้เข้าใจรูปแบบและวิธีการในการใช้กลยุทธ์เทคนิคบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดต่อองค์กร เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุงการดำเนินงานภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานความยั่งยืน ขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและจุดเน้นตามแผนแม่บทและยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการนำผลวิจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ 2) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ 3) ความสามารถในการกำหนดทิศทางกลยุทธ์ 4) การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ ไปใช้ประโยชน์ตามที่กล่าวมาข้างต้น

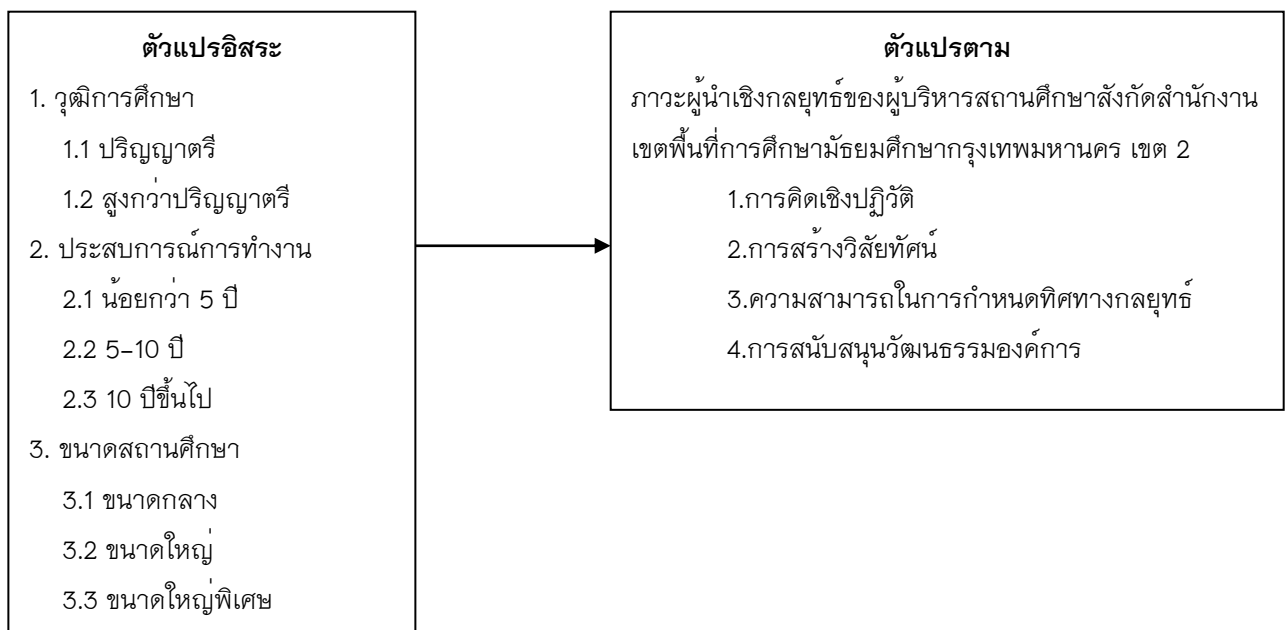
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 เล่ม

พบว่ามโนทัศน์ประกอบที่สอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ คือ (1) การคิดเชิงปฏิกิริยา (2) การสร้างวิสัยทัศน์ (3) ความสามารถในการกำหนดทิศทางกลยุทธ์ (4) การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ จึงนำมาสรุปเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2565 จากโรงเรียนทั้งหมด 52 โรงเรียน จำนวนครูทั้งสิ้น 5,854 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 365 คน ซึ่งใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของโคเฮน (Cohen, et.al. 2018) และเมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้วใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็น

ชั้นของการแบ่ง คือ ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (simplerandom sampling) โดยสุ่มจำนวนโรงเรียนจากแต่ละขนาดออกมาจำนวนขนาดละ 2 โรงเรียน โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วนเพื่อกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยจำแนกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และ 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 60.30 ประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษา ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 59.20

2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการคิดเชิงปฏิบัติ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการกำหนดทิศทางกลยุทธ์ และด้านการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ โดยภาพรวมภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการกำหนดทิศทางกลยุทธ์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคิดเชิงปฏิบัติ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ด้าน	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2	ระดับทักษะของครู		
		$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	การคิดเชิงปฏิบัติ	3.99	.45	มาก
2	การสร้างวิสัยทัศน์	4.29	.50	มาก
3	การกำหนดทิศทางกลยุทธ์	4.27	.43	มาก
4	การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ	4.35	.51	มาก
	รวม	4.23	.42	มาก

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามทัศนะของครู จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ดังตาราง 2 – 6

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา

ด้าน	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา					
		ปริญญาตรี		สูงกว่า ปริญญาตรี		t	p
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1	การคิดเชิงปฏิกิริยา	3.94	.46	4.07	.41	-2.748	.006*
2	การสร้างวิสัยทัศน์	4.22	.57	4.40	.36	-3.871	.000*
3	การกำหนดทิศทางการกลยุทธ์	4.22	.45	4.34	.38	-2.512	.012*
4	การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ	4.28	.58	4.46	.36	-3.591	.000*
	รวม	4.17	.47	4.32	.33	-3.657	.000*

* $p < .05$

จากตาราง 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิกการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มีวุฒิกการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีทัศนะต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่าครูที่มีวุฒิกการศึกษาปริญญาตรีทุกด้าน

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน

ด้าน	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการทำงาน						F	p
		น้อยกว่า 5 ปี		5 – 10 ปี		มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป			
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1	การคิดเชิงปฏิกิริยา	4.00	.41	3.94	.50	4.06	.41	2.496	.084
2	การสร้างวิสัยทัศน์	4.32	.42	4.23	.61	4.34	.43	1.866	.156
3	การกำหนดทิศทางกลยุทธ์	4.28	.36	4.21	.52	4.33	.36	2.185	.114
4	การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ	4.39	.37	4.27	.65	4.42	.38	2.949	.045*
	รวม	4.25	.34	4.16	.53	4.29	.32	2.949	.054

* $p < .05$

จากตาราง 3 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมไม่ต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé's post hoc comparison)

เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé's post hoc comparison) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน ด้านการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ

ประสบการณ์ในการทำงาน	$\bar{X}$	น้อยกว่า 5 ปี	5 – 10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
		4.25	4.05	4.14
1. น้อยกว่า 5 ปี	4.27		*	
2. 5 – 10 ปี	4.39			*
3. มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	4.42			

จากตาราง 4 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม ขนาดสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา							
	ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		ขนาดใหญ่พิเศษ		F	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
การคิดเชิงปฏิกิริยา	3.83	.56	4.03	.32	4.00	.48	2.500	.084
การสร้างวิสัยทัศน์	3.85	.66	4.43	.22	4.28	.56	17.322	.000*
การกำหนดทิศทางการกลยุทธ์	4.01	.59	4.35	.22	4.26	.47	7.758	.001*
การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ	4.01	.77	4.47	.22	4.34	.55	10.481	.000*
รวม	3.93	.60	4.32	.16	4.22	.47	11.107	.000*

* p < .05

จากตาราง 5 พบว่า ครูที่สังกัดขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านการคิดเชิงปฏิกิริยาไม่แตกต่างกันส่วนด้านการสร้างวิสัยทัศน์ การกำหนดทิศทางการกลยุทธ์ และการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé's Post hoc Comparison)

เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's post hoc comparison) พบว่า ครูที่สังกัดขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกัน 2 คู่ คือ ขนาดสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ และ 2) ขนาดสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ โดยขนาดสถานศึกษาขนาดใหญ่มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 สูงกว่าขนาดกลางและขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ดังตาราง 6

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง จำแนกตาม ขนาดสถานศึกษาต่างกัน ในภาพรวม

ประสบการณ์ในการทำงาน	$\bar{X}$	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ
		3.93	4.32	4.22
1. ขนาดกลาง	3.93		*	*
2. ขนาดใหญ่	4.32			
3. ขนาดใหญ่พิเศษ	4.22			

อภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีเทคนิคหรือกลยุทธ์ในการดำเนินงานพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงของการศึกษายุคใหม่ ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดความคล่องตัวบรรลุผลตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ชาติ ใช้ทรัพยากรและศักยภาพอย่างคุ้มค่า ผ่านวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เปลี่ยนระบบการคิด ปรับกระบวนการตัดสินใจ กำหนดทิศทางกลยุทธ์ที่ชัดเจนผ่านมุมมองวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับวิรัตน์รัตน์ เสือจอย (2564) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับภูมิกร บุนนาค (2563) ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ การสร้างวิสัยทัศน์ การกำหนดทิศทางกลยุทธ์ และการคิดเชิงปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ให้ความสำคัญ และคำนึงถึงประโยชน์ของการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดี จะส่งผลให้ทิศทางในการทำงานของครูและบุคลากรเป็นไปอย่างชัดเจนเกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยปลูกฝังทัศนคติของครูและบุคลากรที่มีต่อองค์การ โดยอาจเห็นได้จาก role model หรือแบบอย่างของผู้ที่ประสบความสำเร็จในองค์การ ทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่าคนแบบไหนที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับองค์การ หรือควรประพฤติปฏิบัติตัวไปในทิศทางไหนให้เกิดความเหมาะสม ที่สำคัญวัฒนธรรมองค์การที่มีความชัดเจนจะช่วยดึงดูดคนที่เหมาะกับองค์การนั้น ๆ ให้เข้ามาร่วมงาน สอดคล้องกับกิตติภักดิ์ รัตตานุสรณ์ (2561) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กลุ่มคนในองค์การดำเนินงานภายใต้เป้าหมายเดียวกัน สอดคล้องกับยศทวี เชื้อวงศ์พรหม (2562) ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ด้านวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลสูงสุด

1. การคิดเชิงปฏิบัติ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการคิดเชิงปฏิบัติคือ คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะและ สมรรถนะของผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ สอดคล้องกับ สอดคล้องกับกรรณารณ์ พุดชงค์ (2560) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของ

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิกิริยา โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. การสร้างวิสัยทัศน์ พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้ตามสามารถสร้างแรงบันดาลใจ บริหารจัดการองค์การ ซึ่งต้องการจะเป็นในอนาคต ตามภารกิจหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้และเป็นสิ่งที่ดีกว่าเดิม โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมุ่งสร้างองค์การให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา บริหารจัดการด้วยนวัตกรรมที่ทันสมัย สู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ พระมหาประยูร ชีรวโร (ตระการ) (2565) ได้กล่าวว่า การพัฒนาวิสัยทัศน์สู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารยุคใหม่จำเป็นต้องรู้จักนำแนวคิดใหม่ทางการบริหารการศึกษามาใช้ในการบริหาร เพื่อให้เหมาะสมกับโลกในยุคไอที สอดคล้องกับ Khamdit (2018) ได้กล่าวว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการคิดหาวิธีการใหม่ ๆ ที่ท้าทายส่งเสริมให้บุคลากรคิดนอกกรอบ และการลงมือปฏิบัติ การพัฒนาคนหรือบุคลากรให้สามารถเป็นนวัตกรรม โดยเน้นที่ผลงานหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นเป็นสำคัญ สอดคล้องกับนิภาพร รอดไพบูลย์ (2565) ศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ด้านวิสัยทัศน์ พบว่ามีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. การกำหนดทิศทางกลยุทธ์พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับพัสสรณ วิวรรณมงคล (2565) ศึกษาการพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานตามโครงการคนดีศรีสุพรรณ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กร ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพและสร้างการเติบโตอย่างเป็นขั้นตอน มีรูปธรรมชัดเจน เพื่อผลลัพธ์ให้เกิดในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ พัชรพรณ ขอบธรรม (2562) กล่าวว่า การวางแผน และการกำหนดกลยุทธ์จะชี้ให้เห็นถึงทิศทางการเจริญเติบโตของกิจการ และเจตนาหมั่นในการสร้างสมรรถนะในการแข่งขัน สู่การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

4. การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วริษา ฮวดศรี ภัฏกร เขี่ยมพญา และนิวัฒน์ น้อยมณี (2564) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ ด้านการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์สูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การเป็นตัวบ่งชี้ว่า หากองค์การเป็นอย่างไร ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกขององค์การในรูปแบบนั้น สอดคล้องกับชาวลิต ลิ้มไพบูลย์ (2559) กล่าวว่า

วัฒนธรรมจะสะท้อนอดีต การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน มิฉะนั้นแล้ว กลยุทธ์จะล้มเหลว สอดคล้องกับ ธนาภรณ์ บุญทอง (2561) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาหาความรู้ทั้งจากภายในและนอกหน่วยงานจัดพี่เลี้ยงสอนงาน หรือการหมุนเวียน งานซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เชิงลึกในงานและมีความรู้รอบด้าน โดยเน้นที่การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง

5. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติของครูต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา พบว่า 5.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติ และมุมมองต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์แตกต่างกัน สอดคล้องกับธนิต รัตนศักดิ์ดา (2565) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน สอดคล้องกับณัฐ แสงนุสิทธิ์ (2565) กล่าวไว้ว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ได้ผ่านการศึกษามีความรู้เฉพาะด้านเป็นพิเศษ ทำให้เกิดความรู้ที่ลึกซึ้ง นำสิ่งที่ได้ศึกษาเพิ่มเติมมาพัฒนาตนเองและพัฒนางานที่ตนเองรับผิดชอบ จนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนางานได้อย่างรอบด้าน ทำให้สามารถเข้าใจบทบาทและสมรรถนะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี 5.2 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษานำกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติได้จริง มีการคาดการณ์แนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้น นำไปกำหนดทิศทางกลยุทธ์ขององค์การที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ตามภารกิจหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้และเป็นเรื่องที่ดีกว่าเดิม ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ สอดคล้องกับรุ่งนภา นิธิบุตร (2561) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การ พบว่า มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์ สั่งสมประสบการณ์ และภูมิธรรมปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ โดยอาศัยเหตุปัจจัยและระยะเวลา สอดคล้องกับทับทิม เบ็ญมล (2561) กล่าวไว้ว่า การสืบทอดวัฒนธรรมมีวิธีการถ่ายทอดทั้งในรูปแบบทางตรง และทางอ้อมมีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยแวดล้อมในทุก

ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม เครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ผู้รับวัฒนธรรม พื้นที่ในการเรียนรู้วัฒนธรรม และ ผลการรับวัฒนธรรม

5.3 ครูที่สังกัดขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สอดคล้องกับอภิชนา จะเรียมพันธ์ (2563) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่าผลการเปรียบเทียบขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่สังกัดขนาดศึกษาต่างกัน ได้แก่ สถานศึกษาขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีโครงสร้างของการบริหารงานแตกต่างกัน สายงานการบังคับบัญชาย่อมมีความแตกต่างกันด้วย แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ และภาระงานของผู้บริหารย่อมแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมทักษะด้านการคิดเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาลดการตัดสินใจที่ผิดพลาด ปกป้องการบิดเบือน และได้รับข้อมูลที่เป็นเท็จ และมีแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่แตกต่างจากผู้อื่น
- 2) ผู้บริหารควรมีการทำวิจัยเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและกำหนดทิศทางการกลยุทธ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมทักษะการสร้างวิสัยทัศน์ เพื่อให้บุคลากรรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาแทนที่บุคลากรรุ่นเก่าที่เกษียณอายุราชการเป็นจำนวนมาก ไม่เกิดปัญหา เกิดช่องว่างในการถ่ายทอดองค์ความรู้ สามารถสานต่องานได้อย่างราบรื่น
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนวัฒนธรรมองค์การสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง คิดนอกกรอบ มองการณ์ไกล คิดรอบคอบ และกล้าทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย แม้ว่าการคิดนอกกรอบอาจจะเป็นไปได้ค่อนข้างยาก เพราะกฎระเบียบ ข้อบังคับ ถูกกำหนดโดยนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคิดวิเคราะห์และการดำเนินงานในสถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ
- 2) ควรศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา

3) ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการสถานศึกษา สถานการณ์ยุคใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- กรรณภรณ์ พุฒพงศ์. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กิตติภูมิ รัตตานุสรณ์. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยง ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1*. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 15(29), 80–91.
- เชาวลิต ลิ้มโพบูลย์. (2559). *ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร สภาพแวดล้อมบรรยากาศ และความจงรักภักดีต่อ องค์กรที่มีผลต่อการทำงานของพนักงาน บริษัท เอส.เค.เจ. พลาสติก จำกัด เขต สมุทรสาคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม
- ณัฐฐ์ แสงนุสิทธิ์. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 5(2), 169.
- ภูมิกร บุนนีก. (2563). *การศึกษายาทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ทับทิม เป็งมล สิริลักษณ์ กัลยา และณัฐภูมิ วิภา. (2561). *การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. *วารสารการบริหารการปกครองและชุมชนส่วนท้องถิ่น*, 2(3), 93–104.
- ธนาภรณ์ บุญทอง. (2561). *การพัฒนาศักยภาพในการทำงานของบุคลากร กรณีศึกษา กองสถานที่ ยานพาหนะ และรักษาความปลอดภัย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนิต รัตนศักดิ์ตา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- นิภาพร รอดโพบูลย์. (2565). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระมหาประยูร ชีรวโร (ตระการ). (2565). *วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ*. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 3(1), 38.

- พัชรพรพรรณ ชอบธรรม. (2562). การวางแผนกลยุทธ์ : เครื่องมือสู่ความสำเร็จขององค์กร.
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(2), 73.
- พัสสรณ วิวรรณมงคล. (2565). การพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานตามโครงการคนดีศรี
สุพรรณ จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 4(1), 84–98.
- ยศวดี เชื้อพรหม. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผล
ต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
วิทยานิพนธ์ รป.ม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รุ่งนภา นีรุตพร. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาวิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- วริษา สวดศรี กัญกร เขียมพญา นิวัตต์ น้อยมณี. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วารสารสิทธิประโยชน์จังหวัดฉะเชิงเทรา, 22(1), 103–117.
- วิรัตน์รัตน์ เลือจอย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพ
ผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรีอ่างทอง.
วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), 1202–1216.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2565). บัญชีรายละเอียดอัตราค่าจ้าง
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. สืบค้น 24 เมษายน 2565, จาก
<https://www.sesao2.go.th>.
- อภิขญา จะเรียมพันธ์. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 11(2), 7–13.
- Barbara J. Davies and Brent Davies. (2006). Developing a Model for Strategic Leadership
in Schools. *Educational Management Administration and Leadership*, 34(1), 121.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education*. (8th ed.). New York: Routledge.
- Dubrin, A. J. (2004). *Leadership :Research Findings, Practice, and Skills*. (4th ed.). New York: McGraw – Hill.
- Finkelstein, S., & Hambrick, D. (1996). *Strategic Leadership: Top executives and their
effects on organizations*. Minneapolis: West Publishing.
- Khamdit, S. (2018). *Educational Leadership: Leadership in Thai Society*. (3rd ed.).
Bangkok: Chulalongkorn University.

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์

ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน

The Relationship among Factors

Affecting Teachers' Online Teaching Stress

ศิริพร เสรีตานนท์

Siriporn Seritanondh

อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น

Lecturer of Master of Educational Administration Program Nation University

Corresponding Author. Email: lasiriporn@gmail.com

Received April 14, 2023; Revised July 5, 2023; Accepted August 25, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ และ 2) เพื่อศึกษาความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดของ Çoklar, Efilci, & Sahin (2017) ที่เน้นศึกษาความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีกับกลุ่มบุคลากรทางการศึกษา โดยเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการทำงานของครู เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์จำนวน 136 คน มาจากการสุ่มชนิดไม่อาศัยความน่าจะเป็น แบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson ผลการวิจัยพบว่า 1) เพศมีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) อาจารย์อายุแตกต่างกัน มีความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถตนเอง และความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ความเหนื่อยล้า การรับรู้ความสามารถตนเอง ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอน และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ กับ ความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก โดยที่ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์มากที่สุด ($r=.663$) ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการลดความเครียดจากการสอนออนไลน์ เช่น การอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับจากการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์; ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความเครียดในการสอนออนไลน์; ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the relationship between factors affecting teachers' online teaching stress and 2) to study the online teaching stress among teachers classified by personal status in a private university. The research model is a quantitative research using the concept of Çoklar, Efiltili, & Sahin (2017) that focuses on studying stress from using technology among educational personnel which related to teaching and learning management of teachers, together with other concepts affecting stress from online teaching as a research framework. The research area is a private university in the northern part of the country. The sample group used in this research were 136 teachers who were drawn from non-probability random sampling using a questionnaire as a tool. Data were analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that 1) different genders affected self-efficacy and teachers' online teaching stress were significantly different at the .05 level. 2) Teachers of different ages have different emotional exhaustion, self-efficacy and the stress from using online teaching technology significantly different at the .05 level. 3) emotional exhaustion, self-efficacy, the stress of using online teaching technology and their attitude towards online teaching technology with the stress of the teacher's online teaching have a positive relationship where the stress from using online teaching technology was the most positive correlation with teachers' online teaching stress ($r=.663$). Findings from this research will be useful as a guideline to reduce stress from online teaching, such as training to change teachers' attitudes about the use of technology in online teaching management.

Keywords: Factors Affecting Online Teaching Stress; The relationship between personal factors and online teaching stress; Attitude towards online teaching technology

บทนำ

ความเครียดถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริม หรือยับยั้งแรงขับ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคคลอย่างยิ่ง ความเครียดเป็นภาวะทางจิตที่จะส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมทั้งส่งผลกระทบต่อภูมิคุ้มกันโรคให้เสื่อมถอย เนื่องจากฮอร์โมนความเครียดไปกดภูมิคุ้มกันให้อ่อนแอลง ทำให้ติดเชื้อโรคได้ง่ายและเจ็บป่วยในที่สุด ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน และยังอาจจะสร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่นๆ เกิดผลกระทบที่ไม่ดีต่อองค์กร รวมทั้งในบริบทของประสิทธิภาพการเรียนการสอนในช่วงความปกติใหม่ หรือฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ยังเป็นที่ถกเถียงกันว่า ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์จะสามารถทำให้เกิดผลในแง่ลบต่อบุคคลได้มากน้อยเพียงใด (Dong, Xu, Chai, & Zhai, 2020) แน่นอนว่า หากผู้สอนไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้เรียน อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมคือ ความสามารถในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (Olaskoaga-Larrauri, Barrenetxea-Ayesta, Cardona-Rodríguez,

Jose Mijangos-Del Campo, & Barandiaran-Galdos, 2016 อ้างถึงใน เปรมภาว ด้วงทอง และคณะ, 2564) ช่วยให้กิจกรรมทางการศึกษายังสามารถดำเนินต่อไปได้ ผู้สอนและผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมหรือมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ทุกที่ และทุกเวลาตามความสะดวกของทั้งสองฝ่าย รวมถึงผู้เรียนสามารถทบทวนย้อนหลังได้ด้วยตนเองจากการบันทึกวิดีโอการสอนเก็บไว้ ทั้งนี้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เปรียบเสมือนปัจจัยที่ช่วยเร่งเวลาให้เกิดระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในประเทศไทย ซึ่งทำผู้สอนต้องเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ทั้งความสามารถในการถ่ายทอดของผู้สอนจิตวิทยาในการดึงดูดความสนใจและ เข้าใจผู้เรียน ตลอดจนความสามารถทางด้านการใช้เทคโนโลยีของผู้สอนในการออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจทำให้อาจารย์ผู้สอนมีความเครียดเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้า เบื่อหน่าย และรู้สึกหมดไฟในการทำงานได้ (เปรมภาว ด้วงทอง, 2564) อันอาจนำไปสู่ทัศนคติในด้านลบต่อการสอนออนไลน์ในที่สุด ซึ่งผลการศึกษาในอดีตได้พบว่าทัศนคติของผู้สอนเกี่ยวกับเทคโนโลยี ส่งผลต่อความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ (เปรมภาว ด้วงทอง และคณะ, 2564) นอกจากนี้หากผู้สอนมีการรับรู้ความสามารถตนเอง (self-efficacy) ที่มีต่อเทคโนโลยีก็อาจส่งผลต่อความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ลดลง โดย Bandura (1986) มีความเชื่อว่าการรับรู้ความสามารถตนเอง (perceived self-efficacy) มีผลต่อการกระทำของบุคคล โดยจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอิทธิพลหรือปัจจัยในการรับรู้ เช่น ทัศนคติ ความสนใจ

ในบริบทของมหาวิทยาลัยเอกชนซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย ผู้เรียนอาจมีความแตกต่างกันในด้านรับผิดชอบในการศึกษาของตนเอง รวมถึงสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีและทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่แตกต่างกัน ตลอดจนธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่มีความหลากหลาย หากเป็นรายวิชาที่เน้นการบรรยายเชิงทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ก็จะไม่ยุ่งยาก แต่ในขณะที่สาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ซึ่งมุ่งเน้นการปฏิบัติ จะเป็นเรื่องยากและต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งหากผู้สอนขาดความรู้ความสามารถหรือมีความสามารถไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนย่อมทำให้เกิดความเครียดต่อผู้สอนตามมา และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ทั้งนี้แม้ว่ามหาวิทยาลัยจะได้มีการส่งเสริมศักยภาพของอาจารย์ผู้สอนทางด้านเทคโนโลยี แต่อาจยังไม่สนองตอบต่อความก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลหรือความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ราบรื่น และมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีสมมติฐานที่จะต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาหาวิธีการช่วยลดความเครียด

ในการสอนออนไลน์และความเหนื่อยล้าของอาจารย์มหาวิทยาลัยต่อไปผู้วิจัยเชื่อว่า เมื่อมหาวิทยาลัยทราบและเข้าใจถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างความเครียดในการสอนออนไลน์ กับปัจจัยรวมอื่น ๆ ดังกล่าว มหาวิทยาลัยจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพของอาจารย์ผู้สอน รวมถึงพิจารณาวิธีการลดความเครียดจากการสอนออนไลน์ อันจะส่งผลให้ความเหนื่อยล้าของอาจารย์มหาวิทยาลัยลดลง และช่วยเพิ่มทัศนคติในเชิงบวกต่อการสอนออนไลน์ ทำให้ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์เพิ่มขึ้นตามลำดับ

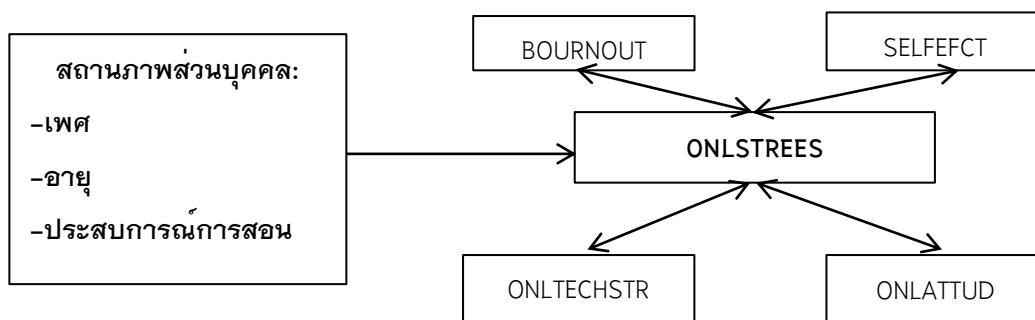
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ และประสบการณ์การสอน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น 1. ลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ และประสบการณ์การสอนของอาจารย์ 2. ปัจจัยในการทำงาน ประกอบด้วย ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ (BOURNOUT) การรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อเทคโนโลยี (SELFECT) ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ (ONLTECHSTR) และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ (ONLATTUD)

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ (ONLSTREES) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 อาจารย์ที่เพศแตกต่างกันมีความเครียดในการสอนออนไลน์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.2 อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.3 ประสบการณ์การสอนที่แตกต่างกันมีผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อเทคโนโลยี ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ของอาจารย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลกับประชากรที่เป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง จำนวน 210 คน สุ่มตัวอย่างขนาด 136 คน ตามตารางกำหนดตัวอย่างวิจัยตามสัดส่วนประชากรของ Krejcie & Morgan (1970) ใช้การสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ซึ่งเป็นการสุ่มหน่วยตัวอย่างที่บางครั้งอาจไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง ทำให้ไม่สามารถใช้การสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็นได้ มีหลายวิธี สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) ซึ่งเป็นสุ่มตัวอย่างที่จะเป็นใครก็ได้ที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ กล่าวคือเป็นผู้ยินยอมตนให้ทำการวิจัยตามแผนการวิจัย เป็นอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยเอกชน ไม่จำกัดอายุและประสบการณ์ในการสอนที่ยินดีเข้าร่วมโครงการได้รับการตอบกลับจำนวน 136 ชุด คิดเป็นอัตราการร้อยละ 100 แบบสอบถามมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและลักษณะคำตอบใช้มาตราวัด Likert Scale 7 ระดับ จำนวน 72 ข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูลครอบคลุม 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ และประสบการณ์การสอน 2) ความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อเทคโนโลยี ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ระหว่าง 0.66–1.00 ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของทุกตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.279–0.744 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่า Cronbach's Alpha: α เท่ากับ .714 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.294 ถึง 0.618 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งหมายถึง แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson's product moment correlation coefficient : r) วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่มด้วย t-test และระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไป วิเคราะห์ความแปรปรวนด้วย One-way

ANOVA (F-test) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จะใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงซ้อน (post hoc) ด้วยสถิติทดสอบ Dunnett T3 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 68.4 อายุระหว่าง 41-50 ปี และมากกว่า 60 ปี มากกว่าช่วงอื่นๆ สถานภาพสมรสมากที่สุด รองลงไปที่คือ โสด ประสบการณ์การสอนอยู่ในช่วง มากกว่า 20 ปีมากที่สุด รองลงไปที่คือ ช่วง 5-10 ปี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ 4 ด้าน มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อเทคโนโลยี ทักษะที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยที่ตัวแปรความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ($\bar{x} = 2.25$) อยู่ในระดับน้อย ส่วนความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ซึ่งเป็นตัวแปรตาม มีค่าเฉลี่ย 4.91 อยู่ในระดับค่อนข้างมากแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ $n = 136$

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	เกณฑ์การ แปลผล
ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์	2.25	.943	น้อย
การรับรู้ความสามารถตนเอง	5.98	1.031	มาก
ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์	4.30	1.023	ค่อนข้างมาก
ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์	5.70	.829	มาก
ความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์	4.91	1.478	ค่อนข้างมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ 1.1 อาจารย์ที่เพศแตกต่างกันมีความเครียดในการสอนออนไลน์แตกต่างกัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ได้แก่ การทดสอบ t (Independent Sample t-test) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์จำแนกตามเพศ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์	เพศชาย		เพศหญิง		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์	2.22	.758	2.27	.907	.592	.554
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	6.40	.739	5.78	1.117	2.115	.037
ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์	4.91	1.709	4.15	1.996	2.561	.012
ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์	5.82	.614	5.66	.9290	.548	.585

จากตารางที่ 2 ปัจจัยการรับรู้ความสามารถตนเอง และความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีค่า $P = .037$ และ $.012$ ตามลำดับ น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด จึงสรุปได้ว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์แตกต่างกันที่ระดับสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนปัจจัยความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีค่า sig. มากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด จึงสรุปได้ว่า ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 1.2 อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์แตกต่างกัน

สถิติที่ใช้ทดสอบคือการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 3 แสดงการทดสอบสมมติฐานอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ แตกต่างกัน ($n=136$)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์	One-Way ANOVA				
	SS	df	MS	F	Sig.
ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์	11.70	4	2.93	3.46	.010
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	13.42	4	3.35	3.35	.012
ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์	47.21	4	11.80	3.05	.019
ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์	5.93	4	1.48	2.22	.070

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของอายุต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ พบว่า ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถตนเอง และความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีค่า sig. น้อยกว่า 0.05 แสดงว่าอาจารย์ที่มีอายุแตกต่างกัน

มีพฤติกรรมความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถตนเอง และความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสนทนาออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบเปรียบเทียบเชิงซ้อน โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ Dunnett T3

ตารางที่ 4 แสดงความแตกต่างกันเป็นรายคู่ของพฤติกรรมความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ จำแนกตามอายุ โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ Dunnett T3

อายุ	$\bar{x}$	25-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	>60 ปี
		3.20	2.77	2.29	2.06	2.01
25-30 ปี	3.20		0.430	0.909	1.134*	1.190*
			(.862)	(.105)	(.026)	(.018)
31-40 ปี	2.77			0.479*	0.704*	0.760*
				(.000)	(.000)	(.000)
41-50 ปี	2.29				0.225	0.281
					(.426)	(.175)
51-60 ปี	2.06					0.055
						(1.000)
>60 ปี	2.01					

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ในวงเล็บคือระดับนัยสำคัญ)

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ของพฤติกรรมความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ จำแนกตามอายุ พบว่า

1) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 อาจารย์อายุ 25-30 ปี มีพฤติกรรมความเหนื่อยล้าทางอารมณ์แตกต่างเป็นรายคู่กับอาจารย์อายุ 51-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอาจารย์อายุ 25-30 ปี มีพฤติกรรมความเหนื่อยล้าทางอารมณ์สูงกว่าอาจารย์อายุ 51-60 ปี ในขณะที่แตกต่างเป็นรายคู่กับอาจารย์อายุมากกว่า 60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 อาจารย์อายุ 31-40 ปี มีพฤติกรรมความเหนื่อยล้าทางอารมณ์แตกต่างเป็นรายคู่กับอาจารย์อายุ 41-50 ปี 51-60 ปี และ มากกว่า 60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอาจารย์อายุ 31-40 ปี มีพฤติกรรมความเหนื่อยล้าทางอารมณ์สูงกว่าอาจารย์อายุ 41-50 ปี 51-60 ปี และ มากกว่า 60 ปี ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 แสดงความแตกต่างกันเป็นรายคู่ของพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถตนเอง จำแนกตามอายุ โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ Dunnett T3

อายุ	$\bar{x}$	25-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	>60 ปี
		5.69	6.06	5.69	4.90	5.140
25-30 ปี	5.69	-	0.371	0.004	0.787*	0.553
			(.234)	(.100)	(.016)	(.019)
31-40 ปี	6.06		-	-0.375	1.157*	0.924*
				(.153)	(.000)	(.000)
41-50 ปี	5.69			-	0.783*	0.549*
					(.012)	(.010)
51-60 ปี	4.90				-	0.234
						(.987)
>60 ปี	5.14					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ในวงเล็บคือระดับนัยสำคัญ)

จากตารางที่ 5 พบว่า 1) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 อาจารย์อายุ 25-30 ปี มีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถตนเอง แตกต่างเป็นรายคู่กับอาจารย์อายุ 51-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถตนเองสูงกว่าอาจารย์อายุ 51-60 ปี ในขณะที่อาจารย์ที่มีอายุ 31-40 ปี แตกต่างเป็นรายคู่กับอาจารย์อายุ 51-60 ปี และอายุมากกว่า 60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 อาจารย์อายุ 41-50 ปี มีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถตนเอง แตกต่างเป็นรายคู่กับอาจารย์อายุ 51-60 ปี และ อายุมากกว่า 60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอาจารย์อายุ 41-50 ปี มีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถตนเองสูงกว่าอาจารย์อายุ 51-60 ปี และอายุมากกว่า 60 ปี ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 แสดงความแตกต่างกันเป็นรายคู่ของความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ จำแนกตามอายุ โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ Dunnett T3

อายุ	$\bar{x}$	25-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	>60 ปี
		1.94	4.21	4.85	4.22	4.92
25-30 ปี	1.94	-	2.265*	2.911*	2.279*	2.983*
			(.000)	(.000)	(.000)	(.000)
31-40 ปี	4.21		-	-0.646	0.013	0717

				(.134)	(1.000)	(.053)
41-50 ปี	4.85			-	0.632	0.072
					(.381)	(1.000)
51-60 ปี	4.22				-	0.704
						(.224)
>60 ปี	4.92					-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05(ในวงเล็บคือระดับนัยสำคัญ)

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ของพฤติกรรมความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ พบว่า

ที่ระดับนัยสำคัญ .05 อาจารย์อายุ 25-30 ปี มีพฤติกรรมความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ แตกต่างเป็นรายคู่กับอาจารย์อายุ 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี และมากกว่า 60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 1.3 ประสิทธิภาพการสอนที่แตกต่างกันมีผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์แตกต่างกัน

สถิติที่ใช้โดยทดสอบด้วยการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการทดสอบสมมติฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผลการทดสอบด้วยค่า Levene ตัวแปรทุกตัวมีความแปรปรวนเท่ากันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การวิเคราะห์ด้วย F Test ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงการทดสอบสมมติฐานประสิทธิภาพที่แตกต่างกันมีผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์แตกต่างกัน (n=136)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์	One-Way ANOVA				
	SS	df	MS	F	Sig.
ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์	8.60	4	2.15	2.47	.048
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	9.67	4	2.42	2.35	.058
ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์	44.30	4	11.08	2.84	.027
ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์	6.12	4	1.53	2.29	.063

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของประสิทธิภาพการสอน ต่อความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ พบว่าอาจารย์ที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกันมีความเหนื่อยล้าทางอารมณ์และความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ในขณะที่ การรับรู้ความสามารถตนเอง และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ พบว่า

อาจารย์ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีการรับรู้ความสามารถตนเอง และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยี การสอนออนไลน์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ มีความสัมพันธ์กับความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อเทคโนโลยี ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ของอาจารย์

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อเทคโนโลยี ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ของอาจารย์

ตัวแปร	x1	x2	x3	x4	x5
ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ (x1)	1.000				
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (x2)	.114* (.027)	1.000			
ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอน (x3)	.181** (.000)	-.008 (.874)	1.000		
ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอน (x4)	.216** (.000)	.401** (.000)	.219** (.000)	1.000	
ความเครียดในการสอนออนไลน์ (x5)	.024 (.649)	.027 (.598)	.663** (.000)	.108* (.036)	1.000

*p<0.05 (2-tailed). **p<0.01 (2-tailed). (ในวงเล็บคือ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ)

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์พบว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ความเครียดในการสอนออนไลน์ และ ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกขนาดปานกลางกับความเครียดจากการใช้เทคโนโลยี (x3) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.663 และ 0.507 ตามลำดับ การรับรู้ความสามารถตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกขนาดปานกลาง กับ ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .401 ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอน ในระดับน้อยด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.216 และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยมากกับความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ (x3) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.181 ทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอน กับความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อย 0.219 ในขณะที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความสามารถตนเองในระดับน้อยมาก 0.114 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงสรุปได้ว่าผลการทดสอบยอมรับสมมติฐานที่ว่าความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถตนเอง ความเครียดจาก

การใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ และทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ กับความเครียดในการสอนออนไลน์ของอาจารย์ มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก

อภิปรายผลการวิจัย

1. เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อความเครียดในการสอนออนไลน์และการรับรู้ความสามารถในตนเองของอาจารย์แตกต่างกัน โดยมีแนวโน้มว่าเพศชายมีพฤติกรรมดังกล่าวมากกว่าหญิง ประเด็นนี้อาจกล่าวได้ว่า เนื่องจากสังคมมักคาดหวังให้เพศชายต้องอดทน วิธีการระบายความเครียดต้องไม่ใช่การร้องไห้ แต่มักใช้วิธีการดื่มของมึนเมาแทน ซึ่งยิ่งสร้างปัญหาและเพิ่มความเครียดอื่นๆตามมา ส่วนปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถตนเองในเพศชายที่มีแนวโน้มค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง อาจเนื่องจากอาจารย์ชายส่วนใหญ่มักมีพื้นฐานการใช้ความคิดด้านเหตุผลในระบบการทำงานของเครื่องยนตกลไก ไฟฟ้า งานช่าง ดีกว่าเพศหญิง พิจารณาเหตุผลในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน จากการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อเทคโนโลยีรอบด้านได้มากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Bandura (1986 quoted in Kendra Cherry, 2022) ซึ่งสรุปไว้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนด้านต่างๆ ส่งผลต่อพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออก โดยหากบุคคลมีการรับรู้ในด้านใดสูงจะทำให้เขามีความสามารถและแสดงออกในด้านดังกล่าวสูงเช่นเดียวกัน

2. ผลการวิเคราะห์พบว่า อาจารย์อายุ 25-30 ปี และ 31-40 ปี มีแนวโน้มที่จะเกิดความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์สูงกว่าอาจารย์อายุ 51-60 และอายุมากกว่า 60 ปี แต่ อาจารย์อายุ 25-30 ปีมีแนวโน้มที่จะเกิดความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ น้อยกว่าอาจารย์ทุกกลุ่มอายุ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากอาจารย์ที่สูงวัย ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามากมาย ได้เรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ และเข้าใจสภาพจิตใจของตนเองเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิต มีความอดทน อดกลั้นทางอารมณ์ และปล่อยวางอารมณ์ได้ ต่างจากอาจารย์อายุน้อย (25-40 ปี) ที่ยังมีประสบการณ์ปัญหาชีวิตมาน้อยกว่า จึงอาจขาดประสบการณ์ตรงในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งยังอยู่ในช่วงวัยที่อาจใช้อารมณ์และความรู้สึกมากกว่าเหตุผลที่ถูกต้อง ส่วนเรื่องการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ อาจารย์อายุน้อยมีการรับรู้สูงกว่าอาจารย์อายุมาก น่าจะมาจากเหตุที่เทคโนโลยีการสอนออนไลน์เป็นเรื่องเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคที่อาจารย์อายุน้อยกำลังเริ่มการศึกษาเรียนรู้ จึงทำให้มีความเข้าใจ สนใจที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านั้น ต่างจากอาจารย์อายุมากซึ่งอาจตามไม่ทันหรือไม่เห็นความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับตน ประกอบกับการมีภาระด้านอื่น เช่น มีครอบครัวที่ต้องดูแล ความเคยชินในการใช้เทคโนโลยีเดิมๆ ในการสอนและการทำงาน ซึ่งต่างจากอาจารย์อายุน้อยที่ตื่นตัวในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต และในการทำงาน จึงมองเห็นความสำคัญ และยอมรับนวัตกรรม

เทคโนโลยีใหม่ๆ จึงเกิดความเครียดในการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์น้อยกว่าอาจารย์อายุมาก สอดคล้องกับงานวิจัยล่าสุดของมหาวิทยาลัย Yale ที่พบผลการศึกษาที่ทั้งยืนยันความสัมพันธ์ของความเครียดและการสูงวัยเร็วขึ้น และเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าการรักษาสุขภาพจิตใจให้แข็งแรงอยู่เสมอ มีความสำคัญ โดยความเครียดส่งผลทำให้นาฬิกาชีวภาพชีวิตเดินเร็วขึ้น ดังนั้น การควบคุมอารมณ์ และสภาพจิตใจของแต่ละบุคคลจะสามารถจัดการกับผลกระทบของความเครียดที่อาจมีต่อสุขภาพ ได้ โดยจะช่วยชะลอไม่ให้สูงวัยเร็วขึ้นหรืออายุสั้นลง (Harvanek, Z.M.,2018)

3. ทักษะที่มีต่อเทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกขนาดปานกลางกับความเครียดจากการใช้เทคโนโลยี ในประเด็นนี้ อาจเนื่องจากทัศนคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ สิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัว ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งความรู้สึกทางบวกและทางลบ อันเป็นผลมาจากการประเมินสิ่งเร้า และสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวบุคคล มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม และมีผลต่อรูปแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมา โดยพฤติกรรมดังกล่าวย่อมสะท้อนทัศนคติ ของบุคคลนั้นจากการได้รับผลกระทบจากสิ่งเร้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรมภาว ดั่งทอง และคณะ (2564) ซึ่งพบว่าทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ส่งผลต่อความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ ของผู้สอนผ่านความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ ทัศนคติเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่สามารถทำให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการทำงานได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การรับรู้ความสามารถตนเองและความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ ของอาจารย์แตกต่างกันตามเพศของอาจารย์ โดยเพศชายมี แนวโน้มค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ทั้งสองเพศได้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีโปรแกรมหลัก ในการเรียนรู้วิธีการสอนออนไลน์ให้ประสบผลสำเร็จ ส่วนอีกโปรแกรมย่อยจัดสำหรับอาจารย์ชาย ในเรื่องวิธีการบริหารจัดการกับความเครียดในการใช้ชีวิตให้ได้ผลดี ส่วนอาจารย์หญิงอาจจัดกิจกรรม กลุ่มสนทนาเพื่อแบ่งปันวิธีการจัดการกับความเครียดจากการสอน และการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไประวมด้วย

2) ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียด ในการสอนออนไลน์มากที่สุด ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงควรมีการจัดสัมมนาอบรมเชิงปฏิบัติการทุกภาคเรียน เพื่อแนะนำและทำความเข้าใจนวัตกรรมใหม่ ๆ การเข้าถึงระบบและวิธีการใช้อย่างง่าย ๆ เพื่อให้อาจารย์ ได้คุ้นเคยและมีเวลาฝึกฝน เรียนรู้นวัตกรรมเหล่านั้นจนเกิดทักษะและความมั่นใจในการใช้ และการ ยอมรับนวัตกรรมในระยะยาวมากขึ้น รวมทั้งการใช้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อนในการดูแล ให้คำแนะนำแบบ ตัวต่อตัวระหว่างอาจารย์ที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกันในด้านวัยวุฒิ และประสบการณ์การสอน อันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างได้ผลเป็นที่น่าพอใจได้อีกทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการสอนออนไลน์มากที่สุดสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดหลักสูตรอบรมการใช้นวัตกรรมใหม่ๆในการเรียนการสอนออนไลน์โดยควรให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์ที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- เปรมภาว ด่วงทอง, วรสันต์ ถาวรประเสริฐ, วิจิตรา ธนะศิริขจร และวิชญพงษ์ โพธิ์พิรุฬห์. (2564). ความเครียดจากการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19: การตรวจสอบตัวแปรทำนาย และผลลัพธ์. *วารสารธรรมศาสตร์*, 40 (3), 49-73.
- Bandura. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Çoklar, A. N., Efiltili, E., & Sahin, L. (2017). Defining Teachers' Technostress Levels: A Scale Development. *Online Submission*, 8(21), 28-41.
- Dong, Y., Xu, C., Chai C. S., & Zhai, X. (2020). Exploring the Structural Relationship among Teachers' Technostress, Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK), Computer Self-efficacy and School Support. *The Asia Pacific Education Research*, 29(2), 147-157.
- Harvanek ZM, Mourao MA, Schnell S, Pletcher SD. (2018). *A computational approach to studying ageing at the individual level*, From <http://dx.doi.org/10.1098/rspb.2015.2346> on 21/05/23
- Kendra Cherry, MS. (2022). *How Social Learning Theory Works*. From <https://www.verywellmind.com/social-learning-theory-2795074> on 21/04/2003
- Krejcie & Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Olaskoaga-Larrauri, J., Barrenetxea-Ayesta, M., Cardona-Rodríguez, A., Jose MijangosDel Campo, J., & Barandiaran-Galdós, M. (2016). Between Efficiency and Transformation: The opinion of deans on the meaning of quality in higher education. *European Journal of education*, 51(2), 257-269.

การวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้นโยบายด้านภาษีในช่วงแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ด้วยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไป
เชิงสุ่มแบบพลวัต

Analysis of the Tax Reduction Policies Effects within the 12th National
Economic and Social Development Plan, with a dynamic stochastic general
equilibrium model

¹ศุภศิวิ สุวรรณเกษร, ²บุญธรรม ราชรักษ์ และ ³รัชพงษ์ วงศาโรจน์

¹Supsi Suwanakesorn, ²Boontham Racharak and ³Rugphong Vongsaroj

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

²คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

¹ Doctor of Philosophy Program in Sociology Ramkhamhaeng University

² Faculty of Economics Ramkhamhaeng University

³ Graduate School of Tourism Management National Institute of Development Administration

¹Corresponding Author E-mail: Supsi@hotmail.com

Received May 5, 2023; Revised June 4, 2023; Accepted August 18, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของระบบเศรษฐกิจจากการใช้นโยบายการลดภาษี 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงค่าตัวชี้ทางเศรษฐกิจจากการใช้นโยบายการลดภาษี และ 3) วิเคราะห์แนวทางการใช้นโยบายการลดภาษีที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาส ช่วงปี 2560-2564 จากสำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานประมาณ กรมบัญชีกลาง ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกรมสรรพากร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงสุ่มแบบพลวัต และใช้สถิติเบย์ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งผลดีต่อตัวแปรในแบบจำลองมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นลำดับแรกๆ 2) การบริโภคครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ และการลงทุนภาคเอกชน เป็นตัวขับเคลื่อนอุปสงค์มวลรวมทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว 3) การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งผลดีต่อการทำงานของตัวชี้การบริโภคครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ และการลงทุนภาคเอกชนมากที่สุดในทุกระยะ ยกเว้นการลดภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ทำให้ตัวชี้การลงทุนภาคเอกชนเพิ่มขึ้นมากที่สุดในระยะสั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อค้นพบที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาทางเลือกการใช้นโยบายการคลังต่อไป

คำสำคัญ: แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงสุ่มแบบพลวัต; นโยบายด้านภาษี; ตัวชี้ทางเศรษฐกิจ;

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

Abstract

The objectives of this research are 1) To study the economic effects from tax reduction policies 2) To study the economic multiplier changing in accordance with tax reduction policies and 3) To analyze the appropriate alternative fiscal measures in each period. This model is applied with quantitative research, collected quarterly secondary data during 2017–2021 from the Office of the National Economic and Social, Bureau of the Budget, The Comptroller General's Department, Bank of Thailand, Ministry of Labor, National Statistical Office, and the Revenue Department. Analyzed with a dynamic stochastic general equilibrium model, with approximating Bayesian parameters. The research found 1) Personal income tax reduction was the most positive variable in the model, so, the relevant authorities should consider reducing the personal income tax as the priority. 2) Household consumption and private investment were gross demand driver in the short, medium, and long term. 3) Personal income tax reduction was the most positive multiplier for household consumption and private investments, except corporate tax reduction will cause the private investment multiplier to increase in the short term. Stakeholders can apply this research result as a part of their further alternative fiscal policies.

Keywords: Dynamic Stochastic General Equilibrium Model; Tax Policies; Economic Multiplier;

The Twelfth National Economic and Social Development Plan

บทนำ

ลักษณะที่สำคัญของปัญหาเศรษฐกิจ คือ การที่ระบบเศรษฐกิจใดระบบเศรษฐกิจหนึ่งมีระดับอุปสงค์มวลรวม (Aggregate Demand) ที่ลดลง ซึ่งหมายถึงการที่ระดับความต้องการสินค้าและบริการภายในประเทศอยู่ในระดับที่ลดลง (Stede et al., 2020) ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปสู่ปัญหาการว่างงาน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกันกับประเทศไทย อุปสงค์มวลรวมที่ลดลงส่งผลเสียในหลายอุตสาหกรรม และส่งต่อผลกระทบเป็นวัฏจักร และกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม ทำให้ภาคธุรกิจประสบปัญหายอดขายลดลงเนื่องจากอุปสงค์ที่ลดลง ภาคธุรกิจจะตัดสินใจเลิกจ้างพนักงานหรือลดชั่วโมงการทำงานเพื่อความอยู่รอดขององค์กร และผู้ว่างงาน ก็จะประสบกับปัญหาความยากลำบากเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายพื้นฐานในการดำรงชีพไม่ว่าจะเป็นค่าเช่า ที่พัก ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน ซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาได้ (Hone et al., 2019) จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องใช้นโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา รัฐบาลอาจใช้วิธีการเพิ่มการใช้จ่ายเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน หรือการลดภาษีเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคทำการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น แต่กระบวนการดังกล่าวอาจส่งผลต่อการขาดดุลงบประมาณที่สูงขึ้นหากรัฐบาลไม่สามารถเพิ่มรายได้จากภาษีได้มากพอเพื่อชดเชยการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น กรณีการใช้นโยบายการลดภาษีเปรียบเสมือนการเพิ่มอำนาจซื้อให้กับประชาชนส่วนต่างของภาษีที่ประชาชนได้รับช่วยกระตุ้นให้ตัวแทนทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ยกระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ Amir et al. (2013) พบว่า การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลสามารถเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจได้แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวยังนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ

ทางรายได้ที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการลดภาษีจะเป็นประโยชน์ต่อครัวเรือนประเภทรายได้สูงมากกว่ารายได้ต่ำ Li et al. (2021) พบว่า การลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลทำให้บริษัทต่าง ๆ ตอบสนองต่อการลดภาษี โดยการเพิ่มการลงทุนในเครื่องจักร ในขณะที่ยังคงรักษาการจ้างงานไว้ตามเดิม Chen et al. (2018) พบว่า การลดภาษีเงินได้นิติบุคคลกับบริษัทที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงสามารถจูงใจการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในจีนได้ Yagan (2015) พบว่า การลดภาษีเงินปันผลในสหรัฐอเมริกาไม่สามารถเพิ่มการลงทุนหรือการจ้างงานในประเทศกำลังพัฒนาได้

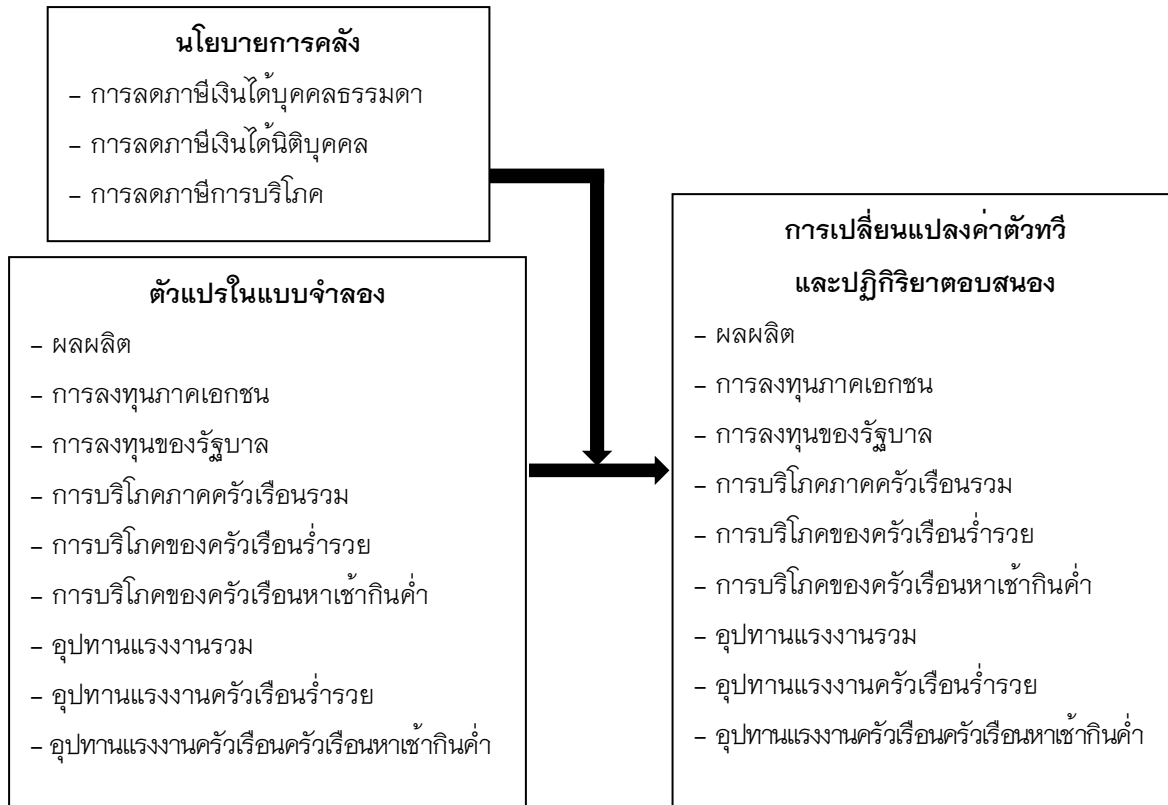
จากข้อจำกัดของแบบจำลองที่ส่วนมากจะกำหนดความสัมพันธ์ของตัวแปรให้คงที่เมื่อเวลาผ่านไป และกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะบางตัวแปรที่สนใจเท่านั้น ตัวแปรที่ไม่ได้ศึกษาจะถูกกำหนดให้อยู่ในสถานะคงที่ ข้อกำหนดดังกล่าวขัดแย้งกับความเป็นจริงที่ทุกตัวแปรในระบบเศรษฐกิจมีการขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผลการวิเคราะห์ที่ได้จึงอาจมีความคลาดเคลื่อน ทำให้นักเศรษฐศาสตร์หรือผู้กำหนดนโยบายสามารถจำลองนโยบายต่าง ๆ ผ่านทางแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงสุ่มแบบพลวัต (Dynamic Stochastic General Equilibrium : DSGE Model) การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำบางส่วนของการทำงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้จ่ายของรัฐในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้วยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงสุ่มแบบพลวัต มาทำการวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตของระบบเศรษฐกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของระบบเศรษฐกิจจากการใช้นโยบายการลดภาษี
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงค่าตัวชี้ทางเศรษฐกิจจากการใช้นโยบายการลดภาษี
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการใช้นโยบายการลดภาษีที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพทั่วไปของตัวแปรในระบบเศรษฐกิจแบบพลวัต ซึ่งเป็นการศึกษาผลกระทบจากตัวแปรภายนอก ประกอบด้วย การลดภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดา การลดภาษีเงินได้นิติบุคคล การลดภาษีการบริโภค ที่มีต่อตัวแปรภายในหรือตัวแปรทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลผลิต การลงทุนภาคเอกชน การลงทุนของรัฐบาล การบริโภคภาคครัวเรือนรวม การบริโภคของครัวเรือนร่ำรวย การบริโภคของครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ อุปทานแรงงานรวม อุปทานแรงงานครัวเรือนร่ำรวย อุปทานแรงงานครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไทย การใช้จ่ายของรัฐบาล การลงทุนของภาคเอกชน การใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน รายรับจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา รายรับจากภาษีเงินได้นิติบุคคล รายรับจากภาษีการบริโภค และจำนวนแรงงาน รายไตรมาส ในช่วงปี 2560 – 2564 จากสำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานประมาณกรรมบัญชีกลาง ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกรมสรรพากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้จะทำการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจผ่านแบบจำลองการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปเชิงสุ่มแบบพลวัต (DSGE Model)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบ

ตัวแปรภายใน ได้แก่ ผลผลิต การลงทุนภาคเอกชน การลงทุนของรัฐบาล การบริโภคภาคครัวเรือนโดยรวม การบริโภคของครัวเรือนร่ำรวย การบริโภคของครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ อุปทานแรงงานรวม อุปทานแรงงานครัวเรือนร่ำรวย อุปทานแรงงานครัวเรือนครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ ตัวแปรภายนอก

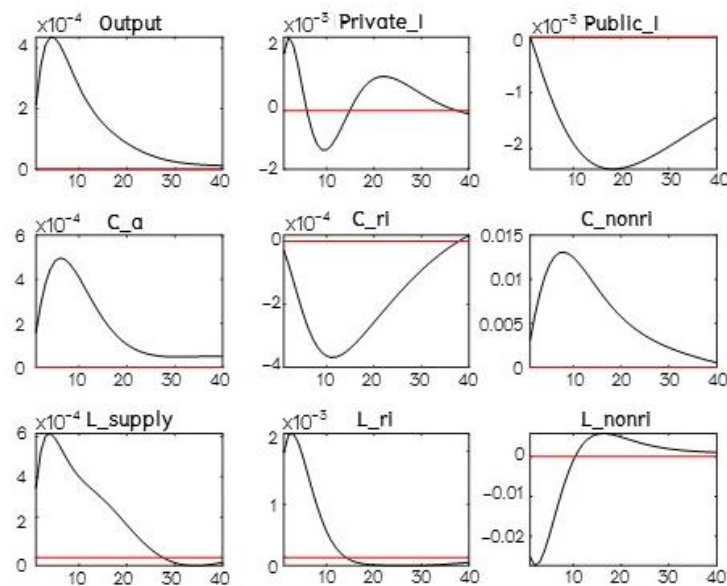
เป็นตัวแปรที่จะทำให้ตัวแปรภายในเปลี่ยนแปลงไปได้แก่ การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การลดภาษีนิติบุคคล และการลดภาษีการบริโภค

4. การประมาณค่าพารามิเตอร์

การศึกษาครั้งนี้จะวิเคราะห์ผลกระทบภายในแบบจำลอง ด้วยวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์แบบเบย์ ตามแนวคิด Smets & Wouter (2003) เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ใช้แบบจำลองโครงสร้างของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ผลตอบแทนของระหว่างกันภายใต้สมมติฐานของความไม่แน่นอน ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากภาพที่ 2 กรณีที่รัฐบาลตัดสินใจใช้นโยบายลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตัวแปรภายในแบบจำลอง ซึ่งประกอบด้วย ผลผลิต การลงทุนภาคเอกชน การลงทุนของรัฐบาล การบริโภคภาคครัวเรือนโดยรวม การบริโภคของครัวเรือนร่ำรวย การบริโภคของครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ อุปทานแรงงานรวม อุปทานแรงงานครัวเรือนร่ำรวย อุปทานแรงงานครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกาตัดสินใจดังกล่าว ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน กรณีรัฐบาลลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1. ตัวแปรผลผลิต (Output) เพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 5 หลังจากนั้นผลผลิตปรับตัวลดลงและอยู่เหนือระดับสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40
2. การลงทุนภาคเอกชน (Private_I) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำประมาณไตรมาสที่ 3 หลังจากนั้นปรับตัวลดลงจนเข้าสู่ภาวะคงที่ครั้งแรกประมาณไตรมาสที่ 8 การลดลงยังเป็นไป

อย่างต่อเนื่องจนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 10 หลังจากนั้นปรับเพิ่มขึ้นและเข้าสู่สภาวะคงที่อีกครั้งประมาณไตรมาสที่ 18 การปรับตัวยังคงเพิ่มขึ้นจนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 23 หลังจากนั้นปรับตัวลดลง และกลับเข้าสู่สภาวะคงที่อีกครั้งประมาณไตรมาสที่ 39

3. การลงทุนของรัฐบาล (Public I) ปรับตัวลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 29 หลังจากนั้นการลงทุนของรัฐบาลปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเส้นสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

4. การบริโภคภาคครัวเรือนรวม (Ca) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 7 หลังจากนั้นมีการปรับตัวลดลงแต่ยังคงอยู่เหนือสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

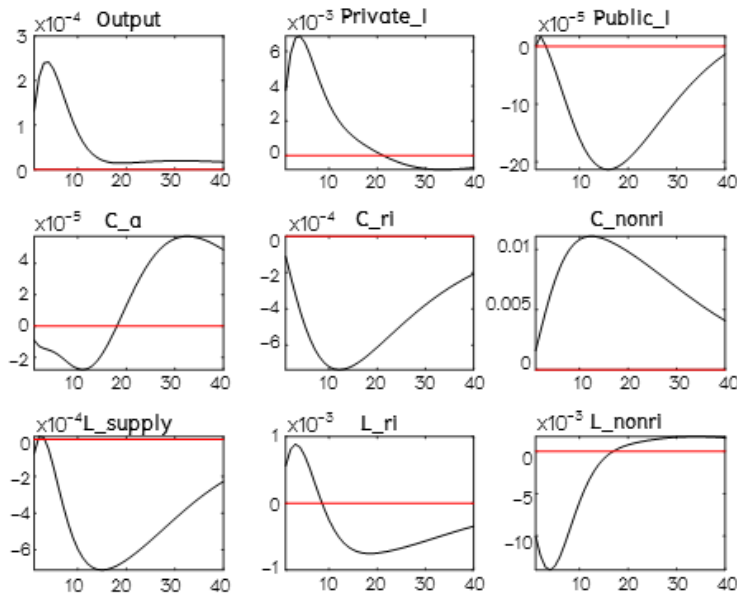
5. การบริโภคของครัวเรือนร่ำรวย (C_{ri}) หรือครัวเรือนที่มีความสามารถในการออมหรือลงทุน ปรับตัวลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 11 หลังจากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้นแต่ยังคงอยู่ต่ำกว่าเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

6. การบริโภคของครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ (C_{nonri}) หรือครัวเรือนที่ไม่มีความสามารถในการออมหรือลงทุน ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 9 หลังจากนั้นมีการปรับตัวลดลงแต่ระดับการบริโภคยังคงอยู่เหนือเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

7. อุปทานแรงงานรวม (L_{Supply}) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดในไตรมาสที่ 4 จากนั้นมีการปรับตัวลดลงจนเข้าสู่สภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 29 และยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องในระดับต่ำกว่าเส้นสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

8. อุปทานแรงงานครัวเรือนร่ำรวย (L_{ri}) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 หลังจากนั้นปรับตัวลดลง และเข้าสู่สภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 14 และอยู่ในสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

9. อุปทานแรงงานครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ (L_{nonri}) ปรับตัวลดลงทันที หลังจากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้น และเข้าสู่สภาวะคงที่ครั้งแรกประมาณไตรมาสที่ 10 และยังคงปรับตัวเพิ่มขึ้นจนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 16 หลังจากนั้นมีการปรับตัวลดลงแต่ยังคงอยู่เหนือระดับสถานะคงที่ต่อไปจนถึงไตรมาสที่ 40

ภาพที่ 3 แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน กรณีรัฐบาลลดภาษีเงินได้นิติบุคคล

กรณีที่รัฐบาลตัดสินใจใช้นโยบายลดภาษีเงินได้นิติบุคคล จากภาพที่ 3 ผลผลิตเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 3 หลังจากนั้นผลผลิตปรับตัวลดลงแต่ยังคงอยู่เหนือเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40 ดังนี้

1. การลงทุนภาคเอกชน (Private_I) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำประมาณไตรมาสที่ 3 หลังจากนั้นปรับตัวลดลงจนเข้าสู่สภาวะคงที่ครั้งแรกประมาณไตรมาสที่ 21 การลดลงยังเป็นไปอย่างต่อเนื่องในระดับที่ต่ำกว่าเส้นสภาวะคงที่จนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 31 และอยู่ในระดับดังกล่าวจนถึงไตรมาสที่ 40

2. การลงทุนของรัฐบาล (Public_I) ปรับตัวลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 15 หลังจากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้น แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเส้นสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

3. การบริโภคภาคครัวเรือนรวม (C_a) ปรับตัวลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 11 หลังจากนั้นมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นจนเข้าสู่สภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 19 และปรับตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 32 หลังจากนั้นมีการปรับตัวลดลงเล็กน้อยแต่ยังคงอยู่เหนือเส้นสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

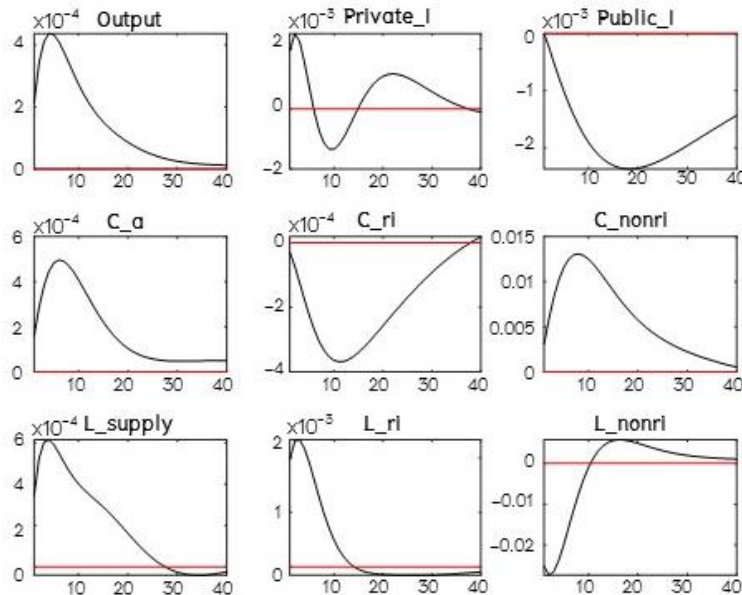
4. การบริโภคของครัวเรือนรัววย (C_ri) ปรับตัวลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 11 หลังจากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้นแต่ยังคงอยู่ต่ำกว่าเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

5. การบริโภคของครัวเรือนหาเช่ากินค่า (C_nonri) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 12 หลังจากนั้นมีการปรับตัวลดลงแต่ระดับการบริโภคนั้นยังคงอยู่เหนือเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

6. อุปทานแรงงานรวม (L_Supply) ปรับตัวลดลงทันที หลังจากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้น และเข้าสู่สภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 3 จากนั้นมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 13 หลังจากนั้นมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าเส้นสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

7. อุปทานแรงงานครัวเรือนร่ำรวย (L_ri) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 และเพิ่มถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 3 จากนั้นปรับตัวลดลงจนเข้าสู่สภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 9 และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 16 ในไตรมาสต่อมามีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าเส้นสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

8. อุปทานแรงงานครัวเรือนหาเช่ากินค่า (L_nonri) ปรับตัวลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 และลดลงถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 3 หลังจากนั้นมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นและเข้าสู่สภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 16 และยังคงปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับสูงกว่าเส้นสภาวะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

ภาพที่ 4 แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน กรณีรัฐบาลลดภาษีการบริโภค

กรณีที่รัฐบาลตัดสินใจใช้นโยบายลดภาษีการบริโภค จากภาพที่ 4 ผลผลิต (Output) เพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 5 หลังจากนั้นผลผลิตปรับตัวลดลงแต่ยังคงอยู่เหนือเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40 ดังนี้

1. การลงทุนภาคเอกชน (Private_I) การลงทุนภาคเอกชนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 3 หลังจากนั้นปรับตัวลดลงจนเข้าสู่ภาวะคงที่ครั้งแรกประมาณไตรมาสที่ 8 การลดลงยังเป็นไปอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดต่ำสุดในไตรมาส 9 หลังจากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้นจนเข้าสู่ภาวะคงที่อีกครั้งประมาณไตรมาสที่ 17 และยังเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 22 ต่อมา มีการปรับตัวลดลงแต่ยังคงอยู่เหนือเส้นสถานะคงที่และเข้าสู่ภาวะคงที่อีกครั้งประมาณไตรมาสที่ 40

2. การลงทุนของรัฐบาล (Public_I) การลงทุนของรัฐบาลลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 18 หลังจากนั้นการลงทุนของรัฐบาลปรับตัวเพิ่มอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

3. การบริโภคภาคครัวเรือนรวม (C_d) การบริโภคภาคครัวเรือนรวมเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 5 หลังจากนั้นมีการปรับตัวลดลง แต่ยังคงอยู่เหนือเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

4. การบริโภคของครัวเรือนร่ำรวย (C_r) การบริโภคลดลงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดต่ำสุดประมาณไตรมาสที่ 11 หลังจากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้นแต่ยังคงอยู่ต่ำกว่าเส้นสถานะคงที่ และเข้าสู่ภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 39 และปรับตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในไตรมาสที่ 40

5. การบริโภคของครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ (C_nonri) การบริโภคเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 6 หลังจากนั้นมีการปรับตัวลดลงแต่ระดับการบริโภคนั้นยังคงอยู่เหนือเส้นสถานะคงที่จนถึงไตรมาสที่ 40

6. อุปทานแรงงานรวม (L_Supply) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดในไตรมาสที่ 3 จากนั้นมีการปรับตัวลดลงจนเข้าสู่ภาวะคงที่ในไตรมาสที่ 29 หลังจากนั้นการปรับตัวลดลงถึงจุดต่ำสุด ซึ่งต่ำกว่าเส้นสถานะคงที่ และรักษาระดับไปจนถึงไตรมาสที่ 40

7. อุปทานแรงงานครัวเรือนร่ำรวย (L_r) ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 จนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 3 หลังจากนั้นปรับตัวลดลงและเข้าสู่ภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 14 หลังจากนั้นการปรับตัวลดลงถึงจุดต่ำสุดในไตรมาสที่ 20 ซึ่งต่ำกว่าเส้นสถานะคงที่ และรักษาระดับไปจนถึงไตรมาสที่ 40

อุปทานแรงงานครัวเรือนหาเช้ากินค่ำ (L_nonri) ปรับตัวลดลงทันที หลังจากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้น และเข้าสู่ภาวะคงที่ประมาณไตรมาสที่ 11 และยังคงปรับตัวเพิ่มขึ้นจนถึงจุดสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 19 หลังจากนั้นมีการปรับตัวลดลงแต่ยังคงอยู่ในระดับสูงกว่าเส้นสถานะคงที่ไปจนถึงไตรมาสที่ 40

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าตัวทวีของตัวแปรภายใน แสดงดังภาพที่ 5

1. ค่าตัวทวีของผลผลิตทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวมีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่น้อยมาก จนไม่สามารถสังเกตเห็นได้

2. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนรวมทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวมีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่น้อยมาก จนไม่สามารถสังเกตได้

3. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนร่ำรวยในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางลบมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง และระยะยาว

4. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนหาเช้ากินค่ำในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางบวกมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง และระยะยาว

5. ค่าตัวทวีของการลงทุนภาคเอกชน ในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางลบ ในระยะกลางมีการเปลี่ยนแปลงทางบวกมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะยาว

การลดภาษีเงินได้นิติบุคคลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าตัวทวีของตัวแปรภายใน
แสดงดังภาพที่ 6

1. ค่าตัวทวีของผลผลิตทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวมีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่น้อยมาก จนไม่สามารถสังเกตได้

2. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนรวมทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวมีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่น้อยมาก จนไม่สามารถสังเกตได้

3. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนร่ำรวยในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางลบมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง และระยะยาว

4. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนหาเช้ากินค่ำในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางบวกมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง และระยะยาว

5. ค่าตัวทวีของการลงทุนภาคเอกชน ในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางบวกมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง แต่ระยะยาวมีการเปลี่ยนแปลงทางลบ

การลดภาษีการบริโภคทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าตัวทวีของตัวแปรภายใน
แสดงดังภาพที่ 7

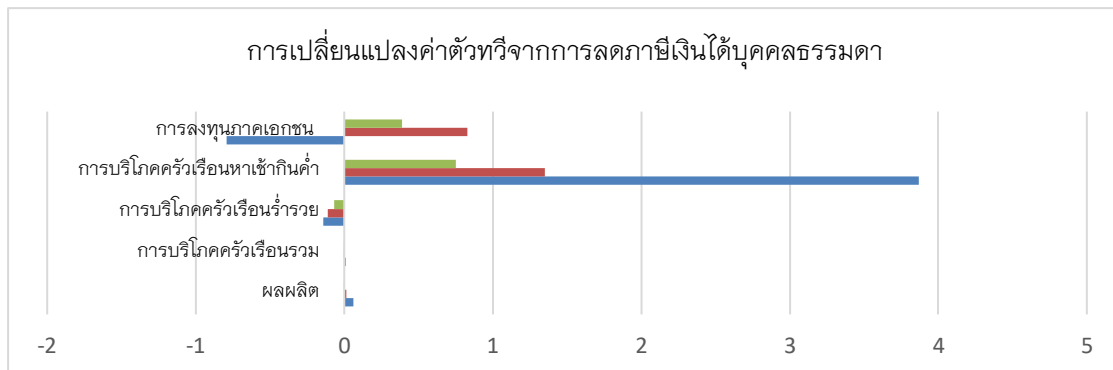
1. ค่าตัวทวีของผลผลิตในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางบวกมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง และระยะยาว

2. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนรวมในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางบวกมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง และระยะยาว

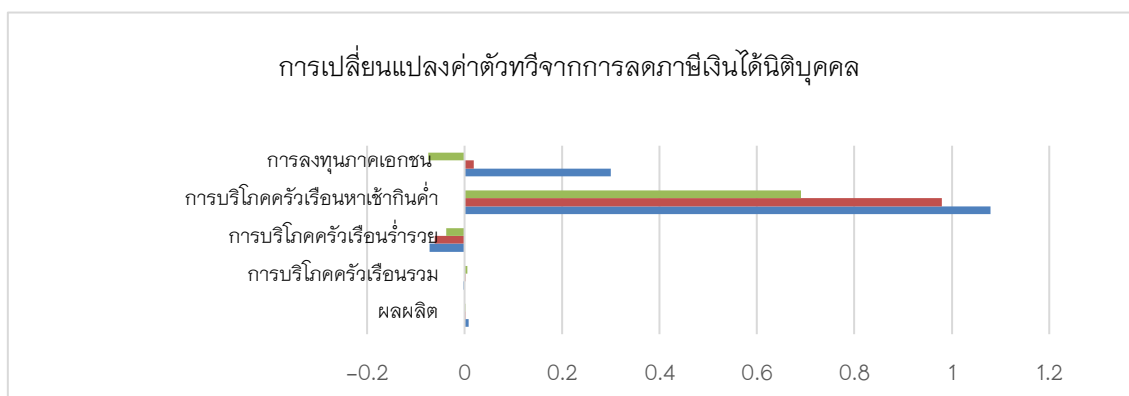
3. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนร่ำรวยในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางลบมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง และระยะยาว

4. ค่าตัวทวีของการบริโภคครัวเรือนหาเช้ากินค่ำในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางบวกมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะกลาง และระยะยาว

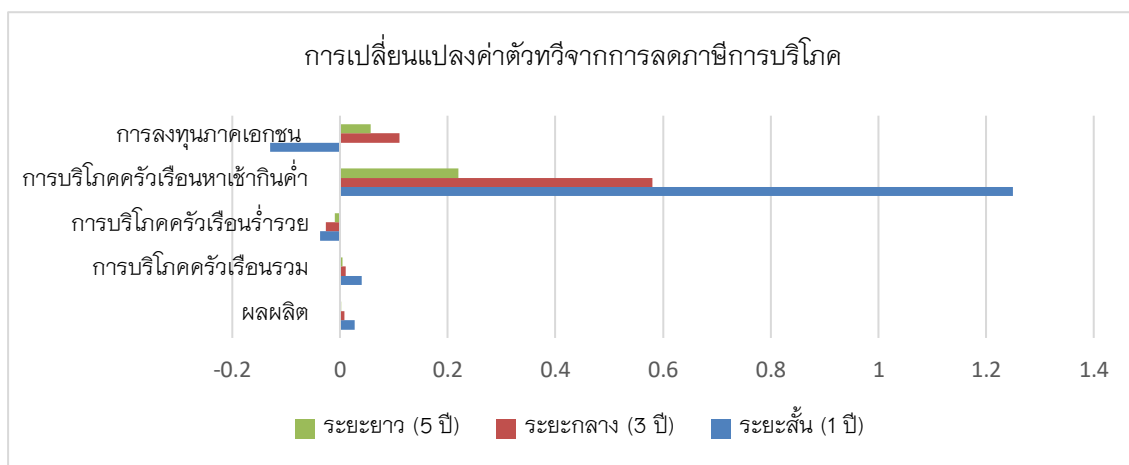
5. ค่าตัวพีของการลงทุนภาคเอกชน ในระยะสั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางลบ ในระยะกลาง มีการเปลี่ยนแปลงทางบวกมากที่สุด รองลงมา คือ ระยะยาว

ภาพที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงค่าตัวพีของตัวแปรภายใน
จากการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ภาพที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงค่าตัวพีของตัวแปรภายใน
จากการลดภาษีเงินได้นิติบุคคล

ภาพที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงค่าตัวพีของตัวแปรภายใน
จากการลดภาษีการบริโภค

วัตถุประสงค์ที่ 3 จากภาพที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรในแบบจำลองที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ การบริโภคครัวเรือนหาเข้ากินค่า และการลงทุนภาคเอกชน เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงค่าตัวแปรเมื่อนโยบายการคลังด้านภาษีเกิดการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา ตามภาพที่ 5-7 พบว่า การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทำให้ตัวแปรการบริโภคครัวเรือนหาเข้ากินค่าเพิ่มขึ้นมากที่สุด ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนค่าตัวแปรการลงทุนภาคเอกชนพบว่า การลดภาษีเงินได้นิติบุคคลทำให้ตัวแปรการลงทุนภาคเอกชนเพิ่มขึ้นมากที่สุดในระยะสั้น สำหรับระยะกลางและระยะยาว การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทำให้ตัวแปรการลงทุนภาคเอกชนเพิ่มขึ้นมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งผลดีต่อตัวแปรในแบบจำลองมากที่สุด การลดภาษีดังกล่าวทำให้ผลผลิต(Output) ปรับตัวเพิ่มขึ้นเหนือระดับดุลยภาพเดิม (เส้นสีแดง) เช่นเดียวกันกับการบริโภครวม (C_d) การบริโภคครัวเรือนหาเข้ากินค่า (C_{nonri}) และอุปทานแรงงานรวม (L_{Supply}) เนื่องจากการตัดสินใจลดภาษีทั้ง 3 ประเภท ส่งผลโดยตรงต่อรายได้ของรัฐบาล หากรัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีได้น้อยลงจะกระทบต่อการลงทุนของรัฐบาลได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Arnold et al. (2011) ที่พบว่าการปรับเปลี่ยนภาษีควรได้รับการพิจารณาโดยเชื่อมโยงกับการใช้จ่ายของรัฐบาลเนื่องจากการลดภาษีอาจทำให้รัฐบาลประสบกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 พบว่า การบริโภคครัวเรือนหาเข้ากินค่า และการลงทุนภาคเอกชน เป็นตัวขับเคลื่อนอุปสงค์มวลรวมทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alper (2018) ที่พบว่าการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน 1% เพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศบราซิล รัสเซีย อินเดีย แอฟริกาใต้ และตุรกี โดยเฉลี่ย 0.41% และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yang (2006) ที่พบว่าการลงทุนภาคเอกชนมีส่วนช่วยในการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าการลงทุนภาครัฐในประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทำให้ภาคครัวเรือนมีอำนาจซื้อที่เพิ่มขึ้น ซึ่งครัวเรือนสามารถยกระดับอุปสงค์มวลรวมในประเทศด้วยการใช้จ่ายใช้สอย และการออมหรือลงทุน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งผลทำให้ค่าตัวแปรการบริโภคครัวเรือนหาเข้ากินค่า และการลงทุนภาคเอกชนทำงานในทางบวกมากที่สุด รัฐบาลสามารถนำข้อค้นพบนี้ไปประยุกต์ใช้กับการวางแผนนโยบายการคลังในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งผลดีต่อตัวแปรในแบบจำลองมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นลำดับแรก ๆ หากต้องการใช้นโยบายการคลังด้านภาษี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงผลกระทบด้วย เนื่องจากการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งผลในทางลบต่อการลงทุนของรัฐบาล และการบริโภคของครัวเรือนรายย่อย

2) ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ตัวชี้วัดการบริโภคครัวเรือนหาเข้ากินค่า และการลงทุนภาคเอกชน เป็นตัวขับเคลื่อนอุปสงค์มวลรวมทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของตัวชี้วัดการบริโภคครัวเรือนหาเข้ากินค่า และการลงทุนภาคเอกชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจต่อไป

3) ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งผลดีต่อการทำงานของตัวชี้วัดการบริโภคครัวเรือนหาเข้ากินค่า และการลงทุนภาคเอกชนมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้ตัวชี้วัดของตัวแปรทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ทำงานในระดับต่ำ
- 2) ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการใช้นโยบายการคลังด้านรายจ่ายด้วยวิธีเดียวกันเพื่อนำมาเปรียบเทียบ และแสวงหานโยบายการคลังที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Alper, E. A., (2018). The Relationship of Economic Growth with Consumption, Investment, Unemployment Rates, Saving Rates and Portfolio Investments in The Developing Countries. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), 980–987
- Amir, H., Asafu-Adjaye, J., & Ducpham, T. (2013). The impact of the Indonesian income tax reform: A CGE analysis. *Economic Modelling*, 31, 492–501.
- Arnold J.M., Brys B., Heady C., Johansson Å., Schwellnus C., & Vartia L. (2011). Tax policy for economic recovery and growth. *Econ. J.*, 121(550), 59–80.
- Chen, Z., Liu, Z., Suárez Serrato, J. C., & Xu, D. Y. (2021). Notching R&D investment with corporate income tax cuts in China. *American Economic Review*, 111(7), 2065–2100.

- Hone, T., Mirelman, A. J., Rasella, D., Paes-Sousa, R., Barreto, M. L., Rocha, R., & Millett, C. (2019). Effect of economic recession and impact of health and social protection expenditures on adult mortality: A longitudinal analysis of 5565 Brazilian municipalities. *The Lancet Global Health*, 7(11), 1575–1583.
- Li, B., Liu, C., & Sun, S. T. (2021). Do corporate income tax cuts decrease labor share? Regression discontinuity evidence from China. *Journal of Development Economics*, 150, 102624.
- Yagan, D. (2015). Capital Tax Reform and the Real Economy: The Effects of the 2003 Dividend Tax Cut. *The American Economic Review*, 105(12), 3531–3563.
- Smets, F. and Wouters, R. (2003), An Estimated Dynamic Stochastic General Equilibrium Model of the Euro Area. *Journal of the European Economic Association*, 1, 1123–1175.
- Stede, J., Arnold, K., Dufter, C., Holtz, G., von Roon, S., & Richstein, J. C. (2020). The role of aggregators in facilitating industrial demand response: Evidence from Germany. *Energy Policy*, 147, 111893.
- Yang, Z. (2006). Empirical Studies on the Relationship Between Public and Private Investment and GDP Growth, *Applied Economics*, 38(1), 1259–1270.

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
กับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5
Relation between behavior of using information technology and technology
acceptance of government officials in Office of Public Prosecution Region 5

¹สาคร ปันทะโย, ²อัศนีย์ ณ นาน และ ³ศศิชา วงศ์ไชย

¹Sakorn Pantayo, ²Aussanee Na nan and ³Sasicha Wongchai

นิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น

¹Master of Business Administration Nation University

^{2,3}Lecturer of Master of Business Administration Program Nation University

¹Corresponding Author. E-mail: sakorn.pa@gmail.com

Received December 22, 2022; Revised January 3, 2023; Accepted July 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การยอมรับเทคโนโลยี และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้าราชการธุรการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 จำนวน 292 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product movement correlation coefficient) ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี; สารสนเทศ; การยอมรับเทคโนโลยี

Abstract

This research aims to study the behavior of using information technology, technology acceptance and the behavior of using information technology related to the acceptance of technology of government officials in Office of Public Prosecution Region 5. The sample used in the research is a civil servant under the Prosecutor's office Region 5, a total of 292 people, using a questionnaire to collect information. Statistics used include frequency, percentage, average, standard deviation and Pearson's correlation coefficient analysis. The results of the research found that the

behavior of using information technology has a positive relationship with the acceptance of information technology of civil servants under the Prosecutor's Office Region 5 at the highest statistically significant level at the level of 0.01. When considering each aspect, it was found that knowledge has a positive relationship with the acceptance of technology at a statistically significant level of 0.01 Attitude and practice has a positive relationship with moderate technology acceptance at significant level of 0.01.

Keywords: behavior of using information; technology; technology acceptance

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนนำสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศไทยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยมีเป้าหมายหลัก 4 ประการ ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิตและการบริการ สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล เตรียมความพร้อมบุคลากรทุกกลุ่มให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ และปฏิรูปกระบวนการทำงานและการให้บริการภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใสมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ต้องขับเคลื่อนการดำเนินการตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรและสามารถส่งต่อบริการที่ดี อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการมารับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้มีการกำหนดนโยบายการบริหารงานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาให้ขับเคลื่อนภารกิจพัฒนาสำนักงานอัยการสูงสุดให้เป็นองค์กรดิจิทัล และเพิ่มศักยภาพในการทำงาน เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน (สำนักงานอัยการสูงสุด, 2565)

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรและเป็นสิ่งที่ผู้บริหารระดับสูงควรให้ความสำคัญ นอกเหนือจากการกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว คือ การพัฒนาบุคลากรให้พร้อมรับสำหรับการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัล ดังเช่น Reis (2018) ที่กล่าวว่าการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลมองได้ใน 3 บริบท ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 บริบททางเทคโนโลยี การปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลต้องมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่เป็นพื้นฐาน เช่น Social Media มือถือ หรือสมอลอง องค์ประกอบที่ 2 บริบทองค์กร การปรับเปลี่ยนต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการดำเนินงานหรือสร้างรูปแบบใหม่ และองค์ประกอบที่ 3 บริบทสังคม เนื่องจากการปรับเปลี่ยนจะทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตบุคลากรในหลายมิติ เช่น พฤติกรรม และประสบการณ์ของคนในองค์กร เป็นต้น สอดคล้องกับ Soule (2016) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเป็นองค์กรดิจิทัลปรากฏชัดเจนใน 2 ส่วน ได้แก่ การมีความสามารถด้านดิจิทัล (Digital Capability) เป็นการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนใช้ในการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ และความชำนาญด้านดิจิทัล (Digital Dexterity) มีความสามารถในการเลือกและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า รวมถึงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน และกลยุทธ์ขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้องค์กรที่มีเป้าหมายสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลจะต้องมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญคือองค์ประกอบด้านพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรที่จะต้องประกอบด้วย 1) ประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี (Technology experience) ที่มีความจำเป็นในการปฏิบัติงาน ซึ่งหมายรวมถึงทักษะการวิเคราะห์ ปัญญาประดิษฐ์ และการเรียนรู้การใช้อุปกรณ์ทั้งในระบบออนไลน์และมือถือ 2) ทักษะดิจิทัล (Digital Skill) ของบุคลากรอันส่งเสริมการปฏิบัติงาน และ 3) การมีส่วนร่วม (High engagement) ในองค์กรเพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน รวมถึงความสามารถในการจูงใจของผู้บริหารด้วย (Kane, G.C. 2015) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารองค์กรภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนบุคลากรในองค์กรด้วยการพัฒนาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังต้องสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอเหมาะสมเพื่อให้เกิดความคล่องตัว นอกจากนั้นยังต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในองค์กรทำงานร่วมกัน ยังผลทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานในองค์กรต่อไป (ณัฐศาสตร์ ปัญญาณะ และวัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ, 2562)

พฤติกรรมการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นการกระทำที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงของบุคลากรจากทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน พฤติกรรมจะแสดงออกในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน เช่น หากผู้ใช้มีทัศนคติเชิงบวกก็จะมีพฤติกรรมการยอมรับการใช้ด้วย (Davis, 1989) สอดคล้องกับเพลินพร ผิงาม (2533) สรุปว่าพฤติกรรมการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศว่าเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่จะรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เห็นว่าเป็นดีกว่าไปปฏิบัติทั้งรูปธรรมและนามธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับปราวินยา สุวรรณณัฐโชติ และปรัชญนันท์ นิลสุข (2548) กล่าวว่าถ้าผู้ใช้มีทัศนคติเชิงบวกกับระบบสารสนเทศก็จะมีพฤติกรรมการ

ยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศ ตลอดจนแนะนำให้ผู้อื่นใช้ด้วยประโยชน์ของพฤติกรรมที่ยอมรับการใช้เทคโนโลยี ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการยอมรับเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรในองค์กร

สำนักงานอัยการสูงสุดมีนโยบายในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานขององค์กรจึงเกิดปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงระบบราชการที่ได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานทำให้เกิดปัญหาของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานที่ไม่สอดคล้องกับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการภายในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 อีกทั้งข้าราชการบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในช่วงเริ่มต้นที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ เช่น ระบบบำนาญ บำนาญและสวัสดิการรักษายาบาล (Digital Pension) ระบบสารระบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ (OAG-E Sarabob) ระบบแจ้งเตือนวันนัดหมาย (OAG-Alert) ระบบติดตามคดีเพื่อบริการประชาชน (OAG-Tracking) ระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องทักษะความรู้ในตัวระบบ จนทำให้เขาเกิดทัศนคติด้านลบ มองว่าระบบมีความยุ่งยากหรือเคยชินกับการทำงานในรูปแบบเดิมส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ที่มีอยู่มาใช้ได้อย่างไม่เต็มขีดความสามารถ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ทั้งนี้ผลจากการศึกษาจะทำให้ทราบถึงพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีกับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ซึ่งหากสามารถทราบถึงปัญหาและสาเหตุดังกล่าวแล้วย่อมสามารถนำไปสู่กลไกการสร้างการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมไปด้วยกันอันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของข้าราชการและองค์กรให้เป็นองค์กรดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

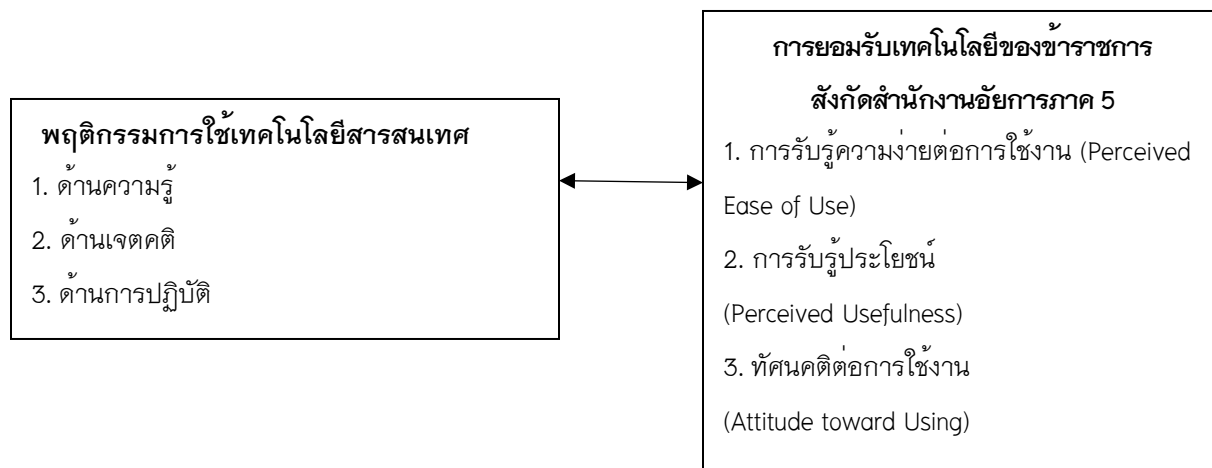
1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5
2. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5

สมมติฐานของงานวิจัย

พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดการวิจัยโดยประยุกต์ใช้แนวคิดแบบจำลองการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model หรือ TAM) ของ Davis (1989) ประกอบด้วย การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน (Perceived Ease of Use) การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และทัศนคติต่อการใช้งาน (Attitude toward Using) และองค์ประกอบของพฤติกรรมของ Bloom, B.S. (1975) ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติ โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรที่เป็นข้าราชการตุลาการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 จำนวน 40 หน่วยงาน จำนวนทั้งสิ้น 292 คน ได้รับการตอบกลับ จำนวน 292 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามโดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและลักษณะคำตอบใช้มาตราวัด Likert Scale โดยมีเนื้อหาครอบคลุม ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน รายได้ต่อเดือน และเขตพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติ ส่วนที่ 3 การยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค ประกอบด้วย การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน (Perceived Ease of Use) การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และทัศนคติต่อการใช้งาน (Attitude toward Using) และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยใช้การทดสอบความตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญการบริหารจัดการองค์กร และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนและความสอดคล้องของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหา นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Reliability) โดยทดลองนำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปใช้กับข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 6 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.921 แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เท่ากับ 0.891 การยอมรับเทคโนโลยี เท่ากับ 0.823 ซึ่งเป็นค่าที่มีมากกว่า .07 ซึ่งสามารถนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาใช้ในการเก็บข้อมูลจริงได้

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.4 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 36.64 ส่วนใหญ่สถานภาพสมรส ร้อยละ 45.9 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 66.44 ระยะเวลาการทำงานส่วนใหญ่ระหว่าง 1 – 5 ปี ร้อยละ 25.34 รายได้ต่อเดือนระหว่าง 25,001 – 35,000 บาท ร้อยละ 41.8 ส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 26.4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็น 3 ลำดับแรก คือ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติ และด้านเจตคติ ตามลำดับ

พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความรู้ของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็น 3 ลำดับแรก คือ ท่านสามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล ข่าวสาร ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ท่านสามารถใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ได้ และท่านสามารถใช้โปรแกรม Microsoft ในการจัดทำหนังสือราชการ การคำนวณและวิเคราะห์ตัวเลขได้

พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านเจตคติของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็น 3 ลำดับแรก คือ ท่านคิดว่าเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน ท่านเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีความจำเป็นกับการดำเนินชีวิตของท่าน และท่านตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศว่ามีความสำคัญและจำเป็นกับชีวิตของท่าน

พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการปฏิบัติของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็น 3 ลำดับแรก คือ ท่านมักจะทดลองใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยตนเองแม้บางครั้งจะถูกหรือผิดก็ตาม ท่านสามารถใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา

ที่เกิดขึ้นได้ทันทีเมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน และท่านมักจะศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยตนเองเสมอเพราะจะทำให้ท่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ในการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็น 3 ลำดับแรก คือ ทศนคติต่อการใช้งาน (Attitude toward Using) การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน (Perceived Ease of Use) และการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) ตามลำดับ

การยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็น 3 อันดับแรก คือ ท่านเห็นว่าเทคโนโลยีช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน ท่านเห็นว่าเทคโนโลยีสามารถประยุกต์ใช้ได้กับงานของทุกหน่วยงาน และท่านเห็นว่าเทคโนโลยีสามารถใช้งานได้ง่าย ตามลำดับ

การยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .544 โดยมีระดับความคิดเห็น 3 อันดับแรก คือ เทคโนโลยีช่วยให้การประสานงานฝ่ายต่างๆ เป็นไปด้วยความ เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และเทคโนโลยีช่วยให้ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ตามลำดับ

การยอมรับเทคโนโลยีด้านทัศนคติต่อการใช้งาน (Attitude toward Using) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีระดับความคิดเห็น 3 อันดับแรก คือ ท่านสามารถแก้ปัญหาจากการใช้เทคโนโลยีได้และยังคงจะเชื่อมั่นต่อไป ท่านเห็นว่าการค้นคว้าหาข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถทำได้สะดวก รวดเร็ว และท่านมีความสนใจและพร้อมเรียนรู้เมื่อมีเทคโนโลยีใหม่ๆ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ตาราง 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

	BEH	BTK	BTA	BTB	TAM	ATE	ATU	ATA
BEH	1	.864**	.807**	.871**	.769**	.648**	.562**	.567**
BTK		1	.588**	.623**	.864**	.669**	.449**	.475**
BTA			1	.528**	.675**	.426**	.589**	.565**
BTB				1	.604**	.547**	.418**	.426**
TAM					1	.771**	.727**	.819**
ATE						1	.286**	.441**
ATU							1	.463**
ATA								1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตาราง 1 ผลจากการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product movement correlation coefficient) พบว่า พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (BEH) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ (TAM) ของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .769$) ได้แก่ ด้านความรู้ (Sig.=000) ด้านเจตคติ (Sig.=.000) และด้านการปฏิบัติ (Sig.=.000) 78

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .864$) สำหรับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01($r=.675,.604$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็น 3 อันดับแรก คือ ด้านความรู้ สอดคล้องกับอรรถพล กิตติธนาชัย (2555) พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความรู้อยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติสอดคล้องกับ สุปราณี พลชนะ และคณะ (2560) พบว่า นักเรียนพยาบาลศาสตร์มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งยังสอดคล้องกับมนฤดี ช่างน้า และคณะ (2564) พบว่า ครูมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น และยังทำให้การสืบค้นได้ง่ายขึ้น และยังสอดคล้องกับณัฐฐา ธิรโสภี และชัยวัฒน์ อุตตมากร (2562) พบว่า ทัศนคติ อิทธิพลทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น มีอิทธิพลทางตรงกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีเว็บพอร์ทัลของการเรียนการสอนในระบบเปิด Thai MOOC โดยที่มีผลในทางบวก

การยอมรับเทคโนโลยีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็น 3 อันดับแรก ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ทั้งนี้เมื่อยอมรับเทคโนโลยีแล้วสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการค้นหาหาข้อมูล และมีความสนใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำเทคโนโลยีมาเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีของ Davis (1989) กล่าวว่าทัศนคติที่มีต่อการใช้มีผลทำให้บุคคลเกิดการยอมรับ การใช้งาน ทั้งยังสอดคล้องกับ ธนษา ธนเดชะวัฒน์ (2564) พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการใช้งานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปฏิบัติงานในเขตอุตสาหกรรมการผลิต จังหวัดชลบุรี ทั้งยังสอดคล้องกับสุพรรณิรัตน์โรจน์มงคล (2563) พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการใช้งานส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และยังสอดคล้องกับมนฤดี ช่างน้า (2564) พบว่าครูมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว

ในการเข้าถึงและสืบค้น ประมวลผลได้ง่าย การเก็บข้อมูลแบบไม่ต้องใช้กระดาษ อีกทั้งยังช่วยลดภาระทางด้านวัสดุ อุปกรณ์

ด้านการรับรู้ประโยชน์ เนื่องด้วยเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้สามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีของ Davis (1989) กล่าวว่าประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยีสามารถที่จะตอบสนองถึงความต้องการของบุคคลก็จะสามารถนำไปสู่การรับการใช้เทคโนโลยีในที่สุด ทั้งยังสอดคล้องกับธัญนันท์ วรเศรษฐพงษ์ (2565) พบว่า ปัจจัยด้านมุมมองว่ามีประโยชน์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันซื้อขายหลักทรัพย์ ทั้งยังสอดคล้องกับ ณีต พรผาติ (2563) พบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้กลอนล้อคประตูอัจฉริยะในประเทศไทย และยังสอดคล้องกับณัฐพล เพิ่มพงศาเจริญ (2562) พบว่า นักพัฒนาระบบเซพบอทและผู้บริหารให้ความคิดเห็นว่าจะส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี โดยผู้นำระบบเซพบอทออกสู่ตลาดจึงเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการใช้งานระบบเป็นอย่างดี

ด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน เนื่องด้วยเทคโนโลยีสามารถช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน ให้มีความรวดเร็ว ทำให้ทราบกระบวนการขั้นตอนตามลำดับขั้น สอดคล้องกับแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีของ Davis (1989) กล่าวว่า การรับรู้ความง่ายส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการยอมรับของผู้ใช้งาน สอดคล้องกับณัฐพล เพิ่มพงศาเจริญ (2562) พบว่า ปัจจัยการรับรู้ความง่ายในการใช้งานจะส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เซพบอท ทั้งยังสอดคล้องกับ หทัยรัตน์ เสนาะพล (2563) พบว่า การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทาง Facebook Live อย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับสุพรรณิ รัตน์โรจน์มงคล (2563) พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานธนาคารของรัฐ

นอกจากนี้สามารถอภิปรายผลตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 สอดคล้องกับจิราพร รัตนบุรี (2564) พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อวัสดุหลังคาเมทัลชีท ทั้งยังสอดคล้องกับ Alenazy and Khan (2019) พบว่า ความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมระหว่างแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ความเพลิดเพลินต่อการใช้อีสื่อสังคมออนไลน์และการเรียนรู้ร่วมกัน มีอิทธิพลเชิงบวก และยังสอดคล้องกับ วสุธิดา นุริตมนต์ (2564) กล่าวว่าระบบของการให้บริการธุรกรรมทางการเงินมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1) พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านเจตคติ พบว่า มีระดับความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการสร้างแรงจูงใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยงาน

2) การยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) พบว่า มีระดับความคิดเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี โปรแกรมที่สำนักงานนำมาใช้ เพื่อให้ข้าราชการรับรู้ถึงประโยชน์จากเทคโนโลยี จะสามารถช่วยให้การปฏิบัติงานมีความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ ลดระยะเวลาในการปฏิบัติงานส่งผลดีคุณภาพชีวิตในการทำงานได้ สามารถบริหารเวลาการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการยอมรับเทคโนโลยีของข้าราชการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก และสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงระบบการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานที่ตอบโจทย์ผู้ใช้งานจริง ดังนั้น การได้ข้อมูลเชิงลึกจะสามารถได้มาซึ่งข้อมูลที่ประสิทธิภาพ รวมถึง เข้าใจถึงปัญหาในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศของข้าราชการการในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 5 มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิราพร. (2564). พฤติกรรมของผู้บริโภคและการยอมรับเทคโนโลยีวัสดุหลังคาเมทัลชีท.

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 11(4), 657-673.

ณัฐฐา ถิรโสภี และชัยวัฒน์ อุตตมากร. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีเว็บพอร์ทัลของการเรียนการสอนในระบบเปิด Thai MOOC. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39(5) : 96-116.

ณัฐพล เพิ่มพองศาเจริญ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลในภาคอุตสาหกรรมการผลิตกรณีศึกษา ระบบ SCADA Software. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ณัฐศาสตร์ ปัญญาณะ และวัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ใช้บริการอาหารตามสั่งแบบจัดส่ง. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 11(1), 53-66.
- ณิต พรพาติ. (2563). *การยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้กลอนล้อคประตูล้อจริยะในประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ธนา ธนเดชะวัฒน์. (2564). *การยอมรับเทคโนโลยีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการผลิต จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ธัญนันท์ วรเศรษฐพงษ์ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันซื้อขายหลักทรัพย์. *วารสารนวัตกรรมธุรกิจ การจัดการ และสังคมศาสตร์*, 3(1), 64-74.
- ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ และปรัชญนันท์ นิลสุข. (2548). การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา*, 18(56), 35-38.
- เพลินพร ผิงงาม. 2533. *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในหมู่บ้าน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- มนฤดี ชวงง่า และคณะ. (2564). พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 : ความหมายและปัจจัยเงื่อนไข. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(3), 104-123.
- วสุธิดา นุริตมนต์. (2564). การรับรู้คุณภาพผลิตภัณฑ์และคุณภาพการบริการที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11 (3), 11-23.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. สืบค้น 18 มิถุนายน 2565, จาก* <https://bit.ly/3xXIXpg>.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2565, จาก <https://bit.ly/3bsTSi1>.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2565). *ประวัติความเป็นมาขององค์กรอัยการ* สืบค้น 10 พฤษภาคม 2565, จาก <https://bit.ly/3xTWAVx>.
- สุปราณี พลชนะ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักเรียนพยาบาลศาสตรวิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ. *วารสารแพทยนาวิ*, 44(3), 19-34.
- สุพรรณิรัตน์ รุ่งโรจน์มงคล. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานธนาคารของรัฐขนาดใหญ่ ABC*. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หทัยรัตน์ เสนาะพล. (2563). *การยอมรับเทคโนโลยีและการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทาง FACEBOOK LIVE ของผู้บริโภคชาวไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อรรถพล กิตติธนาชัย. (2555). *พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สัมพันธ์ต่อสมรรถนะของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร(ฝ่ายมัธยม)*. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- Alenazy, W. M. R., W. M. A. & Khan, M. S. (2019). Validation of TAM Model on Social Media Use for Collaborative Learning to Enhance Collaborative Authoring. *IEEE Access*, 7, 71550-71562.
- Bloom, B.S. (1975). *Taxonomy of Education*. New York: David McKay Company Inc.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly*, 13(3), 313-339.
- Kane, G.C. et al. (2015). Community relations 2.0. *Harvard Business Review*, 87(11), 45-50.
- Reis, J. (2018). Digital transformation: A literature review and guidelines for future research. In *World CIST'18 2018*, AISC 745, 411-421.
- Soule, D. (2016). *Becoming a digital organization. The Journey to Digital Dexterity*. MA: MIT Center for Digital Business and Capgemini Consulting.

วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ความเป็นอิ้วเมี่ยนของบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง

Way of life and Identity of lu Mien Ban Nai Grang, Kra Buri District, Ranong Province

¹สิทธิพร เคาอุ่น และ²จินต์ วิภาตะกลัด

¹Sittiporn Kao-Un and ²Jin Wipataklas

^{1,2}คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

^{1,2}Faculty Administration and management Chaopraya University

¹Corresponding Author. E-mail: Sittiporn_ko@yahoo.com

Received July 26, 2023; Revised August 20, 2023; Accepted August 21, 2023

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพสังคมโดยทั่วไปของชุมชนอิ้วเมี่ยนบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง 2) ศึกษาวิถีชีวิตและประเพณีที่สำคัญของชุมชนอิ้วเมี่ยนบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง และ 3) ศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การสร้างพื้นที่ทางสังคมของชุมชนอิ้วเมี่ยนบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพสังคมของชุมชนอิ้ว เมี่ยน บ้านในกรัง มีความเป็นอยู่แบบผสมผสาน ระหว่างจารีตแบบดั้งเดิมกับสังคมใหม่ ปกครองโดยถือหลักถืออาวุโส ผู้ชายมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้หญิง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำไร่กาแฟ สวนทุเรียน และปลูกยางพารา 2) ด้านวิถีชีวิตและประเพณีที่สำคัญ ชุมชนอิ้วเมี่ยนบ้านในกรัง ถึงแม้จะนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ แต่ยังคงเคร่งครัดในการนับถือผีบรรพบุรุษ โดยเฉพาะระบบเครือญาติแบบแซ่ ตระกูล รวมถึงนับถือเทพเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และลำดับวันเดือนปี ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญๆ และ 3) การดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และการสร้างพื้นที่ทางสังคมของชุมชนอิ้วเมี่ยนบ้านในกรังนั้น มีมาตรการกลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ชุมชน ในการจัดการความรู้และรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสื่อสารให้สังคมรับรู้ผ่านภาษา ศรัทธา อาหาร การแต่งกายแบบดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น จึงคงดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ความเป็นอิ้วเมี่ยนบ้านในกรัง ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง ได้อย่างเข้มแข็ง

คำสำคัญ: วิถีชีวิต; อัตลักษณ์; อิ้วเมี่ยน (เย้า)

Abstract

The objectives of the research were to; 1) study the general social conditions of the lu Mien Ban Nai Grang, Kra Buri District, Ranong Province, 2) study the way of life and traditions of the lu Mien Ban Nai Grang, Kra Buri District Ranong Province, and 3) study ethnic identity and creation of social space of lu Mien Ban Nai Grang, Kra Buri District, Ranong Province. The qualitative research methods data were collected by semi-

structured in-depth interviews participatory observation and group discussions with 20 key informants. The results of the research were as follows: 1) the social conditions of the Lu Mien Ban Nai Grang there is a cultural compatibility between traditional and new society, Ruled by the principle of seniority, men have higher social status than women. Most of them are engaged in agriculture growing coffee, durian and rubber. 2) Way of life and traditions lu Mien Ban Nai Grang even though the Buddhist religion and Christianity but still strictly respecting the spirits of the ancestors, especially the kinship system, surname, family, including respecting the gods and angels, holy things, order of days, months, years in performing important ceremonies; 3) the preservation of ethnic identity and the creation of a social space for the lu Mien Ban Nai Grang. There are mechanisms for cooperation of community network partners to manage knowledge and gather information systematically. As well as communicating to society through language, faith, food, traditional dress, thus maintaining a way of life and the identity of lu Mien Ban Nai Grang, Choporo Sub district, Kra Buri District, Ranong Province in a strong way.

Keywords: Way of life; Identity; lu Mien (Yao)

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของประเทศที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของคนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจงาม รักสงบ ดำรงชีวิตมั่นในศีลธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ ที่แสดงออกอย่างมีระเบียบแบบแผนที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้ นำไปสู่สันติสุขสันติธรรม ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ทรงมีพระราชกรณียกิจทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ การสืบสาน การเผยแพร่ การฟื้นฟู และการพัฒนาจนได้รับการยกย่องเป็น “อัครศิลปิน” ในฐานะ พระมหากษัตริย์ทรงฟื้นฟูทรงมี พระมหากรุณาธิคุณพระราชทานความเข้าใจและค่านิยมที่ถูกต้อง เกี่ยวกับความเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติในสังคม วัฒนธรรมเป็นเรื่องของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นเป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างตัวตนของชุมชนให้มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว เกิดความแปลกใหม่ที่ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ซึ่งอยู่ในรูปแบบของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ศิลปะ วัฒนธรรม และสินค้าวัฒนธรรมเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชุมชนให้ รู้สึกหวงแหนมีความเป็นเจ้าของชุมชน (พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ (ทรงราษฎร์) และ ภักดี โพธิ์สิงห์, 2565) และการรักษาวิถีชีวิตของชุมชนผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม บนพื้นฐานของภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการพัฒนา จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างยิ่งสำหรับความยั่งยืนของชุมชน (Smith, M. & Puczkó, L. (2010) เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “อิวเมี่ยน” ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งใน “กลุ่มเปราะบางทางสังคม” หรือมีสถานะเป็น “คนชายขอบ” (Marginal People) ที่ยังคงอัตลักษณ์ของตนเองในวิถีชีวิตประจำวันทั้งการแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ดนตรี ความเชื่อ

ทางศาสนา ประเพณี พิธีกรรม และระบบการผลิต ส่วนการปรับตัวทางวัฒนธรรมนั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองจากกระบวนการพัฒนาทั้งภาครัฐและบริษัทข้ามชาติ ที่เข้ามาส่งผลกระทบต่อชุมชน (พระมหาจักรี ญาณสมฺปนฺโน และสุรศักดิ์ อุดมเรืองเพ็ญ, 2560 และ เสถียร ฉันทะ, 2558)

ชุมชนชาวอิวเมียน หรือ เย้า บ้านในกรัง ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง แต่เดิมนั้นทำมาหากินอยู่ในพื้นที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เมื่อรัฐบาลได้ประกาศให้ป่าคลองลานเป็นเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2525 ส่งผลให้พื้นที่ทำกินของชาวเย้าเมียนบ้านคลองลาน ซ้อนทับกับอุทยานแห่งชาติคลองลาน ชาวอิวเมียนจึงได้อพยพออกจากพื้นที่ป่ามายังพื้นที่ราบแต่ไม่มีที่ดินทำการเกษตร ทำให้บางส่วนต้องไปอาศัยอยู่กับเครือญาติที่จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำปาง น่าน และ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยส่วนหนึ่งอพยพมาทำไร่กาแฟอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9 ตำบล จ.ป.ร.อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง ตามคำชักชวนของเพื่อนชาวอิสานและชาวระนอง และเมื่อเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร จึงได้ชักชวนเครือญาติมาจับจองที่ดินทำไร่กาแฟเพิ่มขึ้นมากกว่า 19 หลังคาเรือน ปัจจุบันชาวอิวเมียนในกรัง ยังคงดำเนินวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม โดยเฉพาะในโอกาสงานสำคัญ ๆ จะมีการแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าชาวไทยภูเขาที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านรูปทรงและการปักเย็บลวดลายด้วยมือที่ปราณีตงดงาม ทั้งยังประดับด้วยเครื่องเงินเพิ่มความแปลกตาแก่ผู้พบเห็น ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างเสน่ห์ให้กับชุมชนชาวอิวเมียนบ้านในกรังเป็นอย่างดี (วอยซ์ ออนไลน์, 2563)

ชุมชนชาวอิวเมียนบ้านในกรัง สนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ เช่นโรงเรียนเพียงหลวง 15 (บ้านรังแตง) โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนปากจั่นวิทยา สำหรับระดับอุดมศึกษาหรือระดับมหาวิทยาลัยนั้น ส่วนใหญ่เดินทางไปศึกษาในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ลูกหลานได้รับ ประสบการณ์การเรียนรู้ ทักษะ ฝีมือ จากมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ ศึกษาด้านโลจิสติกส์ บัญชีและการเงิน ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ และเครื่องยนต์ เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดอาชีพด้านการเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ สำหรับการเลือกคู่ครองนั้น พ่อ แม่ ไม่ปิดกั้นสามารถแต่งงานกับคนนอกได้ ซึ่งมีความแตกต่างจากอดีตเป็นอันมากที่เลือกคนในหมู่บ้านที่ชนทำงานไม่มีการวางแผนครอบครัวและมีบุตรจำนวนมาก ในปัจจุบันหนุ่มสาวจะสร้างครอบครัวเมื่อมีความพร้อม มีการเลือกคู่ครองด้วยความพึงพอใจ มีการวางแผนครอบครัวและมีบุตรเพียง 1-2 คน ส่วนใหญ่ต้องการลูกชายไว้เพื่อสืบสกุล (จันทิมา แซ่ลิว, 2560) ด้านการดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชาวอิวเมียน ยังคงมีการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน การนับถือผีบรรพบุรุษ เทพยดา พิธีกรรมเลี้ยงผี หรือความเชื่อในเรื่องของขวัญทั้ง 12 ขวัญที่มีติดตัว ตลอดจนความเชื่อหลังความตาย ผู้เสียชีวิตจะขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ และจะคอยปกป้องรักษาลูกหลาน จึงมีความเชื่อในเรื่องของการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เป็นประจำทุกปี พิธีกรรมต่างๆ จึงมีอิทธิพลแฝงทำให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้ เข้าใจ

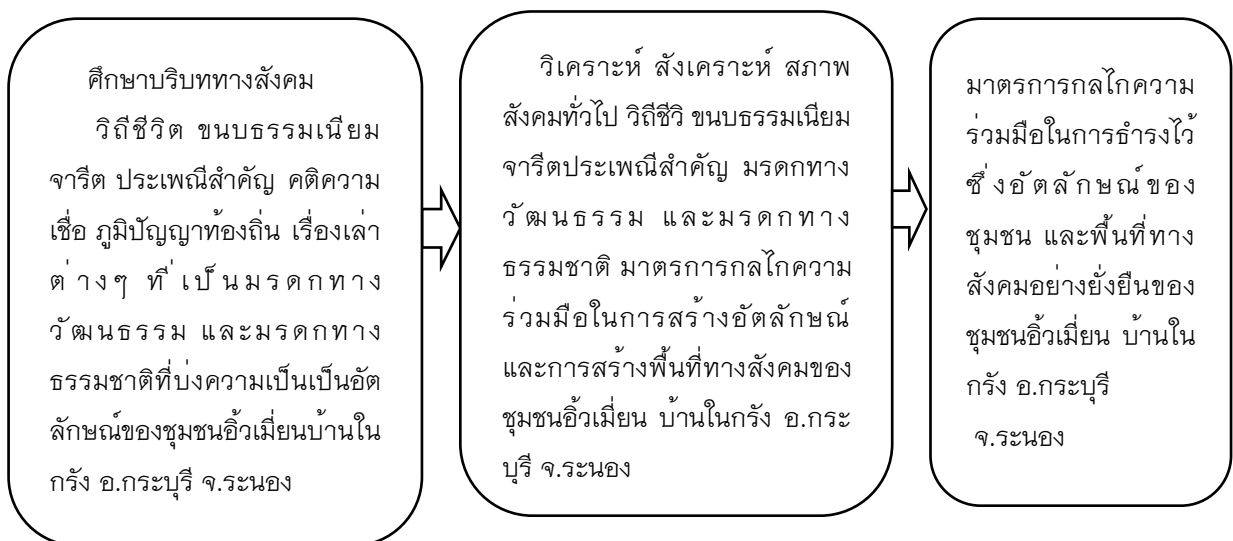
ถึงคติความเชื่อ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ที่บรรพบุรุษได้ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตสืบทอดกันมา (ณัฐนนท์ จิริกจิณมิตร, 2565) การศึกษา “วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ความเป็นอริยเมียนของบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง” จึงอาจเป็นส่วนสำคัญในการนำองค์ความรู้จากการศึกษาไปพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมสุขภาพ การดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมโดยทั่วไปของชุมชนอริยเมียนบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตประเพณีที่สำคัญของชุมชนอริยเมียนบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง
3. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การสร้างพื้นที่ทางสังคมของชุมชนอริยเมียนบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย “วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ความเป็นอริยเมียนของบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง” ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ประกอบด้วยมาริสสา หิรัญติยะกุล และ นพดล ตั้งสกุล (2565), นพรัตน์ ไชยชนะ และคณะ (2564) และ Maehler, D. B., (2021) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และพัฒนาเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนเป็นแนวทางในการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ความเป็นอริยเมียนบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กระบวนการวิจัยเริ่มจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากรอบแนวคิดในการทำวิจัย การสร้างคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) การสัมภาษณ์จะเป็นส่วนสนับสนุนสำคัญให้นักวิจัยเข้าถึงแนวความคิด ความทรงจำ ที่ถ่ายทอดออกเป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้มากกว่ามากกว่าคำพูดของนักวิจัย ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถอธิบายสถานการณ์ของพวกเขาได้ (Stringer, 2007) ด้านการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) นั้น โดยทั่วไปถูกนำไปใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Marshall & Rossman, 2016) นักวิจัย จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงที่ฝังลึกของสถานการณ์ทางสังคม ที่ได้จากการสังเกตร่วมกับผู้ร่วมวิจัย (Marshall & Rossman, 2016) นักวิจัยในฐานะผู้ร่วมสังเกตการณ์ จึงไม่เพียงแต่สังเกตกิจกรรมทางกายภาพเท่านั้น แต่นักวิจัยได้รับความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาในสถานการณ์ทางสังคม นั้นด้วย (Gillis & Jackson, 2002) ซึ่งจะเป็นผลให้นักวิจัยได้รับมุมมองในการสะท้อนแนวคิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวางแผนและลงมือปฏิบัติตามแผนการสังเกตแบบมีส่วนร่วมได้กว้างมากขึ้น นำไปสู่การปฏิบัติและวางแผนซ้ำ (PDCA) แล้วนำผลการปรับปรุงแก้ไขมาประชุมกลุ่มย่อย (Group Discussion) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของการแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการวิจัย (Marshall & Rossman, 2006) อภิปรายแลกเปลี่ยนมุมมอง ข้อคิดเห็น เพื่อที่จะสร้างข้อมูลใหม่ขึ้นมา (Kitzinger, 1995) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนชุมชนอ้าวเมียนบ้านโนกรังในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย ประธานชุมชน ผู้นำจิตวิญญาณ ประชาชนชาวบ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน และนักวิชาการ จำนวน 20 คน นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ SWOT Analysis และดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (group discussion) ในการกำหนดมาตรการกลไกความร่วมมือในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน และพื้นที่ทางสังคมอย่างยั่งยืนของชุมชนอ้าวเมียน บ้านโนกรัง อ.กระบุรี จ.ระนอง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพสังคมโดยทั่วไปของชุมชนอ้าวเมียนบ้านโนกรัง ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง พบว่า 1) ชาวอ้าวเมียนแต่เดิมนั้น อาศัยอยู่ทางตะวันออกของมณฑลไถ่เจา ยูนนาน หูหนาน และกวางสีในประเทศจีน ต่อมาได้อพยพมาทางใต้ เข้าสู่เวียดนามเหนือ ตอนเหนือของลาว ทางตะวันออกของพม่า บริเวณรัฐเชียงตุง และภาคเหนือของไทย การตั้งหมู่บ้านของชาวอ้าวเมียน มักจะเป็นการรวบรวมกันระหว่างกลุ่มแซ่ตระกูลหรือกลุ่มญาติพี่น้อง ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว เพราะต้องการความเป็นอิสระและต้องการสร้างฐานะของตนเอง
- 2) การปกครองในชุมชนยังเป็นระบบผู้นำอาวุโส ผู้ชายมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้หญิง (ปิตาธิปไตย)

แต่มีการปรับตัวจากเดิมไปค่อนข้างมาก เนื่องจากปัจจัยทางการศึกษาและการประกอบอาชีพ 3) ด้านความเป็นอยู่ ส่วนใหญ่ยังยึดถือเอาทำเนียมปฏิบัติของบรรพบุรุษมาใช้ในการดำเนินชีวิต สังเกตได้จากอุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การดูแลรักษา ยาม ตามปฏิทิน และ 4) การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ไถนา สวนทุเรียน ปลูกยางพารา และหมาก อาชีพเสริม ได้แก่ งานหัตถกรรม ปักเย็บผ้า จักสาน หาของป่าและรับจ้าง

2. ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตประเพณีที่สำคัญของชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง พบว่า 1) การนับถือศาสนา มีทั้งนับถือศาสนาพุทธ คริสต์ แต่การนับถือผีตามบรรพบุรุษยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งระบบเครือญาติแบบแซ่ ตระกูล การลำดับวันเดือนปี ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญๆ (วันกรรม) 2) วิถีชีวิตของชุมชนอ่าวเมียนจะผูกพันกับประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อต่อเทพเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการนับถือผีบรรพบุรุษ ตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต มีปฏิทินที่กำหนดประเพณี พิธีกรรมสำคัญ เช่น ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ (เจียเซียงเหฮฮียง) ประเพณีวันเซ่งเม้ง “เซ่งเม้ง” เกิดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี และประเพณีวันสารทจีน (เจียเจียบ เฟย) ซึ่งตรงกับวันที่ 14 และวันที่ 15 เดือน 7 ของการนับแบบปฏิทินจีน 3) วิธีการเลือกคู่ครอง (หล่อเอ้าโกว) หนุ่มสาวเมียนมีอิสระในการเลือกคู่ครอง การสู่ขอ (ไท่เนิ่นแซง) จะเกิดขึ้นได้เมื่อฝ่ายชายสามารถสืบทราบวัน เดือน ปีเกิดของฝ่ายหญิง ถ้าพ่อแม่ฝ่ายหญิงยินยอมบอกก็แสดงว่ายอมยกให้ และเข้าพิธีแต่งงาน 4) ชาวอ่าวเมียนยังคงมีความเชื่อว่าผู้มีบุญหรือบรรพบุรุษกลับมาเกิด การตั้งครุฑจึงมีพิธีสำคัญ เพื่อบนบานให้ลูกมีสุขภาพแข็งแรงและคล่องตัว มีพิธีกรรมป้องกันการแท้งลูก พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์หลังตั้งครุฑได้ 5 เดือน และเมื่อคลอดบุตรแล้ว จะรับประทานอาหารที่ไม่แสลงเท่านั้น เช่น ไก่ ไข่ เนื้อไก่ หมี่เหลือง วุ้นเส้น จะไม่ใส่เครื่องปรุงกลิ่นใดๆ นอกจากใส่เกลือ น้ำตาล พริกไทย เท่านั้น และ 5) อาหาร แต่เดิมชาวอ่าวเมียนจะปลูกข้าวไร่เพื่อเก็บไว้กินตลอดปี แต่ปัจจุบันซื้อหาจากร้านค้าในชุมชนพื้นที่ราบ อาหารส่วนใหญ่สามารถหาได้ตามธรรมชาติ กุ้ง หอย ปู ปลา ในลำธาร หรือ หมู ไก่ที่เลี้ยงไว้ในครัวเรือน ชาวอ่าวเมียนบ้านในกรังมีวิถีชีวิตอย่างพอเพียง จึงมีเงินทองส่งลูกเรียนในกรุงเทพมหานคร หรือซื้อที่ดินเพิ่มเติมเกือบทุกปี

3. ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การสร้างพื้นที่ทางสังคมของชุมชนอ่าวเมียนในกรัง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง พบว่า 1) ชาวอ่าวเมียนบ้านในกรัง แสดงอัตลักษณ์ตนเองผ่าน ภาษา ศรัทธา อาหาร การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่น ความชำนาญในการปักทอผ้าทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ วิธีการทำเกษตรแบบกึ่งยังชีพบนพื้นที่สูง 2) การสูญเสียขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของชาวอ่าวเมียน เดิกรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จะสื่อสารภาษาไทย นิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามสมัยแฟชั่น การละเล่นตามประเพณี และเทศกาลต่างๆ โดยเฉพาะการละเล่นในวัยผู้ใหญ่หรือวัยหนุ่มสาว สูญหายโดยสิ้นเชิง 3) การดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชาวอ่าวเมียน

บ้านในกรุง มีการจัดการความรู้และรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผ่านมาตรการกลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่ายพัฒนาชุมชน จากคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และนักพัฒนาชุมชน เพื่อเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ มรดกทางธรรมชาติที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ ผ่านผลิตภัณฑ์และเรื่องเล่าของชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรุง สู่การรับรู้จากสังคมภายนอก และ 4) การสร้างพื้นที่ทางสังคมของชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรุง จากการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรุงและภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะการพัฒนาผลผลิตกาแฟสายพันธุ์โรบัสต้าปลอดสารพิษ มีตลาดรับซื้อในราคาประกัน ทำให้ชุมชนมีรายได้แน่นอน นอกจากนี้ ชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรุง ยังมีการตั้งเป็นกลุ่ม ชมรม สมาคม ในการทำธุรกิจ การช่วยเหลือสมาชิก และการจัดงานสานสัมพันธ์ระหว่างอ่าวเมียนไทย-จีน และงานมหกรรมอ่าวเมียนโลกอีกด้วย

4. ผลการวิเคราะห์ Content Analysis ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี อัตลักษณ์ของชาวอ่าวเมียน พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์อ่าวเมียนหรือ เย้า เป็นชนชาติเชื้อสายจีน เรียกตัวเองว่า เมียน อ่าวเมียน หรือ เย้า อพยพมาจากมณฑลไถ่เจา ยูนนาน หูหนาน และกวางสีในประเทศจีน เข้าสู่เวียดนามเหนือ ตอนเหนือของลาว บริเวณรัฐเชียงตุงของเมียนมา และภาคเหนือของไทย เช่น เชียงราย พะเยา ลำปาง น่าน สุโขทัย ภาคใต้พบที่บ้านในกรุง ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ชุมชนอ่าวเมียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์มากกว่าศาสนาพุทธ แต่การนับถือผีตามบรรพบุรุษ ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งระบบเครือญาติแบบแซ่ ตระกูล การลำดับ วัน เดือน ปี การประกอบพิธีกรรมสำคัญ ๆ และคติความเชื่อต่อเทพเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการนับถือผีบรรพบุรุษ ใช้ระบบผู้นำอาวุโสในการปกครอง ผู้ชายมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้หญิง ชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรุง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำไร่กาแฟ สวนทุเรียน ปลูกยางพารา และหมาก ชาวอ่าวเมียนบ้านในกรุง สนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ และนอกระบบ สำหรับการเลือกคู่ครองนั้น นอกจากจะเปิดกว้างสำหรับการเลือกคู่ครองของลูกหลานแล้ว ยังให้อิสระในการประกอบอาชีพอีกด้วย รวมถึงการพร้อมสำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามาในชุมชน จึงทำให้ชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรุงสามารถดำเนินวิถีชีวิตและมีพื้นที่ทางสังคมเป็นที่ยอมรับแก่ภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีสำคัญ ผ่านการแสดงออกทางด้าน ภาษา ศรัทธา อาหาร เรื่องเล่าชุมชน แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรุง ได้อย่างงดงาม

5. ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

จุดแข็ง ชุมชนอ่าวเมียนบ้านในกรุง มีการอนุรักษ์สืบสาน คติ ความเชื่อ เกี่ยวกับจิตวิญญาณแบบดั้งเดิม และให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติแบบแซ่ ตระกูล ที่มีบรรพบุรุษสายเดียวกันอย่างเข้มแข็ง สร้างความรักความสามัคคีในกลุ่มเครือญาติได้อย่างเหนียวแน่น มีการถ่ายทอดองค์ความรู้

ชนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาแก่คนในกลุ่มแซ่ ตระกูลได้อย่างเป็นระบบ เช่น การทำถัณฑ์กรรมเครื่องเงิน การถักทอผ้า และความรู้การทำไร่กาแฟอินทรีย์ ที่สามารถผลิตเมล็ดกาแฟ ชาดอกกาแฟ ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ส่งผลให้ชุมชนอ้าวเมี่ยนในกรัง สามารถดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง

ภาพที่ 2 กาแฟและชาดอกกาแฟ สายพันธุ์โรบัสต้า (Robusta)

ภาพที่ 3 หัตถกรรมงานถักทอผ้า

โอกาส ชุมชนอ้าวเมี่ยนบ้านในกรัง ยังยึดถือเอาชนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิม แต่เปิดโอกาสให้ลูกหลานได้เรียนรู้สังคมภายนอกมากขึ้น ขณะที่คนรุ่นเก่ายอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในชุมชน มีการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการส่งเสริมพัฒนาต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรม และมรดกทางธรรมชาติ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต การเกษตร และผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างงาน สร้างอาชีพ และพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในขนาด

ภาพที่ 4-5 การถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

จุดอ่อน ชุมชนอ้าวเมี่ยนบ้านในกรัง มีทั้งสิ้น 17 ครัวเรือน มีประชากร จำนวน 90 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเด็ก เนื่องจากคนหนุ่มสาวไปศึกษาและทำงานในเมืองใหญ่ เช่นเดียวกับชุมชนชนบทอื่นๆ ทำให้การสืบทอดอนุรักษ์สืบสานมรดกทางวัฒนธรรม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่คนรุ่นหลังอยู่ในวงจำกัด

ภาพที่ 6-8 ตำรา คติ คำสอน การดำเนินชีวิต

อุปสรรค ชุมชนอีวเมี่ยนบ้านในกรัง พบว่าสภาพการขยายตัวของชุมชน เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภค การเดินทางและการขนส่งสะดวกและรวดเร็ว การนำเข้าสินค้าอุปโภค บริโภค ทำได้ง่ายขึ้น ส่งผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวอีวเมี่ยนที่มุ่งเน้นความพอเพียงอาจมีการเปลี่ยนแปลงและถูกลดทอนลงไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพสังคมโดยทั่วไปของชุมชนอีวเมี่ยนบ้านในกรัง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ชาวเมี่ยนเป็นชนชาติเชื้อสายจีนเดิม ชนเผ่านี้เรียกตัวเองว่า เมี่ยน หรือ อีวเมี่ยน ซึ่งแปลว่า มนุษย์ และมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เย้า ถิ่นเดิมของเมี่ยนอยู่ทางตะวันออกของมณฑลไคเวจ่า ยูนนาน หูหนานและกวางสีในประเทศจีน ต่อมาการทำมาหากิน ผิดเคืองและถูกรบกวจากชาวจีน จึงได้อพยพมาทางใต้ เข้าสู่เวียดนามเหนือ ตอนเหนือของลาว และทางตะวันออกของพม่าบริเวณรัฐเชียงตุง และภาคเหนือของไทย ปัจจุบันมีชาวเมี่ยนอาศัยอยู่มากในจังหวัดเชียงราย พะเยา และน่านรวมทั้งในจังหวัด กำแพงเพชร เชียงใหม่ ตาก เพชรบูรณ์ ลำปาง สุโขทัย ในอดีตชาวอีวเมี่ยน ตั้งบ้านเรือนอยู่บนไหล่เขาที่มีน้ำบริบูรณ์ ภาษาอีวเมี่ยนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาม้งมากกว่าภาษาชาวเขาอื่นๆ ภาษาเขียน เมี่ยนได้รับอิทธิพลจากจีนมาก เป็นคำเดียวโดด ๆ ไม่มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง แต่จะออกเสียงตามสำเนียงภาษาเมี่ยน โดยสังคมเมี่ยนจะใช้ภาษาจีนในการบันทึกเอกสารสำคัญของตระกูลที่ครอบครัวยาวเมี่ยนทุกครอบครัวย่อมอย่างน้อยครอบครัวยาว 2 อย่าง ซึ่งได้แก่ 1) ใบเกิดที่เป็นแผ่นไม้ หรือ “นีนแซงป๋น” จะบันทึกเกี่ยวกับวันเดือนปีเกิดของสมาชิกทุกคนในครอบครัว และ 2) บันทึกรายชื่อบรรพบุรุษประจำตระกูล หรือ “จ่าพินตาน” นอกจากนี้ยังมีเอกสารที่เป็นตำราสำหรับใช้ดูดวง การดูวันมงคลของแต่ละตระกูลอีกด้วย (รัฐพร ศรีสมบัติ, 2561) ชาวอีวเมี่ยนที่อยู่ในเมืองไทยส่วนใหญ่พูดภาษาไทยเหนือหรือคำเมืองพอรู้เรื่อง บางคนพูดภาษาไทยกลางได้ คนที่มีอายุพูดภาษาจีนกลางและจีนฮ่อได้ เข้ามีภาษาคัดลอกภาษาจีน และมักพูดภาษาจีนกลางได้ ตัวหนังสือเขียนอย่างจีนทุกตัวอักษร (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร, 2565) สำหรับชุมชนอีวเมี่ยนบ้านในกรัง ตำบล ป.ป.ร. อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง

อพยพมาจากอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ประมาณ 40 กว่าปี เมื่อครั้งรัฐบาลได้ประกาศให้ ป่าคลองลานเป็นเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน ในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2525 การตั้งหมู่บ้านของ ชาวอิวเมี่ยน มักจะเป็นการรวบรวมกันระหว่างกลุ่มแซ่ตระกูลหรือกลุ่มญาติพี่น้อง ส่วนใหญ่จึงเป็น ครอบครัวขยาย ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และลูกสะใภ้ หรือ ลูกเขย การแต่งงานจึงเป็นลักษณะแบบแต่งงาน ฝ่ายหญิงต้องมาอยู่บ้านฝ่ายชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐนนท์ จิริกจินิมิต (2565) ศึกษาการ ปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมี่ยนผ่านองค์คติ ความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม กล่าวว่า เมื่อแต่งงาน แล้วผู้หญิงจะมาอยู่ที่บ้านฝ่ายชาย แต่กรณีครอบครัวใดมีแต่ลูกผู้หญิง ถ้าแต่งงานแล้ว ลูกเขยต้องมา อยู่ที่บ้านฝ่ายหญิงตามที่กำหนด เพื่อแลกกับค่าสินสอดที่ยังจ่ายไม่ครบ แต่ถ้าผู้หญิงเป็นลูกคนเดียว แต่งงานแล้วผู้ชายต้องมาอยู่ที่บ้านของผู้หญิงตลอดชีวิต หรือจนกว่า พ่อตา แม่ยาย จะเสียชีวิต สำหรับด้านความเป็นอยู่นั้น ด้านการปกครองในชุมชนยังเป็นระบบผู้นำอาวุโส อันเป็นระบบที่ทำให้ วิถีชีวิตของชาวเมี่ยนนับตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย จะให้ความสำคัญกับบทบาทเพศชายเหนือกว่าเพศหญิง เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ รุฐธร ศรีสมบัติ (2561) กล่าวว่าผู้ชายอิวเมี่ยนมีสถานภาพทางสังคม สูงกว่าผู้หญิง สะท้อนถึงจักรวาลวิทยาของชาวเมี่ยนในเรื่องความเชื่อ ระหว่างโลกมนุษย์ (หรือโลก ปัจจุบัน) และโลกแห่งจิตวิญญาณ (โลกในภพหน้า) ที่ต้องเชื่อมประสานกันตลอดช่วงการดำรงชีวิต ของมนุษย์ ซึ่งการเชื่อมประสานนี้ เป็นบทบาทหน้าที่ของ “หมอผี” หรือ “ซิบเมี่ยนเมี่ยน” ที่เป็นเพศ ชายเท่านั้น กล่าวว่า ระบบสังคมแบบ “ชายเป็นใหญ่” (ปิตาธิปไตย: patriarchy) จนเมื่อสังคมกลุ่ม ชาติพันธุ์เมี่ยนต้องปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกกลุ่มมากขึ้น บทบาทชายหญิงในสังคมชาติพันธุ์เมี่ยน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ นับตั้งแต่ทศวรรษ 2540 เป็นต้นมาผู้หญิงเมี่ยนเริ่มมีสถานะ ทางสังคมและเศรษฐกิจดีขึ้นเมื่อเทียบกับอดีตในขณะที่ “สถานะทางวัฒนธรรม” ที่อยู่ภายใต้ร่มเงา ของระบบ “ชายเป็นใหญ่” เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างน่าสนใจ ดังเช่นกรณีการเกิดขึ้นของ “หมอผี หญิงเมี่ยน” เป็นครั้งแรกในสังคมเมี่ยน ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ในประเทศไทย ด้านการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยยังคงยึดถือเอา ทำเนียบปฏิบัติของบรรพบุรุษมาใช้ในการดำเนินชีวิต สังเกตได้จากอุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การดูฤกษ์ ยาม ตามปฏิทินตามวันกรรมทั้ง 12 เดือน เพื่อให้การเพาะปลูกได้ผลดี สอดคล้องกับ การศึกษาของ เอกชัย ทวีปวรชัย (2564) ศึกษาชาวเมี่ยนก็ให้ความสำคัญและตระหนักในคุณค่าทาง พิธีกรรมของตน จะเห็นถึงกิจกรรมทางพิธีกรรมมีความเชื่อมโยงการดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้าน ที่มี ความเชื่อเหมือนกันอย่างแน่นแฟ้น และได้สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับพิธีกรรมของชาติพันธุ์ เมี่ยน ซึ่งถือเป็นจุดแข็งต่อการสืบสานและสืบทอดการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิถีชีวิตประเพณีที่สำคัญของชุมชนอิวเมี่ยน บ้านในกรัง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ชาวอิวเมี่ยนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์

แต่การนับถือผีตามบรรพบุรุษ ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งระบบเครือญาติ แบบแซ่ ตระกูล การลำดับวันเดือนปี ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญๆ วิถีชีวิตของชุมชนอ้าวเมียนจึงผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อต่อเทพเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการนับถือผีบรรพบุรุษ กล่าวได้ว่าชาวเมียนคนหนึ่งจะเริ่มประกอบพิธีกรรมตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงวันตาย มีปฏิทินที่กำหนดประเพณี พิธีกรรมสำคัญ เช่น ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีวันเซ่งเม้ง และประเพณีวันสารทจีน (เอกชัย ทวีปราชย์, 2564 และ จันทรา แซ่ลิว, 2560) โดยผู้ประกอบพิธีกรรมหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรมจะได้รับการยอมรับและความเคารพนับถือว่าเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในสังคมวัฒนธรรมอ้าวเมียนอีกด้วย สอดคล้องกับ งามอาจ อินทนิเวศ (2562) ซึ่งคติความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ ชาวอ้าวเมียนได้เริ่มนำมาจากลัทธิเต๋ามาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเมื่อราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 ความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ เป็นการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องเทพ และวิญญาณซึ่งมีความคิดพื้นฐานในการยอมรับเรื่องอำนาจของเทพ เจ้าป่า เจ้าเขา หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2565) ด้านวิธีการเลือกคู่ครองนั้น หนุ่มสาวอ้าวเมียนมีอิสระในการเลือกคู่ครอง มีการวางแผนครอบครัว แต่ยังคงมีความเชื่อว่าผู้มีบุญหรือบรรพบุรุษกลับชาติมาเกิด การตั้งครมจึงมีพิธีสำคัญ เพื่อบนบานให้ลูกมีสุขภาพแข็งแรงและคล่องตัว มีพิธีกรรมป้องกันการแท้งลูก และเมื่อคลอดบุตรแล้ว จะรับประทานอาหารที่ไม่แสลงเท่านั้น เช่น ไก่ ไข่ เนื้อไก่ หมี่เหลือง วุ้นเส้น จะไม่ใส่เครื่องปรุงกลิ่นใดๆ นอกจากใส่เกลือ น้ำตาล พริกไทย เท่านั้น กล่าวได้ว่า ตั้งแต่เริ่มตั้งครมจนถึงหลังคลอด ชนเผ่าอ้าวเมียนจะมีความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมที่มีความหมายแตกต่างกัน ซึ่งชนเผ่าอ้าวเมียนจะให้ความสำคัญและยึดถือปฏิบัติต่อกันมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ณัฐนันท์ จิรภิรมย์, 2565 และ จันทิมา แซ่ลิว, 2560) สำหรับอาหารหลักในชีวิตประจำวันของชาวอ้าวเมียนบ้านโนกรัง แต่เดิมปลูกข้าวไร่ และข้าวโพดเพื่อประกอบอาหาร เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ หมู ซึ่งต้องเลี้ยงจำนวนมากสำหรับประกอบพิธีกรรม เนื่องในโอกาสต่างๆ ตามคติความเชื่อ เช่น อาหารสำหรับสตรีมีครรภ์และหลังคลอด อาหารสำหรับเด็กทารก และเด็กเล็ก อาหารสำหรับผู้สูงอายุหรือคนชรา อาหารสำหรับกลุ่มผู้ป่วย และอาหารสำหรับในงานโอกาสต่างๆ โดยฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ประกอบอาหาร สำหรับชุมชนอ้าวเมียนบ้านโนกรัง ปัจจุบันวิถีชีวิตดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนอ้าวเมียนสามารถซื้อหาอาหารที่ต้องการได้จากร้านค้าในชุมชน หรือตลาดบ้านทุ่งมะพร้าว อย่างไรก็ตาม ชาวอ้าวเมียนยังคงสามารถหาสัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา ได้ตามลำน้ำธรรมชาติที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ไม่จำเป็นต้องซื้อหาทุกอย่าง ทุกวันมีหลายครัวเรือนที่ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีเงินทองส่งลูกเรียนในกรุงเทพมหานคร หรือซื้อที่ดินเพิ่มได้ทุกปี

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การสร้างพื้นที่ทางสังคมของชุมชนอ้าวเมียนบ้านโนกรัง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง แสดงอัตลักษณ์ตนเองผ่าน ภาษา

ศรัทธา อาหาร การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่น ความชำนาญในการปักทอผ้าทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ วิธีการทำเกษตรแบบกึ่งยังชีพ บนพื้นที่สูง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีสำคัญ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนอีวเมี่ยน มีผู้สืบทอดน้อยลง ซึ่งมาจากปัจจัยการอพยพไปศึกษาต่อในเมืองใหญ่ และหางานทำไม่กลับบ้านในกรัง ส่งผลให้เกิดการสูญเสียขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของชาวอีวเมี่ยน เด็กรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จะสื่อสารภาษาไทย นิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามสมัยแฟชั่น การละเล่นตามประเพณี และเทศกาลต่างๆ โดยเฉพาะการละเล่นในวัยผู้ใหญ่หรือวัยหนุ่มสาว สูญหายโดยสิ้นเชิง สอดคล้องกับการศึกษาของ เอกชัย ทวีปวรชัย (2564) ชชาติพันธุ์เอี่ยนในประเทศไทยเริ่มประสบปัญหาในด้านการประกอบพิธีกรรม คือ ผู้ที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้มีจำนวนลดน้อยลง การประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้ง หาผู้ประกอบพิธีได้ค่อนข้างยาก ส่งผลให้การประกอบพิธีกรรมมีอุปสรรคมากยิ่งขึ้นขณะที่การศึกษาของ มาริสา หิรัญติยะกุล และ นพดล ตั้งสกุล (2565) ในการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ และสิ่งแวดล้อมของเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลต่อสังคมวัฒนธรรมของชุมชนโดยหลายชุมชนถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกระแสหลัก ส่งผลให้อัตลักษณ์ของชุมชน ทั้งในแง่ทางกายและความหมายของย่านอ่อนแอลง จนเกิดการสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การสูญเสียเอกลักษณ์ทำให้ความหมาย ความผูกพัน และสำนึกในถิ่นที่ลดลง การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่น จึงเป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ ดังนั้น การธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชาวอีวเมี่ยนบ้านในกรังนั้น และดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีสำคัญไว้ เพื่อส่งเสริมการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอันดีงามของอำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง สืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) จังหวัดระนอง โดยพัฒนาการจังหวัด พัฒนาชุมชนอำเภอกระบุรี เทศบาลตำบล จ.ป.ร. ควรรวบรวมข้อมูลสำคัญของชุมชนอีวเมี่ยนบ้านในกรังอย่างเป็นระบบ เพื่อเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ และมรดกทางธรรมชาติที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ผ่านผลิตภัณฑ์และเรื่องเล่าของชุมชนอีวเมี่ยนในกรัง สู่การรับรู้จากสังคมภายนอก ได้เข้ามาศึกษาวิจัยและพัฒนา ชุมชนอีวเมี่ยนในกรังสู่ความเข้มแข็งต่อไป
- 2) จังหวัดระนอง โดยพัฒนาการจังหวัด พัฒนาชุมชนอำเภอกระบุรี เทศบาลตำบล จ.ป.ร. ควรบูรณาการความร่วมมือกับกลุ่มภาคีเครือข่ายชาติพันธุ์อีวเมี่ยน ในภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานการณ์การธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชาวอีวเมี่ยนให้สืบทอดต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) จากการศึกษาพบว่า ชุมชนอ้าวเมียนบ้านในกรัง ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง พบว่า มีการติดต่อประสานงานกับกลุ่มภาคีเครือข่ายชาติพันธุ์อ้าวเมียนทั้งในระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ มีการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่ม การสานสายสัมพันธ์ระหว่างอ้าวเมียนไทย-จีน รวมถึงการจัดมหกรรมอ้าวเมียนโลก ในประเทศไทย จึงควรมีการวิจัยกระบวนการ วิธีการ รูปแบบ การดำเนินกิจกรรมและโครงสร้างการความสัมพันธ์ในกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ

2) จากการศึกษาพบว่า ชุมชนอ้าวเมียนบ้านในกรัง ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง มีมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ รวมถึงมรดกทางธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ จึงควรมีการวิจัยการสร้างมูลค่าจากทุนทางวัฒนธรรมชุมชนอ้าวเมียน เพื่อการสร้างสรรค์และยกระดับรายได้ฐานรากชุมชน ซึ่งจะเป็แนวทางในการดึงเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้กลับสู่ชุมชน มาพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาบรรพบุรุษให้สืบสานต่อไป

3) ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล การเปลี่ยนบทบาท และสภาพแวดล้อมทางสังคมต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์อ้าวเมียน หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ และการพัฒนาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวตะเข็บชายแดน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและในสภาพการณ์ที่สังคมเปลี่ยนไป

เอกสารอ้างอิง

- จันทิรา แซ่ลิว. (2560). วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยชนเผ่าอ้าวเมียน. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*. 19(2), 76–87.
- ณัฐนันท์ จิรจิณนิมิต. (2565). การปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียนผ่านองคมนตรี ความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 10(2), 858–870.
- นพรัตน์ ไชยชนะ, อภิชาติ ใจอารีย์ และประสงค์ ตันพิชัย. (2564). กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญ: กรณีศึกษาบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, ปีที่ 9(1), 256–278.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ (ทรงราชย์) และ ภักดี โพธิ์สิงห์. (2565). อัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. *วารสารนันทนาการและสันทนาการปริทรรศน์*, 9(2), 127–140.
- พระมหาจักรี ญาณสมฺปนฺโน และสุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย. (2560). ประชาชนชายขอบ. *วารสารแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคามวารสารวิทยาเขตอีสาน*, 14(2), 1–9.
- มารีสา หิรัญติยะกุล และ นพดล ตั้งสกุล. (2565). การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 19(1), 99–113.

- รฐธร ศรีสมบัติ. (2561). บทบาทของหมอผีหญิงชาวเมี่ยนในสังคมอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 30(1), 31–63.
- วอยซ์ออนไลน์. (2563). ชาวเขา 'อิวเมี่ยน' สร้าง 'สุข' ด้วยพลังเยาวชน. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2565, จาก <https://voicetv.co.th/read/YuYjsxOuo>.
- เสถียร ฉันทะ. (2558). กลุ่มชาติพันธุ์สองฝั่งโขง: กรณีศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ ในแขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว และขมุในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2565, จาก <http://research.culture.go.th/medias/nt166.pdf>.
- สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2565). *ชนเผ่าเมี่ยน หรือ เย้า ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร*. สืบค้น 19 กรกฎาคม 2566, จาก https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2101&code_db=610004&code_type=05.
- องอาจ อินทนิเวศ. (2562). องค์ความรู้ จิตสำนึกรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 10(1), 66–91.
- เอกชัย ทวีปวรชัย. (2564). แนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย: การวิเคราะห์ สวอด. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 8(2), 88–104.
- Gillis, A., & Jackson, W. (2002). *Research methods for nurses: Methods and interpretation*. Philadelphia: F.A. Davis Company.
- Kitzinger, J. (1995). Qualitative Research: Introducing Focus Groups. *BMJ Clinical Research*, 1995 Jul 29, 311(7000):299–302 DOI: 10.1136/bmj.311.7000.299 • Source: PubMed.
- Marshall, C. & Rossman, G. (2006). *Doing participatory action research, (4th Ed.)*. Thousand Oaks: Sage.
- Marshall, C. and Rossman, G. (2016). *Designing Qualitative Research. 6th Edition*. Thousand Oaks: SAGE.
- Maehler, D. B., (2021). Determinants of ethnic identity development in adulthood: A longitudinal study. *British Journal of Developmental Psychology*, 40(1), 46–72.
- Stringer, E.T. (2007). *Action Research (Third Edition)*. Los Angeles: Sage.

การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม
และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
The Development of Creativity and Innovation Skills
and Attitude Towards Learning Management Based on
STEAM Education of High School Students

¹อวัศยา สันคม และ ²รุ่งทิวา กองสอน

¹Awatsaya Sankhom and ²Rungtiwa Kongson

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

²อาจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ M.Ed. Candidate of Curriculum and Instruction Program College of Education University of Phayao

² Lecturer of Curriculum and Instruction Program College of Education University of Phayao

¹Corresponding Author E-mail: awatsaya6375@gmail.com

Received July 20, 2023; Revised August 17, 2023; Accepted August 21, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเมืองแพร่ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 15 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องกรด-เบส จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ 15 ชั่วโมง 2) แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 3) แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนพารามेटริก (Nonparametric Statistics) ใช้วิธีทดสอบแบบ The Wilcoxon signed – rank test ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังได้ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.56$, $\sigma = .20$)

คำสำคัญ: ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม; สะเต็มศึกษา; เจตคติ

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare the creativity and innovation skills of high school students before and after learning management based on STEAM education, 2) study the attitude of high school students towards learning management based on STEAM education. The sample group in this research was 15 students in grade 11th at Mueang Phrae School in the second semester of 2022 academic year which were obtained by purposive sampling. The instruments for collecting data were: 1) four learning management plans according to the STEAM Education approach in the topic of acid base, 2) creativity and innovation test of high school students and 3) attitude toward learning management based on STEAM Education of high school students. The collected data were analyzed by mean, standard deviation and nonparametric statistics by using the Wilcoxon signed – rank test. The research results were found as follows: 1) the creativity and innovation skills of high school students who learned by using STEAM education approach was significantly higher than their before learning at the 0.05 level of statistical significance, 2) the attitude towards learning management based on STEAM Education of high school students by using was positive at high level ($\mu = 3.56$, $\sigma = .20$).

Keywords: Creativity and Innovation skills; STEAM Education; Attitude

บทนำ

โลกและสังคมในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การทำงานบางอย่างของมนุษย์เริ่มมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ทดแทนมากขึ้น การจ้างงานในระบบเศรษฐกิจใหม่จึงต้องการแรงงานที่มีทักษะซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Aguilera and Ortiz-Revilla, 2021) เนื่องจากเป็นทักษะที่เน้นการใช้จินตนาการในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง หากประเทศมีบุคลากรที่มีทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมจะส่งผลให้มีการคิดค้นปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ จนก่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ประเทศนั้นมีโอกาสในการพัฒนามากยิ่งขึ้น การศึกษาจึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือหลักสำคัญที่ใช้ในการยกระดับคุณภาพบุคลากรภายในประเทศ ประเทศไทยจึงมุ่งเน้นปฏิรูปการศึกษา โดยรัฐบาลได้มีนโยบายให้ผู้เรียนเป็นคนไทย 4.0 มุ่งเน้นให้มีหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เน้นทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นหลัก (สุพรรณิ บุญหนัก และคณะ, 2564)

แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายทางด้านการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมออกมามากมาย แต่ปัญหานี้ยังสะท้อนออกมาผ่านผลการประเมินของ Programme for International Student Assessment (PISA) โดยพบว่าคะแนนทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยในปี 2018 เหลืออยู่ที่ 426 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของ OECD จัดเป็นอันดับที่ 54 จากทั้งหมด 79 ประเทศ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนขาดการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ไม่สามารถสร้างสรรค์ความคิดหลากหลายแง่มุมเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งสะท้อนถึงการขาดทักษะ

ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยปัญหาดังกล่าวอาจเกิดมาจากการเรียนการสอนที่ส่วนใหญ่ยังติดอยู่ในกรอบความคิดแบบเก่า มีการออกแบบกิจกรรมและจัดการเรียนการสอนที่ตรงกับตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชาตามกรอบที่อยากให้ผู้เรียนรู้เท่านั้น ซึ่งเป็นการจำกัดกรอบความคิดที่อิสระของผู้เรียน สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาทางโครงสร้างของระบบการศึกษาไทยที่ไม่เพียงพอที่จะสร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมให้กับผู้เรียนได้ อีกทั้งปัญหาล้วนใหญ่ในวิชาเคมีคือตัวผู้สอนเองที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีการสอนที่เน้นการท่องจำ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เกิดกระบวนการคิด และไม่สามารถแสดงออกทางความคิดในเชิงสร้างสรรค์ได้ (สุชาติ ลาวัลย์ และกฤตชัย มีคำทอง, 2561)

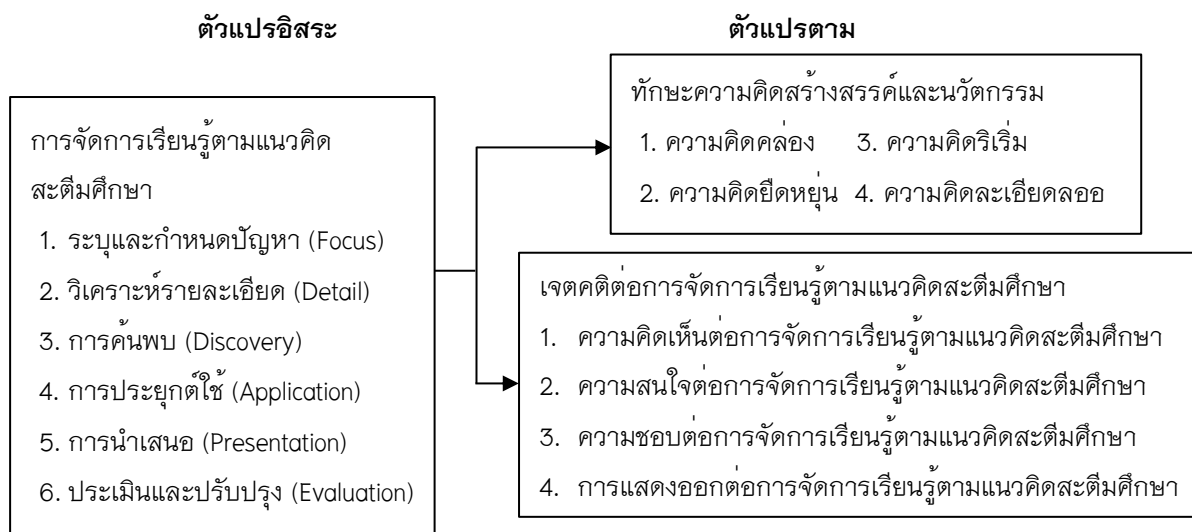
การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและใช้ทักษะนี้ให้มากที่สุด จึงต้องมีการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการข้ามสาขาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับเรื่องใกล้ตัวได้จึงได้มีการเสนอการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์ 5 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ โดยใช้ศิลปะเป็นตัวเชื่อมโยงศาสตร์ทางวิชาการเข้าด้วยกัน (สุภัค โอฬาริยกุล, 2562) ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งสะเต็มศึกษายังเป็นการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบและแก้ปัญหาได้หลายทิศทาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง (ศิริลักษณ์ อีสณพงษ์ และคณะ, 2564) สอดคล้องกับมัสยา บัวผัน และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีเจตคติต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มอยู่ในระดับมากที่สุด

จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยประยุกต์ใช้กับเนื้อหาวิชาเคมี เรื่อง กรด-เบส เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน
2. เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเมืองแพรว อำเภอเมืองแพรว จังหวัดแพรว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แผนการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องกรด-เบส จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ 15 ชั่วโมง
2. แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 7 ข้อ
3. แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นข้อคำถามที่มีลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 20 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องกรด-เบส

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาระเคมี

2) วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาเคมีเพิ่มเติม และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องกรด-เบส จำนวน 15 ชั่วโมง จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม พบว่ามีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.81

2. แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

1) ศึกษาทฤษฎี การวัดประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และสร้างแบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 7 ข้อ จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่า IOC พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2) นำแบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.84

3. แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

1) ศึกษาการสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ท และสร้างแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็ม ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

2) นำแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่า IOC และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จำนวน 20 ข้อ พบว่ามีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00

การทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนวิธีวิจัยแบบกลุ่มเดียว (One Group pre-test Post-test Design) มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง โดยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องกรด-เบส จำนวน 4 แผน ใช้เวลาสอน 15 ชั่วโมง

3. ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา จากนั้นนำผลคะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยใช้สถิตินอนพาราเมตริก (Nonparametric Statistics) ใช้วิธีทดสอบแบบ The Wilcoxon signed – rank test
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้วิธีทางสถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม	N	คะแนนเต็ม	μ	σ	T*	Sig
ก่อนเรียน	15	56	23.47	4.09	120	0.001
หลังเรียน	15	56	35.73	6.37		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่าทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\mu = 35.73$, $\sigma = 6.37$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\mu = 23.47$, $\sigma = 4.09$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อที่ 1

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบองค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

องค์ประกอบของทักษะ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	การทดสอบ	N	μ	σ	T*	Sig
ความคิดคล่อง	ก่อนเรียน	15	8.60	1.40	120	0.001
	หลังเรียน	15	12.13	2.70		
ความคิดยืดหยุ่น	ก่อนเรียน	15	2.20	0.68	36	0.009
	หลังเรียน	15	2.93	0.80		

องค์ประกอบของทักษะ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	การทดสอบ	N	μ	σ	T ⁺	Sig
ความคิดริเริ่ม	ก่อนเรียน	15	8.53	1.77	105	0.001
	หลังเรียน	15	11.07	2.25		
ความคิดละเอียดลออ	ก่อนเรียน	15	4.27	0.80	120	0.001
	หลังเรียน	15	9.60	2.23		
รวม	ก่อนเรียน	15	23.60	4.09	120	0.001
	หลังเรียน	15	35.73	6.37		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดคล่องหลังเรียน ($\mu = 12.13$, $\sigma = 2.70$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\mu = 8.60$, $\sigma = 1.40$) คะแนนเฉลี่ยด้านความคิดยืดหยุ่นหลังเรียน ($\mu = 2.93$, $SD = 0.80$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\mu = 2.20$, $\sigma = 0.68$) คะแนนเฉลี่ยด้านความคิดริเริ่มหลังเรียน ($\mu = 11.07$, $\sigma = 2.25$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\mu = 8.53$, $\sigma = 1.77$) และคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดละเอียดลออหลังเรียน ($\mu = 9.60$, $\sigma = 2.23$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.80$) โดยทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 4 ด้าน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อที่ 1

2. ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อที่	รายการคำถาม	μ	σ	ระดับเจตคติ
ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา				
1	การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และเน้นการปฏิบัติจริง	4.20	0.68	มาก
2	ความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้	2.40	0.74	น้อย
3	การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาทำให้ข้าพเจ้าเกิดความเครียด	2.86	0.64	ปานกลาง
4	การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจเรื่องที่เรียนมากขึ้น	4.46	0.52	มาก

ข้อที่	รายการคำถาม	μ	σ	ระดับเจตคติ
5	การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาช่วยพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมแก่ข้าพเจ้า	4.20	0.56	มาก
รวมเฉลี่ย		3.63	0.26	มาก
ความสนใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา				
6	ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อทุกครั้งเมื่อต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา	2.33	0.62	น้อย
7	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาน่าสนใจ	4.07	0.59	มาก
8	ข้าพเจ้ารู้สึกกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมสะเต็มศึกษา	3.87	0.64	มาก
9	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาทำให้ข้าพเจ้าเสียเวลา	2.67	1.05	ปานกลาง
10	ข้าพเจ้าสนใจที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมสะเต็มศึกษาเมื่อมีโอกาส	3.87	0.64	มาก
รวมเฉลี่ย		3.36	0.26	ปานกลาง
ความชอบต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา				
11	ข้าพเจ้าชอบการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษามากกว่าการเรียนรู้แบบปกติ	3.60	0.63	มาก
12	ข้าพเจ้าอยากทำกิจกรรมสะเต็มศึกษาต่อถึงแม้จะหมดเวลาแล้ว	3.33	0.62	ปานกลาง
13	การทำกิจกรรมสะเต็มศึกษาทำให้ข้าพเจ้าภูมิใจในตนเอง	4.27	0.70	มาก
14	ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาอื่นมากกว่าทำกิจกรรมสะเต็มศึกษา	2.80	0.94	ปานกลาง
15	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น	2.47	0.99	น้อย
รวมเฉลี่ย		3.29	3.29	0.23
การแสดงออกต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา				
16	ข้าพเจ้าชอบแสดงความคิดเห็นตลอดการทำกิจกรรมสะเต็มศึกษา	3.93	0.96	มาก
17	ข้าพเจ้าตั้งใจทำกิจกรรมสะเต็มอย่างเต็มความสามารถ และสำเร็จ	4.00	0.76	มาก
18	ข้าพเจ้ามักจะสืบค้นความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมก่อนมาทำกิจกรรมสะเต็มเสมอ	3.87	0.35	มาก
19	ข้าพเจ้ามักจะค้นคว้าในสิ่งที่สงสัยจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา	3.93	0.46	มาก
20	ข้าพเจ้าชอบแสดงความคิดเห็นตลอดการทำกิจกรรมสะเต็มศึกษา	4.00	0.53	มาก
รวมเฉลี่ย		3.95	0.39	มาก
รวมเฉลี่ยทั้งหมด		3.56	0.20	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.56$, $\sigma = 0.20$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการแสดงออกต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.39$) รองลงมาคือด้านความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.26$) ด้านความสนใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

($\mu = 3.36$, $\sigma = 0.26$) และด้านความชอบต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ($\mu = 3.29$, $\sigma = 0.23$ ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อที่ 2

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการศาสตร์ 5 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่การคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติจริง เป็นการท้าทายความสามารถในการแก้ปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์ของผู้เรียน สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์องค์ประกอบของปัญหา ซึ่งนำไปสู่การมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ และเกิดความเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง เกิดการคิดและแสวงหาคำตอบผ่านการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูลผ่านแหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยนำความรู้นั้นมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบผลงานที่แปลก ไม่ซ้ำใคร และสวยงามจนก่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่มีประโยชน์ ซึ่งต้องอาศัยศิลปะ (Arts) ในสะเต็มศึกษามาเป็นสื่อกลางในการสร้างสรรค์ความคิดที่นำไปสู่ความคิดนอกกรอบ ผู้เรียนสามารถนำศิลปะมาใช้ในการถ่ายทอดความคิดของตนเองจากนามธรรมสู่รูปธรรมที่จับต้องได้ เนื่องจากศิลปะในสะเต็มศึกษาไม่ได้เป็นเพียงแค่ศิลปะการวาดภาพหรือถ่ายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงศิลปะการสื่อสาร เล่นดนตรี การแสดงละคร การเขียนเชิงสร้างสรรค์ และงานฝีมือต่าง ๆ ได้อีกด้วย (Perignat and Katz–Buonincontro, 2019)

นอกจากนี้กิจกรรมสะเต็มศึกษายังสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดการวางแผนการแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นเรื่องธรรมดาของการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่อาจทำให้ผู้เรียนพบกับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งนำไปสู่อุปสรรคในการทำงานในอนาคต เพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคเหล่านั้นผู้เรียนจึงต้องมีศิลปะในการสื่อสาร และศิลปะในการวางตัวที่ดีเพื่อให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น ศิลปะจึงเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ เกิดความยืดหยุ่นในกระบวนการคิดและต่อยอดความคิดนั้นสู่นวัตกรรมได้ (Yakman and Lee, 2012)

จากผลการวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับแนวความคิดของกิลฟอร์ด ที่กล่าวว่าทักษะความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดหลายทิศทาง หลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งนำไปสู่การค้นพบวิธีการแก้ปัญหาใหม่ (เครือฟ้า แก้วคุ้ม, 2566) โดยอาจเกิดจากการเอาประสบการณ์หรือความรู้เดิมของผู้เรียนมาเชื่อมโยงสู่สถานการณ์ใหม่ก็ได้ สอดคล้องกับ สรัญญา เนตรธานนท์ (2563) ซึ่งกล่าวว่าผู้เรียนสามารถเป็นฝ่ายที่สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยความรู้นั้นไม่จำเป็นต้องมาจากครูเพียง

ฝ่ายเดียว ต้องให้ผู้เรียนได้การปฏิบัติ (Doing) และสร้าง (Making) สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างความคิดและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และนำความคิดนั้นไปสร้างสรรค์ชิ้นงานได้ และสอดคล้องกับปรัชญา ทาระเนตรและคณะ (2565) ที่ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องเทคโนโลยีดีเอ็นเอของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมทั้ง 4 ด้าน พบว่าด้านความคิดคล่อง ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาทั้ง 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุสถานการณ์ (Focus) ซึ่งผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ปัญหา โดยต้องทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา และนำไปสู่การเข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์สถานการณ์ (Detail) เป็นขั้นที่ผู้เรียนและสมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุ เงื่อนไขหรือข้อจำกัด องค์ประกอบของปัญหาในสถานการณ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถกำหนดขอบเขตที่นำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมด้านความคิดคล่องที่เป็นความสามารถในการคิดคำตอบได้รวดเร็วและมีประมาณมาก เนื่องจากการกระตุ้นโดยใช้คำถามที่ผู้เรียนสามารถคิดหาคำตอบอย่างอิสระ เช่น ผู้วิจัยถามว่า “นักเรียนคิดว่าอะไรคือสาเหตุของปัญหาน้ำเน่าเสียในชุมชน” เป็นคำถามปลายเปิดและใกล้ตัวผู้เรียนที่สามารถตอบได้หลากหลาย สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มเกสตัลท์ที่กล่าวว่าการเรียนรู้เกิดจากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้ต่อสิ่งเร้าหรือปัญหาที่ผู้เรียนเจอ และนำไปสู่กระบวนการคิดเพื่อให้สมองดึงเอาความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาวิเคราะห์และแสดงพฤติกรรมตามที่ผู้เรียนคิดออกมา แม้ผู้เรียนจะรับรู้ในสิ่งเดียวกันแต่ก็สามารถแสดงพฤติกรรมออกมาไม่เหมือนกัน แล้วแต่ประสบการณ์และความรู้เดิมของผู้เรียน (รัชนิพร ศรีรักษา และคณะ, 2563)

ขั้นที่ 3 ศึกษาค้นคว้า (Discovery) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ศึกษา สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และความรู้ทางวิชาเคมีเรื่องกรด-เบส เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพื้นฐานความรู้และนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้คิดเพื่อแก้ปัญหาไปพร้อมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างเป้าหมายในการเรียนรู้โดยไม่เกิดจากการบังคับ สามารถสืบค้นและเรียนรู้ตาม

ความฉันทของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ อีกทั้งการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมกันยกตัวอย่างและจัดหมวดหมู่สิ่งของในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับกรด-เบส เช่น แชมพูเป็นเบส จัดอยู่ในหมวดของใช้ น้ำส้มสายชูเป็นกรด จัดอยู่ในหมวดของกิน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในด้านความคิดยืดหยุ่นที่เป็นความสามารถในการจัดประเภทคำตอบได้หลากหลายหมวดหมู่ สอดคล้องกับทฤษฎีสนามที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะกระทำไปสู่จุดหมาย ดังนั้นหากผู้เรียนมีอิสระในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ และเลือกเรียนรู้ตามแนวทางของตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย (จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย, 2565)

ขั้นที่ 4 ประยุกต์ (Application) เป็นขั้นที่ผู้เรียนและสมาชิกในกลุ่มได้นำความรู้มาช่วยกันออกแบบวิธีการแก้ปัญหา หรือสร้างชิ้นงานที่สามารถแก้ไขปัญหา และปฏิบัติตามที่ได้ออกแบบวางแผนไว้ ซึ่งครูจะให้อิสระในการสร้างสรรค์ความคิดของผู้เรียน สนับสนุนให้คำแนะนำและความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ผู้เรียนยังขาดความเข้าใจ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner (1969) ที่เชื่อว่าผู้เรียนเลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือปฏิบัติและค้นพบด้วยตนเอง ในระหว่างที่ผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้เรียนอาจพบกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน หรือเจอกับข้อสงสัยบางอย่าง ทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและแรงจูงใจภายในเพื่อเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การค้นพบและพยายามด้วยตัวของผู้เรียนเอง ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมด้านความคิดริเริ่มที่เป็นความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิมในการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สื่อนำเสนอที่สวยงาม และด้านความคิดละเอียดลออที่เป็นการคิดรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยผ่านการออกแบบ เขียนขั้นตอนการทำงานและวิธีการแก้ปัญหาอย่างละเอียดและวาดภาพเพื่ออธิบายชิ้นงาน

ขั้นที่ 5 นำเสนอ (Presentation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำผลการทดลอง และชิ้นงานที่สร้างขึ้น นำเสนอแก่สมาชิกกลุ่มอื่นและครูผู้สอนเพื่อฝึกทักษะทางสังคม อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจและเข้าถึงความคิดของตนเอง โดยผู้เรียนต้องดึงเอาศิลปะในการถ่ายทอดและนำเสนอของผู้เรียนออกมาใช้ ซึ่งล้วนเกี่ยวกับ A หรือศิลปะในสะเต็มศึกษาทั้งสิ้น ดังนั้น จึงถือได้ว่าสะเต็มศึกษาสามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดละเอียดลออของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (วิสูตร โพธิ์เงิน, 2560)

ขั้นที่ 6 ประเมินและปรับปรุง (Link) เป็นขั้นที่ผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันตรวจสอบและประเมินผลงาน โดยร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อควรปรับปรุงแก้ไขชิ้นงาน เพื่อพัฒนาผลงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ต่อข้อผิดพลาดและเปิดใจยอมรับต่อจุดอ่อนของตนเอง

รวมทั้งมองความล้มเหลวเป็นโอกาสในการเรียนรู้ และเข้าใจว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ที่จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จได้ (Wicks and Paulus, 2022)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาผ่านการใช้ความคิดสร้างสรรค์ซึ่งให้อิสระผู้เรียนได้คิด เมื่อผู้เรียนไม่ถูกจำกัดอิสระทางความคิดและไม่ถูกบังคับ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการทำกิจกรรมและเกิดความสนุกในการเรียนรู้ มากไปกว่านั้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษายังเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาคำตอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนไม่ตกอยู่ในสภาวะเครียดและกดดันมากเกินไป นำไปสู่การกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น และพยายามสื่อสารความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้กลั่นกรองความคิดของตนเอง เกิดการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนและเกิดความสนุกในการอภิปรายกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากลงมือปฏิบัติ

ผลการวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับแนวคิดประสบการณ์นิยมของจอห์น ดิวอี้ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมจริง เกิดความสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (วรารุณี อัมพฤษ, 2564) ผีการวางแผนการทำงาน การออกแบบชิ้นงานผ่านการทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม โดยครูเป็นผู้คอยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนและอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และเมื่อผู้เรียนสามารถสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ได้ จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถเอาชนะความท้าทายและแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในกลุ่มและครูผู้สอน ส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาตามมา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของธอร์นไดค์ (ชานนท์ รังสิสวัสดิ์, 2561) ในกฎแห่งความพอใจ (Law of Effect) ว่าหากผู้เรียนได้รับผลที่พึงพอใจย่อมเกิดแรงกระตุ้นในการเรียนต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจผู้เรียนจะไม่อยากเรียนรู้ และขาดแรงจูงใจและการต่อต้านในการเรียนรู้ ดังนั้นการได้รับผลที่พึงพอใจจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับมัสยา บัวผัน (2563) ที่ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีเจตคติต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 1) ครูควรเตรียมการสอนมาเป็นอย่างดี และมีความแม่นยำในเรื่องของกิจกรรมที่ดำเนินการจัดแก่ผู้เรียนที่เป็นลำดับขั้นตอน เพื่อป้องกันการสับสนในเนื้อหาของรายวิชา
- 2) ครูผู้สอนควรใช้คำถามกระตุ้นความสนใจ ไม่รีบร้อนในการเฉลยคำตอบหรือบอกแนวทางการแก้ปัญหาที่ตายตัว เพื่อให้ผู้เรียนได้พยายามคิดหาคำตอบด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสืบศึกษาที่สามารถพัฒนาทักษะด้านอื่นของผู้เรียนได้ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้เทคโนโลยี
- 2) ควรมีการเปรียบเทียบวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษากับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอื่น เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- เครือฟ้า แก้วคุ้ม. (2566). ความคิดสร้างสรรค์กับการพัฒนาการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 13(1), 91-103.
- จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2565). ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การพัฒนาบทเรียนออนไลน์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 11(1), 3-13.
- ชานนท์ รังสิสวัสดิ์. (2561). การสร้างแบบจำลองมาริมบาเพื่อการเรียนการสอน วิชาทักษะดนตรีของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาโดยใช้แนวคิดสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไคด์. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 22(1), 12-20.
- ชญชนก ทาระเนตร. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 24(4), 132-142.
- มัสยา บัวผัน, สิริวรรณ จรัสวิวัฒน์ และอาพันธ์ชนิด เจนจิต. (2563). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 48(2), 303-324.
- รัชนิพร ศรีรักษา ปริญญา เรืองทิพย์ และสิริกรานต์ จันทเปรมจิตต์. (2563). การพัฒนาโปรแกรมภาพตามหลักการของเกสตัลท์สำหรับเพิ่มความใส่ใจต่อเนื่องและความจำขณะทำงานในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 20(3), 133-144.

- วรารุณ อัมพุช. (2564). การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์แบบโครงการบูรณาการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ภูมิปัญญาชาวบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 11(2), 105-115.
- วิสูตร โพธิ์เงิน. (2560). STEAM ศิลปะเพื่อเสริมศึกษา: การพัฒนาการรับรู้ความสามารถและแรงบันดาลใจให้เด็ก. *วารสารครุศาสตร์*, 45(1), 320-334.
- ศิริลักษณ์ อิศนพงษ์, ภัทรกร ชัยประเสริฐ และสมศิริ สังห์ลพ. (2563). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 9(1), 37-47.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). *ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ.
- สร้อยญา เนตรธำมณ. (2563). กระบวนการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ด้วยปัญญา. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 6(3), 20-31.
- สุชาติ ลดาวัลย์ และกฤตชัย มีคำทอง. (2561). การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนยุค Thailand 4.0. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธิด*, 8(1), 308-317.
- สุพรรณิ บุญหนัก ธนวัฒน์ ชาวโพธิ์ และจักรกฤษณ์ โปตาพล. (2564). การศึกษา 4.0: กระบวนทัศน์การศึกษาสู่อนาคตประเทศ. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*, 1(1), 41-53.
- สุภัค โอฬาริทธิกุล. (2562). STEAM Education : นวัตกรรมการศึกษาบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 9(1), 1-16.
- Aguilera, D. and Ortiz-Revilla, J. (2021). STEM vs. STEAM education and student creativity: A systematic literature review. *Education Sciences*, 11(7), 331.
- Bruner, L. S. (1969). *The process of education*. Massachusetts: Hayward University Press Cambridge.
- Perignat, E., & Katz-Buonincontro, J. (2019). STEAM in practice and research: An integrative literature review. *Thinking skills and creativity*, 31, 31-43.
- Wicks, D., & Paulus Jr, M. J. (2022). 21st Century Learning Skills and Artificial Intelligence. *AI, Faith, and the Future: An Interdisciplinary Approach*, 152.
- Yakman, G., & Lee, H. (2012). Exploring the exemplary STEAM education in the US as a practical educational framework for Korea. *Journal of the Korean Association for Science Education*, 32(6), 1072-1086.

วิเคราะห์คำพิพากษาและคำสั่งศาลปกครองสูงสุด กรณีวินิจฉัยคำสั่งลงโทษ
พนักงานในสถาบันอุดมศึกษาว่ามีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นการใช้
สิทธิในสัญญาทางปกครอง

Analysis of Judgments and Orders of the Supreme Administrative Court in
the Case of Ruling Orders of Punishment on Employees in Higher Education
Institutions to Examine Whether the Ruling is an Administrative Order or as
an Exercise of Rights as stated in the Administrative Contract

¹เอกรรฐ เฝ้าพงศ์ประเสริฐ, ²สมศักดิ์ เจริญพูล, และ³สรศักดิ์ มั่นศิลป์

¹Ekkarat Phaopongprasert, ²Somsak Charoenpool and ³Sorasak Munsilp

¹นักศึกษาลัทธิศาสตร์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

^{2,3}โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

¹Master of Arts Program Suan Dusit University

^{2,3}School of Law and Politics Suan Dusit University

¹Corresponding Author E-mail: somsak918wl@gmail.com

Received February 21, 2023; Revised April 3, 2023; Accepted July 27, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด เหตุผลของศาล หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย
ลักษณะคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา กรณีวินิจฉัยคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาว่ามี
ลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง และพิจารณาความแตกต่างของคำสั่ง
ลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาหรือพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้ง
เสนอแนะ แนวทางการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัย
เชิงเอกสาร เช่น พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง คำพิพากษา และคำสั่งทางปกครองที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จะนำมา
วิเคราะห์เนื้อหาและทำการจัดหมวดหมู่ ผลการวิจัยมีดังนี้ประการแรกแนวคิดของศาลในการวินิจฉัยลักษณะคดีคือ
กระบวนการเริ่มต้นอันเป็นที่มาของการออกคำสั่งลงโทษและ เหตุที่อ้างของผู้ถูกฟ้องคดีในการเริ่มต้นกระบวนการ
ว่าเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายภายใน หรืออ้างสิทธิตามสัญญาจ้างพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบกับ
ลักษณะของคำสั่งทางปกครอง และสัญญาทางปกครอง ประการที่สองแนววินิจฉัยของศาลปกครองกรณีคำสั่ง
ลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิของพนักงานฯ โดยตรง เนื่องจากอาจ
เกิดความสับสนทั้งขณะอยู่ในกระบวนการการดำเนินการทางวินัยและขั้นตอนก่อนฟ้องคดี และส่งผลกระทบต่อ
สถาบันอุดมศึกษาในแง่ของการดำเนินการออกคำสั่งให้ถูกต้องตามกฎหมาย และประการสุดท้ายแนวทางการออก
คำสั่งลงโทษพนักงานให้ยึดถือรูปแบบการดำเนินการทางวินัยโดยต้องมีสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

คำสำคัญ: คำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา; คำสั่งทางปกครอง; สัญญาทางปกครอง

Abstract

This research aims to study the concepts, rationale for the court's decision, and principles of law pertaining to the ruling orders of punishment on employees in higher education institutions to examine whether the ruling is an administrative order or an exercise of rights as stated in the administrative contract, and to analyze the differences between the orders of punishment affecting the institutions and their employees. Suggestions and guidelines for issuing orders of punishment on employees in higher education institutions were also provided. Qualitative research method focusing on documentary research including acts, ministerial regulations, judgments and related administrative orders was implemented and content analysis method was employed to analyze and categorize the data obtained. The research results were as follows: First, the concepts of the court's ruling on the nature of the case included taking into consideration the initiation of proceedings as the reasonable cause for issuing order imposing punishment, the defendant's claim in the initiation of proceedings whether it is the use of powers according to the Internal Law or claims under the employment contract of employees in higher education institutions, and the nature of administrative orders and administrative contracts. Second, the differences in the Administrative Court's decisions in ruling orders of punishment on employees in higher education institutions directly affected the rights of the employees since confusion might occur during the disciplinary procedures and the process before filing a lawsuit, and the higher education institutions shall be affected when issuing legal orders. Finally, as the guidelines for issuing orders of punishment for employees, it is recommended that the disciplinary procedures are adhered to following the fundamental rights as specified by law.

Keywords: Orders of punishment for Employees in Higher Education Institutions; Administrative Orders; Administrative Contracts

บทนำ

คำสั่งทางปกครองเป็นการกระทำทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการกระทำที่มุ่งต่อผลในทางกฎหมายและมีผลเฉพาะกรณีออกไปภายนอกฝ่ายปกครอง โดยคำสั่งทางปกครอง หมายถึง การใช้ อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล ในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน เพิ่มหรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่ว่าจะเป็น การถาวรหรือชั่วคราว เมื่อพิจารณาผลของคำสั่งทางปกครองในทางที่เป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่ผู้รับ คำสั่งทางปกครองแล้ว สามารถจำแนกประเภทคำสั่งทางปกครองได้ 3 ประเภท ดังนี้

1) คำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่ง (Beneficial Administrative Act หรือ Begünstigender Verwaltungsakt) เป็นคำสั่งทางปกครองที่มีผลในทางที่เป็นคุณแก่ผู้รับคำสั่ง

ซึ่งอาจจะได้แก่ การก่อตั้งสิทธิให้แก่ผู้ได้รับคำสั่ง หรือการยืนยัน (Recognition) สิทธิในทางที่เป็นคุณให้แก่ผู้รับคำสั่ง (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2562)

2) คำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นการไม่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งหรือสร้างภาระ (Belastende Verwaltungsakte) เป็นคำสั่งทางปกครองที่ส่งผลกระทบต่อสถานะในทางกฎหมายของบุคคลผู้รับคำสั่งในทางที่เป็นผลร้ายหรือผลลบ รวมถึงบรรดาคำสั่งทางปกครองอื่นใดที่กำหนดหน้าที่หรือสร้างภาระหน้าที่ให้แก่บุคคล (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2562)

3) คำสั่งทางปกครองที่มีผลสองทาง (Verwaltungsakte Mit Doppelwirkung) เป็นการสั่งการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่มีผลทำให้ผู้รับคำสั่งได้สิทธิหรือประโยชน์บางประการ ขณะเดียวกันก็ไม่ให้สิทธิหรือประโยชน์บางประการแก่ผู้รับคำสั่ง (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2562)

ในขณะที่สัญญาทางปกครองของไทย มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้ให้นิยามของสัญญาทางปกครองไว้ตาม มาตรา 3 ว่า “สัญญาทางปกครอง” หมายความว่า ความรวมถึง สัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นหน่วยงานทางปกครอง หรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐและมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคหรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ” ซึ่งการจัดการศึกษานั้นย่อมเป็นการจัดบริการสาธารณะประการหนึ่งตามความหมายนี้

สัญญาทางปกครอง ที่กฎหมายได้ให้คำนิยามไว้นี้ จะมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับแนวทางหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ ตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำภายใต้อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยกำหนดเป็นหลักการ แผนงาน หรือโครงการ เพื่อก่อประโยชน์แก่สังคมและส่วนรวม (สิทธิพันธ์ พุทธหุณ, 2563)

สถาบันอุดมศึกษา เป็นองค์กรที่ให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และพัฒนาประชาชนในประเทศและการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาจะดำเนินการได้ ก็จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มาดำเนินการในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตามพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2562 มาตรา 4 กำหนดให้ “สถาบันอุดมศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาของรัฐในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่ไม่รวมถึงสถานศึกษาของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการ” ทำให้โครงสร้างต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมไปถึงเรื่องวินัยและสิทธิของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาด้วย การดำเนินการต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ต้องพิจารณาถึงบุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งบทความนี้จะขอกล่าวถึงพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็น

บุคลากรส่วนใหญ่และเพื่อให้การดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการปฏิบัติงานของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ย่อมเป็นไปได้ที่อาจเกิดข้อผิดพลาด หรือเกิดความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งโดยเจตนาหรือประมาท เมื่อเกิดการกระทำผิดของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาขึ้น หากความผิด หรือความเสียหายนั้นอยู่ในขอบเขตของการดำเนินการทางวินัย สถาบันอุดมศึกษาในฐานะหน่วยงานต้นสังกัด ย่อมมีหน้าที่ดำเนินการทางวินัยกับพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงการดำเนินการทางวินัยของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาและเชื่อมโยงไปถึงลักษณะคำสั่งลงโทษของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยนี้ เนื่องจากมีแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยว่าคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะเป็นการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง แตกต่างจากแนวคำวินิจฉัยเดิม ที่ศาลปกครองสูงสุดเคยวินิจฉัยไว้ว่าคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษามีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง แนววินิจฉัยที่แตกต่างกันนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษากับพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา เพราะคดีฟ้องเพิกถอนคำสั่งทางปกครองกับคดีพิพาทสัญญาทางปกครอง มีลักษณะแตกต่างกัน

ด้วยเหตุที่สถาบันอุดมศึกษา มีบุคลากรหลายประเภท มีภารกิจหน้าที่ ที่แตกต่างกันตามแต่ละสถาบันจะกำหนดประเภท พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา เป็นบุคลากรที่มีจำนวนมากที่สุดและมีระบบบริหารงานบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 9 การบริหารงานบุคคลของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งการดำเนินการทางวินัยของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจอ้างอิงรูปแบบการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่ก็อาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียด สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจกำหนดการดำเนินการทางวินัยไม่เหมือนกันตามโครงสร้าง และวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง

พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ถือเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นบุคลากรภาครัฐ มีสิทธิได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ส่วนตำแหน่งประเภทบริหาร ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี และตำแหน่งประเภททั่วไป วิชาชีพเฉพาะ หรือเชี่ยวชาญเฉพาะ ได้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับที่ 2). 2551) มาตรา 65/2 ประกอบกับมาตรา 18 ดังนั้นพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา จึงเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมทางปกครอง ในการบริการสาธารณะด้านการศึกษาของชาติ จึงควรได้รับการรับรองคุ้มครองในระบบการบริหารงานบุคคล การออกคำสั่งลงโทษที่กระทบต่อสิทธิประโยชน์

ของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา และสิทธิต่าง ๆ ที่เป็นธรรมตามหลักความยุติธรรมไม่น้อยไปกว่าข้าราชการเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด เหตุผลของศาล หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยลักษณะคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาถึงเหตุที่แตกต่างกัน
2. เพื่อพิจารณาถึงปัญหาความแตกต่างของคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่ศาลปกครองวินิจฉัยไว้แตกต่างกัน และผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษากับพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาในฐานะผู้ที่อาจได้รับผลกระทบ
3. เพื่อเสนอแนะ แนวทางการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาว่าควรมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง พร้อมเหตุผลอันมีผลต่อทางปฏิบัติในการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาแนวคิดเรื่อง หลักการสำคัญของวินัยข้าราชการในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน / ลักษณะคำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 / ลักษณะสัญญาทางปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และรูปแบบคำสั่งลงโทษทางวินัยของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 เพื่อวิเคราะห์คำพิพากษา คำสั่งศาลปกครองสูงสุด กรณีวินิจฉัยคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาว่ามีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง ซึ่งความแตกต่างนี้ส่งผลกระทบต่อทั้งสถาบันอุดมศึกษา และสิทธิของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา เช่น กระบวนการขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยเพื่อออกคำสั่งลงโทษที่แตกต่างกัน ขั้นตอนก่อนฟ้องคดีที่แตกต่างกัน ระยะเวลาฟ้องคดีที่แตกต่างกัน เป็นต้น อันนำไปสู่การพิจารณาถึงปัญหาความแตกต่างของคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา และพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา และเพื่อเสนอแนะแนวทางการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาว่าควรมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง หรือการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ในแง่การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย โดยวิจัยจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำสั่ง คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด วิทยานิพนธ์ สื่อข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยและการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา การออกคำสั่งภายในสถาบันอุดมศึกษา เอกสารสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
2. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539
3. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542
4. กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539
5. กฎกระทรวง ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539
6. คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ อบ. 130/2560 คดีหมายเลขแดงที่ อบ. 172/2564 วันที่ 11 พฤษภาคม 2564
7. คำสั่งศาลปกครองสูงสุด คำร้องที่ คบ. 81/2560 คำสั่งที่ คบ. 206/2561 วันที่ 5 พฤศจิกายน 2561

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขอบกฎหมายและแนวคำพิพากษา คำสั่งของศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยลักษณะคำสั่งลงโทษของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาแตกต่างกัน โดยใช้หลักการลักษณะของคำสั่งทางปกครอง และลักษณะของสัญญาทางปกครองในการเปรียบเทียบกัน กล่าวคือ เดิมคำสั่งลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาและพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง (คำสั่งคำร้องที่ คบ. 81/2560 คำสั่งที่ คบ. 206/2561) ทำให้ในระหว่างการดำเนินการทางวินัย หรือขั้นตอนก่อนออกคำสั่งทางปกครอง ต้องมีการแจ้งสิทธิ รับฟังพยานหลักฐาน รับฟังข้อโต้แย้ง เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงเหตุผลได้อย่างเต็มที่ หากผู้ถูกดำเนินการทางวินัยไม่พอใจคำสั่ง หรือมติของคณะกรรมการ หากจะนำคดีไปสู่ศาล เพื่อเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ก็ต้องดำเนินการตามขั้นตอนก่อนฟ้องคดี คือการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ก่อนดำเนินการฟ้องคดี

ต่อมา มีคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. 172 / 2564 ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 ซึ่งศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง ซึ่งมีข้อแตกต่างกันหลายประการ เช่น ขั้นตอนก่อนฟ้องคดี อายุความในการฟ้องคดี

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์จัดระบบหมวดหมู่ข้อมูล (Typology and Taxonomy) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ เช่น ขั้นตอนการดำเนินการทางวินัย ขั้นตอนการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ขั้นตอนก่อนฟ้องคดี และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสถาบันอุดมศึกษา และพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการศึกษา

จากการวิจัยปรากฏผลการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

1. แนวคิดและเหตุผลของศาล ที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยลักษณะคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา กรณีข้อเท็จจริงตามคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คบ. 206 / 2561 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561 (ศาลวินิจฉัยว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง)

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีกับผู้ถูกฟ้องคดีมีนิติสัมพันธ์กันจากสัญญาจ้างพนักงานมหาวิทยาลัย อันเป็นสัญญาทางปกครอง แต่การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้ดำเนินการทางวินัยกับผู้ฟ้องคดี จนมีคำสั่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ 3271 / 2558 เรื่องไล่ออกจากงานมหาวิทยาลัยออกจากราชการ ลงวันที่ 16 กันยายน 2558 และคณะกรรมการอุทธรณ์ร้องทุกข์และพิทักษ์ระบบคุณธรรม ประจำมหาวิทยาลัยมีมติยกอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2559 เป็นการอาศัยอำนาจตามระเบียบสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นการออกคำสั่งที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดี ดังนั้น คำสั่งและมติดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

กรณีข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. 172 / 2564 ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 (ศาลวินิจฉัยว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง)

การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 (นายกสภามหาวิทยาลัยนครพนม) และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 (สภามหาวิทยาลัยนครพนม) ในฐานะตัวแทนของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ซึ่งเป็นคู่สัญญา ใช้สิทธิตามข้อ 5 ของสัญญาฉบับดังกล่าว ที่ว่า ผู้ฟ้องคดีต้องปฏิบัติตามให้อยู่ในระเบียบการทำงานที่มหาวิทยาลัยกำหนด ประกอบกับข้อ 13 วรรคหนึ่ง ของข้อบังคับมหาวิทยาลัยนครพนมว่าด้วยการจ้างพนักงานมหาวิทยาลัยตำแหน่งประเภทผู้บริหาร พ.ศ. 2557 กำหนดให้พนักงานมหาวิทยาลัยจะต้องรักษาวินัย จรรยาบรรณตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับหรือระเบียบตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องและอยู่ภายใต้การดำเนินการทางวินัยเช่นเดียวกับพนักงานประเภทอื่น ๆ

การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 อาศัยอำนาจตาม ข้อ 14 ของข้อบังคับดังกล่าว สั่งให้ผู้ฟ้องคดีพักงาน ตามสัญญาจ้างเป็นการชั่วคราว เนื่องจากถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรง จึงเป็นการใช้สิทธิตามสัญญาจ้าง ศาลจึงวินิจฉัยว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

2. ปัญหาความแตกต่างของคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่ศาลปกครองวินิจฉัยไว้แตกต่างกัน และผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษากับพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาในฐานะผู้ที่อาจได้รับผลกระทบ

จากการพิจารณาคดีตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทั้งสองคดีมีลักษณะที่เหมือนกันคือ 1) ผู้ฟ้องคดีเป็นพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา อาศัยสิทธิตามสัญญาจ้าง ให้มาดำเนินการบริการสาธารณะด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และ 2) ทั้งสองคดีมีการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา อันเป็นคำสั่งที่กระทบสิทธิของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาเหมือนกัน โดยมีประเด็นที่เป็นข้อแตกต่างคือ 1) คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คบ. 206 / 2561 ผู้ฟ้องคดีมีการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษก่อนฟ้องคดี อันเป็นการปฏิบัติตามวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนฟ้องคดี ส่วนคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. 172 / 2564 ผู้ฟ้องคดีไม่มีการอุทธรณ์คำสั่งพนักงาน โดยเป็นการอาศัยสิทธิตามสัญญาจ้าง และ 2) คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คบ. 206 / 2561 มีกระบวนการการดำเนินการทางวินัยก่อนออกคำสั่งลงโทษ ส่วนคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. 172 / 2564 เป็นการออกคำสั่งลงโทษให้พนักงานเนื่องจากผู้ฟ้องคดีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยร้ายแรง จึงยังไม่มีกระบวนการดำเนินการทางวินัย

ส่วนประเด็นด้านผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา หากเปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารในสถาบันอุดมศึกษา มีดุลพินิจสามารถใช้ข้อสัญญาในสัญญาจ้าง มากำหนดวิธีการออกคำสั่ง หรือการกระทำใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาได้ ย่อมเกิดแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน ตามข้อสัญญา และประเภทของสัญญาจ้างที่แตกต่างกันได้ จึงขัดต่อหลักการบริหารงานบุคคล หลักความเสมอภาค และจะส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากการตีความของศาลปกครองที่เห็นว่าคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาเป็นการใช้สิทธิตามสัญญาจ้าง นอกจากจะเป็นการตีความที่ขยายขอบเขตอำนาจของฝ่ายบริหารแล้ว เพราะขยายการใช้ดุลพินิจยังเป็นการบั่นทอนและลดสิทธิความมั่นคงในอาชีพของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาลง เนื่องจากสัญญาจ้าง อาจถูกกำหนดโดยฝ่ายบริหารให้แตกต่างกันได้ แต่หากกำหนดให้การออกคำสั่งลงโทษเป็นคำสั่งทางปกครอง ที่เชื่อมโยงต่อ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ ภายในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีลักษณะใช้บังคับโดยทั่วไปแก่บุคลากร ย่อมเกิดความไม่แน่นอน เป็นมาตรฐานเดียวกันมากกว่า

ด้านผลกระทบต่อบุคลากรนั้น ประเด็นความไม่ชัดเจนของปัญหาในการตีความว่า คำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง ย่อมเกิดความไม่ชัดเจนต่อการเริ่มต้นใช้สิทธิทางศาล ว่าพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา จะต้องอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องคดีในคดีพิพาทเกี่ยวกับการออกคำสั่งทางปกครอง หรือ จะใช้สิทธิดำเนินคดีแบบคดีพิพาทจากสัญญา

ทางปกครอง อีกทั้งระยะเวลาในการฟ้องคดีก็แตกต่างกัน คำขอท้ายฟ้องก็แตกต่างกัน ซึ่งความสับสนนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิทางศาลของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา และส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา

ผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดให้คำสั่งลงโทษของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา เป็นคำสั่งทางปกครองย่อมมีผลดีกว่า เนื่องจากหากมีการดำเนินการทางวินัยต่อพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ยังคงต้องปฏิบัติตามและให้สิทธิพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นการปฏิบัติในเกณฑ์มาตรฐานที่ชัดเจนกว่า กรณีคำสั่งลงโทษทางวินัยเป็นการใช้สิทธิในสัญญาทางปกครอง อีกทั้งระยะเวลาฟ้องคดีของคำสั่งทางปกครอง ยังน้อยกว่าคดีพิพาทจากสัญญาทางปกครอง ประกอบกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการทางวินัยต้องการให้กระบวนการเสร็จสิ้นโดยเร็ว และเปิดโอกาสให้ฝ่ายปกครองมีการทบทวนคำสั่ง การกำหนดให้ก่อนฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง ผู้ฟ้องคดีจะต้องอุทธรณ์คำสั่งอันเป็นวิธีการแก้ไขความเสียหายก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 42 จึงจะมีสิทธินำข้อพิพาทฟ้องต่อศาลปกครองได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่สำคัญและได้นำมาอภิปรายดังนี้

1. ศาลปกครองกำหนดประเภทคดี กรณีคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา โดยพิจารณาจากนิติสัมพันธ์ที่สถาบันอุดมศึกษา และพนักงานในสถาบันอุดมศึกษามีต่อกัน โดยหลักแล้วจะเป็นสัญญาจ้างพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งศาลปกครองวินิจฉัยว่ามีลักษณะเป็นสัญญาทางปกครอง เพราะเป็นการจ้างบุคลากรให้ช่วยมาดำเนินการบริการสาธารณะด้านการศึกษา ประกอบกับพิจารณาถึงกระบวนการก่อนออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ว่าเป็นการอาศัยสิทธิจากข้อบังคับระเบียบ ประกาศ ภายในสถาบันอุดมศึกษาหรือไม่ หรือมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องรีบดำเนินการ โดยการใช้สิทธิตามสัญญาจ้างบุคลากร ซึ่งการดำเนินการทางวินัยต่อพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา นี้ควรจะต้องยึดถือแนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เนื่องจากวิธีการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา มีการกำหนดขั้นตอน กำหนดสิทธิ และกระบวนการตามมาตรฐานที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กำหนดไว้แล้ว

2. แนวคิดที่ใช้ในการจำแนกคำสั่งทางปกครอง และสัญญาทางปกครอง คือ

คำสั่งทางปกครอง หมายความว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน รั้ง หรือมีผล กระทบต่อ สถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต

การอนุมัติ การวินิจฉัยยุทธวิธี การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎตาม มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

สัญญาทางปกครอง หมายความว่ารวมถึง สัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นหน่วยงานทางปกครอง หรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐและมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคหรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตาม มาตรา 3 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

จากความหมายที่กฎหมายกำหนด จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของ คำสั่งทางปกครอง และสัญญาทางปกครอง มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คำสั่งทางปกครอง เป็นกระบวนการที่ฝ่าย ปกครองใช้อำนาจตามกฎหมายมีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานะภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวร หรือชั่วคราว เพื่อให้การดำเนินการของฝ่ายปกครองลุล่วง ตามภารกิจของฝ่ายปกครองนั้นๆ

ส่วนกรณีสัญญาทางปกครอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ หน่วยงานราชการ หรือเอกชน มาเข้าร่วมในการจัดทำสัมปทาน จัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคหรือแสวงหา ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นนิติสัมพันธ์ในลักษณะของคู่สัญญา โดยฝ่ายรัฐ อาจมีอำนาจ มากกว่าเนื่องจากสัญญาทางปกครอง เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ และส่งผลกระทบต่อส่วนรวม

3. ผลกระทบต่อพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา และสถาบันอุดมศึกษา

กรณีคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ย่อมมี มาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่ออกนอก ระบบ หรือที่เรียกว่า มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ นั้นพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2559 (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา แก้ไขฉบับที่ 3. 2559) โดยมาตรา 17 และ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา แก้ไขฉบับที่ 2. 2551) มาตรา 65/1 เปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษา สามารถออกข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศภายใน ที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารงานบุคคล สิทธิประโยชน์ต่างๆ และการดำเนินการทางวินัยเองได้ ซึ่งเปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหาร ของสถาบันอุดมศึกษาที่ออกนอกกรอบ มีอำนาจบริหาร การกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มากกว่า สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รูปแบบการให้อำนาจดังกล่าว จึงมีความเสี่ยงที่ฝ่ายบริหาร อาจใช้อำนาจ ก้าวล่วงเข้ามากำหนดรายละเอียดตามสัญญาจ้างพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ให้คุณ ให้โทษ ได้แตกต่างกัน โดยเฉพาะเรื่อง การต่อสัญญา หรือการดำเนินการทางวินัย การออกคำสั่งลงโทษ

ดังนั้น การกำหนดคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง จึงเป็นผลดี และมีมาตรฐานการดำเนินการตามกฎหมายได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

ผลกระทบต่อพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ก่อให้เกิดความไว้วางใจต่อองค์กรว่าจะได้รับความเป็นธรรม และมีมาตรฐานในระดับเดียวกับข้าราชการในสถาบันอุดมศึกษา หากต้องเข้าสู่กระบวนการการดำเนินการทางวินัย ซึ่งโทษทางวินัยสูงสุดคือ ปลดออก ไล่ออก อันส่งผลกระทบต่อชีวิตและสถานะทางการเงินของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา โดยตรง ตามหลักการให้การรับราชการเป็นอาชีพ (career service) ไม่ต้องกังวลด้วยการหาผลประโยชน์ในทางอื่น เป็นผลให้ข้าราชการได้รับค่าตอบแทนการทำงานเหมาะสมแก่การครองชีพ และเพื่อประกันความเป็นธรรม (Equitable)

ผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา กรณีการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง ย่อมเป็นผลดี และเกิดมาตรฐานทางปฏิบัติที่ชัดเจน เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการออกคำสั่งทางปกครองที่กระทบสิทธิไว้แล้ว ส่งผลให้องค์กรมีความน่าเชื่อถือ เกิดความไว้วางใจกันระหว่างบุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษาด้วยกันเอง ตามหลักการเลือกผู้มีความรู้และความสามารถ (competence) เข้ารับราชการการเป็นอาชีพตามระบบคุณธรรม (merit system)

กรณีคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่มีลักษณะเป็นสัญญาทางปกครอง รูปแบบการออกคำสั่งลงโทษ โดยอิงกับข้อสัญญาในสัญญาจ้างบุคลากร มีข้อดีคือ ฝ่ายบริหารสามารถใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่ มีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน สามารถกำหนดสิทธิประโยชน์การให้คุณ ให้โทษ ต่อพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาได้โดยตรง สามารถกำหนดข้อสัญญาที่แตกต่างกันได้ตามภาระงาน ตามคุณสมบัติบุคลากรที่ต้องการ ตามหลักการให้ทางราชการได้ประโยชน์ยิ่งขึ้นจากการได้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ

ส่วนข้อเสียที่ต้องระมัดระวังคือ การกำหนดให้คำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะเป็นสัญญาทางปกครอง อาจก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่แตกต่างกันได้ ซึ่งจะไม่เป็นไปตามหลักการเลือกผู้มีความรู้และความสามารถ (competence) เข้ารับราชการการเป็นอาชีพตามระบบคุณธรรม (merit system) ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่มีสัญญาจ้างแตกต่างกัน อีกทั้งขั้นตอนการออกคำสั่งลงโทษ ย่อมมีความแตกต่างกันได้ตามข้อสัญญา ระยะเวลาในการฟ้องคดีที่ยาวนานถึง 5 ปี นับแต่วันรู้ หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี ก็ยาวนานเกินกว่าวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย ที่ต้องการให้คำสั่ง หรือนิติสัมพันธ์ใดของฝ่ายปกครองที่กระทบสิทธิ ควรได้รับการตรวจสอบ

และเยียวยาโดยเร็วหากเกิดข้อผิดพลาด อีกทั้งระยะเวลา 5 ปี เชื้อต่อการประวิงคดี ของฝ่ายที่ได้ประโยชน์ จากคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ

4. ขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเสนอ มีข้อพิจารณา เป็นไปตามหลักกฎหมาย แนวคิดการบริหาร ดังนี้

ผู้วิจัย ขอเสนอให้การออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ควรมีลักษณะ เป็น คำสั่งตามปกครอง เนื่องจากกระบวนการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาย่อม ส่งผลกระทบโดยตรงสิทธิ และสถานภาพของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นบุคลากรส่วนใหญ่ ที่ปฏิบัติหน้าที่ การให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาตามสัญญาจ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับ หลักการ เลือกสรรผู้มีความรู้และความสามารถ (competence) เข้ารับราชการเป็นอาชีพตามระบบคุณธรรม (merit system) ไม่ต้องกังวลด้วยการหาผลประโยชน์ในทางอื่น เป็นผลให้พนักงานในสถาบันอุดมศึกษาได้รับ ค่าตอบแทนการทำงานเหมาะสมแก่การครองชีพ ตั้งใจทำงานราชการโดยไม่ต้องประกอบอาชีพอื่น โดยมาตรฐานการดำเนินการทางวินัย ตาม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จะส่งผลให้เกิดความเป็นธรรม ต่อทั้งสถาบันอุดมศึกษา และต่อพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา โดยให้พนักงานในสถาบันอุดมศึกษามี ระเบียบวินัย ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติราชการด้านการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา มิได้มีที่มาจากการบรรจุหรือมีคำสั่งแต่งตั้งแบบข้าราชการ แต่มีที่มาตาม สัญญาจ้าง ปีต่อปี หรือตามระยะที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ที่แม้จะมีภารกิจ เช่นเดียวกับข้าราชการในสถาบันอุดมศึกษา แต่มีความมั่นคงในอาชีพการงาน น้อยกว่าอย่างยิ่ง ซึ่งภาวะดังกล่าวนี้ ย่อมก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิตการงานอยู่แล้ว

ดังนั้น กระบวนการออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา จึงควรมีมาตรฐานสูงสุด หรือ อย่างน้อย ก็ควรมีความชัดเจน และควรมีมาตรฐานการรักษาสีทึ่ทั้งผู้ออกคำสั่ง และผู้รับคำสั่ง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและ วิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) แนวทางการแก้ไขปัญหาคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ควรมีลักษณะเป็น คำสั่งทางปกครอง หรือเป็นการใช้สิทธิตามสัญญาทางปกครองนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ศาลควรวางแนว วิจัยชี้ให้ชัดเจน ว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง เพราะเป็นการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของพนักงาน ในสถาบันอุดมศึกษามากกว่าเป็นการใช้สิทธิตามสัญญาทางปกครอง ประกอบกับ กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

(กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. 2540) (1) ก็กำหนดให้ การบรรจุแต่งตั้ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การสั่งพักงาน การสั่งให้ออกจากงานไว้ก่อน หรือการพ้นจากตำแหน่ง เป็นคำสั่งทางปกครอง

2) มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของผู้วิจัย ก็เป็นสถาบันอุดมศึกษาเช่นกัน หากมีการดำเนินการทางวินัย ย่อมต้องการความชัดเจนในลักษณะของคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาด้วยเช่นกัน งานวิจัยนี้ จึงเป็นการศึกษาข้อกฎหมาย เหตุผลของศาลปกครองสูงสุด และวิเคราะห์ถึงประโยชน์ทั้งต่อสถาบันอุดมศึกษา และพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา จึงเกี่ยวข้องโดยตรงต่อกฎหมายปกครองและการบริหารงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้วิจัยขอเสนอแนะครั้งต่อไปให้วิเคราะห์ เรื่องของการพิจารณาลักษณะคำสั่งลงโทษของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งกรณีข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. 172 /2564 ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 (ศาลวินิจฉัยว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง) เป็นแนวคำพิพากษาฉบับใหม่ ผู้วิจัยเห็นว่า ต้องยึดถือและปฏิบัติตาม แต่กระบวนการดำเนินการทางวินัย การออกคำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาควรเคร่งครัด และรักษาลิทธิของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นหลักประกันต่อความยุติธรรมในการบริหารงานบุคคล ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริการภาครัฐ และผลกระทบต่อบุคลากรประเภทอื่น ๆ ในสถาบันอุดมศึกษา เช่น ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างตามสัญญา เนื่องจากบุคลากรเหล่านี้ มีที่มาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน หากถูกดำเนินการทางวินัยแล้ว คำสั่งลงโทษต่าง ๆ ควรมีลักษณะใด และจะเป็นธรรมในมาตรฐานระดับเดียวกันหรือไม่

2) การกิจ หน้าที่ ของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาและพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาที่มีลักษณะงาน ตำแหน่ง และภารกิจเหมือนกัน แต่ความมั่นคงในอาชีพ รวมถึงมาตรฐานการดำเนินการทางวินัย สิทธิต่าง ๆ นั้น แตกต่างกันอย่างมากระหว่างข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาได้รับการบรรจุแต่งตั้ง ให้มาปฏิบัติงาน ส่วนพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา เป็นความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้าง ซึ่งสัญญาจ้างแต่ละฉบับ ก็มีระยะเวลา เงื่อนไข แตกต่างกันไป หากกำหนดให้คำสั่งลงโทษพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ย่อมส่งผลกระทบต่อมาตรฐานความยุติธรรม ขวัญกำลังใจ และเกิดความสับสนในทางปฏิบัติได้ สิทธิต่าง ๆ ตาม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 อาจจะไม่ถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ เช่น (1) สิทธิได้รับแจ้งผลกระทบต่อสิทธิ (มาตรา 30) (2) สิทธิที่จะมีที่ปรึกษาทางกฎหมาย (มาตรา 23) (3) สิทธิแต่งตั้งผู้ทำการแทน (มาตรา 24 และมาตรา 25) (4) สิทธิได้รับคำแนะนำและได้รับแจ้งสิทธิหน้าที่ในกระบวนการพิจารณา (มาตรา 27) (5) สิทธิตรวจดูเอกสารของเจ้าหน้าที่ (มาตรา 31 และมาตรา 32) (6) สิทธิได้รับพิจารณา

โดยเร็วและเป็นธรรม (7) สิทธิได้รับรู้เหตุผลของฝ่ายปกครองในการออกคำสั่ง (มาตรา 37) และ (8) สิทธิได้รับทราบแนวทางหรือวิธีการโต้แย้งคำสั่งทางปกครองต่อไป (มาตรา 40) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 (2540, พฤษภาคม 21). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 114 ตอนที่ 17 ก หน้า 29.

กฎกระทรวง ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 (2543, กรกฎาคม 31). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 117 ตอนที่ 78 ก หน้า 13.

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด. (2564).คดีหมายเลขดำที่ อบ. 130/2560 คดีหมายเลขแดงที่ อบ. 172/2564. วันที่ 11 พฤษภาคม 2564.

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด. (2561). คำร้องที่ คบ. 81/2560 คำสั่งที่ คบ. 206/2561. วันที่ 5 พฤศจิกายน 2561.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551. (2551, มกราคม 25). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 125, ตอนที่ 22 ก, หน้า 13.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547.(2547, พฤศจิกายน 17). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 121, ตอนพิเศษ 70 ก, หน้า 33-55.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551. (2551, กุมภาพันธ์ 5). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 125, ตอนที่ 28 ก, หน้า 36-41.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2559. (2559, มิถุนายน 21). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 133, ตอนที่ 53 ก, หน้า 27-32.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2562. (2562, พฤษภาคม 1). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 136, ตอนที่ 57, หน้า 105-108.

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 136, ตอนที่ 57 ก, หน้า 54-78.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2562). *ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานบางประการของกฎหมายปกครอง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สิทธิพันธ์ พุทธหนุน. (2563). *การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทย: หลักความ
สอดคล้องกลมกลืนภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัย
และสุขอนามัยพืช

Thai Fruit and Vegetable Product Safety Standards:

Principle of Harmonization under the Agreement on the Application of
Sanitary and Phytosanitary Measures

จรรยา สุวัฒน์พิเศษ

Janya Suwattthanapiseth

นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Ph.D. candidate of Doctor of Laws, Graduate School of Law, National Institute of Development Administration

Corresponding Author. E-mail: Janya.suw@stu.nida.ac.th

Received May 31, 2023; Revised June 16, 2023; Accepted August 18, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์การค้าระหว่างประเทศในการค้าสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัย ภายใต้หลักการส่งเสริมให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนของความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช จุดมุ่งหมายต่อมาก็คือเพื่อศึกษาด้านกฎหมาย กฎระเบียบในการดำเนินมาตรการสุขอนามัยด้านความปลอดภัยอาหาร และมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทย และมาตรฐานโคเด็กซ์สำหรับความปลอดภัยของสินค้าผักและผลไม้ ตลอดจนนำเสนอผลการศึกษามาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทยกับหลักความสอดคล้องกลมกลืนของมาตรฐานโคเด็กซ์ซึ่งเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศด้านความปลอดภัยอาหาร เพื่อแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศไทยเพื่อลดอุปสรรคทางการค้า ด้วยการปรับใช้มาตรฐานระหว่างประเทศที่มีอยู่และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคว่ามาตรฐานสินค้าผัก และผลไม้ของไทยมีความปลอดภัยในระดับมาตรฐานสากล

คำสำคัญ: ความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้; หลักความสอดคล้องกลมกลืน; สุขอนามัยพืช

Abstract

This article aims to present the study on a body of knowledge about international trade rules for trading safe agricultural and food product, under the principle promoting harmonization of the Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS), the second objection is to study laws and regulations in executing sanitary measure on food safety, the safety standards for Thailand's fruit and vegetable products, and Codex Alimentarius for the safety of fruit and vegetable products, as well as introducing the study result on

Thai fruit and vegetable product safety standards with principles of harmonization of the Codex Alimentarius, which is also an international food safety standard, altogether to express Thailand's compliance with commitment to reduce trade barriers, by promoting the adoption of existing international standards and to build consumer confidence that Thai vegetable and fruit standards are as safe as the international ones.

Keywords: Vegetable and Fruit Products' Safety; Harmonization; Phytosanitary

บทนำ

ประชาชนให้ความสำคัญในการรักษาสุขภาพและบริโภคผักและผลไม้มากขึ้น คุณค่าและสารอาหารในผักและผลไม้ ประกอบด้วย ไฟโตนิวเทรียนท์ โพลีฟีนอล และไฟเบอร์ มีส่วนช่วยลดความเสี่ยงเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด (Cardiovascular Disease: CVD) ความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคอ้วน และโรคมะเร็ง (Cancer) และองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) แนะนำปริมาณการบริโภคผักและผลไม้ต่อวัน คือ 400 กรัม (Joint WHO/FAO Expert Consultation, 2003) ทั้งนี้ ลักษณะและรูปแบบการบริโภคผักและผลไม้มีความแตกต่างจากสินค้าอาหารประเภทอื่น เช่น อาหารทะเล เนื้อสัตว์ ธัญพืช เนื่องจากผักและผลไม้เป็นสินค้าสด ง่ายต่อการเน่าเสีย (Perishable) นิยมบริโภคแบบสดเพื่อให้ได้รับคุณค่าและสารอาหาร ผักและผลไม้จึงเป็นอาหารที่มีความเสี่ยงสำหรับผู้บริโภค เนื่องจากไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป หรือขั้นตอนที่จะช่วยลดหรือกำจัดเชื้อโรคก่อน ทำให้การบริโภคผักและผลไม้เป็นสาเหตุหนึ่งของโรคที่เกิดจากอาหาร (Foodborne illness) ดังนั้น เพื่อให้ความคุ้มครองสุขภาพและชีวิตของผู้บริโภคจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากวัตถุเจือปน สิ่งปนเปื้อน สารพิษ หรือสิ่งมีชีวิตที่ทำให้เกิดโรคในอาหาร จึงมีการจัดทำมาตรฐานความปลอดภัย

สินค้าผักและผลไม้เพื่อเป็นเกณฑ์วัดความปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับการบริโภคว่าเป็นสินค้าปลอดภัย มาตรฐานความปลอดภัยดังกล่าว ในทางการค้าระหว่างประเทศมีลักษณะเป็นการปรับใช้มาตรการสุขอนามัยด้านความปลอดภัยอาหาร และประเทศผู้นำเข้าใช้เป็นข้อกำหนดการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร และมีนัยยะแอบแฝงเพื่อกีดกันทางการค้าในการคุ้มครองการผลิตภายในประเทศในรูปแบบของมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-tariff measures: NTMs)

กฎเกณฑ์การค้าระหว่างประเทศขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร เป็นผลจากการเจรจาอบอุรุกวัยที่มุ่งเน้นการเจรจาเกี่ยวกับสินค้าเกษตรเพื่อลดผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับกฎระเบียบด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช และอุปสรรคทางการค้าในการค้าสินค้าเกษตร ซึ่งผลจากการเจรจาทำให้เกิดความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary) ในภาคผนวก 1 A ของความตกลงพหุภาคีการค้าสินค้า ต่อไปเรียกว่า ความตกลง SPS ซึ่งให้ความหมายมาตรการสุขอนามัยด้านความปลอดภัยอาหารในภาคผนวก A.1 ว่าเป็นมาตรการ

ในการคุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพของมนุษย์จากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากวัตถุเจือปน สิ่งปนเปื้อน สารพิษหรือสิ่งมีชีวิตที่ทำให้เกิดโรคในอาหาร เครื่องดื่ม ครอบคลุมถึงมาตรการ กฎหมาย กฎระเบียบ พระราชกฤษฎีกา โดยรวมถึงหลักเกณฑ์พิจารณาผลิตภัณฑ์ การตรวจสอบ กระบวนการและวิธีการผลิต การทดสอบ กระบวนการออกใบรับรองและการพิจารณาอนุมัติ กระบวนการกักกัน วิธีการเก็บสถิติที่เกี่ยวข้อง กระบวนการชักตัวอย่างและวิธีการประเมินความเสี่ยง และข้อกำหนดการบรรจุภัณฑ์และการติดฉลากที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัยอาหาร ดังนั้น กฎเกณฑ์ความปลอดภัยที่ปรับใช้กับสินค้าอาหารนั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพของมนุษย์จากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากวัตถุเจือปน สิ่งปนเปื้อน สารพิษ หรือสิ่งมีชีวิตที่ทำให้เกิดโรคในอาหารที่อยู่ในอาหาร เครื่องดื่ม ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของ มาตรการ กฎหมาย พระราชกฤษฎีกา กฎระเบียบ ข้อกำหนด หลักเกณฑ์ มาตรฐานความปลอดภัย สินค้าผักและผลไม้จึงเป็นมาตรการสุขอนามัยความปลอดภัยอาหารและอยู่ภายใต้ความตกลง SPS ประเทศไทยมีการผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรประเภทสินค้าผักและผลไม้ไปทั่วภูมิภาคโลก มูลค่าการส่งออกปี พ.ศ. 2565 สินค้าผักสด (แช่เย็น/แช่แข็ง) มูลค่า 9,478.28 ล้านบาท สินค้าผลไม้ (สด/แช่แข็ง) มูลค่า 169,216.64 ล้านบาท (กระทรวงพาณิชย์, 2566) โดยการส่งออกสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทยไปยังสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น ได้รับผลกระทบเนื่องจากไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยอาหารเกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างเกินค่ามาตรฐาน สินค้าพริก ถูกสหภาพยุโรปสั่งตรวจสอบ Formetanate Prothiofos และ Triforine ณ ด่านนำเข้า ร้อยละ 30 (European Commission, 2023) สินค้ากระเจี๊ยบเขียว (สาร EPN) หน่อไม้ฝรั่ง (สาร EPN) ทูเรียน (สารProcymidone) กล้วย (สาร Cypermethrin) มะม่วง (สาร Chlorpirifos และ Propiconazole) และมังคุด (สาร Imazalil) ถูกประเทศญี่ปุ่นตรวจกักกัน (Order Inspection) ซึ่งผู้นำเข้าต้องนำส่งอาหารไปตรวจสอบและวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการและรับผิดชอบค่าใช้จ่าย (สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงโตเกียว, 2566) บทความนี้จึงนำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับหลักความสอดคล้องกลมกลืนของความตกลง SPS กับการส่งเสริมการปรับใช้มาตรฐานโคเด็กซ์ กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรฐานเกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยด้านความปลอดภัยอาหารของประเทศไทย ศึกษากรณีสินค้าผักและผลไม้ และเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทยภายใต้หลักความสอดคล้องกลมกลืนภายใต้ความตกลง SPS

มาตรฐานโคเด็กซ์ภายใต้หลักความสอดคล้องกลมกลืน

มาตรฐานความปลอดภัยอาหารเป็นรูปแบบหนึ่งของมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใต้ซึ่งส่งผลกระทบทางการค้าสินค้านระหว่างประเทศด้านการเปลี่ยนแปลงปริมาณทางการค้า หรือราคา หรือทั้งสองอย่าง (United Nations Conference on Trade and Development, 2019) การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยอาหารของประเทศสมาชิก WTO ในระดับที่แตกต่างกันก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้า WTO จึงผลักดันให้ประเทศสมาชิกมีการปรับใช้มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชให้สอดคล้องกันมากขึ้น

ภายใต้หลักความสอดคล้องกลมกลืน (Harmonization) คือ การก่อให้เกิดการยอมรับ และการปรับใช้ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชที่เหมือนกันโดยประเทศสมาชิกที่แตกต่างกันบนพื้นฐานของ คำแนะนำระหว่างประเทศที่พัฒนาโดยองค์การระหว่างประเทศ

โดยองค์การระหว่างประเทศด้านความปลอดภัยอาหาร คือ คณะกรรมาธิการโคเด็กซ์ (Codex Alimentarius Commission: CAC) เป็นองค์กรย่อยขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ WHO จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1963 มีวัตถุประสงค์ให้ความคุ้มครองสุขภาพของผู้บริโภคและทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะมีการปฏิบัติ ทางการค้าอาหารอย่างเป็นธรรม ด้วยการสนับสนุนการทำงานร่วมกันในการจัดทำมาตรฐานอาหาร เพื่อให้มาตรฐานอาหารมีความสอดคล้องกลมกลืน อันจะช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้า ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 188 ประเทศ 1 องค์การ (EU) (Codex Alimentarius Commission, 2023) มีขอบเขต การจัดทำมาตรฐาน คู่มือปฏิบัติ แนวทาง และข้อแนะนำเกี่ยวกับหลักการค้าอาหาร (วัตถุดิบ สำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูป) สุขอนามัยอาหาร วัตถุเจือปนอาหาร สารกำจัดศัตรูพืชตกค้างและยาสัตว์ สารปนเปื้อน การปิดฉลาก วิธีการวิเคราะห์และสุ่มตัวอย่าง การตรวจสอบและรับรองการนำเข้าและส่งออก ซึ่งมีการพัฒนาและจัดทำมาตรฐาน (standards) จำนวน 223 มาตรฐาน คู่มือปฏิบัติ (code of practice) จำนวน 53 ฉบับ แนวทาง(guidelines) จำนวน 78 ฉบับ ค่าปริมาณสารตกค้างสูงสุด (Maximum Residue Limits: MRLs) กรณีสารกำจัดศัตรูพืช (pesticide residues) จำนวน 5,437 ค่า ครอบคลุมสารกำจัด ศัตรูพืช จำนวน 229 รายการ กรณีปริมาณยาสัตว์ตกค้างในอาหาร (residues of veterinary drugs) จำนวน 632 ค่า ครอบคลุมยาสัตว์ จำนวน 66 รายการ ค่าปริมาณสารปนเปื้อนตกค้าง (Maximum Levels (MLs) for Contaminants) จำนวน 111 ค่า ครอบคลุมสารปนเปื้อน จำนวน 18 รายการ ค่าปริมาณสูงสุดของ วัตถุเจือปนอาหาร (Maximum Levels (MLs) for Food Additives) จำนวน 4,514 ค่า ครอบคลุมวัตถุเจือปน อาหาร จำนวน 291 รายการ (Food and Agriculture Organization of the United Nations and World Health Organization, 2019)

โดยปกติแล้วมาตรฐาน แนวทางและข้อแนะนำของโคเด็กซ์ไม่มีสถานะหรือผลผูกพัน ทางกฎหมาย แต่เป็นความสมัครใจของประเทศสมาชิกโคเด็กซ์ที่จะอนุวัติการเป็นกฎหมายหรือ กฎระเบียบเพื่อใช้บังคับเป็นมาตรฐานภายในประเทศของตน WTO จึงส่งเสริมการปรับใช้มาตรฐาน โคเด็กซ์ในทางการค้าระหว่างประเทศภายใต้มาตรา 3 ของความตกลง SPS บัญญัติหลักความ สอดคล้องกลมกลืนเพื่อส่งเสริมให้ประเทศสมาชิก WTO ปรับใช้มาตรฐานระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น ผ่านกลไก ดังต่อไปนี้

1. การนำมาตรฐานระหว่างประเทศมาสนับสนุนมาตรการสุขอนามัยของประเทศสมาชิก โดยไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศเหล่านั้นทุกประการ เพียงแค่

บางองค์ประกอบเท่านั้น ไม่ต้องนำทุกองค์ประกอบมาใช้ในมาตรการสุขอนามัย (World Trade Organization, 1998) เพื่อแสดงให้เห็นว่ามาตรการสุขอนามัยของตนนั้นวางอยู่บนพื้นฐาน (base on) ของมาตรฐานระหว่างประเทศที่มีอยู่ตามมาตรา 3.1 และเป็นมาตรการที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการทางวิทยาศาสตร์ตามมาตรา 2.2 เนื่องจากเป็นกระบวนการที่จัดทำโดยองค์การระหว่างประเทศที่จัดทำมาตรฐานบนหลักการทางวิทยาศาสตร์

2. การได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานว่ามาตรการสุขอนามัยเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพของมนุษย์ สัตว์หรือพืช และมาตรการนั้นสอดคล้องกับบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความตกลง SPS และความตกลงแอกต์ 1994 หากประเทศสมาชิกนำเอามาตรฐานระหว่างประเทศมาอนุวัติการเพื่อใช้บังคับเป็นมาตรฐานภายในประเทศให้สอดคล้องในรูปแบบ (form) วิธีการ (manner) การปฏิบัติตาม (compliance with) เห็นพ้องตาม (acquiescence) และการทำตามรูปแบบหรือลักษณะ (following in form or nature) ซึ่งประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน คือ ประเทศสมาชิกผู้ร้องมีภาระการพิสูจน์ต้องแสดงให้เห็นว่าข้อพิพาทนั้นมีมูลว่าละเมิดพันธกรณีของความตกลง SPS

ข้อมูลสถิติการแจ้งมาตรการสุขอนามัยภายใต้ความตกลง SPS ที่ WTO ส่งเสริมประเทศสมาชิกยอมรับและปรับใช้มาตรฐานระหว่างประเทศในการกำหนดมาตรฐานภายในประเทศของตน มีประเทศสมาชิกให้ความสำคัญกำหนดมาตรการสุขอนามัยสอดคล้องกับมาตรฐานโคเด็กซ์เพิ่มขึ้นกว่า 92% จากระยะแรกของการใช้บังคับความตกลง SPS จำนวน 172 รายการ (ค.ศ. 1995 – 2010) เป็น 2,041 รายการ (ค.ศ. 2011 – 18 มกราคม ค.ศ. 2023) และตั้งแต่ ค.ศ. 1995 จนถึงปัจจุบันจำนวนถึง 2,213 รายการ (ePing SPS&TBT Platform, 2023) ส่งผลให้เกิดความโปร่งใส ลดอุปสรรคทางการค้าจากความแตกต่างด้านมาตรฐาน ที่สามารถแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม

มาตรการสุขอนามัยและมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทย

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกของ WTO ดำเนินการปรับใช้มาตรการสุขอนามัยด้านความปลอดภัยอาหารภายใต้กฎหมายหลัก จำนวน 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งควบคุมคุณภาพอาหารและคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค และพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยและป้องกันความเสียหายแก่ประชาชนและการค้าสินค้าเกษตร และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการควบคุมการนำเข้าและส่งออก จำนวน 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติการส่งออกปศุสัตว์และการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558

มาตรฐานอาหารภายใต้กฎหมายอาหาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ออกประกาศเพื่อกำหนดคุณภาพมาตรฐานอาหาร หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการใช้วัตถุเจือปนในอาหาร การใช้วัตถุกันเสีย และวิธีป้องกันการเสีย การเจือสี หรือวัตถุอื่นในอาหาร วิธีการผลิต เครื่องมือ เครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษาอาหาร การตรวจ การเก็บตัวอย่าง การยี้ด การอายัด และการตรวจวิเคราะห์ ทางวิชาการ ซึ่งอาหาร ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ออกประกาศเกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ ดังนี้

1. มาตรฐานวัตถุอันตรายทางการเกษตรตกค้าง

1.1 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เลขที่ 387 พ.ศ. 2560 ประกาศ ณ วันที่ 18 สิงหาคม 2560 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง

1.2 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 393 (พ.ศ. 2561) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ประกาศ ณ วันที่ 24 กันยายน 2561 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง (ฉบับที่ 2)

1.3 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 419 (พ.ศ. 2563) ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ประกาศ ณ วันที่ 25 กันยายน 2563 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง (ฉบับที่ 3)

2. มาตรฐานสารปนเปื้อน

2.1 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 414) พ.ศ. 2563 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ประกาศ ณ วันที่ 20 มีนาคม 2563 เรื่อง มาตรฐานอาหารที่มีสารปนเปื้อน

2.2 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ประกาศ ณ วันที่ 11 เมษายน 2554 เรื่อง มาตรฐานอาหารที่ปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี

3. มาตรฐานจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 416) พ.ศ. 2563 ออกตามความในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ประกาศ ณ วันที่ 2 กันยายน 2563 เรื่อง กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการตรวจวิเคราะห์ของอาหารด้านจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค

4. มาตรฐานระบบการผลิตอาหาร

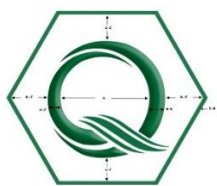
ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เลขที่ 386 พ.ศ. 2560 ประกาศ ณ วันที่ 2 สิงหาคม 2560 เรื่อง กำหนดวิธีการผลิต เครื่องมือ เครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษาผักหรือผลไม้สดบางชนิด และการแสดงฉลาก

มาตรฐานอาหาร (สินค้าผักและผลไม้) เกี่ยวกับวัตถุอันตรายทางการเกษตรตกค้าง สารปนเปื้อน และจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว เป็นการอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 (2) (3) แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 กำหนดคุณภาพหรือ

มาตรฐานของอาหาร ส่งผลให้สินค้าผักและผลไม้ที่ผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายไม่ถูกต้องตามคุณภาพหรือมาตรฐานที่ประกาศกำหนด ถือว่าเป็นอาหารผิดมาตรฐานตามมาตรา 28 และผู้ผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายอาหารผิดมาตรฐาน ถือว่าฝ่าฝืนมาตรา 25 (3) มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 60 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรฐานระบบการผลิตอาหาร (ผักและผลไม้สดบางชนิด) ซึ่งกำหนดวิธีการผลิต เครื่องมือ เครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษา และการแสดงฉลาก ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เป็นการอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 (6) (7) และ (10) แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ส่งผลให้ผู้ผลิต (คัดและบรรจุ) ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายผักและผลไม้สดบางชนิด ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 386 ที่ไม่ปฏิบัติตามประกาศฉบับดังกล่าว ถือว่าเป็นผู้ฝ่าฝืนประกาศที่ออกตามความในมาตรา 6 (6) (7) และ (10) มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 48 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 49 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และตามมาตรา 51 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท

มาตรฐานสินค้าเกษตรภายใต้กฎหมายมาตรฐานสินค้าเกษตรเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์อันเกิดจากการกลั่นกรอง การประมง การปศุสัตว์ หรือการป่าไม้ และผลพลอยได้ของผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าว คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรเกี่ยวกับวิธีการ กรรมวิธี หรือกระบวนการจัดการการผลิตหรือคุณลักษณะของสินค้าเกษตรที่เกี่ยวกับคุณภาพและความปลอดภัยทางเคมี ชีวภาพ กายภาพ ความปลอดภัยด้านสุขอนามัยหรือสุขอนามัยพืช หีบห่อ การบรรจุหีบห่อ การทำเครื่องหมายหรือฉลาก การตรวจสอบ ประเมิน ทดสอบ ทดลอง วิเคราะห์ หรือวิจัย เพื่อเสนอออกกฎกระทรวงกำหนดให้เป็นมาตรฐานบังคับ หรือออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดให้เป็นมาตรฐานทั่วไป

รูปภาพที่ 1 เครื่องหมายรับรองมาตรฐานบังคับ รูปภาพที่ 2 เครื่องหมายรับรองมาตรฐานทั่วไป

มาตรฐานบังคับเกี่ยวกับสินค้าผักและผลไม้ มีจำนวน 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติที่ดีสำหรับการผลิตทุเรียนแช่เยือกแข็ง (มกษ. 9046-2560) และมาตรฐานสินค้าเกษตร หลักปฏิบัติสำหรับกระบวนการรมผลไม้สดด้วยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (มกษ. 1004-2557) ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าสินค้าเกษตรที่กำหนดมาตรฐานบังคับ จะต้องได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ผลิต

ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าจากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติตามมาตรา 20 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท ตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 และต้องแสดงเครื่องหมาย รับรองมาตรฐานก่อนนำออกจากสถานที่ผลิตหรือรับมอบไปจากเจ้าพนักงานศุลกากร ตามมาตรา 55 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท ตามมาตรา 59

มาตรฐานทั่วไปและมาตรฐานระบบการผลิต มีลักษณะเป็นมาตรฐานภาคสมัครใจ คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร จัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตรที่ปรับใช้กับสินค้าผักและผลไม้ ซึ่งเป็นมาตรฐานทั่วไป ดังนี้

1. มาตรฐานข้อกำหนดทั่วไป

1.1 สารพิษตกค้าง: ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุดที่ปนเปื้อนจากสาเหตุที่ไม่อาจ หลีกเลี่ยงได้ (มกษ. 9003-2547)

1.2 ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร (มกษ. 9007-2548)

1.3 วิธีชักตัวอย่างเพื่อตรวจสอบหาสารพิษตกค้าง (มกษ. 9025-2551)

1.4 การตามสอบสินค้าเกษตรและอาหาร: หลักการและแนวทางสำหรับการ ออกแบบระบบการตามสอบและการนำไปปฏิบัติ (มกษ. 9028-2557)

1.5 หลักการและแนวทางการกำหนดและการใช้เกณฑ์จุลชีววิทยาที่เกี่ยวข้องกับอาหาร (มกษ. 9016-2558)

1.6 สารพิษตกค้าง: ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด (มกษ. 9002-2559)

1.7 ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอ และออกใบรับรองสุขอนามัย พ.ศ. 2552

2. มาตรฐานระบบ

2.1 การปฏิบัติที่ดีสำหรับการผลิตผักและผลไม้สดตั้งแต่พร้อมบริโภค (มกษ. 9039-2556)

2.2 การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด (มกษ. 9047-2560)

2.3 การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงคัดบรรจุผักและผลไม้สด (มกษ. 9035-2563)

2.4 การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (มกษ. 9001(G)-2564)

2.5 หลักการทั่วไปด้านสุขลักษณะอาหาร: การปฏิบัติทางสุขลักษณะที่ดี (มกษ. 9023-2564)

2.6 ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุมและแนวทางการ นำไปใช้ (มกษ.9024-2564)

2.7 แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด (มกษ. 9059-2564)

มาตรการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านสินค้าพืช ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการกักพืช ในกรณีจำเป็นจะต้องป้องกันศัตรูพืชชนิดใดมิให้ระบาดเข้ามาในราชอาณาจักร หรือเพื่อประโยชน์ในการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดต่อสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการกักพืช อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 ออกประกาศกำหนดเงื่อนไขการนำเข้าส่งออก หรือนำผ่านพืช ศัตรูพืช หรือพาหะเป็นสิ่งต้องห้าม หรือสิ่งกักกัก หรือเพื่อประโยชน์ในการควบคุมพืชที่จะส่งออกป้อนราชอาณาจักร อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 เบญจ ออกประกาศกำหนดให้พืชเป็นพืชควบคุมเฉพาะ โดยกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะของพืช เชื้อจุลินทรีย์ หรือสิ่งอื่นใด ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือของมนุษย์ ตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า ทั้งนี้ กรมวิชาการเกษตร ได้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดพืชเป็นพืชควบคุมเฉพาะ พ.ศ. 2556 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2558 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2559 กำหนดชนิดเชื้อจุลินทรีย์ และวัตถุอันตรายทางการเกษตรตกค้างในสินค้าผักและผลไม้เป็นสิ่งที่ห้าม ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือของมนุษย์เพื่อส่งออกไปยังสหภาพยุโรป นอร์เวย์ สมาพันธรัฐสวิส สาธารณรัฐไอซ์แลนด์ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) และสาธารณรัฐประชาชนจีน อาทิเช่น หุเรียน มังคุด ลิ้นจี่ ลำไย หน่อไม้ฝรั่ง คื่นช่าย กวางตุ้ง พริกถั่วฝักยาว สะระแหน่ กะเพรา โหระพา เป็นต้น

มาตรการกำหนดคุณภาพ มาตรฐานสินค้าส่งออกหรือนำเข้า สินค้าต้องห้ามส่งออกหรือนำเข้า สินค้าที่ต้องขออนุญาตส่งออกหรือนำเข้า สินค้าที่ต้องมีหนังสือรับรองคุณภาพสินค้าภายใต้กฎหมายว่าด้วยการส่งออกป้อนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า ในกรณีที่จำเป็นหรือสมควรเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สาธารณประโยชน์ การสาธารณสุข ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 (3) (5) และ (6) แห่งพระราชบัญญัติการส่งออกป้อนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ออกประกาศเพื่อกำหนดประเภท ชนิด คุณภาพ มาตรฐาน จำนวน ปริมาตร ขนาด น้ำหนัก ราคา ชื่อที่ใช้ในทางการค้า ตรา เครื่องหมายการค้า ถิ่นกำเนิด สำหรับสินค้าที่ส่งออกตลอดจนกำหนดประเทศที่ส่งสินค้าไป กำหนดให้สินค้าส่งออกเป็นสินค้าที่ต้องมีหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หรือหนังสือรับรองคุณภาพสินค้า หรือหนังสือรับรองตามความตกลงหรือประเพณีทางการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนกำหนดมาตรการเพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบในการส่งออก ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามประกาศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการส่งออกป้อนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522

ที่ผ่านมากระทรวงพาณิชย์ เคยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการส่งออกนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักร ออกประกาศ เรื่อง การส่งออกสินค้าผักและผลไม้ส่งออกนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ประกาศ ณ วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2546 เพื่อแก้ไขปัญหาสารตกค้างในผักและผลไม้ที่ส่งออกนอกราชอาณาจักร ให้ผู้ส่งออกปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการควบคุมสารตกค้าง โดยต้องมีหนังสือรับรองสารตกค้างและใบรับรองปลอดเชื้อจุลินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร ตามประกาศ ณ วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2548 เรื่อง มาตรการตรวจสอบเชื้อจุลินทรีย์ *Escherichia coli* (E.coli) และ *Salmonella* ในผักสดก่อนการส่งออกนอกราชอาณาจักร แสดงต่อกรมศุลกากรเพื่อประกอบการส่งออกนอกราชอาณาจักร (ซึ่งปัจจุบันถูกยกเลิกแล้ว)

จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการดำเนินมาตรการสุขอนามัยความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้เพื่อคุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพของประชาชนความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากสิ่งปนเปื้อน สารพิษ หรือสิ่งมีชีวิตที่ทำให้เกิดโรคในอาหาร รวมถึงกระบวนการและวิธีการผลิต การทดสอบ การตรวจสอบกระบวนการออกใบรับรองและการพิจารณาอนุมัติ กระบวนการกักกัน วิธีการเก็บสถิติที่เกี่ยวข้อง กระบวนการชักตัวอย่างและวิธีการประเมินความเสี่ยง เพื่อการบริโภคผักและผลไม้ปลอดภัย ภายใต้มาตรการทางกฎหมายในรูปแบบของกฎหมาย กฎกระทรวง ประกาศ มาตรฐานสินค้า ครอบคลุมทั้งการผลิตภายในประเทศ นำเข้า หรือส่งออกต่างประเทศ

ความสอดคล้องกลมกลืนของมาตรฐานสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทยกับมาตรฐานโคเด็กซ์

สินค้าผักและผลไม้เป็นอาหารที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน ทั้งอันตรายทางเคมี (Chemical Hazard) จากสารกำจัดศัตรูพืชตกค้าง สารพิษที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ อันตรายทางกายภาพ (Physical Hazard) จากสิ่งแปลกปลอมในกระบวนการผลิต เช่น เศษวัสดุ หิน โลหะ ไม้ สิ่งแปลกปลอมจากมนุษย์ และอันตรายทางชีวภาพ (Biological Hazard) จากเชื้อจุลินทรีย์ (Micro-organisms) เช่น *Escherichia coli*, *Listeria monocytogenes*, *Salmonella* spp. และ *Norovirus* (NoV) (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1998) ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการเพาะปลูก เก็บเกี่ยว บรรจุ ขนส่ง จนกระทั่งสินค้าวางจำหน่าย โคเด็กซ์ได้จัดทำมาตรฐานความปลอดภัยที่ปรับใช้ในกระบวนการผลิตผักและผลไม้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการปนเปื้อน เป็นแนวทางให้แต่ละประเทศนำไปปรับใช้ ดังนี้

มาตรฐานโคเด็กซ์	มาตรฐานของประเทศไทย	ผลการประเมินความสอดคล้อง
Codex Pesticides Residues in Food Online Database	1. สารพิษตกค้าง: ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุดที่ปนเปื้อนจากสาเหตุที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (มกษ. 9003-2547)	1. สารพิษตกค้าง 5 ชนิด คือ อัลดินและดีลตริน คลอร์เดน ดีดีที เอนดรินและเฮปทาคลอร์ (มกษ. 9003-2547) เทียบเท่ามาตรฐานโคเด็กซ์

มาตรฐานโคเด็กซ์	มาตรฐานของประเทศไทย	ผลการประเมินความสอดคล้อง
	2. สารพิษตกค้าง: ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด (มกษ. 9002-2559) 3. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เลขที่ 387 พ.ศ. 2560 ฉบับที่ 393 (พ.ศ. 2561) และฉบับที่ 419 (พ.ศ. 2563)	2. ค่า MRLs รายการสินค้าที่ถูกสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่นตรวจสอบ เป็นการใช้ค่า Default value/ Uniform limit ที่ 0.01 ppm สำหรับรายการที่ไม่มีการจัดทำค่า MRLs ซึ่งเป็นมาตรฐานสูงสุดเพื่อไม่ให้เกิดการตกค้างซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานโคเด็กซ์ที่ยังไม่มีการจัดทำ ค่า MRLs สารเคมีดังกล่าว
General Standard for Contaminants and Toxins in Food and Feed CXS 193-1995 Rev.2019	1. ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร บัญชีหมายเลข 1 ตารางที่ 1.2 (มกษ. 9007-2548) 2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 414) พ.ศ. 2563 3. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรฐานอาหารที่ปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี	1. มาตรฐานสารปนเปื้อน ตะกั่ว ดีบุก แคดเมียม อะคริไลโนไตรล์ ไวนิลคลอไรด์มอนอมอร์ และเทียบเท่ามาตรฐานโคเด็กซ์ 2. มาตรฐานสารปนเปื้อน สารกัมมันตรังสี Iodine-131 เทียบเท่ามาตรฐานโคเด็กซ์ Cesium-134, Cesium-137 สูงกว่ามาตรฐานโคเด็กซ์ ซึ่งปนเปื้อนไม่เกิน 500 bq/kg (โคเด็กซ์ ไม่เกิน 1000 bq/kg)
Recommended Methods of Sampling for the Determination of Pesticide Residue for Compliance with MRLs: CAC/GL 33-1999	วิธีชักตัวอย่างเพื่อตรวจหาสารพิษตกค้าง (มกษ. 9025-2551)	สอดคล้องกับวิธีการที่มาตรฐานโคเด็กซ์กำหนด
Principles for Traceability/Product Tracing as a Tool within a Food Inspection and Certification System: CAC/GL 60-2006	การตามสอบสินค้าเกษตรและอาหาร: หลักการและแนวทางสำหรับการออกแบบระบบการตามสอบและการนำไปปฏิบัติ (มกษ. 9028 - 2557)	สอดคล้องกับมาตรฐานโคเด็กซ์ ตามหลักการ one step back-one step forward
Principles for the Establishment and Application of Microbiological Criteria for	หลักการและแนวทางการกำหนดและการใช้เกณฑ์จุลชีววิทยาที่เกี่ยวข้องกับอาหาร (มกษ. 9016-2558)	สอดคล้องกับมาตรฐานโคเด็กซ์ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบองค์ประกอบกำหนดเกณฑ์

มาตรฐานโคเด็กซ์	มาตรฐานของประเทศไทย	ผลการประเมินความสอดคล้อง
Food: CAC/GL 21-2007		จุลชีววิทยาอาหารและค่ากำหนดทางจุลชีววิทยา
Code of Hygienic Practice for Fresh and Vegetables Annex I: CXC 53-2003, Rev. 2017	การปฏิบัติที่ดีสำหรับการผลิตผักและผลไม้สดตัดแต่งพร้อมบริโภค (มกษ. 9039-2556)	สอดคล้องกับมาตรฐานโคเด็กซ์ มีสาระสำคัญข้อกำหนดการผลิตผักและผลไม้สดตัดแต่งพร้อมบริโภค 8 ด้านตามมาตรฐานโคเด็กซ์
Code of Hygienic Practice for Fresh and Vegetables: CXC 53-2003, Rev. 2017	การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงรวบรวมผักและผลไม้สด (มกษ. 9047-2560)	มีการปรับปรุงสอดคล้องกับการทบทวนมาตรฐานโคเด็กซ์
Code of Hygienic Practice for fresh and vegetables: CXC 53-2003, Rev. 2017	การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงคัดบรรจุผักและผลไม้สด (มกษ. 9035-2563)	มีการปรับปรุงสอดคล้องกับการทบทวนมาตรฐานโคเด็กซ์
A Scheme and Training manual on Good Agricultural Practices (GAP) for Fruits and Vegetables – Volume 2	การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร(มกษ. 9001(G)-2564)	วางอยู่บนพื้นฐานมาตรฐานโคเด็กซ์ องค์ประกอบข้อกำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับ พื้นที่ปลูก น้ำ วัตถุดิบตรายทางการเกษตร การจัดการกระบวนการผลิตก่อน-หลังการเก็บเกี่ยว การขนส่ง ผู้ปฏิบัติงาน และการเก็บบันทึกข้อมูล
General Principles of Food Hygiene (Introduction and Chapter one: Good Hygiene Practice): CXC 1-1969 Rev.2020	หลักการทั่วไปด้านสุขลักษณะอาหาร: การปฏิบัติทางสุขลักษณะที่ดี (มกษ. 9023-2564)	สอดคล้องมาตรฐานโคเด็กซ์ โดยทบทวนเนื้อหาสาระสำคัญให้เป็นไปตามมาตรฐานโคเด็กซ์ ฉบับปรับปรุง เกี่ยวกับข้อกำหนดสารก่อกัมมิแพ้
General Principles of Food Hygiene (Chapter two: Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) System and Guidelines for Its Application): CXC 1-1969 Rev. 2020	ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมและแนวทางการนำไปใช้ (มกษ. 9024-2564)	สอดคล้องมาตรฐานโคเด็กซ์ ประกอบด้วย 7 หลักการ 12 ขั้นตอน

มาตรฐานโคเด็กซ์	มาตรฐานของประเทศไทย	ผลการประเมินความสอดคล้อง
Code of Practice for Packaging and Transport of Fresh and Vegetables: CAC/RCP 44-1995 amended 2004	แนวทางปฏิบัติสำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งผักและผลไม้สด (มกษ. 9059-2564)	วางอยู่บนพื้นฐานมาตรฐานโคเด็กซ์ องค์ประกอบข้อกำหนดครบถ้วนในสาระสำคัญ
Guidelines on the Application of General Principles of Food Hygiene to the Control of <i>Listeria monocytogenes</i> in Foods: CAC/GL 61- 2007	-	ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการจัดทำมาตรฐานควบคุมเชื้อ <i>Listeria monocytogenes</i>

ตารางที่ 1 มาตรฐานเด็กซ์ความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ กับความสอดคล้องกลมกลืนของมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทย

สรุป

มาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ที่ผลิต นำเข้า จำหน่าย และส่งออกของประเทศไทย เป็นมาตรฐานที่จัดทำอยู่บนพื้นฐานและมีความสอดคล้องกับมาตรฐานโคเด็กซ์ ครอบคลุมความเสี่ยงและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในสินค้าผักและผลไม้ สอดคล้องกับหลักความสอดคล้องกลมกลืนตามมาตรา 3 ของความตกลง SPS ส่งผลให้มาตรฐานสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทยอยู่ในระดับสากล สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค ทั้งได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานหากมีข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ความตกลง SPS ในการจัดทำมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าผักและผลไม้ของประเทศไทยตามหลักการที่วางอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ตามมาตรา 2 และวางอยู่บนพื้นฐานและสอดคล้องกับมาตรฐานโคเด็กซ์ ซึ่งเป็นมาตรฐานที่จัดทำโดยองค์การระหว่างประเทศด้านความปลอดภัยด้านอาหารที่มีอยู่ตามหลักความสอดคล้องกลมกลืนตามมาตรา 3 ของความตกลง SPS

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2566). *สินค้าส่งออกสำคัญของไทยตามโครงสร้างสินค้าส่งออก*. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2566, จาก <https://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report>.

- สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงโตเกียว. (2566). *แผนการเฝ้าระวังและชี้แนะอาหารนำเข้าประจำปีงบประมาณญี่ปุ่น 2566 (เมษายน 2566 – มีนาคม 2567)*, สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.opsmoac.go.th/tokyo-regulation-preview-451191791806>.
- Codex Alimentarius Commission. (2023). *Members*. Retrieved on May 18, 2023, From <https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/about-codex/members/en/>.
- ePing SPS&TBT Platform. (2023). *Search notifications*. Retrieved on January 18, 2023, From <https://www.epingalert.org/en/Search/Index>.
- European Commission. (2023). *Commission Implementing Regulation (EU) 2023/174*. Retrieved on May 18, 2023, From <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R0174&qid=1692083005156>.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (1998). *Food Quality and Safety Systems – A Training Manual on Food Hygiene and the Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) System*. Rome: United Nations.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations and World Health Organization. (2019). *The Year of Food Safety*. Rome: United Nations.
- Joint WHO/FAO Expert Consultation. (2003). *Diet, Nutrition, and the Prevention of Chronic Diseases*. WHO Technical Report Series 916.
- United Nations Conference on Trade and Development. (2019). *International Classification on Non-Tariff Measures*. Newyork. p. vii.
- World Trade Organization. (1998). *European Communities –Measures Concerning Meat and Meat Products*. Report of the Appellate Body.

ผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนต่อเศรษฐกิจมหภาค :

แนวคิดเชิงทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

Effects of Exchange Rate Fluctuations on the Macroeconomics: Theoretical Framework and Literature Review

วิมล ปั่นคง

Wimon Punkong

นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

PhD student Doctor of Philosophy Program in Social

Sciences Economics Ramkhamhaeng University

Corresponding Author. Email: wimon@itd.or.th

Received June 20, 2023; Revised August 20, 2023; Accepted August 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเบื้องต้นและประเมินผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนหรือการอ่อนค่าและการแข็งค่าของเงินบาทต่อเศรษฐกิจมหภาค โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ผลกระทบต่อนิเวศเศรษฐกิจมหภาคที่สำคัญ ได้แก่ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดุลการค้า ดุลการชำระเงิน การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยอาศัยการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ บทความและรายงานการวิจัยในต่างประเทศ รวมทั้งนำเสนอบทสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมต่างประเทศที่อาจมีประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการบริหารเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทยในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยกำลังพัฒนามีความผันผวนเนื่องจากได้เปลี่ยนผ่านสู่การใช้ระบบการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแบบมีการจัดการ ซึ่งปัจจัยภายนอกประเทศมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับอัตราแลกเปลี่ยนมากขึ้น ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ระดับความรุนแรงของผลกระทบขึ้นอยู่กับโครงสร้างเศรษฐกิจ รสนิยมการบริโภคของประชาชน ภาครัฐสามารถลดผลกระทบโดยการใช้โยบายการเงินที่เหมาะสม การพัฒนาเพิ่มมูลค่าสินค้าส่งออก และการส่งเสริมผู้ส่งออกให้ใช้เครื่องมือทางการเงินระหว่างประเทศเพื่อลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

คำสำคัญ : ความผันผวนอัตราแลกเปลี่ยน; ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแบบมีการจัดการ;

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาค

Abstract

This article presents the concepts and the theory of basic exchange rate determination, as well as the impact assessment of exchange rate volatility or the depreciation and appreciation of the baht currency at macro level. The analysis focuses on assessing the impact on key macroeconomic indices namely economic

growth, trade balance, balance of payment, foreign direct investment, conducted through literature review relevant publications, articles and research reports published abroad, as well as various related foreign literatures on conclusions and recommendations that may be useful for the initial formulation of Thailand's macroeconomic management policy. The study results reveal that the exchange rates of developing countries are fluctuating as a result of the transition to a managed floating exchange rate system in which the external factors have a greater influence on the change in exchange rate levels. Exchange rate fluctuations affect economic growth, international trade and investment. The degree of impact depends on the economic structure and the taste of public consumption. The government can reduce the impact by adopting appropriate monetary policies and the development of value-added export products, and encouraging exporters to use international financial instruments to mitigate exchange rate risks.

Keywords: Exchange Rate Fluctuations; Managed Float Exchange Rate System; Macroeconomic Impact

บทนำ

การพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ซับซ้อนโดยที่ภาคการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นต้องอาศัยอัตราแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจในประเทศและเศรษฐกิจต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญของเศรษฐกิจมหภาคที่ผู้กำหนดนโยบายเศรษฐกิจและนักธุรกิจให้ความสนใจ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ บทเรียนจากวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ทำให้เราประจักษ์ถึงความสำคัญของอัตราแลกเปลี่ยนและนัยที่การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนมีต่อระบบเศรษฐกิจ (อาชนันท์ เกาะโพลย์, 2561)

กรณีประเทศไทย นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงระบบการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนมาหลายครั้ง เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2488 ประเทศไทยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบหลายอัตรา ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2498 ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกกองทุนการเงินระหว่างประเทศ จึงได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่แต่ปรับได้ (Fixed but adjustable exchange rate system) เมื่อประเทศไทยประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 จึงได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแบบมีการจัดการ (Managed float system)

เมื่อพิจารณาระดับอัตราแลกเปลี่ยนพบว่า ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2533-2539 ซึ่งประเทศไทยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยอยู่ที่ 25.00 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ ต่อมา ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแบบมีการจัดการอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ที่ระดับเฉลี่ย 31.37 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ และได้ปรับตัวสูงขึ้นมาอยู่ที่ระดับเฉลี่ย 41.37 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2541 แต่ได้ปรับตัวลดลงมาอยู่ที่ระดับเฉลี่ย 37.84 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2542 อย่างไรก็ตามอัตราแลกเปลี่ยนได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ระดับเฉลี่ย 44.48 บาท/

ดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2544 และมีแนวโน้มปรับตัวลดลงตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดยพบว่าปี พ.ศ. 2564 อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ที่ระดับเฉลี่ย 31.98 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ และปี พ.ศ. 2565 อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ที่ระดับเฉลี่ย 35.06 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนทั้งการปรับตัวสูงและลดลงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากเศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจแบบเปิดขนาดเล็ก (Small open economy) ที่พึ่งพาภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศสูงทั้งการนำเข้าและการส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้า การเปลี่ยนแปลงของระดับอัตราแลกเปลี่ยนส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าที่ผู้ซื้อในต่างประเทศต้องจ่ายเพื่อซื้อสินค้าจากประเทศไทยแตกต่างกันไป โดยปกติสินค้าเกษตรซึ่งอาศัยปัจจัยการผลิตจากภายในประเทศเป็นหลักจะได้ประโยชน์จากค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลงหรือระดับอัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันด้านราคาสูงขึ้น เนื่องจากราคาสินค้าที่ผู้บริโภคจ่ายในต่างประเทศเมื่อคิดเป็นราคาสินค้าในรูปของเงินตราต่างประเทศลดลง ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งต้องนำเข้าปัจจัยการผลิตขั้นต้นและขั้นกลางจากต่างประเทศจะต้องจ่ายค่านำเข้าปัจจัยการผลิตราคาแพงขึ้นในรูปเงินบาทจากการปรับตัวลดลงหรือการแข็งค่าของเงินบาท เนื่องจากต้องใช้เงินบาทจำนวนมากขึ้นในการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ

ภายใต้บริบทเศรษฐกิจไทย รวมทั้งบริบทเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงหลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ ซึ่งได้ส่งผลให้ระดับอัตราแลกเปลี่ยนหรือค่าเงินบาทถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานในตลาดปริวรรตเงินตราต่างประเทศมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของประเทศซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้โครงสร้างการนำเข้าและการส่งออกเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงแนวโน้มการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่มีการแข่งขันและดึงดูดการลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นการศึกษาผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนต่อเศรษฐกิจไทยจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการบริหารเศรษฐกิจมหภาคของไทย ทั้งนี้เพื่อให้เศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวที่เหมาะสมและยั่งยืนท่ามกลางความผันผวนของเศรษฐกิจโลกซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน

บทความนี้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเบื้องต้นและการประเมินผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนหรือการอ่อนค่าและการแข็งค่าของเงินบาทต่อเศรษฐกิจมหภาค โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ผลกระทบต่อดัชนีเศรษฐกิจมหภาคที่สำคัญ ได้แก่ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดุลการค้า ดุลการชำระเงิน และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยอาศัยการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ บทความและรายงานการวิจัยในต่างประเทศ รวมทั้งนำเสนอบทสรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างประเทศที่อาจมีประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการบริหารเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทยในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนและผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาค

อัตราแลกเปลี่ยน คือ ราคาของเงินตราสกุลหนึ่งในรูปของเงินตราสกุลอีกสกุลหนึ่งซึ่งแสดงได้ 2 วิธี วิธีแรก แสดงด้วยจำนวนหน่วยของสกุลในประเทศต่อหนึ่งหน่วยของสกุลเงินต่างประเทศ เช่น 36 บาท ต่อหนึ่งดอลลาร์สหรัฐ ($E_{\$/\text{TH}}$) หรือ จำนวนหน่วยของสกุลเงินต่างประเทศต่อหนึ่งหน่วยของสกุลเงินตราต่างประเทศ เช่น 0.0277 ดอลลาร์สหรัฐต่อหนึ่งบาท ($1/E_{\$/\text{TH}}$) โดยทั่วไปเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น ($E_{\$/\text{TH}}$) เรียกว่า สกุลเงินในประเทศอ่อนค่า หรือ เงินสกุลต่างประเทศแข็งค่า และเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนลดลง ($E_{\$/\text{TH}}$) เรียกว่า สกุลเงินในประเทศแข็งค่า หรือ สกุลเงินต่างประเทศอ่อนค่า (ดมิคา มุกต์มณี, 2563)

ทั้งนี้โดยหลักเศรษฐศาสตร์ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแยกออกเป็น 2 ประเภทคือ อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงิน (Nominal Exchange Rate) และอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (Real Exchange Rate) ในระยะสั้นเมื่อราคาสินค้าและบริการค่อนข้างคงที่ อัตราแลกเปลี่ยนในรูปตัวเงินสามารถใช้เป็นตัวแปรประกอบการตัดสินใจทางเศรษฐกิจและเอกชนได้ ในระยะยาวเมื่อราคาสินค้าและบริการมีความยืดหยุ่น อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงมีประโยชน์เพื่อใช้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจได้มากกว่าอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงิน (ไพฑูรย์ วิบูลชุตติกุล, 2562)

การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนมีผลต่อการนำเข้าและการส่งออกโดยตรง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงิน การผลิต การจ้างงาน และรายได้ประชาชาติ ยกตัวอย่างเช่น เดิมอัตราแลกเปลี่ยน 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 25 บาท และสมมติว่าราคาสินค้าส่งออกของไทยหน่วยละ 25 บาท ดังนั้นชาวต่างประเทศจะต้องจ่ายซื้อสินค้าของไทย 1 หน่วยเท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อมาอัตราแลกเปลี่ยนลดลงเป็น 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 20 บาท ชาวต่างประเทศจะต้องจ่ายค่าสินค้าส่งออกของไทยแพงขึ้นเป็น 1 หน่วยเท่ากับ 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ แต่ถ้าเรามองด้านสินค้านำเข้าของไทยเดิมอัตราแลกเปลี่ยน 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 25 บาท และสมมติราคาสินค้านำเข้า 1 หน่วยเท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเท่ากับ 25 บาท และสมมติราคาสินค้านำเข้า 1 หน่วยเท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ชาวไทยต้องจ่ายซื้อสินค้านำเข้า 1 หน่วยเท่ากับ 25 บาท และเมื่อต่อมาอัตราแลกเปลี่ยนเป็น 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 20 บาท การซื้อสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ 1 หน่วยเท่าเดิมจะจ่ายถูกลงเป็น 20 บาทเท่านั้น (กฤติยา ตติรังสรรค์สุข, 2559)

ในทางตรงกันข้าม ถ้าเดิมอัตราแลกเปลี่ยนเป็น 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 20 บาท และสมมติว่าราคาสินค้าส่งออกของไทยหน่วยละ 25 บาท ชาวต่างประเทศจะต้องจ่ายค่าซื้อสินค้าส่งออกของไทย 1 หน่วยเท่ากับ 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อมาอัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มขึ้นเป็น 1 ดอลลาร์เท่ากับ 25 บาท ชาวต่างประเทศจะต้องจ่ายค่าสินค้าส่งออกของไทยถูกลงเป็น 1 หน่วยเท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ

เท่านั้น และถ้าเรามองทางด้านสินค้าขาเข้าของไทย เดิมอัตราแลกเปลี่ยนเป็น 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 20 บาท และสมมติว่าราคาสินค้านำเข้า 1 หน่วยเท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ชาวไทยต้องจ่ายค่าซื้อสินค้านำเข้า 1 หน่วยเท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งคิดเป็นเงินบาทเท่ากับ 20 บาท และต่อมาเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเป็น 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 25 บาท การซื้อสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ 1 หน่วย ราคา 1 ดอลลาร์สหรัฐ จะต้องจ่ายเป็นเงินบาทถึง 25 บาท ซึ่งแพงกว่าเดิม (กฤติยา ตติรังสรรค์สุข, 2559)

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า “ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนลดลงจะทำให้ราคาสินค้าส่งออกของไทยในสายตาชาวต่างประเทศแพงขึ้นและมีผลให้การส่งออกลดลง และอัตราแลกเปลี่ยนลดลงจะทำให้ราคาสินค้านำเข้าถูกลงและมีผลกระทบทำให้การสั่งซื้อสินค้านำเข้าเพิ่มขึ้น ตรงกันข้าม ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น ราคาสินค้าส่งออกของไทยในสายตาของชาวต่างประเทศจะถูกลงทำให้การส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นและอัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้นจะทำให้ราคาสินค้านำเข้าในสายตาของชาวไทยแพงขึ้น การสั่งซื้อสินค้านำเข้าจากต่างประเทศจะลดลง

ในระยะสั้นและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศยังไม่เปิดเสรีทางการเงินระหว่างประเทศและดุลการชำระเงินประกอบด้วยดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นหลัก การวิเคราะห์อัตราแลกเปลี่ยนจะสามารถศึกษาได้จากดุลยภาพของอัตราแลกเปลี่ยนในรูปเงินตรา ซึ่งกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ สำหรับในระยะยาวและประเทศไม่มีข้อจำกัดทางการลงทุนระหว่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ คือ อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง ซึ่งดุลยภาพจะถูกกำหนดจากความสมดุลภายใน (อัตราเงินเฟ้อและการว่างงานต่ำ) ความสมดุลภายนอก (ดุลการชำระเงินสมดุล) หรือความสมดุลของตลาดสินค้าที่สามารถและไม่สามารถทำการค้าระหว่างประเทศได้ (tradeable and non-tradeable goods market) (ไพฑูรย์ วิบูลชูติกุล, 2562)

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงิน การผลิต การจ้างงาน และรายได้ประชาชาติ คือ ถ้าการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนทำให้มูลค่าการส่งออกสุทธิ (Net export) เพิ่มขึ้น จะทำให้การผลิต การจ้างงาน และรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น และอาจมีผลต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงินดีขึ้นด้วย แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนทำให้มูลค่าการส่งออกสุทธิ (Net export) ลดลง อาจจะทำให้ดุลการค้าและดุลการชำระเงินเลวลง และมีผลกระทบต่อการผลิตการจ้างงาน และรายได้ประชาชาติลดลง (ไพฑูรย์ วิบูลชูติกุล, 2562)

ผลการทบทวนวรรณกรรมต่างประเทศ

การศึกษาเรื่องผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อเศรษฐกิจมหภาคได้รับความสนใจจากนักเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักเศรษฐศาสตร์ในประเทศกำลังพัฒนา การศึกษาส่วนใหญ่อาศัยแบบจำลองเศรษฐกิจมิติเพื่อศึกษาผลกระทบเชิงปริมาณ ทั้งนี้ Emmanouil Karakostas (2021) ศึกษาเรื่อง “นัยสำคัญของอัตราแลกเปลี่ยน : การสำรวจวรรณกรรมปริทัศน์” ซึ่งเป็นการศึกษาโดย

รวบรวมผลการศึกษานักเศรษฐศาสตร์จากทั่วประเทศมาสรุปไว้อย่างน่าสนใจ โดยมีแรงจูงใจจากสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบันที่มีความเชื่อมโยงกันภายใต้โลกาภิวัตน์ อัตราแลกเปลี่ยนถือเป็นตัวแปรเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่ผู้กำหนดนโยบายให้ความสำคัญ รวมทั้งภาคธุรกิจก็ให้ความสนใจอัตราแลกเปลี่ยนมากขึ้น ภายใต้ตลาดเงินทุนระหว่างประเทศที่ไร้เสถียรภาพได้ส่งผลให้ความยืดหยุ่นและการแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยนมีความจำเป็นมากขึ้น อย่างไรก็ตามการแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยนจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้ความประสานสอดคล้องกับนโยบายการเงิน นโยบายมหภาคและนโยบายระดับจุลภาคด้วย

ผลการประมวลสรุปวรรณกรรมปริทัศน์พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนและเศรษฐกิจของแต่ละประเทศมีความผสมผสาน อัตราแลกเปลี่ยนของแต่ละประเทศได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจโลกมากขึ้นอัตราแลกเปลี่ยนมีนัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ผู้วิจัยได้สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมเรื่องผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ประมวลผลการศึกษาผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อเศรษฐกิจมหภาค

ผู้ศึกษาและปีที่ศึกษา	สรุปผลการศึกษา
Dollar (1992)	อัตราแลกเปลี่ยนที่คลาดเคลื่อนจากดุลยภาพ (exchange rate misalignment) กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา 95 ประเทศมีความสัมพันธ์ที่เป็นลบ
Easterly (1993)	การแข็งค่าของอัตราแลกเปลี่ยนส่งผลลบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
Rodrik (2008)	อัตราแลกเปลี่ยนที่อ่อนค่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเนื่องจากคุณภาพกลไกเชิงสถาบันของประเทศกำลังพัฒนามีข้อบกพร่อง
Ramey & Ramey (1995)	เศรษฐกิจประเทศที่มีอัตราแลกเปลี่ยนผันผวนจะขยายตัวในอัตราที่ต่ำ
Razin & Collin (1997)	อัตราแลกเปลี่ยนที่แข็งค่าระดับสูงมีความสัมพันธ์ทิศทางเป็นลบกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราแลกเปลี่ยนที่อ่อนค่าในระดับที่ไม่มากเกินไปช่วยให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจดีขึ้น
Schnabl (1997)	อัตราแลกเปลี่ยนที่มีเสถียรภาพส่งผลกระทบทางบวกต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการค้าและการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศดีขึ้น
Janus & Riera –Crihton (2015)	ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

Sauer & Bohara (2001)	ผลการวิเคราะห์ในประเทศอุตสาหกรรม 22 ประเทศ และประเทศกำลังพัฒนา 69 ประเทศ พบว่าการค้าระหว่างประเทศได้รับผลกระทบในระดับรุนแรงในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศละตินอเมริกาและแอฟริการมากกว่าประเทศสมาชิก OECD และประเทศสมาชิกอาเซียน

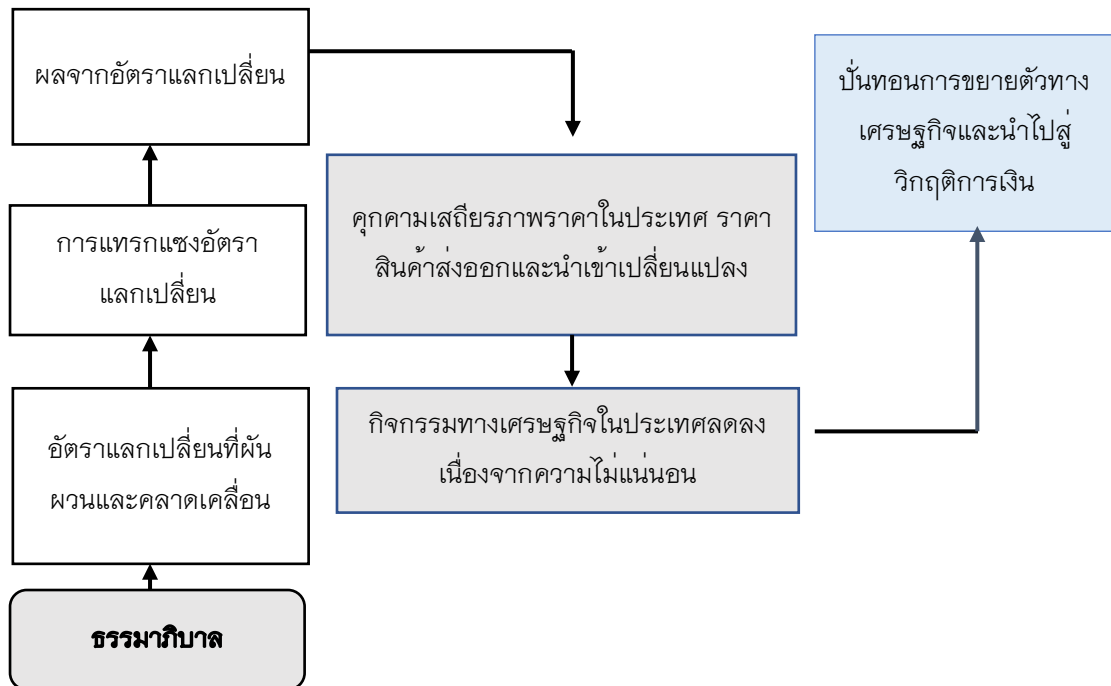
ที่มา : as cited in Karakostas (2021)

จากการรวบรวมผลการศึกษานักเศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยได้ประมวลสรุปผลการศึกษาไว้ 2 ประการหลัก ดังนี้ (1) ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อประสิทธิภาพของการค้าระหว่างประเทศขึ้นอยู่กับประเภทสินค้าและบริการ ลักษณะตลาด และเศรษฐกิจภายในประเทศ ทั้งนี้สินค้าบริการ สินค้าเกษตร และสินค้ากลุ่มพลังงานมีความสัมพันธ์กับอัตราแลกเปลี่ยนสูงกว่าสินค้าเทคโนโลยี (2) การส่งผ่านของอัตราแลกเปลี่ยนถือเป็นปัจจัยสำคัญของเศรษฐกิจในประเทศ การนำเข้าอัตราเงินเฟ้อ (Imported inflation) และนโยบายการเงินมีความสำคัญอย่างมาก โดยในประเทศที่นำนโยบายการเงินแบบกำหนดเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อมาใช้พบว่า การใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราแลกเปลี่ยนถือเป็นนโยบายเศรษฐกิจหลัก เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนมีส่วนกำหนดศักยภาพด้านการค้าของประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนที่มีเสถียรภาพสามารถช่วยส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศได้ โดยเฉพาะในประเทศที่ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตชั้นกลาง อย่างไรก็ตามทุกประเทศควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าและบริการโดยใช้ปัจจัยด้านเทคโนโลยีให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูงได้รับผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนน้อย

ประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศที่อาศัยการค้าระหว่างประเทศเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ประเทศกำลังพัฒนาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ผลการศึกษาผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน การศึกษาผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนกรณีประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซีย มีดังต่อไปนี้

Felicia Grace Ratnasari Utomo และ Siti Saadah (2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน : ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการและระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระ” กรณีประเทศอินโดนีเซีย เนื่องจากอินโดนีเซียเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี ค.ศ. 1997 และได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระ (Free-Floating regime) จากก่อนหน้านี้ที่ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ (Managed Floating regime) ทั้งนี้การเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการส่งผลให้ค่าเงินรูเปียห์ของอินโดนีเซียอ่อนค่าลงอย่างรวดเร็วจากอัตราแลกเปลี่ยน 4,560 รูเปียห์ต่อดอลลาร์สหรัฐ

ในปี ค.ศ. 1997 เป็นระดับอัตราแลกเปลี่ยน 8,025 รูเปียห์ต่อดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 1998 การเปลี่ยนมาใช้ระบบกำหนดค่าเงินด้วยระบบลอยตัวแบบมีการจัดการส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อพุ่งสูงขึ้น ขณะที่อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลง ทั้งนี้ผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและการกำหนดค่าเงินที่คลาดเคลื่อนจากค่าดุลยภาพ (Misalignment) สามารถนำเสนอได้ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและการกำหนดค่าเงินที่คลาดเคลื่อนจากค่าดุลยภาพ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแบบมีการจัดการและระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระ อาศัยข้อมูลรายไตรมาสตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1994–2020 โดยใช้แบบจำลอง GARCH ประเมินความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนและใช้แบบจำลอง The Vector Error Correction Model (VECM) ประเมินผลกระทบจากความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบอิสระส่งผลให้ค่าเงินรูเปียห์มีความผันผวนมากขึ้น แต่ผลกระทบด้านลบจากความผันผวนของค่าเงินรูเปียห์ที่มีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลง เมื่อเทียบกับผลกระทบด้านลบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ เนื่องจากธนาคารกลางของอินโดนีเซียใช้นโยบายการเงินส่งเสริมให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพโดยไม่ต้องแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยนโดยตรง นโยบายการเงินที่ใช้

ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงซึ่งส่งผลให้ตลาดทุนอินโดนีเซียสามารถดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้ท่ามกลางความไม่แน่นอนของตลาดเงินโลก

กรณีประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน โดย Trishal Ashvin Kaur (2019) ได้ศึกษาเรื่อง “ความผันผวนค่าเงินริงกิต : ผลกระทบต่อเศรษฐกิจมาเลเซีย” มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความผันผวนของค่าเงินริงกิต รวมทั้งประเมินผลกระทบจากความผันผวนของค่าเงินริงกิตต่ออัตราการขยายตัวที่แท้จริง มูลค่าการส่งออกรวม มูลค่าการนำเข้ารวม และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อการส่งออก แต่ไม่มีนัยสำคัญต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การนำเข้า และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่าการส่งออกส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของมาเลเซีย โดยการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออกร้อยละ 10 ส่งผลให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.13 ขณะที่ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 7

ผู้วิจัยสรุปว่าการรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกประเทศที่ผันผวนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจมาเลเซีย มาเลเซียควรใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่ยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อความผันผวนของปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมภายในประเทศ รัฐบาลมาเลเซียต้องสร้างความเชื่อมั่นว่าตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจะมีสภาพคล่องที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดเงินตราต่างประเทศท่ามกลางเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวซึ่งถือว่ามีความจำเป็นอย่างมาก ผู้ส่งออกควรมีความรู้และความเข้าใจด้านการป้องกันความเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน มาเลเซียควรกระจายตลาดส่งออกและคิดค้นพัฒนาสินค้าใหม่เพื่อส่งออกสู่ตลาดโลกเพื่อลดความเสี่ยงจากผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อภาคการส่งออก ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงมาตรการส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศโดยการปรับปรุงมาตรการด้านภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การพัฒนาคุณภาพแรงงาน การส่งเสริมให้แรงงานสตรีเข้าสู่ตลาดแรงงาน การพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา

กรณีศึกษาของประเทศกำลังพัฒนาที่มีขนาดเศรษฐกิจขนาดเล็ก ผู้วิจัยเสนอแนะเชิงนโยบายให้รัฐบาลบริหารจัดการค่าเงินให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจ กรณีศึกษาประเทศกำลังพัฒนาที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ กรณีของจีน Yujing Han (2019) กล่าวว่าอัตราแลกเปลี่ยนควรได้รับความสนใจจากภาครัฐ เนื่องจากส่งผลกระทบต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เห็นได้ชัดเจนกรณีจีนซึ่งอาศัยค่าเงินหยวนเป็นเครื่องมือส่งเสริมการส่งออก หลังจากที่เกิดสงครามทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2018 เป็นต้นมา เงินหยวนจีนได้รับแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ค่าเงินแข็งค่าขึ้น ส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงการส่งออกของจีนซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่เติบโตโดยอาศัยการส่งออกขับเคลื่อน

ผู้วิจัยระบุว่าการเปลี่ยนแปลงค่าเงินมีผลกระทบที่ซับซ้อน สอดคล้องกับคำกล่าวของ Robert Mundell และ Marcus Fleming สองนักเศรษฐศาสตร์ชื่อดังช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1960–1963 ที่ได้กล่าวว่า ค่าเงินอยู่ภายใต้หลักความเป็นไปไม่ได้ 3 ประการ (impossible triangle law) กรณีจีน นับตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 2005 ค่าเงินหยวนไม่ได้ผูกติดกับดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากจีนได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ ส่งผลให้ค่าเงินหยวนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยระหว่างประเทศมากขึ้น จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัยมากขึ้น การศึกษานี้ได้เลือกตัวแปรดังต่อไปนี้ในการศึกษา

ชื่อตัวแปร	ความหมาย	
ตัวแปรอธิบาย	gdp	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
ตัวแปรหลัก	erg	อัตราแลกเปลี่ยนของอัตราแลกเปลี่ยน
ตัวแปรควบคุม	fdi	สัดส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
	trade	ปริมาณการค้าระหว่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
	gov	การใช้จ่ายของรัฐบาลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
	old	สัดส่วนประชากรสูงวัย
	town	สัดส่วนความเป็นเมือง (urbanization)
	cpi	อัตราเงินเฟ้อ

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลธนาคารโลก ครอบคลุมช่วงเวลาปี ค.ศ. 1997–2017 ประเทศที่ศึกษารวม 125 ประเทศ ประเมินการผลกระทบโดยอาศัยแบบจำลองควบคุมผลกระทบ (fixed effect model) สมการที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย 3 สมการ ได้แก่ (1) สมการที่ 1 ประเมินผลกระทบทางตรงอัตราแลกเปลี่ยนต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (2) สมการที่ 2 ประเมินผลกระทบอัตราแลกเปลี่ยนต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (3) สมการที่ 3 ประเมินผลกระทบอัตราแลกเปลี่ยนต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านการค้าระหว่างประเทศ ประเมินค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด (two state least square) ผลการศึกษาพบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในทิศทางเดียวกันทั้ง 3 สมการ โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของสัดส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ส่งผลให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7802 ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนส่งผลกระทบเป็นลบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในทุกประเทศที่ศึกษา

ทั้งนี้ถ้ากำหนดให้ทุกอย่างไม่เปลี่ยนแปลง การเพิ่มขึ้นของอัตราแลกเปลี่ยนร้อยละ 1 ส่งผลให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.3017 สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีทิศทางความสัมพันธ์ตรงข้ามกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสะท้อนให้เห็นว่าอัตราเร่งและผลกระทบของการค้าระหว่างประเทศต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะลดลง

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อการค้าระหว่างประเทศ กรณีของจีนว่าควรให้ความสำคัญอย่างเหมาะสมระหว่างโครงสร้างทางเศรษฐกิจกับความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากสินค้าจีนมีความก้าวหน้าและขยายบทบาทกว้างขึ้น จึงส่งผลให้ได้รับผลกระทบจากอัตราแลกเปลี่ยนมากขึ้น ดังนั้นจีนควรดำเนินการเพื่อให้นโยบายการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับระบบการค้าระหว่างประเทศให้เหมาะสมแนะนำสินค้าคุณภาพและเทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศบนพื้นฐานการคุ้มครองสินค้าที่ผลิตในประเทศ พัฒนาคุณภาพของสินค้าในประเทศผ่านการเรียนรู้เทคโนโลยีและประสบการณ์ต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ต้องเร่งรัดให้เงินหยวนเป็นเงินตราต่างประเทศ ลดการพึ่งพาเงินดอลลาร์สหรัฐ ลดความความเสี่ยงด้านการค้าและการลงทุนที่มีสาเหตุมาจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน

ด้านการลงทุนจากต่างประเทศ ควรให้ความสำคัญกับการริเริ่มสร้างสภาพแวดล้อมด้านการลงทุน การให้ความสำคัญกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพื่อเป็นฐานการพัฒนาประเทศและการยกระดับอุตสาหกรรม เช่น การดำเนินนโยบายที่ให้สิทธิประโยชน์การลงทุนจากต่างประเทศ การเปิดเสรีด้านเงินทุนต่างประเทศเนื่องจากการเปิดเสรีด้านการค้า เพื่อให้ทางเลือกอย่างอิสระที่ดีที่สุดในการเลือกพื้นที่สำหรับการลงทุนต่างประเทศ ส่งเสริมการปฏิรูปข้อห้ามการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ ตระหนักถึงขอบเขตกั้นระหว่างรัฐบาลกับตลาด ปรับปรุงการบริหารจัดการการให้อนุญาตการลงทุน ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน

จีนควรพัฒนาระดับเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างทางการค้า การแข่งค่าเงินตราก่อให้เกิดส่งผลให้ปัจจัยการผลิตขั้นต้นและขั้นกลางจากต่างประเทศราคาถูกลงโดยเปรียบเทียบ ดังนั้นการแข่งค่าของเงินหยวนส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลงและเกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีนได้ จีนควรเรียนรู้จากประเทศพัฒนาแล้ว ปรับปรุงโครงสร้างการค้าโดยใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบจากอัตราแลกเปลี่ยน เร่งปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้เหมาะสมพัฒนาความเข้มแข็งการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในอุตสาหกรรมเกิดใหม่ พัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมที่ไม่ต้องพึ่งพาต่างประเทศ เพิ่มการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาและยกระดับบทบาทของจีนในห่วงโซ่อุตสาหกรรมโลกจากจุดที่อาศัยแรงงานไปสู่จุดการผลิตขั้นกลางและการผลิตขั้นปลายให้มากขึ้น สร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างการค้า สร้างหลักประกัน

ด้านเสถียรภาพของการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายใต้แรงกดดันของการแข็งค่าของเงินหยวน ภายใต้การเผชิญกับความซับซ้อนของสถานการณ์เศรษฐกิจทั้งในประเทศและนอกประเทศ

สรุป

อัตราแลกเปลี่ยนเป็นตัวแปรเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อการเชื่อมโยงเศรษฐกิจในประเทศกับเศรษฐกิจต่างประเทศผ่านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนมาใช้ระบบการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของปริมาณเงินตราต่างประเทศในตลาดปริวรรตเงินตราต่างประเทศ ผลการศึกษาโดยอาศัยวิธีการทบทวนวรรณกรรม มีข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. เศรษฐกิจประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่เป็นเศรษฐกิจแบบเปิดที่มีขนาดเล็กที่พึ่งพาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เศรษฐกิจต่างประเทศส่งผลต่อเศรษฐกิจในประเทศผ่านช่องทางการค้าและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยในมิติการค้าระหว่างประเทศซึ่งประกอบด้วยภาคการนำเข้าและภาคการส่งออกสินค้าและบริการ มีความเชื่อมโยงกับการจัดสรรทรัพยากรภายในประเทศ และการจ้างงานของประเทศ นำไปสู่การสร้างรายได้และสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในด้านการการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นช่องทางสำคัญในการขยายการลงทุนของภาคการผลิตและภาคบริการ นำไปสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่และเพิ่มการจ้างงาน นำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนเพื่อการใช้จ่ายใช้สอยในประเทศ

2. ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคสำคัญที่อาจได้รับผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ประกอบด้วย

- 1) อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic growth)
- 2) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign direct investment)
- 3) ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current account)

อย่างไรก็ตามผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาคจากอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นอยู่กับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบ ได้แก่ โครงสร้างการผลิตประเภทของสินค้าที่นำเข้าและส่งออก รสนิยมการบริโภคของประชาชน และมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เป็นต้น

3. การลดผลกระทบจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนอาจดำเนินการได้โดยการดำเนินนโยบายการเงินที่เหมาะสม เช่น การปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยให้เหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ การพัฒนาศักยภาพการผลิตโดยการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าส่งออก การพัฒนาตลาดปริวรรตเงินตราต่างประเทศให้มี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในประเทศใช้เครื่องมือการบริหารความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น

อัตราแลกเปลี่ยนเป็นตัวแปรเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจมหภาคของประเทศกำลังพัฒนา โดยในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่โดยการผูกค่าเงินไว้กับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ แต่หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ปรับเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวโดยอาศัยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศเป็นกลไกกำหนดระดับอัตราแลกเปลี่ยน ตัวอย่างประเทศที่ได้ปรับเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว เช่น ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ส่วนประเทศจีน แม้ไม่ได้ประกาศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว แต่ก็ได้อาศัยกลไกตลาดในการกำหนดค่าเงินหยวนมากขึ้น เนื่องจากถูกกดดันจากประเทศคู่ค้า ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของระดับอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งหมายถึงการแข่งค่าและอ่อนค่าอย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ปัจจัยภายนอกประเทศมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับอัตราแลกเปลี่ยนมากขึ้น

ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ทั้งนี้ระดับความรุนแรงของผลกระทบขึ้นอยู่กับโครงสร้างเศรษฐกิจ รสนิยมการบริโภคของประชาชน ภาครัฐสามารถลดผลกระทบโดยการใช้นโยบายการเงินที่เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจ การพัฒนาเพิ่มมูลค่าสินค้าส่งออก และการส่งเสริมผู้ส่งออกใช้เครื่องมือทางการเงินระหว่างประเทศเพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา ตติรังสรรค์สุข. (2559). *เศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *สถิติอัตราแลกเปลี่ยน*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/statistics/exchange-rate.html>.
- ดมิคา มุกต์มณี. (2563). *เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ ทฤษฎีและนโยบาย*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- ไพฑูรย์ วิบูลชิตกุล. (2562). *เศรษฐศาสตร์ การเงินระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- อาชนันท์ เกาะโพบูลย์. (2561). *เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Dollar, D. (1992). Outward-oriented developing economies really do grow more rapidly: evidence from 95 LDCs, 1976–1985. *Economic development and cultural change*, 40(3), 523–544.
- Easterly, W. and S. Rebelo. (1993). Fiscal Policy and Economic Growth: An Empirical Investigation. *Journal of Monetary Economics*, 32(3), 417–458
- Han Y., (2019). The impact of exchange rate fluctuation on economic growth –Empirical studies based on different countries. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 146.
- Janus & Riera-Cripton. (2015). Real Exchange Rate Volatility, Economic Growth and the Euro. *Journal of Economic Integration*, 30(1), 148–171
- Karakostas, E..(2021). The Significance of the Exchange Rates: A Survey of the Literature. *Modern Economy*, 12 (11),
- Kaur, T. A., Manual, V., Eeswari, M.. (2019). The volatility of the Malaysian Ringgit ; Analyzing its impact on economic growth, *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, 7 (5).
- Ramey, Garey, and Valerie A. Ramey, (1995). Cross-Country Evidence on the Link Between Volatility and Growth. *American Economic Review*, 85(5), 1138–51.
- Ramey & Ramey. (1995). Cross Country Evidence on the Link between Volatility and Growth. *American Economic Review*, 85, 1138–1151.
- Razin & Collins. (1997). *Real Exchange Rate Misalignments and Growth*. National Bureau of Economic Research.
- Rodrik, D., (2008): “The Real Exchange Rate and Economic Growth,” *Brookings Papers on Economic Activity*, 2, 365–412.
- Sauer & Bohara (2001) Exchange Rate Volatility and Exports: Regional Differences between Developing and Industrialized Countries. *Review of International Economics*, 9(1), 133–52.
- Schnabl, G. (2008). Exchange Rate Volatility and Growth in Small Open Economies at the EMU Periphery. *Economic Systems*, 32, 70–91.
- Utomo, F. G. R. and Saadah, S.. (2022). Exchange rate volatility and economic growth : Managed float and Free floating regime, *Jurnal Keuangan dan Perbankan*, 26(1), 173–183.

โรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย

Chinese School on the High Mountain Area of Chiangrai

¹Wen Zhang, ²ศักดิ์ชัย นิรุญทวี, ³อัจฉรา วัฒนานรงค์, และ ⁴ธารินทร์ รसानนท์

¹Wen Zhang, ²Sakchai Nirunthawee, ³Achara Whattananarong, และ ⁴Tharin Rasanond

^{1,2,3,4} หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

^{1,2,3,4} Doctor of Philosophy Program in Educational Administration

College of Management University of Phayao

หน่วยงานให้ทุน: สถาบันวิจัยไทยศึกษาแห่งมณฑลเสฉวน SPRITS202217

Funding Agencies: Sichuan Provincial Research Institute of Thai Studies SPRITS202217

¹Corresponding Author. E-mail: 563203027@qq.com

Received April 6, 2023; Revised May 9, 2023; Accepted July 27, 2023

บทคัดย่อ

โรงเรียนจีนในประเทศไทยมีประวัติที่ยาวนาน ระยะแรกในการก่อตั้งโรงเรียนจีนไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ให้การศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคืออบรมสั่งสอนทางด้านการเมือง อย่างไรก็ตาม โรงเรียนจีนบนดอยสูงเป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพของการดำเนินชีวิตให้แก่ลูกหลานคนจีน ในปัจจุบันโรงเรียนจีนได้รับความสนใจจากทั้งคนไทยกับคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูง จึงทำให้ชาวบ้านต้องการส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนภาษาจีน แต่โรงเรียนจีนประสบปัญหาทางด้านบุคลากร ปัญหาทางด้านหลักสูตร ปัญหาในการขาดแคลนอุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน ปัญหาในการขาดแคลนงบประมาณ และอาคารและสถานที่เรียนมีความเก่าแก่และทรุดโทรมมาก จากปัญหาดังกล่าวอาจทำให้โรงเรียนจีนต้องปิดลงในอนาคต บทความนี้มุ่งนำเสนอโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติความเป็นมาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านอาคารและสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน และด้านงบประมาณ

คำสำคัญ: โรงเรียนจีนบนดอยสูง; เชียงราย; ปัญหาในการบริหารโรงเรียนจีนบนดอยสูง

Abstract

Chinese schools in Thailand had a long history. In the early stages of the establishment of the Chinese school, it was not only a place for education, but there was also an important goal that was training in politics. However, the Chinese schools on the high mountain area was an educational institution that has developed the quality of life for the descendants of Chinese. At present, Chinese schools had received attention from both Thais and Thai-Chinese people. The Chinese school faced personnel problems, curriculum problems, equipment and material problems, budget problem, and the problem of buildings and schools are very old. So, these schools had been faced up with the danger of developing, even closing down in the future. This article aimed to present

the Chinese school on the high mountain area of Chiang Rai in 6 aspects were, 1) the history of Chinese school on the high mountain area. 2) personnel 3) curriculum 4) building and location 5) equipment and material 6) budget.

Keywords: Chinese schools on the high mountain area; Chiang Rai; Administration problems of Chinese schools on the high mountain area

บทนำ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2566) คนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนที่ดำเนินชีวิตในภาคเหนือของประเทศไทยย่อมมีบทบาทที่มีต่อสังคมไทยในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม เนื่องจากการที่มีคนจีนกลุ่มนี้อพยพมายังภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดเชียงราย พวกเขาช่วยทำให้จังหวัดเชียงรายได้พัฒนาในด้านที่ดี ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนได้ดี และทำให้ประชาชนมีวิถีชีวิตแบบที่มีคุณภาพที่ดีกว่าเดิม ดังที่ ZHANG WEN (2563) กล่าวว่า บทบาทของคนไทยเชื้อสายจีนในตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ด้านสังคม คนจีนยูนนานที่อพยพมายังบ้านเทอดไทยได้ร่วมกันสร้างโรงเรียนให้กับลูกหลานของตนเพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ดี อีกทั้งยังช่วยสร้างบุคลากร อาชีพครูสอนภาษาจีน มัคคุเทศก์ และล่ามแปลภาษาให้แก่สังคมไทย 2) ด้านเศรษฐกิจ คนไทยเชื้อสายจีนยูนนานมีการปลูกพืชและส่งออกพืชไปยังในประเทศและต่างประเทศ จึงทำให้ชาวบ้านได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนที่มีรายได้จากการเลี้ยงครอบครัวแล้ว ยังนำรายได้ที่ได้จากการค้าขายช่วยเหลือชาวบ้านที่ต้องการความช่วยเหลือ และนำรายได้ที่ได้ไปพัฒนาหมู่บ้าน สร้างโรงเรียนภาษาจีนให้กับลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ดี 3) ด้านวัฒนธรรม ลูกหลานของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานกลุ่มนี้ยังคงสืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมจีนดั้งเดิมไว้อย่างเข้มแข็งจนถึงปัจจุบัน

คนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดเชียงรายมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม เนื่องจากพวกเขาได้ก่อสร้างโรงเรียน (ปัจจุบันเป็นโรงเรียนที่ทำหน้าที่สอนภาษาจีนให้แก่ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยและชาติพันธุ์อื่นในชุมชนของดอย) ให้แก่สังคมไทย เพื่อให้ลูกหลานของพวกเขามีโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้น เรียนรู้ภาษาจีน โดยลูกหลานสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการดำเนินชีวิต (สามารถนำความรู้เหล่านั้นไปประกอบอาชีพ) และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง โรงเรียนจีนที่คนไทยเชื้อสายจีนยูนนานตั้งขึ้นย่อมได้ทำหน้าที่ช่วยสร้างบุคลากรให้แก่สังคมไทย รวมทั้งครูสอนภาษาจีน ล่ามแปลภาษาไทยจีน มัคคุเทศก์จีน เป็นต้น

กล่าวได้ว่าโรงเรียนจีนบนดอยสูงเป็นสถานศึกษาที่ได้พัฒนาคุณภาพให้การดำเนินชีวิตให้แก่เยาวชนคนจีนรุ่นแรกที่เกิดโรงเรียนมีความยากลำบากมาก เนื่องจากในยุคแรกที่ก่อตั้งโรงเรียนจีนไม่มีเงินลงทุนซื้อหนังสือ หรือซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน หรือไม่มีเงินจ้างครูมาสอนหนังสือ

พวกเขาจึงรวมกลุ่มและรวบรวมเงินเพื่อไปก่อสร้างโรงเรียนสอนภาษาจีน โรงเรียนจีนจึงเกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของชาวบ้านทุกคน โรงเรียนที่สร้างขึ้นมาเป็นแบบง่าย ครูที่สอนหนังสือก็เป็นคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานที่มีความรู้เฉพาะด้านภาษาจีน ซึ่งวิชาหลักที่เปิดสอนคือ วิชาภาษาจีน ส่วนนักเรียนที่เข้ามาศึกษาที่โรงเรียนสอนภาษาจีนมีทั้งคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน คนไทยและชาติพันธุ์อื่น อย่างไรก็ตามโรงเรียนจีนเหล่านี้สามารถทำให้ลูกหลานมีโอกาสได้รับความรู้และมีทักษะอื่น ๆ ตามสมควรเพื่อมีอนาคตที่ดี ซึ่งสถานศึกษาสอนภาษาจีนในหมู่บ้านนั้นย่อมเป็นสถานศึกษาที่สร้างบุคลากร และโรงเรียนจีนบนในดอยสูงถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่เผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้กับลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน นอกจากนี้โรงเรียนสอนภาษาจีนแต่ละแห่งยังมีนโยบายช่วยเหลือลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานที่ยากจนโดยการมอบทุนการศึกษา (ZHANG WEN, 2563)

ในปัจจุบันสถานการณ์ทั้งภายใน ภายนอกชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและการพัฒนาของสังคมบนดอย เช่น ประการที่หนึ่งสถานการณ์ของประเทศจีนที่ชั่วอำนาจทางการเมืองตลอดจนวิถีคิดของรัฐบาลภายใต้การนำหรือการเมืองของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเองกับความสัมพันธ์กับรัฐบาลไต้หวันที่เคยมีอิทธิพลต่อชาวจีนและโรงเรียนจีนบนดอยสูง ประการที่สองความเจริญจากการพัฒนาในพื้นที่ราบของจังหวัดเชียงรายที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในทุกด้าน ทั้งการคมนาคม การประกอบอาชีพ การเกษตรที่มีทางเลือกในการเพาะปลูกมากขึ้น แต่ในปัจจุบันโรงเรียนจีนในชุมชนที่บริหารจัดการกันเองโดยคน โดยทุนของชุมชนที่เคยมีบทบาทในการพัฒนาเยาวชนตลอดจนมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้และทักษะเพื่อการอ่านออกเขียนได้ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานของความเป็นคนจีนในสังคมไทย จึงลดบทบาทลงจากเดิม สถานที่ของโรงเรียนเดิมเป็นแหล่งของการศึกษาหาความรู้ ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนจีนในเขตพื้นที่บนดอยสูงของจังหวัดเชียงรายได้พบอุปสรรคมากทั้งในด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านอาคารและสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียนและดำรงงบประมาณ

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษางานวิจัยเรื่อง โรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่มีชุมชนชาวจีนอพยพมาแต่โบราณและมีกิจกรรมทางการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนสอนภาษาจีนจำนวนมากมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลความรู้ความเข้าใจที่มีประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาโรงเรียนจีนในภาคเหนือต่อไป โดยเฉพาะโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย

ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนจีนในไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะภาคเหนือของประเทศไทยมีภูเขาเป็นจำนวนมากและมีป่าไม้ธรรมชาติมากมาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังติดกับแม่น้ำโขงและมีภูเขาจำนวนมาก ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่มและติดกับแม่น้ำหลายสาย เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำสะแกกรัง

และแม่น้ำแม่กลอง เป็นต้น ส่วนภาคใต้และภาคตะวันตกติดกับทะเล มีสัตว์น้ำต่าง ๆ นานา ประเทศไทย จึงเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทำให้ประชาชนภายในประเทศไทยมีความสุข มีความอยู่ดีกินดีตลอดทั้งปี อีกทั้งยังความอุดมสมบูรณ์และความมีน้ำพระทัยของพระมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ พระองค์นั่นเอง จึงทำให้มีผู้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยหลากหลายเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเป็นชาวไทย เชื้อสายจีน เชื้อสายกัมพูชา เชื้อสายลาว และเชื้อสายอื่น ๆ เป็นต้น ความหลากหลายทางเชื้อชาติไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงวัฒนธรรมไทย ยังได้รับอิทธิพลจากเชื้อชาติเหล่านี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชาวจีนที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย จนกลายเป็นคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน คนกลุ่มนี้ได้ทำให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมตลอดจนมี มิติอื่น ๆ ของสังคมไทย (ZHANG WEN, 2563) ดังนั้น จึงมีการตั้งโรงเรียนจีนเกิดขึ้น โรงเรียนจีนที่ ก่อตั้งขึ้นมานั้นมิใช่แค่สถานທີ່ให้การศึกษาอย่างเดียว ยังมีหน้าที่ในการสั่งสอนทางการเมืองอีกด้วย

จีนเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมสืบทอดกันมายาวนานหลายพันปี เป็นประเทศใหญ่มีประชากรหนาแน่น ในยามที่เกิดสงครามหรือมีภัยจากธรรมชาติ ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและพอลี้ภัยทางไปก็จะ อพยพไปอยู่ต่างถิ่นที่ปลอดภัยและอุดมสมบูรณ์กว่า เช่น ประเทศไทย ชาวจีนย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ เป็นจำนวนมากตั้งแต่นานมาแล้ว ส่วนใหญ่เป็นคนแต่จีว คนแคะ คนไหหลำ คนกวางตุ้ง และคนฮกเกี้ยน ชาวจีนเหล่านี้ถึงตัวจะอยู่ต่างแดนแต่จิตใจก็ยังรักและหวงแหนภาษาและวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ จึงมีวาทะที่จะสืบทอดต่อให้ชนรุ่นหลัง เริ่มจากการรวบรวมเด็ก ๆ เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ห้าสิบคนแล้วหาผู้ที่ รู้หนังสือมาสอนตามบ้าน รัฐบาลไทยบางสมัยถือว่าเป็นการทำผิดกฎหมาย จึงทำให้ต้องเรียนกันแบบ หลบ ๆ ซ่อน ๆ นี่คือ จุดเริ่มต้นของโรงเรียนจีน เมื่อรัฐบาลเปิดโอกาสให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนที่ถูกต้อง ตามกฎหมายได้ โรงเรียนจีนจึงเกิดขึ้นทั่วประเทศจังหวัดละหลาย ๆ แห่ง เฉพาะในจังหวัดกาญจนบุรี ก็มีถึง 4 – 5 แห่ง (โรงเรียนยูเนียน, 2564)

อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานพบว่า โรงเรียนจีนแห่งแรกตั้งขึ้นที่เกาะแห่งหนึ่งในพระนครหรืออยุธยา ต่อมาได้ชื่อว่า เกาะเรียน เนื่องจากเป็นเกาะที่ตั้งโรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดสอนภาษาจีนอย่างเดียว โรงเรียนจีนในระยะแรกเป็นการเปิดเรียนการสอนที่ไม่มีแนวคิดทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2451 โรงเรียนจีนมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ลัทธิไตรราชูฎ มีครูสอนภาษาจีนที่มาจากประเทศจีนโดยตรง อีกทั้งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 มีการจัดตั้งโรงเรียนจีนในสยาม เป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็น “ยุคทอง” ของโรงเรียนจีนเลยทีเดียว โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2476 มีโรงเรียนจีนในสยามถึง 271 แห่ง แต่เนื่องด้วยปัญหาที่โรงเรียนจีนบางแห่งมีการสอนแบบชาตินิยม สร้างความไม่ไว้วางใจให้กับรัฐบาลสยามมากขึ้น และโน้มเอียงไปในแนวทางเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ให้กับนักเรียนจีนในสยาม จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการควบคุมโรงเรียนจีนให้เหมาะสม ซึ่งต่างจากมาตรการของคณะราษฎรในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ได้ใช้นโยบายชาตินิยมแบบสุดขั้ว ออกมาตรการกวาดล้างโรงเรียนจีนในสยามทั้งหมด ซึ่งถือเป็นการใช้อำนาจเข้าปราบปรามโรงเรียนจีนอย่างรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ จำทำให้การจัดตั้งโรงเรียนจีนของชาวจีนเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น (ระวี สัจจโสภณ, 2562) เมื่อปี พ.ศ. 2491 ประเทศจีนกลายเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอำนาจ และประเทศไทยกับประเทศจีนเริ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น รัฐบาลไทยจึงอนุญาตให้โรงเรียนจีนเปิดใหม่ได้อีกครั้ง แต่ก็มี การควบคุมโรงเรียนจีนด้วย

จากข้อมูลข้างต้น โดยสรุปได้ว่าโรงเรียนจีนที่เปิดมาไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ให้การศึกษาเพียงแก่ลูกหลานอย่างเดียว ยังมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการอบรมสั่งสอนทางการเมืองอีกด้วย จนกระทั่งได้รับการควบคุมโดยรัฐบาลไทย

ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย

โรงเรียนจีนแห่งแรกในภาคเหนือเกิดขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2444 ในระยะแรกเป็นการจัดการศึกษาแบบไม่มีโรงเรียน ที่รัฐบาลสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกว่า โรงเรียนการเรียนการสอนตามบ้าน (ครอบครัวที่มีฐานะดีจะจ้างครูมาสอนที่บ้าน) ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกว่า โรงเรียนบุคคล ที่เปิดสอนตามบ้านหรือสถานที่ของครูผู้สอน นักเรียนในสมัยนั้นเรียกกันว่า โรงเรียนครู ซึ่งระบุชื่อของครูผู้สอน ในปี พ.ศ. 2460 เมื่อมีนักธุรกิจการค้าชั้นนำชาวจีนแต่จี้วจากกรุงเทพฯ ผู้หนึ่ง ชื่อ นายตี๋หย่ง แซ่แต้ (หรือ ฮง ต้นตระกูล เตชะวณิช) ได้เดินทางมาเชียงใหม่ และพบว่า ในเมืองเชียงใหม่ขณะนั้นมีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ต่างประกอบธุรกิจกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน แต่กลับไม่มีโรงเรียนจีนตั้งขึ้น จึงมีความตั้งใจที่จะบริจาคทุนทรัพย์เพื่อจัดตั้งโรงเรียนจีนขึ้นเป็นแห่งแรกในเมืองเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนจีนที่มีรูปแบบเต็มตัวครั้งแรกในภาคเหนือชื่อ “โรงเรียนฮั่วเอง” นายตี๋หย่ง แซ่แต้ เป็นผู้บริจาคเงินซื้อที่ดินแปลงหนึ่ง บนถนนเจริญราษฎร์ บริเวณใกล้วัดเกต เพื่อใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนจีนแห่งแรกในเมืองเชียงใหม่ พร้อมกับตั้งชื่อโรงเรียนแห่งนี้ว่าโรงเรียนฮั่วเอง โดยใช้ภาษาจีนแต้จิ๋ว จึงเป็นการวางรากฐานของสถาบันการศึกษาภาษา และวัฒนธรรมจีน เป็นแห่งแรกในเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2470 ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่มีจำนวนมากขึ้น และใช้ภาษาที่แตกต่างกัน มีทั้งจีนแคะ จีนไหหลำ จีนกวางตุ้ง จีนยูนาน ฯลฯ จึงมีการหารือกันในเรื่องนี้ และมีข้อยุติ ให้ร่วมกันจัดตั้งโรงเรียนจีนขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่สอนด้วยภาษาจีนกลาง ที่ถนนลอยเคราะห์ (ปัจจุบันคือที่ตั้ง มูลนิธิเชียงใหม่สามัคคีการกุศล) และตั้งชื่อว่า โรงเรียนฮั่วเคี้ยว โดยมี นายวงษ์ขุน แซ่ตั้ง (ต้นตระกูลต้นตรานนท์) เป็นผู้รับใบอนุญาต และประธานบริหารคนแรก นับแต่นั้น โรงเรียนจีนเชียงใหม่สามารถรับบุตรหลานชาวจีนได้อย่างทั่วถึง ต่อมาในช่วง ปี พ.ศ.2480-2484 โรงเรียนจีนทั่วประเทศเริ่มขอเลิกกิจการบางส่วน และบางส่วนถูกรัฐบาลสั่งปิด เพิกถอนใบอนุญาตโรงเรียนจีนทั่วประเทศ

เป็นเหตุให้โรงเรียนจีนทั้งสองในเมืองเชียงใหม่ถูกปิดไปด้วย ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จะเกิดขึ้น (โรงเรียนช่องฟ้าซินเชิงวณชิบารุง, 2566)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ โรงเรียนจีนได้เปิดใหม่อีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2493 เนื่องจาก กองทัพจีนยูนนานได้ต่อต้านคอมมิวนิสต์และต่อสู้กับกองกำลังทหารพม่าที่รุนแรงมากขึ้น เพื่อความปลอดภัยของพลเรือน พ่อค้า และทหารทางฝ่ายไทยได้ยินยอมให้ นาย ลี ฉง เหวิน ซึ่งได้รับมอบหมายจากกองบัญชาการของจีนให้นำพาพลเรือนชาวจีนยูนนานกว่า 580 คน เข้ามายังชายแดนภาคเหนือของประเทศไทย เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะตามพื้นที่สูง และพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า และได้ตั้งรกรากอยู่ที่สามจังหวัดดังกล่าว ซึ่งเป็นผู้ลี้ภัยกลุ่มแรกที่เข้ามาในประเทศไทย หลังจากได้มีการสร้างหมู่บ้านไม่นานก็ได้ก่อตั้งโรงเรียนจีนขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ YANG XINXIN (2561) ที่ว่า ในปี พ.ศ. 2493 ด้วยอิทธิพลของสงครามเย็นและสถานการณ์ต่าง ๆ ในระดับภูมิภาค กองกำลังทหารชาวจีนยูนนานของพรรคก๊กมินตั๋งที่อาศัยอยู่ในเขตสามเหลี่ยมทองคำได้ก่อตั้งโรงเรียนจีนเพื่อสอนภาษาจีนให้แก่ลูกหลาน พร้อมสร้างรูปแบบโรงเรียนทหารระบบใหม่หลังจากนั้นก็ได้รับการสนับสนุนทุนจากไต้หวัน และได้รับการอนุญาตจากรัฐบาลไทย ซึ่งนี่เป็นก้าวสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในจังหวัดเชียงราย แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา สถานการณ์ทุกระดับมีการเปลี่ยนแปลง รัฐบาลไทยเข้าควบคุมโรงเรียนจีนในเขตภาคเหนืออย่างเข้มงวด หลังจากนั้นสิ้นสุดสงครามเย็น ในปี พ.ศ. 2533 โรงเรียนจีนในเขตภาคเหนือได้รับการพัฒนาอีกครั้งหนึ่ง แต่อย่างไรก็ยังคงต้องอยู่ในการควบคุมของทหาร และการพัฒนาทั้งหมดก็ยังต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม คนจีนมีความเชื่อว่า การศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้ชีวิตดีขึ้น เป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นในเกือบทุกหมู่บ้านคนจีนจะมีการจัดตั้งโรงเรียนจีน โรงเรียนจีนนอกจากเป็นแหล่งการศึกษาแล้วยังเป็นศูนย์รวมของชุมชนด้วย เปรียบเสมือนวัฒนธรรมของคนไทยที่ต้องมีวัดประจำหมู่บ้านเพื่อเป็นศูนย์รวมจิต อย่างไรก็ตาม คนจีนที่เข้ามาในพื้นที่บนดอยสูงจังหวัดเชียงรายต่างยังคงใช้ภาษาถิ่นจีนยูนนานในการสื่อสารเป็นหลัก โดยเฉพาะคนจีนรุ่นแรกที่เข้ามาอาศัยที่ประเทศไทยไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ และไม่มีโอกาสได้เข้าโรงเรียนเพื่อเรียนรู้ภาษาไทย เนื่องจากคนจีนรุ่นแรกที่อพยพมาประเทศไทยก็เพื่อมาหาเลี้ยงชีพตนเองเท่านั้น ไม่ได้คิดว่าตนจะต้องเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนรู้ภาษาไทย แต่ปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนทุกคนมีโอกาสดำเนินเข้าโรงเรียนจีนและโรงเรียนไทย การที่เข้าเรียนในโรงเรียนจีนลูกหลานสามารถสืบทอดและรักษาวัฒนธรรมจีนรวมถึงภาษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป เช่น โรงเรียนจีนต้าถงวิทยาคม (满星叠大同中学 MAN XING DIE DA TONG ZHONG XUE) ตั้งอยู่เลขที่ 666 บ้านเทอดไทยหมู่ที่ 1 ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้แก่คนไทย

เชื้อสายจีนยูนนานและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มคนที่ยังไม่ได้สัญชาติไทยด้วย และโรงเรียนจีนต่าง วิทยาลัยยังคงเป็นสถานที่เผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้แก่ลูกหลานคนจีนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอีกด้วย

ในปัจจุบันโรงเรียนจีนที่ตั้งอยู่ที่สามจังหวัดภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงรายมีประวัติ ยาวนานจึงได้รับความสนใจจากทั้งคนไทยกับคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานในพื้นที่บนดอยสูง จึงทำให้ชาวบ้าน ต้องการส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนภาษาจีน เนื่องจากนักเรียนที่ได้ไปศึกษาที่โรงเรียนจะสามารถ พูดภาษาจีนได้เป็นอย่างดี และยังเชื่อกันว่าการที่ส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนจีนจะทำให้ลูกหลาน ได้รับการศึกษาที่ดีและได้นำความรู้ที่ได้มาจากโรงเรียนเพื่อไปพัฒนาชุมชน นอกจากนี้การสร้าง โรงเรียนภาษาจีนยังสามารถส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทยไปในทางที่ดี และโรงเรียนสอนภาษาจีนคงยังเป็นสถานที่ที่เผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้กับลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนดำเนินชีวิตแบบจีน อีกประการที่สำคัญของโรงเรียนภาษาจีน คือสั่งสอนให้ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานมีคุณธรรม จริยธรรม และการที่คนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน ได้เรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษทำให้พวกเขาได้รับประสบความสำเร็จในสังคมไทย ดังนั้นบทบาทหนึ่งของคนไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อสังคมไทยคือ การที่สร้างสถานศึกษาแก่ชุมชน อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลพบว่า คนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย คนจีนกลุ่มนี้ทุกคนย่อมมีความผูกพันกับประเทศจีนเป็นอย่างมากและระลึกอยู่เสมอว่า ตนมาจากที่ได้ บรรพบุรุษของตนเองเป็นใคร ปัจจุบันพวกเขาได้เรียนรู้ระบบทั้งภาษาจีนกลางและภาษาไทย จึงสะท้อนให้เห็นว่า พวกเขาเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการเรียนภาษาไทย เนื่องจากการ ที่เรียนภาษาไทยสามารถทำให้ทุกคนได้ผสมกลมกลืนกับสังคมไทย

ดังนั้น คนจีนกลุ่มนี้สามารถพูดได้หลายภาษา ได้แก่ ภาษาจีนถิ่นยูนนาน ภาษาจีนกลาง ภาษาไทยกลาง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภาษาจีนถิ่นยูนนานเป็นภาษาที่พวกเขานิยมนำมาใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากคนจีนรุ่นแรกที่เข้ามาประเทศไทยก็พูดภาษาถิ่นยูนนานเป็นภาษาหลัก จึงส่งผลให้ลูกหลานสามารถพูดภาษาจีนถิ่นยูนนานอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งจากการสำรวจข้อมูล ยังพบว่าคนจีนรุ่นแรกที่อพยพมายังประเทศไทยสิ่งแรกที่นึกถึงคือ การที่สร้างโรงเรียนสอนภาษาจีน เพื่อให้ลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาทักษะต่าง ๆ เพื่อนำไปดำรงชีวิต แต่คนจีนรุ่นแรกที่ก่อตั้งโรงเรียน มีความยากลำบากมาก เนื่องจากในยุคแรก ๆ ที่ก่อตั้งโรงเรียนภาษาจีนไม่มีเงินลงทุนซื้อหนังสือ หรือซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน หรือไม่มีเงินจ้างครูมาสอนหนังสือ ดังนั้นคนไทยเชื้อสายจีนจึงเห็น ถึงความจำเป็นและความสำคัญในการก่อสร้างโรงเรียนภาษาจีน พวกเขาจึงรวมกลุ่มกันและรวบรวม เงินเพื่อไปก่อสร้างโรงเรียนสอนภาษาจีน นับจากนั้นจึงได้เกิดเป็นโรงเรียนขึ้นมา จากความช่วยเหลือของ ชาวบ้านทุกคน และโรงเรียนที่สร้างขึ้นมานั้นเป็นแบบง่าย โดยครูที่มาสอนหนังสือก็เป็นคนไทยเชื้อ สายจีนยูนนานที่มีความรู้ทางด้านทักษะต่าง ๆ ซึ่งวิชาหลักที่เปิดสอนคือ วิชาภาษาจีน แล้วจากเปิดโรงเรียน

ไว้นานได้มีนโยบายจากภาครัฐบาลโดยไม่อนุญาตให้เปิดสอนโรงเรียนภาษาจีน หากคนใดยังสอนภาษาจีนถือว่าผิดกฎหมาย จนกระทั่งเมื่อเวลาผ่านไปรัฐบาลได้กลับมาอนุญาตและออกนโยบายให้เปิดสอนโรงเรียนภาษาจีนได้ตามกฎหมายอย่างเป็นทางการ ดังนั้นจังหวัดเชียงรายก็ได้สร้างโรงเรียนจีนอย่างเป็นทางการ ส่วนนักเรียนที่เข้ามาศึกษาที่โรงเรียนจีนมีทั้งคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน คนไทยและชาติพันธุ์อื่นอีกด้วย

อีกทั้งในปัจจุบันโรงเรียนจีนในเขตพื้นที่บนดอยสูงของจังหวัดเชียงรายประเภทต่าง ๆ ได้รับการสนับสนุนทางด้าน การเงิน วัฒนธรรมและสังคมจากชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ทำให้เกิดความแตกต่างในการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด โรงเรียนที่มีประวัติที่ยาวนานก็จะได้รับการสนับสนุนมาก ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างดี มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัดในขณะเดียวกันบางโรงเรียนกลับไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ไม่ได้รับการแก้ปัญหาครบถ้วน จนทำให้อาจ ต้องปิดตัวลงในอนาคต (YANG XINXIN, 2560)

สภาพและปัญหาของการบริหารโรงเรียนจีน

การศึกษาสภาพและปัญหาของการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ทั้งด้านบุคลากร หลักสูตร อาคารและสถานที่ อุปกรณ์และสื่อการเรียน และงบประมาณ ยังมีปัญหาในการบริหารหลากหลายประการ

1) ปัญหาของโรงเรียนจีนในด้านบุคลากร ในด้านบุคลากร ครูภาษาจีนในโรงเรียนจีนที่จังหวัดเชียงรายขาดแคลนความรู้และความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และครูภาษาจีนในโรงเรียนจีนไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนในปัจจุบัน ส่วนครูภาษาจีนรุ่นใหม่จะขาดประสบการณ์ในการสอนภาษาจีน นอกจากนั้น ครูในโรงเรียนจีนมีวุฒิการศึกษาที่ไม่สูง ครูส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

2) ปัญหาของโรงเรียนจีนในด้านหลักสูตร ในปัจจุบันนี้โรงเรียนจีนดังกล่าวจะเปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และโรงเรียนจะมีสอนเฉพาะภาคค่ำเท่านั้น โดยเริ่มสอนตั้งแต่เวลา 16.00 น. ถึง 19.00 น. ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ นอกจากนี้บางแห่งมีการเรียนการสอนตั้งแต่เวลา 09.00 น. ถึง 12.00 น. การเรียนการสอนทั้งหมดจะใช้ภาษาจีนเป็นสื่อหลัก และวิชาหลักที่เปิดสอนคือ ทักษะในการใช้ภาษาจีน บางโรงเรียนมีวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาเสริม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดเวลาเรียนโดยโรงเรียนจีนไม่มีแผนการเรียนการสอน และหนังสือเรียนที่ใช้ในโรงเรียนที่ได้ส่งมาจากประเทศจีนเป็นหลัก ดังนั้น หนังสือเหล่านี้จึงไม่ได้มีข้อมูลใดที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทย อีกทั้งยังโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงบางแห่งยังเรียนรู้ภาษาจีนแบบอักษรจีนตัวเต็ม

(หมายถึง ตัวหนังสือจีนดั้งเดิม โดยจีนแผ่นดินใหญ่เลิกใช้ภาษาจีนตัวเต็มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950) ไม่ได้เรียนรู้แบบอักษรจีนตัวย่อ (หมายถึง ภาษาจีนที่เขียนง่ายขึ้นกว่าเดิม ปัจจุบันแผ่นดินใหญ่ของประเทศไทยจีนจะใช้อักษรจีนตัวย่อเป็นตัวอักษรราชการ ปัจจุบันรัฐบาลจีนยังคงให้สนับสนุนในด้านการพัฒนาบุคลากรครู โดยส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาจากประเทศจีนให้การอบรมบุคลากรในเชียงใหม่หรือเชียงรายตามปีที่ยัด บางครั้งก็จะคัดเลือกครูจากแต่ละโรงเรียนไปอบรมที่ประเทศจีน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนในปัจจุบันจะแบ่งเป็นปีละ 2 ภาคการศึกษา

3) ปัญหาของโรงเรียนจีนในด้านอาคารและสถานที่ อาคารเรียนของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงใหม่มีความเก่าแก่และเรียบง่ายมาก อาคารเรียนส่วนใหญ่ประกอบด้วยหน้าต่างไม้โดยไม่มีกระจก อีกทั้งผู้นำชุมชนก็ไม่ได้ให้ความสนใจกับโรงเรียนจีนมากนัก ทำให้โรงเรียนจีนไม่ได้มีการพัฒนาในด้านการก่อสร้างอาคารเรียน จึงทำการเรียนการสอนเกิดความยากลำบากภายใต้ปัญหาในด้านอาคารเรียน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนจีนเหล่านี้จะตั้งอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการติดต่อประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ จึงเกิดอย่างล่าช้า อย่างไรก็ตาม โรงเรียนจีนที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางแสดงให้เห็นถึงชุมชนมีความยากจนชาวบ้านประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต จนทำให้ชุมชนไม่มีรายได้ที่เพียงพอในการบริจาคให้โรงเรียนจีนเพื่อการดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่

ภาพ 1 ห้องเรียนของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงจังหวัดเชียงใหม่

ภาพ 2 อาคารเรียนของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงจังหวัดเชียงราย

4) ปัญหาของโรงเรียนจีนในด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน ระยะแรกโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายยังไม่ได้นำอุปกรณ์และสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากโรงเรียนจีนเหล่านี้อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง คมนาคมไม่สะดวก โดยไม่มีสัญญาณเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบสายและแบบไร้สาย จึงทำให้โรงเรียนจีนเหล่านี้ไม่สามารถใช้อุปกรณ์และสื่อแบบทันสมัย อีกทั้งยังโรงเรียนไม่มีงบประมาณที่เพียงพอในการจัดซื้ออุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน

5) ปัญหาของโรงเรียนจีนในด้านงบประมาณ จากข้อมูลการศึกษาพบว่า โรงเรียนจีนไม่มีการสนับสนุนด้านการเงิน โรงเรียนไม่มีเงินเพียงพอที่จะจ่ายเงินเดือนให้กับครูและพนักงานทั่วไปของโรงเรียน จนกระทั่งทำให้โรงเรียนจีนอาจจะต้องปิดตัวลงเนื่องจากขาดการสนับสนุนทางการเงิน นอกจากนี้โรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง การคมนาคมไม่สะดวก อีกทั้งยังผู้นำชุมชนก็ไม่ได้ให้ความตระหนักและไม่ได้ให้ความสำคัญกับโรงเรียนจีนอีกด้วย

สรุป

หลังจากกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 จึงมีการตั้งโรงเรียนจีนเกิดขึ้นในประเทศไทย สำหรับโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายมีบทบาทความสำคัญในการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากโรงเรียนจีนบนดอยสูงเป็นสถานศึกษาที่ได้พัฒนาคุณภาพให้การดำเนินชีวิตให้แก่เยาวชนคนจีน โรงเรียนจีนเหล่านี้สามารถทำให้ลูกหลานมีโอกาสได้รับความรู้และทักษะอื่นตามควรเพื่อมีอนาคตที่ดี ซึ่งสถานศึกษาสอนภาษาจีนในหมู่บ้านนั้นย่อมเป็นสถานศึกษาที่สร้างบุคลากร และโรงเรียนจีนบนดอยสูงถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่เผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้กับลูกหลาน อย่างไรก็ตาม คนจีนรุ่นแรกที่อพยพมายังประเทศไทยสิ่งแรกที่นึกถึงคือ การที่สร้าง

โรงเรียนสอนภาษาจีน เพื่อให้ลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาทักษะต่าง ๆ เพื่อนำไปดำรงชีวิต แต่คนจีนรุ่นแรก ที่ก่อตั้งโรงเรียนมีความยากลำบากมาก เนื่องจากในยุคแรก ๆ ที่ก่อตั้งโรงเรียนภาษาจีนไม่มีเงินลงทุน ซื้อหนังสือ หรือซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน หรือไม่มีเงินจ้างครูมาสอนหนังสือ

ในปัจจุบันสถานการณ์ทั้งภายใน ภายนอกชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต และการพัฒนาของสังคมบนดอย เช่น สถานการณ์ของประเทศจีนที่ชั่วอำนาจทางการเมืองตลอดจนวิถี คติของรัฐบาลภายใต้การนำหรือการเมืองของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเองกับความสัมพันธ์กับ รัฐบาลไต้หวันที่เคยมีอิทธิพลต่อชาวจีนและโรงเรียนจีนบนดอยสูง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันโรงเรียนจีน ในชุมชนที่บริหารจัดการตนเอง โดยทุนของชุมชนที่เคยมีบทบาทในการพัฒนาเยาวชน ตลอดจนมีบทบาท ในการปลูกฝังความรู้และทักษะเพื่อการอ่านออกเขียนได้ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานของความ เป็นคนจีนในสังคมไทย จึงลดบทบาทลงจากเดิม สถานที่ของโรงเรียนเดิมเป็นแหล่งของการศึกษาหาความรู้ ดังนั้น จึงทำให้โรงเรียนจีนในเขตพื้นที่บนดอยสูงของจังหวัดเชียงรายมีอุปสรรคมากทั้งในด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านอาคารและสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน และด้านงบประมาณ ซึ่งเป็นปัญหา และอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนจีนบนดอยสูงทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานและคนไทย ชาติพันธุ์อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- โรงเรียนยูเฉียว. (2564). *ประวัติโรงเรียนยูเฉียว*. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2566, จาก <https://www.yuchieo.ac.th/>
- โรงเรียนช่องฟ้าซินเซิงวาณิชบำรุง. (2566). *ประวัติโรงเรียนโรงเรียนช่องฟ้าซินเซิงวาณิชบำรุง*. สืบค้น เมื่อ 12 มีนาคม 2566, จาก <https://chongfah2021.devcm.info/>
- ระวี สัจจโสภณ. (2562). *การศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนคริสต์และโรงเรียนจีนใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว*. รายงานวิจัยโครงการวิจัยสถาบัน พระปกเกล้า, พ.ศ. 2562.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม. (2566). *โรงเรียนเจี้ยนหัววิทยาคม (โรงเรียนสอนภาษาจีน)*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566, จาก <https://www.pong-ngam.go.th/gallery-detail.php?id=20>
- Zhang Wen. (2563). *วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน บ้านทอดไทย ตำบลทอดไทย อำเภอแม่ พ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม พระเกียรติ.

- Yang Xinxin. (2560). ต้นทุนด้านการเงิน สังคม วัฒนธรรมกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนจีน: กรณีศึกษาโรงเรียนจีนประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่สูงของจังหวัดเชียงราย. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 10(2), 275–294.
- Yang Xinxin. (2561). พัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในจังหวัดเชียงรายภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ ช่วงปี ค.ศ. 1954–2004. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 11(2), 120–144.